กฎแห่งกรรม

ท.เลียงพิบูลย์ • เล่ม ๓

ท่านที่มีความประสงค์ขอรับหนังสือ “กฎแห่งกรรม”

หรือประสงค์ช่วยสมทบพิมพ์หนังสือ “กฎแห่งกรรม”

โดย ท.เลียงพิบูลย์

สามารถติดต่อหรือส่งธนาณัติได้ที่

นางสุรีย์ กิรานนท์

เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ ท.เลียงพิบูลย์

ภายในสถานีวิทยุทหารอากาศ ๐๑ มีนบุรี

เขตมีนบุรี กทม. ๑๐๕๑๐

ธนาณัติสั่งจ่าย ป.ณ.มีนบุรี

โทร ๐๒-๙๑๔๖๕๑๗

๐๖-๙๐๕๓๑๗๑

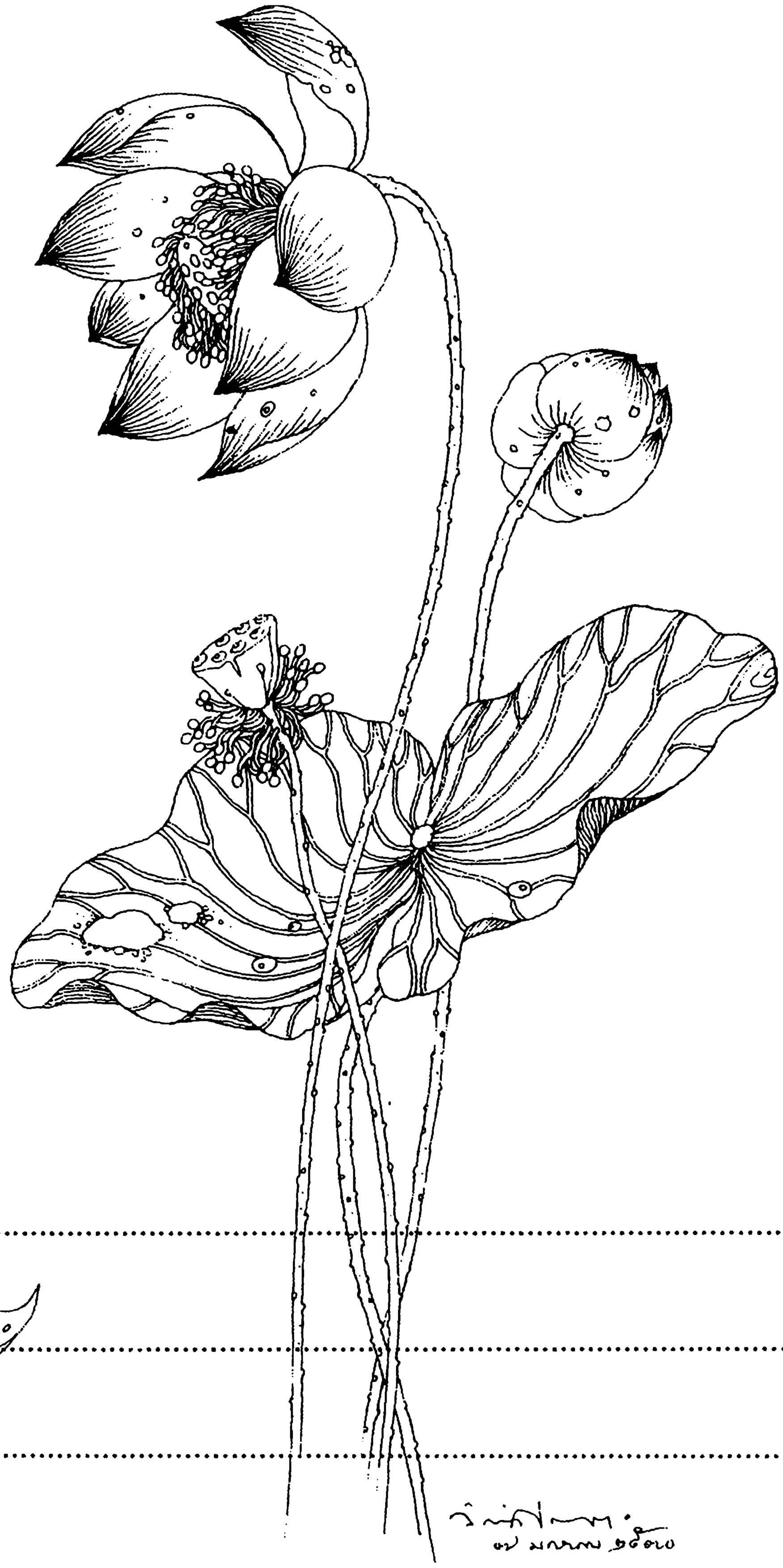

แด่.....

.....

จาก.....

.....

กฎแห่งกรรม

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ท.เสียงพิบูลย์ • เล่ม ๓

ISBN ๙๗๔-๘๙๐๑๓-๓-๕

ธันวาคม ๒๕๔๖ จำนวนพิมพ์ ๓,๐๐๐ เล่ม

เอื้อเฟื้อภาพปกโดย อาจารย์จักรพันธุ์ โปษยกฤต
เอื้อเฟื้อพิสูจน์อักษร : อมรดารา แจ่มสว่าง
สุรีย์ กิรานนท์

พิมพ์ที่ อักษรสยามการพิมพ์
๑๑๓๗/๑ ซอย สน.บางเสาธง ถนนคลองบางกอกใหญ่
จรัญสนิทวงศ์ ๑๓ แขวงคูหาสวรรค์ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ๑๐๑๖๐
โทร. ๐-๒๔๑๐-๘๗๑๙, ๐-๒๔๑๐-๘๗๙๕-๖ โทรสาร ๐-๒๔๑๐-๗๘๑๓
นายอรุณ รุ่งรุจิโรจน์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๔๖

สิทธิการพิมพ์หนังสือ "กฎแห่งกรรม" นี้
ได้รับอนุญาติจาก พลเรือเอก ทวีชัย เลียงพิบูลย์
ทายาท คุณ ท.เลียงพิบูลย์ เมื่อกรกฎาคม ๒๕๔๖

รายรับจากการสนับสนุนค่าพิมพ์หนังสือนี้ จะใช้
เพื่อสมทบพิมพ์หนังลือ “กฎแห่งกรรม”
เล่มต่อๆไป และแบ่งไปช่วยเหลือการศึกษา
โรงเรียนที่ขาดแคลน ตามสมควร

คำนำ

หนังสือชุด "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" หรือ "กฎแห่งกรรม" นี้ ข้าพเจ้าได้เริ่มเขียนขึ้นพิมพ์แจกการกุศลครั้งแรกในงานทอดกฐินที่วัดประสบสุข ในจังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้รับจดหมายชมเชยสนับสนุนฉบับแรกของท่านเจ้าคุณสมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพน (ในเวลานั้นท่านยังมีสมณศักดิ์เป็นพระธรรมวโรดม) ท่านให้เป็นกำลังใจแก่ข้าพเจ้ามาก และ ฯพณฯ ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ม.ล. ปิ่น มาลากุล ก็ได้ให้ความสนใจให้ความสนับสนุนหนังสือชุดนี้ ได้กรุณาช่วยตรวจแก้บทละครที่ข้าพเจ้าไม่มีความรู้ให้สมบูรณ์ตามแบบ นับว่าเป็นพระคุณแก่ข้าพเจ้าอย่างสูง ทางคุรุสภาท่านอาจารย์เจริญ ไชยชนะ ได้มาขออนุญาตจัดพิมพ์ตามที่คณะกรรมการตกลงขอพิมพ์ เวลานั้นมีรวมทั้งหมด ๒๑ เรื่อง ข้าพเจ้ามองเห็นประโยชน์ว่า หนังสือชุดนี้จะเผยแพร่กว้างออกไปสู่ประชาชนก็ยินดี

ต่อมาในต้นเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๑๐ ท่านอาจารย์เจริญ ไชยชนะ ได้มาแจ้งว่าทางคณะกรรมการดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือชุดภาษาไทยของคุรุสภา ซึ่งมี ฯพณฯ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน มีความประสงค์มีผู้สนใจกันมากจดหมายมาถามถึงร้านจำหน่ายที่พอจะหาซื้อได้ และบอกว่าได้พยายามหาหนังสือชุดนี้ทั้งหมดแต่หาไม่ได้ นอกจากจะได้รับแจกในงานกุศล และงานมงคลเป็นปลีกย่อยเท่านั้น ยังไม่มีผู้ใดรวบรวมทั้งหมด เพราะหนังสือชุดนี้ข้าพเจ้าไม่สงวนสิทธิ์ในการกุศล แต่สงวนลิขสิทธิ์

ในการค้า เมื่อท่านอาจารย์เจริญ ไชยชนะ ท่านเป็นผู้ที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือผู้หนึ่งได้เป็นผู้แทนคุรุสภามาขอจัดพิมพ์ ข้าพเจ้าก็ได้อนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์ ข้าพเจ้าขอบพระคุณที่ท่านได้ให้เกียรติอันสูงและสนใจให้ความสนับสนุนในหนังสือชุดนี้ตลอดมา ทำให้เป็นที่สนใจแก่ผู้อ่านอย่างกว้างขวาง คิดว่าคงเป็นประโยชน์แก่อนุชนรุ่นหลังไม่มากก็น้อย หากหนังสือชุดนี้เกิดเป็นบุญกุศล ข้าพเจ้าก็ขอแผ่ให้ท่านที่ได้กรุณาช่วยเผยแพร่ทั่วทุกท่านเทอญ

ท. เลียงพิบูลย์

(ท.เลียงพิบูลย์)

สารบัญ

เรื่องที่ ๒๒ คู่ปรับ.....๑
เรื่องที่ ๒๓ ความบริสุทธิ์.....๒๒
เรื่องที่ ๒๔ วันเกิด.....๓๙
เรื่องที่ ๒๕ ทางผิด.....๕๓
เรื่องที่ ๒๖ มัจจุราชเอื้อมไม่ถึง.....๙๗
เรื่องที่ ๒๗ วิญญาณกตัญญู.....๑๐๑
เรื่องที่ ๒๘ ใครผิด.....๑๑๔
เรื่องที่ ๒๙ คิดสั้น.....๑๒๔
เรื่องที่ ๓๐ เพื่อนร่วมตาย.....๑๓๑

เรื่องที่ ๒๒

คู่ปรับ

เช้าวันหนึ่ง ข้าพเจ้าทำงานอยู่ก็ได้รับโทรศัพท์จากเพื่อน ซึ่งไม่เคยพบกันบ่อยนัก และเป็นคนค่อนข้างจะถือตัว ถามว่า

"ได้รับเชิญไปรดน้ำสังข์ในงานมงคลสมรสที่.....หรือเปล่า?"

ข้าพเจ้าตอบว่า "ได้รับแล้ว ผมจะไปแน่"

เสียงบอกมาอีกว่า "นี่ ไปก่อนรดน้ำสักชั่วโมงได้ไหม?"

ข้าพเจ้ามานึกดู สถานที่รดน้ำเป็นสโมสร แม้จะไปเร็วก็ไม่เป็นไร ถ้าเป็นบ้านคงไม่เหมาะ แต่ยังสงสัยจึงย้อนถามว่า "จะให้ไปช่วยเจ้าภาพทำอะไรหรือ?" ก็ได้รับคำตอบว่า

"เปล่า! ผมเองต้องการพบคุณ หาเวลาพบกันยากเหลือเกินเลย นึกขึ้นได้ว่าคุณชอบพอกับเจ้าภาพคงไปในงานด้วย จึงถือโอกาสนัดพบเลย ไม่ต้องเสียเวลา ตกลงนะ"

ข้าพเจ้าตอบว่า "ตกลง" แต่นึกสงสัยว่า เพื่อนผู้นี้จะมีเรื่องอะไรสำคัญที่จะสนทนากับข้าพเจ้า คิดดูแล้วไม่เห็นมีอะไร แต่ก็ไม่อยากเดาให้เสียเวลา เมื่อถึงวันงานคงรู้เอง

พอถึงวันงาน ข้าพเจ้าก็ออกจากบ้านก่อนเวลาหนึ่งชั่วโมงกับยี่สิบนาที ครั้นไปถึงยังไม่มีแขกที่รับเชิญมา นอกจากเพื่อนผู้นัดพบกำลังคอยมองดูข้าพเจ้า พอเห็นก็แสดงความดีใจ ลุกขึ้นมา

พาข้าพเจ้าไปนั่งสุดเก้าอี้ที่เขาจัดไว้รับรองแขก พอนั่งเรียบร้อยแล้วแกก็เอ่ยขึ้นว่า

"ขอบใจที่ส่งหนังสือไปให้ หนังสือของคุณอ่านแล้วสบายใจดี ถ้ามีอีกก็อย่าลืมส่งไปให้อีกนะ ผมชอบอ่าน ที่บ้านทั้งเด็กผู้ใหญ่ คนแก่คนเฒ่าก็ชอบ"

ข้าพเจ้าบอกขอบใจที่ชอบหนังสือของข้าพเจ้า และถามว่ามีเรื่องอะไรสำคัญที่ข้าพเจ้าจะรับใช้ได้บ้าง ก็โปรดบอกมาเถิด เพื่อนผู้นั้นบอกว่า

"ผมมีเรื่องเหมือนกัน นัดมานี่ก็ตั้งใจจะเล่าให้ฟัง บางทีจะเป็นประโยชน์บ้าง ผมจะเล่าอย่างเปิดอกและจิตใจอันแท้จริงในความรู้สึกของผม จะไม่มีสิ่งใดที่จะอับอายปิดบังสำหรับคุณ แม้เรื่องที่จะเล่านี้มันจะเก่าไปหน่อย แต่คิดว่าดีกว่าไม่เล่าเสียเลย

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองเลิกใหม่ๆ ผมเห่ออยากจะขับรถยนต์รุ่นแรกหลังสงคราม ซึ่งเป็นรุ่นใหม่เข้ามาในประเทศไทย ผมจึงไปหาผู้ขายบอกว่า ผมต้องการรถรุ่นใหม่คันหนึ่งในเที่ยวเรือที่จะถึงนี้ คนขายเอาบัญชีคนจองมาเปิดให้ดู มีผู้จองมากมาย แม้จะจองต่อทั้งปีก็ยังไม่มีโอกาสได้รถแน่ แต่เวลานั้นผมมีนิสัยอยากได้อะไรแล้วต้องได้ เสียเงินเท่าใดไม่ว่า ผมจึงเรียกคนขายมากระซิบว่าราคาขายธรรมดาเท่าใด เมื่อคนขายบอกราคาให้ทราบแล้ว รู้สึกว่าราคาขายธรรมดานั้นก็สูงมากอยู่แล้ว ผมบอกกับคนขายว่า "เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน ผมเพิ่มพิเศษจากราคาขายให้คุณอีกสามพัน" คนขายทำท่าคิดแล้วพูดว่า "ผมยังรับปากไม่ได้หรอกครับ ต้องไปถามผู้ที่เขาจองไว้ ว่าเขาจะสละสิทธิ์หรือไม่" ผมไม่ยอมให้ล่าช้าจึงพูดขึ้นว่า "ผมต้องการคำตอบเดี๋ยวนี้ว่าจะได้หรือไม่ได้ ผมรู้ว่าคุณทำได้ ผมเพิ่มให้พิเศษอีกสองพันบาทเป็นห้าพัน ถ้าคุณบอกว่าไม่ได้ ผมก็ไม่เอา จะได้ไปหายี่ห้ออื่นต่อไป เพราะไม่อยากคอยให้เสียเวลา"

ผมนึกยิ้มในใจว่าผมต้องชนะแน่ การจองก่อนจองหลังนั้นหมดความหมายสำหรับผม จริงอย่างใจนึก พอคนขายทำท่านึก คิดสักครู่ ก็พูดออกมาว่า

“ตกลงครับ คุณจะได้รถใหม่แน่นอนที่มาในเรือเที่ยวนี้ จากราคาขายเพิ่มพิเศษอีกห้าพันบาท”

ต่อจากนั้น ผมก็ได้นั่งรถเก๋งรุ่นใหม่หลังสงครามตามราคาที่ตกลงกันไว้ เมื่อได้รถตามความประสงค์แล้ว ผมก็นึกอิ่มใจและภูมิใจชวนเพื่อนไปเที่ยวกันตามสถานที่ต่างๆ เพื่อจะอวดว่า อั๊วนี่แหละนั่งรถรุ่นใหม่หลังสงคราม ความจริงผมมารู้ว่าคนอื่นส่วนมากเขาไม่เอาใจใส่ แต่ใจของเราต่างหากที่นึกภูมิใจไปเอง ทำให้ผมมองเห็นรถรุ่นเก่าเป็นรถที่ล้าสมัยคนละชั้น เช้าวันนั้นเราตกลงว่าจะไปเที่ยวลพบุรี จึงออกรถตอนเช้า พอสายหน่อยเราก็มองเห็นรถคันหนึ่งวิ่งไปข้างหน้า รถคันนั้นเร่งความเร็วทำให้ควันออกมาทางท่อไอเสียข้างหลัง ดำฟุ้งตลบไปหมดทั้งถนน เพื่อนของผมนั่งข้างหลังได้กลิ่นไอเสียก็โกรธ ผมเร่งเครื่องวิ่งขึ้นหน้า เพื่อนของผมยื่นหน้าออกมา ตะโกนว่า

“เฮ้ย! ขับรถภาษาอะไรกันวะ ปล่อยควันไอเสียนิวแซนรถคันอื่นเขา”

รถคันนั้นมีคนนั่งอยู่เพียง ๒ คนทั้งคนขับ แม้ว่าจะถูกตะโกนใส่หน้าเช่นนั้น แกกลับตอบอย่างสุภาพ และขอโทษที่เติมน้ำมันเครื่องมากไป แล้วแกก็ค่อยผ่อนความเร็วลง ควันก็ออกน้อยลง เรามองเห็นรถคันนั้นช่างโกโรโกโสจะพังมิพังแหล่ เมื่อจะเปรียบเทียบกับรถของเรา เปรียบกันไม่ได้ ส่วนความเร็วนั้น จะเปรียบก็เหมือนกระต่ายกับเต่าเราดีๆ นี่เอง เมื่อเราถึงประตูน้ำพระอินทร์ เราก็แวะพักทานอาหารเช้าจนเกือบจะอิ่ม เจ้ารถโกโรโกโสคันนั้นเพิ่งจะผ่านไป ครั้นเราทานอาหารและน้ำชากาแฟเรียบร้อยแล้ว เราก็ออกเดินทางต่อไป

ไม่ช้าเราก็ไล่ทันรถโกโรโกโสคันนั้น พอจะผ่าน เพื่อนๆ ในรถต่างมองและโห่ร้องเยาะเย้ย มองดูอย่างสมเพชสงสารว่า รถวิ่งแทบไม่ไหวแล้ว ยังอุตส่าห์หอบโครงมาเที่ยวทางไกลกับเขาด้วย อีกคนก็ว่า “อ้ายรถเกือบจะเป็นศพอยู่แล้ว ควรเข้าป่าช้าเชียงกงได้แล้ว” ต่างพูดเยาะเย้ยหัวเราะกันเล่นอย่างสนุกสนาน ตามความคะนองของคนปากอยู่ไม่สุข เวลานั้น ๑๘–๑๙ ต.ค. ๒๑ ผมอยากสารภาพว่าผมได้ดูถูกและเหยียดคนขับรถเก่าโกโรโกโสคันนั้น ไม่แพ้พวกเพื่อนรุ่นคะนองปากของผม แต่ผมไม่แสดงกิริยาออกมานอกหน้า ส่วนคนในรถโกโรโกโสคันนั้น รู้สึกว่าไม่สนใจอะไร ได้แต่ยิ้มรับถ้อยคำที่คะนองปากของพวกเรา เขาขับไปตามสบายไม่สนใจใคร เมื่อผ่านแล้วเพื่อนผมยังพูดอย่างขบขันว่า “โธ่! อ้ายรถจะเป็นศพแล้ว ยังอุตส่าห์เอามาใช้ ประเดี๋ยวมันก็คงจะพังลงกลางทาง จะได้สมน้ำหน้าและดีใจ” ต่างก็แช่งให้รถโกโรโกโสคันนั้นพัง และเพื่อนอีกคนหนึ่งว่า “หากว่ารถมันเกิดพังขึ้นมากลางทางจริงอย่างเราแช่งล่ะ เราจะช่วยนำมันไปโรงพยาบาลไหม?” เราต่างก็ตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า “ไม่” แล้วต่างก็หัวเราะกันอย่างสนุกสนาน

เมื่อรถเราวิ่งเที่ยวในเมืองลพบุรีจนจุใจแล้วก็กลับ พอถึงสระบุรีเราก็แวะเข้าไปเพื่อเที่ยวตลาด ผมจอดรถไว้ข้างทางกำลังจะหมุนกระจกขึ้น ได้ยินเพื่อนที่เดินล่วงหน้าไปก่อนร้องตะโกนบอกว่า

“เฮ้ย! ดูอ้ายเต่า มาจอดอยู่นี่เอง ดันอุตส่าห์มาถึงสระบุรีเหมือนกันนิ” พูดแล้วก็พากันหัวเราะ ทั้งที่คนขับก็นั่งทานอาหารหรือดื่มกาแฟอยู่ในร้านที่จอดรถนั่นเอง เมื่อเราเที่ยวตลาดสระบุรีพอสมควรแล้ว ก็ออกจากสระบุรีเดินทางกลับกรุงเทพฯ เจ้าเต่าคันนั้นก็ยังจอดอยู่หน้าร้านอาหารนั่นเอง เราต่างมองดูเจ้าเต่าแล้วพากันหัวเราะ แล้วก็พูดถึงคุณภาพรถใหม่ของเราด้วยความภูมิใจ เครื่องเดินเงียบสนิท สปริงอ่อน เบาะนิ่มไม่กระเทือน ไม่มีทางที่เครื่องจะ

เสียงง่าย แต่เวลานั้นถนนสายกรุงเทพฯ สระบุรียังไม่สู้จะเรียบร้อยนัก บางแห่งกำลังลงหินใหญ่ หลายครั้งเราต้องผ่านหินก้อนใหญ่ๆ และครูดใต้ท้องรถไปบ้าง และกระเด็นเข้าไปกระทบใต้ท้องรถบ้าง บางก้อนใหญ่กระแทกใต้ท้องรถไปบ้าง แต่เราก็วิ่งได้สะดวก ต่อจากนั้นวิ่งเลยตำบลบางปะอินมาได้ไม่นานนัก รถก็หยุดวิ่งเพราะเครื่องไม่ทำงาน จะพยายามสตาร์ทเร่งเครื่องเร่งน้ำมันสักเท่าไร เครื่องก็ไม่ยอมติด พวกเราต่างมองหน้ากันด้วยความไม่สบายใจ เพราะทุกคนไม่มีความรู้ในทางเครื่องยนต์ มีผมผู้เดียวที่ขับได้และพอจะถอดหัวเทียนแล้วขดเขม่าออก แล้วใส่กลับอย่างเดิมเท่านั้น นอกเหนือกว่านั้นก็หมดปัญญา ต่อจากนั้นผมก็ลงไปเปิดฝากระโปรงเครื่องดูว่าเพราะเหตุใดมันจึงไม่ติด โดยเป็นช่างจำเป็นแข็งใจถอดโน่นถอดนี่มาดู แล้วก็รีบใส่กลับเข้าไปอย่างเดิม แล้วก็ขึ้นไปสตาร์ทเครื่องแต่รู้สึกว่าเหนื่อยเปล่า เหงื่อเต็มหน้า เครื่องก็ไม่ติด นานๆ จะมีรถผ่านมาสักคันหนึ่ง คนในรถที่ผ่านไปก็พากันหัวเราะ ไม่มีใครมีแก่ใจลงมาถามเลย แต่ผมก็มีทิฐิไม่ยอมขอความช่วยเหลือใคร และผมก็อดเริ่มคิดในใจไม่ได้ว่า นี่คงเป็นกรรมของเราที่ได้หัวเราะเยาะอ้ายเต่าคันนั้นว่าเป็นรถเก่าแก่ คนอื่นที่หัวเราะเรานั้น เขาคงเห็นรถใหม่รุ่นหลังสงครามไม่น่าจะมาเสียเช่นนี้ บัดนี้เวลาพระอาทิตย์ใกล้จะตก ผมเองก็หมดปัญญา เจ้าเพื่อนอีกสามคนซึ่งเคยปากมาก บัดนี้หน้าซีดเซียวไปตามๆ กัน พูดได้แค่เพียงว่า “มีหวังไหม” พอผมสั่นหัวแทนคำตอบ แกก็ยิ่งหน้าซีดลงไปอีก ผมเข้าใจว่าแกคงหิวข้าวหรืออยากดื่มเหล้า แต่ความจริงแกกลัวถูกจี้ปล้นเพราะแถวนั้นในระยะนั้นเคยมีรถยนต์ถูกจี้ปล้นกันบ่อยๆ ผมเองเวลานั้นก็หมดทิฐิแล้ว คิดว่าถ้ามีรถใครผ่านมาก็จะโบกมือให้หยุดแล้วอ้อนวอนขอความช่วยเหลือ ถ้าใครแก้ให้เครื่องติดได้เรียบร้อยจะเอาสัก ๕๐๐ บาท ก็จะทูนหัวให้ทันที หรือมากกว่านั้นผมก็ยินดีให้

ขอให้ได้รถกลับบ้านวันนี้เป็นแล้วกัน ในใจผมเวลานั้นคิดวุ่นวายไปหมด หากว่าคนที่ผมขอความช่วยเหลือ เขาแก้ไม่ตกล่ะจะทำอย่างไรดี ผมก็คิดว่าจะขอโดยสารกลับกรุงเทพฯ ด้วยกันทั้งหมด และทิ้งรถไว้ที่นี่ พรุ่งนี้ค่อยให้คนที่อู่มาแก้ไขแล้วนำกลับ แต่ก็ไม่สะดวกใจเพราะรถที่เห็นผ่านๆ ไปแล้ว มีแต่รถบรรทุกของเต็ม ที่จะขอแทรกนั่งก็ไม่มี คิดแล้วก็กลุ้มใจที่เวลาล่วงไปทุกที คะเนดูไม่เกินครึ่งชั่วโมงพระอาทิตย์ก็จะตก ความมืดก็จะปกคลุมท้องทุ่งอันมหาศาลทั่วไป พยายามมองดูทั้งซ้ายและขวา ทั้งไปและกลับไม่เห็นจุดหรือเงาว่าจะมีรถผ่านไปหรือผ่านมา ผมมีความร้อนใจเป็นกำลัง เวลานั้นมีเงินก็ทำอะไรไม่ได้ นึกถึงถ้าค่ำลงรถยังเสียอยู่ไปไม่ได้ อาจถูกจี้ปล้นได้ใครจะไปรู้ ชักจะกลัวขึ้นมา ถ้าไม่ตาย พรุ่งนี้ก็คงเหลือกางเกงในคนละตัวก็เป็นบุญ ยิ่งคิดก็ยิ่งทุกข์หนัก เจ้าเพื่อนทั้งสาม บัดนี้ก็มีตาขาวเป็นเจ้าเรือน มันคิดกันวุ่นว่าจะบุกผ่านทุ่งไปขออาศัยชาวบ้านหรือกำนันผู้ใหญ่บ้านนอน เพราะมันกลัวถูกจี้ แต่แล้วผมก็เห็นจุดทางเหนือ แสดงว่ามีรถกำลังผ่านมาวิ่งเข้ากรุงเทพฯ จิตใจผมมาเป็นกอง เพราะเป็นความหวังของเราที่จะขอความช่วยเหลือ พอระยะใกล้เข้ามาเห็นชัดจำได้ว่าคือ “อ้ายเต่า” ที่เราหัวเราะเยาะกันนั่นเอง ผมเองก็เสียใจหมดหวังตามเดิม ความจริงตัวเองใจชั่ว แล้วก็นึกว่าคนอื่นเขาคงใจชั่วเหมือนตัว ผมจึงไม่ยอมขอความช่วยเหลือจากเจ้าของรถคันที่เราตั้งชื่อว่าอ้ายเต่านี้เด็ดขาด เพราะคิดว่าถึงจะขอความช่วยเหลือเขาอย่างไร เขาก็คงไม่ช่วย เขาคงสมน้ำหน้า จะให้เขาเยาะเย้ยเรา อายเขาเปล่าๆ คราวนี้เป็นโอกาสที่เขาจะเยาะตอบเราแล้ว เขาว่าคนหัวเราะทีหลังนั้นย่อมหัวเราะดังและนานกว่า รถคันนั้นใกล้เข้ามาแล้วจะทำอย่างไรล่ะ ไม่อยากมองหน้าเขา ผมอายจนอยากจะแทรกแผ่นดินหนี คิดได้ผมก็เอาหัวซุกเข้าไปในกระโปรงเครื่อง หันหลังให้ถนนหลบไม่ให้เห็นหน้า เอามือหยิบโน่นฉวยนี่ ทำ

เป็นแก้เครื่องเหมือนไม่เอาใจใส่กับใคร พอให้อ้ายเต่าผ่านพ้นไป

ส่วนเพื่อนสามคนรีบโดดขึ้นไปนั่งบนรถ หลับตาพิงเบาะเพราะขายหน้า เราต่างมีใจตรงกันคืออยากให้อ้ายรถคันนั้นผ่านไปเสียเร็วๆ มันเป็นนาทีที่นานแสนนานและทรมานที่สุด เมื่อผมได้ยินเสียงรถใกล้เข้ามาไม่กล้าเงยหน้าขึ้นไปมอง รู้สึกกลั้นหายใจภาวนาขอให้มันผ่านไปเร็วๆ แทนที่จะได้ยินรถผ่านไปพร้อมกับตะโกนหัวเราะเยาะ ผมได้ยินเสียงเครื่องยนต์เข้ามาใกล้ รู้สึกว่ารถได้หยุดลงข้างๆ รถเรา ผมก็นึกว่านี่มันจะหยุดรถหัวเราะใส่หน้ากันหรือนี่ เมื่อได้ยินเครื่องยนต์หยุดแล้วก็ได้ยินเสียงคนเปิดประตูรถลงมา ผมเองใจระแวงไปในทางไม่ดี ว่านี่มันจะมาท่าไหนกันแน่ หลังจากนั้นก็ได้ยินเสียงร้องถามอย่างสุภาพว่า

"รถคุณเป็นอะไรครับ มีทางจะให้ผมรับใช้บ้างไหม?"

ผมเองพอได้ยินเสียงเท่านั้นเกือบจะร้องไห้ เพราะตื้นตันใจขึ้นมา เสียงนั้นคิดว่าคงไม่ใช่คนชั้นต่ำอย่างที่เข้าใจ ไม่มีการเยาะเย้ยแฝงปนอย่างที่เราคิด เป็นเสียงบริสุทธิ์จริงๆ เมื่อนึกถึงตัวเองและพวกทำอะไรลงไปแล้ว ก็อายมองหน้าไม่สนิท แม้ตัวเองไม่ได้แสดงออกมา แต่เหมือนปลาข้องเดียวกันก็ต้องเน่าด้วยกัน ข่มใจแล้วก็นึกเกลียดตัวเอง ที่มัวแต่นึกว่ารถตัววิเศษไม่เสีย ไม่ต้องพึ่งใคร ดูถูกคนอื่น แต่คำพูดของชายผู้นี้สุภาพและนิ่มนวลทำให้ผมค่อยกล้าขึ้นหายกลัวหายอาย แข็งใจตอบ

"ขอบคุณมากครับที่ช่วย รถผมเป็นอะไรก็ไม่ทราบ แล่นมาดีๆ ก็หยุดลงเฉยๆ แก้เท่าไหร่ก็ไม่ตก" ชายผู้นั้นเดินเข้าไปดูเครื่องหน้ารถ แล้วพูดว่า

"ผมขอตรวจดูหน่อยซิครับ บางทีผมอาจจะช่วยอะไรได้บ้าง"

ผมก็เดินหลีกออกมาตีหน้าไม่สนิทนัก เชิญให้เขาเข้าไปตรวจดู เพราะผมไม่รู้จะทำอะไรดีกว่านั้น แต่แล้วก็เกิดความยินดีขึ้นมา

ที่ว่าชายผู้ซึ่งผมคิดว่าเป็นศัตรู แท้จริงกลับเป็นมิตรที่ดีที่ผมไม่เคยพบมาก่อน เมื่อเขาเข้าไปตรวจโน่นตรวจนี่แล้วก็บอกว่า น้ำมันไม่ขึ้นหม้อน้ำมันเบ็นซิน (คาบิวเรเตอร์) และจับโน่นจับนี่อยู่พักหนึ่ง แล้วหันมาบอกผมว่า

"สงสัยว่าน้ำมันหมดถัง"

ผมจึงตอบว่า "เห็นจะไม่ใช่แน่ เพราะน้ำมันยังเต็มถังอยู่ ดูเข็มยังไม่ตกเลย"

เขาบอกว่า "เข็มอาจจะค้างก็ได้ครับ ผมตรวจดูแล้วอะไรก็ดีหมด น้ำมันไม่ขึ้นอย่างเดียว ผมจะทดลองให้คุณดู" พูดแล้วเขาก็เดินไปที่รถโกโรโกโสคันนั้น ครู่หนึ่งก็ถือกระป๋องเล็กๆ ใส่เบ็นซินพร้อมด้วยเครื่องมือ แล้วถอดข้อต่อทางเข้าสายท่อคาบิวเรเตอร์กรอกเบ็นซินลงไป ผมยืนดูแล้วนึกชมความชำนาญของเขาอยู่ในใจ เสร็จแล้วบอกให้ผมขึ้นไปลองสตาร์ทดู ทันใดเครื่องยนต์ติดขึ้นมาทันที ทำให้ผมดีใจมีหวังขึ้นมา คิดว่าอย่างไรรถคันนี้ต้องไปได้ แต่เครื่องยนต์ติดไม่นานก็ดับ เขาชี้แจงว่าน้ำมันเบ็นซินไม่มาจากถังใหญ่ พอหมดเบ็นซินที่เติมใส่ทางคาบิวเรเตอร์แล้วเครื่องก็ดับ หลังจากตรวจดูด้วยความชำนาญและเอาใจใส่ อุตส่าห์นอนตรวจดูใต้ท้องรถทางท้ายถังเบ็นซินโดยไม่มีความรังเกียจ ก็จับต้นเหตุได้ว่า ใต้รถถูกหินกระแทกถังน้ำมันทะลุ น้ำมันไหลออกมาหมดถัง ผมจึงนึกขึ้นได้ว่าได้กลิ่นน้ำมันอยู่พักหนึ่ง เมื่อหลังจากถูกหินข้างทางกระแทก แต่แล้วกลิ่นก็หายไป ไม่ช้ารถก็หมดกำลังเครื่องหยุดลง ผมไม่ได้นึกเฉลียวใจว่าน้ำมันจะรั่ว เมื่อเขาบอกว่าน้ำมันรั่วหมดถัง ผมก็ตกใจไม่ทราบว่าจะไปซื้อที่ไหน และถังรั่วก็ไม่รู้จะไปปะอย่างไร กลางทุ่งนาสุดสายตาเช่นนี้ ได้แต่รำพึงว่า

"แย่แน่ น้ำมันก็ไม่มี ถังน้ำมันก็รั่ว ผมจะทำอย่างไรดี"

ตอนนี้ผมหมดทิฐิถือตัว กำลังจะอ้อนวอนขอความเห็นใจ

ช่วยเหลือ เพราะจนปัญญาจริงๆ เขาเหมือนจะรู้ใจ ยิ้มแล้วพูดปลอบใจผมขึ้นว่า

"ไม่เป็นไรหรอกครับ ผมจะจัดการให้เรียบร้อย คุณจะต้องกลับถึงกรุงเทพฯ ในคืนนี้แน่นอน"

ผมได้ยินเช่นนั้นรู้สึกมีหวังขึ้นมา แต่ยังมองไม่เห็นทางว่าเขาจะจัดการอย่างไรให้เรียบร้อยไปได้ แต่แล้วก็เห็นเขากลับไปที่รถของเขา หยิบเอาสบู่ขึ้นมาจากใต้เบาะนั่งก้อนหนึ่งแบ่งครึ่ง แล้วก็เอาไปขยำนวดกับน้ำข้างทางให้เหนียว และหยิบผ้าเก่าๆ ไปด้วยผืนหนึ่งแล้วก็นอนหงายใต้ท้องรถ เขาทำด้วยความเต็มใจ สักครู่หนึ่งก็บอกว่าเรียบร้อย พอจะไปถึงกรุงเทพฯ ได้ และสั่งว่าเมื่อถึงกรุงเทพฯ ก็เข้าอู่บัดกรีถังให้เรียบร้อย ไม่มีอะไรเสียเพียงแต่ถังรั่วและบุบไปบ้าง และบอกว่า

"ตอนนี้คุณอย่าให้ใครไปจุดบุหรี่สูบใกล้ท้ายรถ หรือจุดไม้ขีดไฟ เพราะยังคงมีน้ำมันซึมออกมาบ้าง จนกว่าจะเอาไปเข้าอู่บัดกรีให้เรียบร้อยเสียก่อน"

แล้วเขาก็เดินไปเปิดท้ายรถของเขา หยิบเอาถังเบนซินแบบของทหารอังกฤษอเมริกาใช้อยู่เวลานั้น เปิดเติมลงไปในรถของผมกว่าครึ่ง เสร็จแล้วก็บอกว่า

"น้ำมันที่ผมเติมนี้ คุณกลับไปถึงกรุงเทพฯ ได้สบาย ถ้าไม่ไว้ใจจะแวะเติมระหว่างทางอีกก็ได้ คุณขึ้นไปสตาร์ทเครื่องได้แล้ว"

เมื่อผมขึ้นไปสตาร์ท เครื่องยนต์ติดเดินเรียบร้อยเหมือนเดิม ผมดีใจมากหายห่วงหนักใจเหมือนพระมาโปรด ผมดับเครื่องลงมาจากรถเพื่อขอบใจเขา และจะให้รางวัลพร้อมทั้งจะชำระค่าเบ็นซินให้ด้วย พอผมล้วงเอาซองธนบัตรยังไม่ทันหยิบออกมา ก็ได้ยินเสียงพูดว่า

"ขอโทษเถิด ที่ช่วยเหลือรับใช้คุณนี้ ผมไม่ต้องการสิ่งใดตอบแทนทั้งสิ้น โปรดเก็บไว้เถิดครับ เคยตั้งใจไว้แล้ว ถ้าใครทุกข์ร้อน

ผมก็จะช่วยโดยไม่ต้องการสิ่งตอบแทน และเป็นเวลาพักผ่อนของผม ไม่ใช่เวลางาน และทั้งผมก็ไม่ได้หากินทางแก้รถ”

ผมอ้อนวอนเท่าไหร่เขาก็ไม่ยอมรับ ผมจึงบอกว่า

“ถ้าเช่นนั้นผมขอให้ค่าเบ็นซิน ซึ่งคุณต้องซื้อเขามาเหมือนกัน” เขาตอบว่า

“ไม่มีการซื้อขาย มีแต่ให้และช่วยให้คุณกลับกรุงเทพฯ ได้ ผมก็ได้ความสบายใจและความพอใจเป็นการตอบแทนแล้ว”

เวลานั้นผมพูดอะไรไม่ถูก เพราะมันตื้นตันใจในความดีของชายผู้นี้ ผมนิสัยผิดคนอื่นอย่างหนึ่งคือ ใครไม่รับผมยิ่งอยากจะให้ ใครไม่ขายผมยิ่งอยากจะซื้อ ผมยิ่งรักน้ำใจของชายผู้นี้ขึ้นมาทันที ผมจึงถามไปว่า

“คุณนับถือศาสนาอะไรครับ” ผมเห็นเขาหัวเราะและตอบว่า

“ผมนับถือศาสนาพุทธครับ ปู่ ย่า ตา ยาย ถือพุทธตลอดมา”

เขาพูดพร้อมกับยิ้มอย่างภูมิใจ ผมจึงเอามือล้วงไปในคอเสื้อหยิบพระที่ห้อยคอไว้ ปลดออกมาจากคอผมพร้อมทั้งสายสร้อยส่งให้เขา พลางพูดว่า

“ผมขอให้คุณเป็นที่ระลึกเพื่อบูชาความดี ถ้าคุณรับไว้ผมจะยินดีมาก” เขายิ้มแต่ไม่ได้ยื่นมือออกรับ ตามความเข้าใจของผมคิดว่า เมื่อเขาเห็นพระของผมแล้ว เขาคงอยากจะได้เพราะเป็นของเก่าหายาก แต่ผมต้องผิดหวังอีก เขาเพียงแต่มองดูแล้วพูดว่า

“นั่นพระสมเด็จเลี่ยมทองคำ เป็นพระเก่าของแท้หายากมาก สายสร้อยทองคำก็เส้นโตคงหนักมาก คุณจงเก็บไว้ใช้เถิดครับ ของมีราคาทั้งนั้น พระของผมมีแล้ว ผมรู้ว่าคุณให้พระผมครั้งนี้ ให้ด้วยใจบริสุทธิ์ แต่ผมต้องขอโทษที่ผมรับของคุณไม่ได้ เพราะมันจะเสียความตั้งใจเดิมของผมไป”

เขาไม่ยอมรับซ้ำพูดอย่างสุภาพ ผมจึงถามว่า ”พระของคุณ

คงจะไม่ใช่พระสมเด็จแน่ โปรดรับของผมไว้สักองค์เถิดครับ อย่าให้ผมเสียความตั้งใจเดิมเลย" เขาเห็นผมพูดเช่นนั้นก็ยิ้ม

"จริงครับ ของผมไม่ใช่พระสมเด็จอย่างของคุณ แต่ของผมเป็นพระปิดทวาร เรามีเพียงองค์เดียวก็พอถมไป ขอให้เรามีใจสุจริตและเคารพท่านจริงๆ พวกปล้นมีพระห้อยคอเป็นพวงใหญ่ แต่ก็ป้องกันอะไรไม่ได้ เพราะใจไม่สุจริต หากินโดยปล้นสดมภ์ ของผมมีเพียงองค์เดียวแต่ผมเคารพท่าน เพราะท่านมีความหมายหลายอย่าง ผมบูชาไว้ที่บ้าน เกิดมีเรื่องอะไรก็นึกถึงท่าน เช่นผมได้ยินเสียงที่ไม่ดีก็นึกถึงท่าน ก็เห็นท่านปิดหู ผมก็ไม่ฟังเสียงนั้นเป็นสาระเอามาใส่ใจ เมื่อมีเพื่อนมาอ้อนวอนให้ผมดื่มสุรายาเมา ผมก็นึกถึงท่าน เห็นท่านปิดปาก ผมก็ไม่ยอมดื่ม เพราะน้ำเมาเป็นของชั่วผิดศีลข้อ ๕ ถ้าผมมีสิ่งใดไม่ดี ผมก็นึกถึงท่านทุกครั้ง ท่านสอนให้อดทน ผมก็สบาย จิตใจไม่มีอะไรกังวล จิตอยู่สงบ" พูดแล้วหัวเราะอยู่อย่างสบายใจ

ผมได้ฟังแล้วรู้สึกตัวขึ้นมา ใจคอปั่นป่วน เคยนึกว่าตัวเองดีกว่า วิเศษกว่าคนอื่น มีเงินจะทำอะไรก็ทำได้ แต่ชายผ้นั้นมีความดีสูงเกินกว่าเงินทองของมีค่าที่จะซื้อน้ำใจเขาได้ หลงเข้าใจผิดคิดว่าศัตรู ซึ่งจิตใจนึกแต่ในทางต่ำ ก็มองคนอื่นในแง่ต่ำไปด้วย แท้จริงเขาเป็นมิตรที่ประเสริฐของทุกคนที่ได้คบหา ซึ่งผมไม่เคยพบเห็นเลยในชีวิต ถ้าผมได้พบคนอย่างนี้มาก่อนและคบหาสมาคมด้วย ผมคงจะดีทั้งจิตใจและศีลธรรม มันทำให้ผมตื่นเต้นอย่างบอกไม่ถูก เหมือนถกความร้อนแล้วมาส่ความเย็น ใจนั้นอยากจะร้องไห้ อยากจะเอาผ้าปูแล้วลงกราบเคารพความดีของชายผู้นี้ แต่ผมก็ยังไม่กล้าทำเช่นนั้น

สังเกตดูตลอดเวลาทั้งกริยาท่าทาง ตลอดทั้งคำพูดทั้งสุภาพมีเหตุผลและศีลธรรม ไม่น่าจะขับรถโกโรโกโสเดินทางไกลมาเสี่ยง

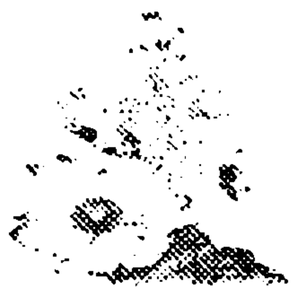

อันตรายเช่นนี้เลย สงสัยว่าคงมีอะไรแฝงอยู่ จึงอยากจะรู้ และรู้สึกว่าคนผู้นี้ชอบพูดกันตรงๆ ผมจึงถามว่า

"เหตุใดคุณต้องเอารถอย่างนี้มาขับเดินทางไกล มองไม่เห็นความจำเป็น และมีทางอื่นอีกหลายทางที่จะมาสระบุรีได้ปลอดภัยกว่านี้ ถ้าไม่เป็นความลับ กรุณาให้ผมทราบด้วยจะขอบคุณมาก"

ชายผู้นั้นหัวเราะอย่างเปิดเผย และพูดขึ้นว่า

"สำหรับผมเป็นคนไม่มีความลับอะไร แต่อย่าให้เสียหายกับผู้เป็นต้นเรื่องนี้ก็แล้วกัน ถ้าคุณไม่สืบถึงชื่อเสียงของต้นเหตุในเรื่องนี้ ผมก็พอจะเล่าให้ฟังได้ คือเรื่องมีว่า ผมมีเพื่อนเล่นกันมาตั้งแต่เด็กๆ เพราะผู้ใหญ่ของเราทั้งสองฝ่ายชอบพอกันมาก บ้านเรามีรั้วติดกัน ตอนสงครามโลกครั้งที่สองเราต้องจากกัน เพราะผู้ใหญ่ของผมต้องจากบ้านเก่าไปอยู่บ้านใหม่ ซึ่งห่างไกลกันมาก นานๆ จะได้พบกันสักครั้ง ต่อมาผู้ใหญ่ฝ่ายเพื่อนก็ถึงแก่กรรมลงทั้งคู่ ในเวลาไม่ไกลกันนักทั้งบิดาและมารดา แกจึงเป็นผู้ปกครองบ้านเรือน หลังจากนั้นผมสังเกตดูระยะที่ผมได้มีโอกาสไปเยี่ยมเป็นครั้งคราว ทราบว่าแกมีนิสัยเปลี่ยนแปลงไป มีการเห็นแก่ตัวมากขึ้น การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นน้อยลง จะทำอะไรก็เอาแต่อารมณ์ใจตัวเองเป็นใหญ่ และไม่ว่าแกจะมีความเห็นอย่างไร ก็คิดว่าความเห็นของแกถูกเสมอ ถ้าคนอื่นขัดแย้งแกก็จะโกรธ จะผิดถูกอย่างไร ก็ต้องเห็นตามแกไปด้วย บังเอิญที่บ้านแกมีหญิงแก่คนหนึ่ง ซึ่งเคยเป็นแม่นมเลี้ยงแกมาตั้งแต่เล็กๆ แม่นมคนนี้คุณแม่ของผมบอกว่า เมื่อผมเล็กๆ บางครั้งคุณแม่ไม่ค่อยมีนมพอให้ผมดื่ม ก็อ้มไปขอนมของแม่นมคนนี้ดื่มเหมือนกัน จึงทราบว่าผมเคยดื่มนมเต้าเดียวกับเพื่อนของผมคนนี้ เพราะเรามีอายุแก่อ่อนกว่ากันไม่กี่วัน แม้ว่าผมจะดื่มน้ำนมแกเป็นบางครั้งบางคราวก็ดี ผมก็ยังนึกว่า แม่นมคนนี้ก็เคยเอาเลือดในอกให้ผมดื่มเหมือนกัน ผมจึงถือโอกาสไปเยี่ยมแกด้วย เมื่อพูดถึงใจจริงแล้ว ผมตั้งใจ

ไปเยี่ยมแม่นมมากกว่าเยี่ยมเพื่อนของผม เพราะระยะหลังนี้รู้สึกว่าเพื่อนมีจิตใจเปลี่ยนแปลงไปมาก เมื่อผมไปครั้งหลังนี้ก็ได้ข่าวว่าเพื่อนของผมกำลังคิดเสือกไสไล่ส่งให้แม่นมคนนี้ไปอยู่ที่อื่น เพราะแม่นมเคยตักเตือนแกเสมอว่า อย่าเห็นผิดเป็นชอบ แกเตือนเพราะความรักใคร่ที่เคยเลี้ยงดูมาตั้งแต่ยังเล็กๆ ผมถือว่าแม่นมเป็นผู้มีบุญคุณอยู่กับผมเหมือนกัน ผมจึงถามว่า

"เพราะเหตุใดถึงได้คิดเช่นนี้ แกเป็นผู้เลี้ยงดูให้ดื่มนม เมื่อหย่านมแล้วก็เลี้ยงดูตลอดมา และใช้ชีวิตอุ้มชูอยู่ในบ้านตั้งแต่สาวจนแก่ ก็ควรจะนึกถึงความดีของแกบ้าง เวลานี้ญาติพี่น้องแกก็ไม่มี" แต่เพื่อนผู้นั้นอ้างว่า "การที่เลี้ยงดูเมื่อเด็กๆ นั้น ก็ไม่ใช่แกจะเลี้ยงให้เปล่าๆ แกก็ได้รับค่าจ้างเป็นการทดแทน แล้วบัดนี้แกก็ทำงานไม่ไหวแล้วก็ไม่ควรอยู่ และไม่ควรจะได้รับค่าจ้างด้วย และถ้าจะเลี้ยงแกไว้ก็ต้องหมดเปลืองไปด้วยเหตุไม่จำเป็น ซ้ำจะต้องปฏิบัติคนแก่ มันเป็นการยุ่งยาก" ผมเองก็พูดไม่ออก ได้แต่พูดว่าคนสมัยเก่านั้นเขาถือความกตัญญูเป็นที่ตั้ง เราก็มีฐานะดี การเลี้ยงคนที่เคยเลี้ยงเรามาแต่เล็กแต่น้อยนั้น มันก็ไม่ทำให้หมดเปลือง ทำให้เราล่มจมไปได้ มีตัวอย่างที่ดีมามากแล้ว ผมจึงเล่าให้ฟังว่า

"ในสมัยหนึ่ง มีเศรษฐีมั่งมีผู้หนึ่ง ชื่อเสียงโด่งดังในเมืองไทย ท่านผู้นั้นเป็นชาวจีน ซึ่งมาจากประเทศของท่านด้วยความยากจน เมื่อมาถึงครั้งแรก ท่านก็ได้ใช้แรงงานเลี้ยงชีพ ต่อมาเมื่อท่านพอมีทุนก็รับซื้อและแลกของเก่า โดยมีตะกร้าและไม้คานหาบขึ้นบ่าไปตามบ้าน ต่อมาฐานะก็ดีขึ้นเป็นลำดับจนเป็นนายอากร และเป็นเศรษฐีใหญ่ มีชื่อเสียงโด่งดังในเมืองไทยสมัยนั้น แต่ท่านเศรษฐีผู้นี้ไม่ยอมทิ้งไม้คานคู่ยากอันนั้น ได้เอาทองปิดแล้วเชิญไว้บนแท่นทะนุถนอมตลอดเวลา แม้ท่านจะมีแขกเป็นขุนนางเพื่อนฝูงมาเยี่ยมท่านที่บ้าน ท่านก็ให้ดู และได้เล่าเรื่องหนหลังให้ฟังเกี่ยวกับชีวิตของ

ท่านคู่กับไม้คาน มิได้ปิดบังฐานะเดิม ทั้งเจ้านายและข้าราชการทุกท่านรู้เรื่อง ต่างก็ชมเชยที่ท่านไม่ลืมตัว ต่อมาก็มีความรุ่งเรืองยิ่งขึ้น ชื่อเสียงโด่งดังตลอดชีวิตของท่าน”

นี่ก็แสดงว่า คนสมัยเก่ามีความกตัญญูเพียงไร เพียงแต่ไม้คานเท่านั้น ท่านก็ปิดทองเมื่อยามสุข นี่ถ้าเป็นคนสมัยนี้ คงจะโยนไม้คานทิ้งหรือทำลาย แล้วก็ไม่ยอมพูดเรื่องเก่าๆ เป็นแน่ คนที่เดินทางเมื่อก่อน เมื่อเหนื่อยอ่อนก็เข้าพักใต้ร่มไม้ พักพอหายเหนื่อย เมื่อจะเดินทางต่อไปก็ยกมือขึ้นไหว้ นึกถึงคุณร่มไม้ชายคาที่ได้อาศัยพักร้อน นี่แหละ ผมได้ชักตัวอย่างมาพูดให้เขาเข้าใจ แต่เขาก็ไม่พยายามเข้าใจ เพราะเขาฝังใจว่าเขาจะทำอะไรคิดอะไรต้องถูกเสมอ เวลานี้คนชนิดนี้มีอยู่ไม่น้อย ที่คิดว่าตัวเองวิเศษกว่าคนอื่น ความเห็นของคนอื่นนั้นผิด ถ้าคนอื่นไม่คล้อยตามความเห็นของตัวก็โกรธ ไม่เป็นที่พอใจ มันเป็นช่องทางของพวกประจบสอพลอยกยอสนับสนุน คนสอพลอมากขึ้น ตัวเองก็นึกว่าตัวเองวิเศษไปจริงๆ แต่เพื่อนผู้นี้มีนิสัยเสียอย่างหนึ่งคือชอบพนันขันต่อ ฉะนั้น ทุกสิ่งถ้ามีการต่อรองย่อมเป็นที่พอออกพอใจ รถคันนี้ก็เป็นรถที่บ้านเขาใช้เมื่อสงคราม เขาได้ซื้อรถรุ่นสุดท้ายก่อนสงครามจะเกิด ฉะนั้น รถคันนี้จึงถูกทิ้งไว้ตากแดดตากฝน เพราะโรงรถมีโรงเดียว และเฉพาะรถเพียงคันเดียว ผมเคยพูดเล่นกับเขาว่า

“พอได้ใหม่ก็ลืมเก่าเชียวนะ ปล่อยให้ตากแดดตากฝน ไม่นึกถึงเวลาใช้งานบ้างเลย” เขาตอบว่า

“รถคันนี้มันเก่าแก่แล้ว ไปไหนไม่ไหว จะเอาไว้ทำไม ไม่สมควรจะอยู่ในโรงรถ เพราะได้แต่ใช้วิ่งในเมืองซื้อของเล็กๆ น้อยๆ ถ้าจะไปนอกเมืองคงจะกลับไม่ได้”

แต่ผมบอกว่า “เครื่องและยางอะไหล่ก็ยังดีอยู่ทุกอย่าง ทำไมจะเดินทางไกลไม่ได้ ถ้าจำเป็นก็ได้แน่”

แล้วเขาก็พูดว่า “มาพนันกันไหมล่ะ ถ้าลื้อขับรถคันนี้ไปถึงอยุธยาแล้วกลับถึงกรุงเทพฯ ลื้อชนะมาเดิมพันกันเท่าไรก็ได้ อั๊วว่าลื้อไปไม่ถึงแน่” เวลานั้นผมก็ไม่ชอบการพนันขันต่อ บัดนี้ผมคิดว่าไม่มีอะไรดีกว่าเอนเอียงไปในทางที่เขาชอบ จึงพูดกับเขาว่า

“เอาอย่างนี้ไหม อั๊วจะพนันกับลื้อด้วยการขับรถคันนี้”

เพื่อนตาลุกขึ้นมาทันที

“นี่ลื้อพูดเล่นหรือพูดจริง ลื้อไม่เคยชอบเรื่องการพนันขันต่อนี่ว่ะ”

ผมจึงพูดว่า “ลื้อเคยท้าอั๊วไว้นี่ มาคราวนี้อั๊วขอสัละ”

“แล้วลื้อจะเอาเดิมพันยังไง บอกมาซิ อั๊วตกลงทั้งนั้น ขอให้มันจริงเถิดวะ”

ที่สุด ผมก็เสนอเดิมพันพร้อมทั้งข้อตกลงบางอย่างคือ ถ้าผมชนะ เขาจะต้องเลี้ยงดูแม่นมไว้ตามเดิม และให้ความสุขแกให้เพียงพอ และเงินเดิมพันที่ผมชนะจะไม่เอา ถ้าผมแพ้ก็สุดแต่ใจแกจะเสือกไสไล่ส่งไปตามอารมณ์ของแก แล้วผมก็จะจ่ายเดิมพันให้ทันที และผมจะยืดการเดินทางให้ถึงสระบุรีเลย แกก็ตกลงข้อเสนอของผมทันที แล้วเราก็เริ่มนัดวันเข่งขันกัน เมื่อตกลงกันเรียบร้อย ผมได้แอบไปหาแม่นม พอแม่นมเห็นหน้าผม แกก็ร้องไห้ พูดว่า

“ทำไมคุณถึงลำบากเพราะอิฉันเล่าคะ คุณไม่ควรลำบากเลย อิฉันแก่แล้ว ถ้าไม่ให้อิฉันอยู่ที่นี่ อิฉันจะไปอาศัยวัดก็ได้ ตัวคนเดียวไม่ลำบากหรอกค่ะ โถ! ทูนหัวของบ่าว ต้องมาพลอยลำบากไปด้วย”

ผมบอกว่า “นมอย่าร้องไห้ ผมจะดัดสันดานคนคนนี้ให้ได้ ผมแพ้หรือชนะก็ไม่สำคัญ นมอยู่ที่นี่ตั้งแต่สาวจนแก่ และคงอยากจะอยู่ที่นี่ต่อไป ผมรู้ นมไม่ต้องไปอยู่วัด ถ้าเขาไม่ให้อยู่ที่นี่จริงๆ ก็ไปอยู่บ้านผม ผมเตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว นมอย่าบอกใครนะ ผมว่า

นมต้องอยู่บ้านนี้ต่อไปแน่ๆ จงเชื่อผม” ความคิดของผมก็ไม่ผิดนัก เพราะตั้งแต่วันตกลงสัญญา อีกสามวันต่อมาก็จะเป็นวันเริ่มเดินทาง เพื่อนผมรู้สึกกระสับกระส่าย เพราะระหว่างที่สนทนาโต้ตอบกันถึงเหตุผล แกคงเอาไปคิดและคงเห็นจริงตามผมพูด แกคงกลับใจ แต่แกยังมีมานะไม่กล้ารับว่าแกคิดได้ เพราะอายผม แทนที่แกจะเกรงว่าผมจะชนะ กลับเกรงว่าผมจะแพ้ อุตส่าห์มาหาผมแต่เช้า แล้วก็พูดว่า

“ที่ลื้อขันอาสาพนันจะขับรถบุโรทั่งคันนั้น ให้ไปถึงสระบุรีนั้น อั๊วมาคิดดมันไม่ยุติธรรมเลย อั๊วเอาเปรียบลื้อมาก คราวก่อนนี้อั๊วเสนอลื้อเพียงอยุธยา แต่ลื้อกลับเสนอไปถึงสระบุรี มันไกลออกไปอีกมาก อั๊วมานอนคิดดูแล้วว่า ไม่ควรเอาเปรียบเพื่อน เคยกินนมร่วมเต้ามาด้วยกันตั้งแต่เล็กๆ รู้สึกอายใจมากที่เอาเปรียบเช่นนี้ อั๊วขอเปลี่ยนให้ลื้อขับรถไปเพียงรังสิตแล้วก็กลับมาถึงกรุงเทพฯ เป็นอันชนะก็แล้วกัน”

แกพูดเสียงอ่อยๆ มองเห็นชัดว่า ได้หมดพยศรู้สึกตัวแล้ว ผมจึงพูดว่า

“อั๊วไม่ต้องการเอาเปรียบเพื่อนเหมือนกัน สัญญาที่ให้ไว้ต้องเป็นไปตามสัญญา จะเปลี่ยนแปลงไม่ได้” รู้สึกเขากลับไปด้วยความผิดหวัง ต่อจากนั้นผมยังทราบว่า เขาได้ให้คนมาตรวจดูยาง สงสัยอะไรก็ให้จัดการเปลี่ยน เขาพยายามทุกอย่างเพื่อไม่ให้ผมแพ้ ผมได้ชนะใจเขาแล้ว ที่ผมต้องขับรถคันนี้มาทางไกล ก็เพราะเหตุผลอันนี้เอง”

เขาพูดอย่างอารมณ์ดีและมีความสุขใจ

ผมถามว่า “คนที่นั่งบนรถนั้น เพื่อนของคุณหรือครับ”

เขาตอบว่า “เปล่า! แกนั่งมาเป็นพยานว่า ผมจะถึงจุดหมายปลายทางจริงหรือไม่ แต่ความจริงผมรู้ว่า เพื่อนได้ให้ช่างผู้ชำนาญ

ทางเครื่องยนต์คุมมาด้วย จะได้ช่วยเหลือเมื่อมีอะไรขัดข้อง” และเขาพูดต่อว่า

“บัดนี้ เวลาย่ำค่ำแล้ว คุณก็รีบกลับได้และไม่ต้องเป็นห่วงผมหรอก ส่วนคุณก็วางใจได้ว่า จะถึงกรุงเทพฯ โดยเรียบร้อย ถ้าจะมีอะไรขัดข้องขึ้นอีก คุณก็นอนใจได้ว่า ยังมีรถผมตามหลังมาอีกคันหนึ่ง เป็นพี่เลี้ยงคงไม่ทอดทิ้งให้คุณลำบากแน่”

เมื่อผมได้ยินเขาพูดเช่นนั้น ไม่รู้จะทำอย่างไรดี เพราะตั้งแต่ได้สนทนากันก็รู้สึกว่า ผมชอบนิสัยใจคอคนผู้นี้มาก สนทนาอย่างไม่รู้เบื่อ แต่เวลาใกล้ค่ำแล้ว ผมจึงบอกว่า

“ผมต้องขอโทษเถิดครับ ที่รบกวนเวลาคุณมากและผมขอทราบนามและตำบลที่อยู่ของคุณด้วย”

ผมเห็นเขาหยิบกระดาษเขียนตัวอักษรลงไป แล้วส่งมาให้ผม ผมก็หยิบนามบัตรส่งให้เขา แล้วผมก็ลาขึ้นรถจากมาด้วยความอาลัยและรู้คุณ ในระยะที่เราสนทนากันนั้น เจ้าเพื่อนผมมันทำหลับอยู่ตลอดเวลา ส่วนชายอีกคนซึ่งอยู่ในรถของเขาก็ไม่ยอมลุกออกจากรถ เมื่อผมออกรถจากเขามาแล้ว ก็เห็นเขายังยืนโบกมืออยู่ รถของผมก็ค่อยๆ หายมาจนลับตา ส่วนเพื่อนผมที่ทำเป็นหลับนั้น บัดนี้คิดว่าจะหลับเอาจริงๆ เพราะตั้งแต่ผมเริ่มออกรถมาห่างไกลนานแล้ว แต่ก็มิได้ยินเสียงพูดตามความคะนองอย่างที่เคยเป็นมา รู้สึกว่าทุกคนต่างนั่งนิ่งเงียบเหมือนจะรู้สึกตัว เรากลับมาถึงบ้านโดยเรียบร้อยในคืนนั้นดังที่ชายผู้นั้นบอก ผมได้นำรถไปบัดกรีที่อู่ในวันรุ่งขึ้น จากนั้นผมก็ไปหาเขาตามชื่อและตำบลที่จดไว้ให้พร้อมทั้งเลขบ้าน แต่แล้วผมก็แปลกใจว่า ชื่อนั้นเลขบ้านนั้นไม่มีตำบลนั้น แต่ผมก็ไม่ละความพยายาม ได้เขียนจดหมายลงทะเบียนบอกว่าผมได้ไปหาแต่ไม่พบ อยากจะสนทนาด้วย แต่แปลก เพราะไม่นานจดหมายของผมทางไปรษณีย์ก็ได้ส่งคืนมาให้ผม พร้อมด้วยข้อความว่า ไม่มีชื่อผู้รับ

ตามตำบลและเลขบ้านนี้ ที่ประหลาดก็คือมีจดหมายส่งทางไปรษณีย์มาถึงผมหนึ่งฉบับ มีใจความย่อๆ ว่า

"ผมขอขอบคุณ ที่คุณได้พยายามตามหาผม ทั้งได้ส่งจดหมายมาถึงผมอีกหนึ่งฉบับ ถ้าคุณจะมาขอบใจผมอีกก็อย่าไปนึกถึงมันอีกเลย ในวันนั้น คุณก็ได้แสดงความขอบใจผมมากพอแล้ว และผมก็พอใจเมื่อทราบว่า จิตใจของคุณเปลี่ยนแปลงไปในทางดี"

นี่ซิครับ ผมแปลกและประหลาดใจว่า เขารู้ได้อย่างไรว่าผมไปหาก็ไม่พบ จดหมายก็ไม่ถึงต้องส่งกลับมา ถ้าจะว่าเขาเป็นนักเดาล่วงหน้าก็นับว่าเดาเก่งพอใช้ทีเดียว ส่วนเจ้าเพื่อนของผมที่เคยคะนองปาก พูดอะไรไปโดยไม่ได้นึกคิดนั้น บัดนี้ก็พูดน้อยระวังในการพูดมากขึ้น ได้ถามว่าหมู่นี้ทำไมพูดน้อยไป ก็ได้รับคำตอบจากทั้งสามคนว่า

"ได้รับบทเรียนมาแล้ว"

ข้าพเจ้ารู้สึกว่า วันนั้นเราสนทนากันอย่างเพลิดเพลิน ครั้นมองนาฬิกาก็เห็นเลยเวลารดน้ำมานาน แต่แขกทุกคนยังนั่งเป็นปรกติ ได้ทราบข่าวท่านผู้ใหญ่ที่เจ้าภาพเคารพนับถือ ที่จะมารดน้ำสังข์เป็นคนแรกนั้นยังมาไม่ถึง เห็นจะเป็นเพราะติดงานรดน้ำสังข์หลายแห่งจึงได้มาล่าช้าไป เราจึงได้มีโอกาสสนทนาจนจบเรื่อง ยังมีโอกาสสนทนาเรื่องอื่นกันอีกพอสมควร ต่อมาท่านผู้ใหญ่มาถึง พวกเราต่างก็รอเข้าคิวกันรดน้ำสังข์ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่คู่บ่าวสาว แล้วข้าพเจ้าก็ถือโอกาสลาเจ้าภาพกลับ เนื่องด้วยรถของข้าพเจ้าจอดอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่เพื่อบังร่ม เพราะเมื่อเวลามาแดดยังร้อนจัด จึงต้องเดินไกลออกไปจากสถานที่ของงาน ขณะที่ข้าพเจ้ากำลังเดินออกมานั้น ก็ได้ยินเสียงร้องเรียกชื่อข้าพเจ้าอยู่ข้างหลัง จึงหยุดหันไปดู เห็นเพื่อนผู้หนึ่งรีบร้อนเดินตามข้าพเจ้ามา ข้าพเจ้าหยุดคอยแล้วก็ค่อยๆ เดินสนทนากันมา เพื่อนผู้นั้นขอให้ข้าพเจ้าไปส่งเขาที่บ้าน ข้าพเจ้าตกลงด้วยความยินดี แล้วเพื่อนก็เริ่มถามว่า

"คุณคุยกันเรื่องอะไรนะ เห็นคุยกันไม่รู้จบสักที แต่ผมเห็นคุณเป็นคนฟังอย่างตั้งอกตั้งใจ เห็นจะโม้เรื่องสำคัญให้คุณฟังกระมัง"

ข้าพเจ้าบอกว่า "เป็นเรื่องส่วนตัว และคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญและแปลกดี" เพื่อนผู้นั้นเริ่มระบายความรู้สึกออกมาว่า

"อ้ายหมอนี่ ผมไม่ชอบหน้ามันเลย มันทั้งหยิ่งทั้งจองหอง มันเคยพูดว่า มันจะทำอะไรเอาเงินฟาด เรื่องก็สำเร็จ มันดูถูกคน ผมเคยเป็นเพื่อนมันมาตั้งแต่เด็กๆ เวลามันรวยเคยพบกันในงานหลายแห่ง ผมเข้าไปทักมัน มันก็พูดด้วยอย่างเสียไม่ได้ เห็นเราเป็นตัวอะไรที่น่ารังเกียจ ต่อมาผมก็ไม่อยากทัก มันเองก็ทำเป็นไม่เห็นผม เดินเฉียดกันไปหลีกกันมาเหมือนคนไม่เคยรู้จัก มันมองดูคนอื่นเป็นคนต่ำ มันสูงคนเดียว มันคิดว่ามันมีเงินเป็นเทวดา ต่อจากนั้นมันกับผมก็อยู่กันคนละโลก ผมเป็นมนุษย์เดินดินคบกับเทวดาไม่ได้มันสูงไป ผมก็ถือว่าผมไม่ได้ขอข้าวใครกิน ไม่ได้ขอเงินใครใช้ บ้านผมก็ไม่ได้ขอใครอยู่"

ข้าพเจ้าสังเกตุด แกยิ่งพด ยิ่งระบายอารมณ์ความรู้สึกเดือดดาลภายในออกมา ทั้งท่าทางและคำพูด ผมเห็นว่าควรตัดบทเพื่อให้อารมณ์แกดีขึ้น จึงบอกว่า

"เมื่อก่อนนี้ ผมเชื่อว่าคุณพูดมานั้นเป็นความจริง แต่เดี๋ยวนี้ได้เปลี่ยนแปลงจากคนเดิมไปแล้วเป็นคนละคน"

คำพูดของข้าพเจ้าได้เปลี่ยนอารมณ์ของเพื่อนผู้นี้ไปได้บ้าง เพราะเมื่อเขาฟังข้าพเจ้าพูดแล้ว เขาก็หัวเราะออกมาได้ แล้วว่า

"คุณอย่าพูดตลกเล่นหน่อยเลย คุณเชื่อคนเดียวเถิด ผมไม่เชื่อหรอกสันดานคนมันเปลี่ยนยาก ต่อให้คุณอมพระมาพูด ผมก็ไม่เชื่อว่าเป็นจริง" พูดแล้วก็หัวเราะใส่หน้าข้าพเจ้าเหมือนจะขบขันจริงๆ ข้าพเจ้าจึงได้ย้ำว่า

"ที่ผมบอกนี้เป็นเรื่องจริงนะ แกกลับตัวเป็นคนดี จริงๆ" เขา

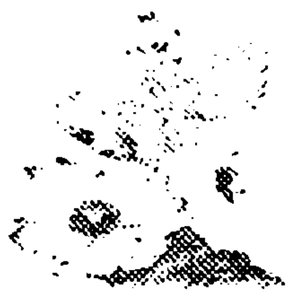

ทำท่าหัวเราะจนตัวงอ แล้วก็นึกอะไรขึ้นมาได้หยุดหัวเราะ แล้วกระซิบว่า

"ผมเคยรู้เรื่องดีมาครั้งหนึ่ง ตอนสงครามเลิกแล้วนี่แหละ เจ้าลูกน้องของแกไปทำเบ่งอวดโต หรือทำผิดอะไรผมก็ไม่ทราบแน่ ถูกตำรวจจับเอาไป เจ้าลูกน้องยังอวดโตใจเย็น นึกว่าอย่างไรลูกพี่ก็คงจะช่วยได้ เมื่อเข้าไปอยู่ในห้องขังก็ตั้งตาคอยลูกพี่ พอลูกพี่ไปถึงก็ขอพบกับสารวัตร นายสิบเวรก็พาไปห้องสารวัตร สักครู่หนึ่งก็ได้ยินเสียงทางห้องสารวัตรพูดเสียงดังอย่างโกรธจัดว่า

"เงินของคุณนึกว่าจะซื้อจิตใจของคนได้ทั่วไปหรือ ถึงผมจะอดตายก็ไม่ยอมเอาเงินสกปรกจากคุณ นี่ถ้าผมมีพยานรู้เห็นเพียงคนเดียวเท่านั้น ผมจะเอาคุณเข้าห้องขังเดี๋ยวนี้"

ทันใดนั้น ลูกพี่ก็รีบผลุนผลันออกจากห้องสารวัตรไปเลย เจ้าลูกน้องมองตาค้างอย่างหมดหวัง มันถูกใจผมเหลือเกิน มันจะได้สำนึกตัวหายหยิ่งเสียบ้าง แต่แล้วก็ไม่เห็นมันหาย แล้วคุณจะให้ผมเชื่อว่าจริงอย่างไร" แต่แล้วแกก็หยุดหัวเราะและหยุดพูดต่อไป เพราะมีมือมาโอบเอวเขาไว้เหมือนเพื่อนที่รักใคร่กันอย่างสนิทสนม และมีเสียงพูดว่า

"คุยอะไรกันเพลิน ถ้าจะสนุกดี ขอผมคุยด้วยคนซี"

พอเพื่อนคนนั้นได้ยินเสียงเงยหน้าขึ้นก็ตาเหลือก เหมือนถูกผีหลอกกลางวันก็อ้าปากค้าง เพราะปรากฏว่า ผู้ที่กำลังถูกนินทาเพลินอยู่นั่นเองมาอยู่ข้างหลัง นานเท่าใดไม่มีใครรู้ แต่ผู้ถูกนินทานั้นไม่ได้แสดงกิริยาว่าได้ยินคำนินทา หรือโกรธแค้นที่ถูกนินทา หรือได้ยินแต่ไม่เอาใจใส่ ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบ เห็นแต่ยิ้มแล้วหันมาพูดกับข้าพเจ้าเป็นเชิงแนะนำว่า

"นี่เพื่อนเก่าแก่ของผม รู้จักกันมาตั้งแต่เด็ก" แล้วหันไปพูดกับเพื่อนผู้นั้น ซึ่งกำลังยืนงงสงบสติอารมณ์พูดอะไรไม่ออกว่า

“วันนี้ ขอให้อั๊วมีเกียรติได้ไปส่งเพื่อนเก่าที่บ้านสักหน่อยนะ” ข้าพเจ้าสังเกตเห็นว่า บัดนี้เพื่อนผันนั้นไม่ผิดอะไรกับตุ๊กตาไขลาน เดินขาแข็งๆ ปล่อยให้เพื่อนครึ่งลากครึ่งจูงไปขึ้นรถไม่ยอมให้ปฏิเสธ ก่อนที่จะขึ้นนั่งบนรถ เขาหันมามองข้าพเจ้าเหมือนกับรูปหุ่น แล้วรำพึงออกมาว่า

“ถ้าจะจริงแฮะ” แล้วรถก็วิ่งออกไปจากสถานที่นั้น ข้าพเจ้ามองตามไปจนรถลับสายตา และอดนึกขำไม่ได้ ต่อจากวันงานประมาณเดือนเศษ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสพูดโทรศัพท์กับเพื่อนผู้นั้น เมื่อพูดธุระเสร็จ ข้าพเจ้าจึงถามว่า

“งานนั้น ได้ยินเราคุยกันเรื่องอะไรหรือเปล่า?” เสียงหัวเราะตอบมาทางโทรศัพท์ว่า “ได้ยิน รู้ว่าเกี่ยวกับตัวผมในทางไม่ดี” ข้าพเจ้าถามว่า “แล้วคุณไม่โกรธหรือ” เสียงหัวเราะอารมณ์ดีตอบว่า “แต่ก่อนผมอาจจะโกรธ แต่เดี๋ยวนี้ผมไม่สนใจ ผมนึกถึงพระปิดทวาร” ข้าพเจ้าชักสงสัยถามว่า “คุณได้พระปิดทวารมาจากไหน รูปร่างอย่างไร” เสียงหัวเราะอย่างขบขันตอบว่า “เปล่า ผมไม่มี แต่ผมเคยเห็นท่านปิดหู ตา จมูก ปาก และทวารหนัก ทวารเบา ก่อนผมไม่เคยสนใจ บัดนี้ผมสนใจและระลึกถึงท่านทางใจ องค์ที่อยู่บ้านคุณ.....ผมอยากจะบอกว่า เพื่อนผมผู้นั้น เวลานี้เขาได้ยกย่องชมเชยผม แทนที่จะนินทาด่าผมเหมือนแต่ก่อน” เมื่อข้าพเจ้าวางหูโทรศัพท์แล้ว ก็ยังรู้สึกงงเหตุการณ์ของโลกนี้ ย่อมจะมีสิ่งแปลกประหลาดเกิดขึ้นเสมอ คิดว่าที่ข้าพเจ้าไม่รู้คงมีอีกมาก

เรื่องที่ ๒๓

ความบริสุทธิ์

เรื่องความบริสุทธิ์ที่ข้าพเจ้าจะได้เสนอท่านต่อไปนี้ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อข้าพเจ้ายังอยู่ในวัยรุ่น จะเป็นเพราะเหตุบังเอิญหรือด้วยอำนาจคำอธิษฐานก็ตาม แต่ก็อดคิดไม่ได้ว่า ผู้ที่มีความบริสุทธิ์ไม่เคยทำผิดคิดร้ายใคร เมื่อมีคนเข้าใจผิดมุ่งร้ายจนถึงเข้าที่คับขัน เกือบจะเอาตัวไม่รอด แต่อำนาจของจิตแห่งความบริสุทธิ์ย่อมจะเป็นหลักสำคัญ เป็นกำลังใจอันหนึ่ง เพื่อจะต่อสู้เหตุการณ์ที่ร้ายแรงให้พ้นภัยได้ และข้าพเจ้ายังจำได้อยู่เสมอ ไม่เคยลืมเหตุการณ์ครั้งนั้นเลย

เมื่อครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ข้าพเจ้าจำได้ว่า งานออกร้านรื่นเริงปิดทองพระ หรือนมัสการพระพุทธบาทจำลองเป็นเทศกาลตามวัด ในสมัยนั้นส่วนมากมีการเล่นพนันประเภท ๒ ซึ่งมีตกเบ็ด โยนห่วง ยิงเป้า ไม้หมุน เหล่านี้เป็นต้น หากว่างานใดไม่มีการพนันประเภทนี้ ก็รู้สึกว่างานนั้นหย่อนความสนุกสนานไปมาก

เวลานั้นอายุของข้าพเจ้าย่างเข้าวัยรุ่น แต่ยังอยู่ในวัยเรียน วันที่เกิดเหตุยังจำได้ดีว่าเป็นวันเสาร์ ได้นัดเพื่อนร่วมเรียนและอายุรุ่นเดียวกันเป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียง ชวนกันไปเที่ยวงานนมัสการ

พระพุทธบาทจำลองที่วัดบางหว้า ตำบลบางกอกน้อย ธนบุรี สมัยนั้นโรงเรียนหยุดวันเสาร์ครึ่งวัน วันอาทิตย์หยุดเต็มวัน หลังจากเราเข้าเรียนตอนเช้าแล้วก็ถึงเวลาที่นักเรียนเข้าห้องประชุม มีอาจารย์ใหญ่เป็นประธานให้โอวาทอบรมสั่งสอนศีลธรรม ที่นักเรียนควรประพฤติเพื่อเป็นพลเมืองดีต่อไป ท่านตักเตือนให้นักเรียนขยันเอาใจใส่ในการเรียน เพื่อความรุ่งเรืองของตนเองในอนาคต จะได้เป็นที่พึ่งของพ่อแม่พี่น้อง ให้มั่นอยู่ในความกตัญญูรู้บุญคุณของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และผู้ที่ทำคุณให้แก่ตน เว้นสิ่งที่ผิดที่ชั่ว ใครทำสิ่งใดไม่ดีก็เอามาตักเตือนสั่งสอนว่ากล่าว ชี้ให้เห็นผิดเห็นชอบ ให้รู้ว่าสิ่งใดควรและไม่ควรทำ ใครทำดีและประพฤติตัวดี ท่านก็ยกย่องสรรเสริญ นำมาเพื่อเป็นตัวอย่างกล่าวชมเชยในที่ประชุม รู้สึกว่าอาจารย์ใหญ่ได้คอยเอาใจใส่อบรมในความประพฤติของนักเรียน ทั้งในและนอกโรงเรียน คอยสั่งสอนทุกวันเสาร์ในห้องประชุม ยกตัวอย่างนิทานและเหตุการณ์ชีวิตจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาเล่าให้ฟัง เช่น คนที่มีวิชาความรู้ดี แต่ต้องติดโทษที่คุมขังทนทุกข์ทรมานด้วยความประพฤติไม่ดี เป็นต้น ท่านเคยกล่าวเสมอว่า ถึงจะมีความรู้ดี มีวิชาแต่ความประพฤติไม่ดี วิชาความรู้ก็ไม่สามารถที่จะช่วยตัวเองไปสู่ทางดีได้ ถ้ามีทั้งวิชาความรู้ดี ประพฤติดีมีความกตัญญู ย่อมจะนำไปสู่ความรุ่งเรืองในชีวิต จะเป็นที่ชื่นชมสรรเสริญของคนทั่วไป เพราะการงานทั่วไปย่อมแสวงหาคนที่มีความรู้ดี มีความซื่อสัตย์สุจริตพร้อมด้วยศีลธรรมดีงาม เป็นที่ไว้วางใจ

ข้าพเจ้าเคยพบท่านนอกโรงเรียนหลายครั้ง เมื่อทำความเคารพท่าน ท่านจะยิ้มและทักทายด้วยถ้อยคำที่แสดงความรักใคร่กรุณา ท่านชอบเรียกข้าพเจ้าว่า “พลเมืองดี” ท่านมักจะทักว่า “เธอไปไหนมาพลเมืองดี” ทำให้ข้าพเจ้าหยิ่งและผยองด้วยอยากจะทำความดีประพฤติดี ให้สมกับท่านเรียกว่า พลเมืองดี สัญชาตญาณ

ทำให้เรารู้ว่า ท่านมีความเมตตาต่อเรามาก จะเห็นได้จากสายตาแสดงถึงความเอ็นดู และท่าทางอันสุภาพของท่าน ข้าพเจ้ายังเคยได้ยินท่านพูดในที่ประชุมว่า

“ครูอยากให้นักเรียนทุกคนเป็นพลเมืองดี ประพฤติตัวดี ถ้าพวกเธอดี ครูก็มีความสุขสบายใจ แต่ถ้าทราบว่าพวกเธอประพฤติตัวไม่ดี ครูก็เสียใจไม่มีความสุข นักเรียนทุกคนไม่ใช่ลูกหลาน แต่ครูก็รักเหมือนลูกเหมือนหลาน หวังว่านักเรียนทุกคนคงจะไม่ทำให้ครูผิดหวัง และเสียใจหมดความสุขเป็นแน่”

รู้สึกว่า คำพูดของท่านคงจะเข้าถึงจิตใจนักเรียนบ้างไม่มากก็น้อย พวกเราจึงเชื่อฟังคำของท่านและพยายามประพฤติตัวดี

วันเสาร์นั้นหลังจากที่ท่านให้โอวาทเสร็จ ปิดประชุมแล้วก็สวดมนต์ เมื่อจบแล้วก็สรรเสริญพระบารมี เลิกเรียนครึ่งวัน

ข้าพเจ้ามิได้รอช้ารีบชวนเพื่อนกลับบ้าน ผลัดเครื่องแต่งตัวนักเรียนออก สวมกางเกงแพรขาว ใส่เสื้อนอกแพรกระดุม ๕ เม็ด ใส่รองเท้าแตะและหมวกตามความนิยมสมัยนั้น ขึ้นรถรางสายเหลืองไปสุดระยะที่หลักเมือง (เวลานั้นมีรถรางสองสาย คือสายเหลืองมีระยะจากถนนตกถึงหลักเมือง และสายแดงวิ่งรอบเมือง) เมื่อเราลงจากรถรางแล้ว ก็เดินตัดท้องสนามหลวงตรงไปข้ามเรือที่ท่าช้าง ไปขึ้นที่ท่ารถไฟสถานีบางกอกน้อย ไม่ช้าเราทั้งสองก็เข้าไปในเขตงานออกร้านนมัสการปิดทองพระพุทธบาทจำลองบางหว้า รู้สึกว่าผู้คนมาเที่ยวในงานยังไม่มากนัก เห็นจะเป็นเพราะเวลาบ่ายแดดร้อน คงเห็นมีทหารเรือจำนวนมากเที่ยวเดินเตร่ทั่วๆ ไป เพราะได้หยุดวันเสาร์ครึ่งวันเหมือนกัน

ก่อนอื่น เราไม่ลืมที่จะตรงไปไหว้พระปิดทอง โดยซื้อดอกไม้ธูปเทียนและทองคำเปลว ซึ่งมีผู้แย่งเสนอขายในบริเวณนั้น รู้สึกว่าสมัยนั้นต้องทำบุญไหว้พระเสียก่อนที่จะหาความสนุกสนานกันต่อไป

เมื่อเรานมัสการจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธบาทพร้อมด้วยดอกไม้และปิดทองเรียบร้อยแล้ว เราก็เดินออกจากมณฑปพระพุทธบาท เห็นพวกวณิพกนั่งเรียงรายตามทางออกใกล้มณฑป คอยผู้ที่ไหว้พระเดินผ่านมา บ้างก็เป่าสังข์ บ้างก็ตีระนาด พิณพาทย์และเครื่องดนตรีเท่าที่หามาได้ ต่างคนต่างบรรเลงเพลงคนละที ช้าบ้างเร็วบ้างตามแต่จะถนัด ฟังแล้วจึงดูไม่เข้ากันเลย ผู้ที่มีใจบุญจะหยอดเศษเงินใส่ลงพานที่ตั้งไว้ตรงหน้าพวกวณิพกนั้น เรียกว่าฉลองหรือสมโภชเมื่อหลังจากทำบุญแล้ว ฉะนั้น จึงไม่ได้ยินการให้ศีลให้พร เห็นจะถือว่าเป็นการแลกเปลี่ยน จากนั้นก็มีพวกแม่ชีซึ่งนั่งพับเพียบเรียงรายกัน ตรงหน้ามีผ้าแดงปูไว้ เพื่อที่จะได้รับบริจาคทานจากผู้ใจบุญทั้งหลาย ตลอดทางลงบันไดมีพวกขอทานนั่งเรียงรายสองข้าง มีสภาพต่างๆ กัน บ้างก็ตาบอด แขนด้วน ขาด้วน บ้างก็มีขาลีบแขนลีบ บ้างก็มีรูปร่างอ้วน ล่ำสัน ใส่หมวกปิดถึงลูกตา นั่งทำตัวสั่น มือสั่น พูดเสียงสั่นๆ จนฟังไม่รู้เรื่อง ทั้งน้ำลายยังไหลยืด จับเค้าพูดได้แต่เพียงขอให้ทำบุญทำทาน นอกจากพวกทุพพลภาพก็มีหญิงแม่ลูกอ่อนอุ้มลูกให้กินนม แล้วยังมีลูกเล็กๆ หน้าตามอมแมมตัวดำๆ นอนหัวพาดตัก ที่โตหน่อยนั่งข้างๆ แม่ คอยร้องขออัฐยกกะลาขึ้นชู เมื่อคนเดินผ่านไปมา จากนั้นก็มีพวกเป็นโรคเรื้อน มือกุดจมูกยุบ หูหนา น้ำเหลืองเฟะ คอยยกมือที่ไม่มีนิ้วขึ้นชูร้องขอเมื่อคนเดินผ่าน ด้วยเสียงอู้อี้ฟังไม่ได้ศัพท์ คนพวกนี้เป็นพวกมีกรรมเป็นที่รังเกียจของสังคม คนที่ผ่านไปมาที่เป็นพวกหนุ่มๆ สาวๆ จะรีบสาวเท้าให้ผ่านพ้นไปเร็วๆ แสดงท่าทางขยะแขยงรังเกียจ นอกจากนั้นบางคนก็มีหนังหุ้มกระดูก นอนอยู่บนเสื่อเก่าๆ มีผ้าปิดร่างกายเป็นส่วนน้อย ลูกตาลึกลงไปในเบ้า แก้มทั้งสองข้างลึกบุ๋มลงไป ทำให้เห็นฟันยื่นออกมาคล้ายซากศพที่ยังมีลมหายใจ เห็นแล้วเป็นที่น่าสังเวชยิ่ง ไม่รู้ว่าทำกรรมอะไรไว้ ข้างตัวมีชามกะละมังเก่าๆ กัน

ทะลุวางไว้ เพื่อให้ผู้ใจบุญทั้งหลายบริจาคทาน รู้สึกว่าส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีใครเข้าไปใกล้ แม้จะเวทนาเมตตาสงสารก็เพียงแต่โยนเศษเงินไปให้แต่ห่างๆ สังเกตเห็นเงินตกอยู่ข้างๆ มากกว่าอยู่ในกะละมังเมื่อมีผู้ผ่านไปแกก็ได้แต่ยกมือข้างเดียว ซึ่งมีแต่หนังหุ้มกระดูกเป็นเครื่องหมายว่าขอให้ช่วยทำบุญทำทาน ส่วนเสียงนั้นแม้จะออกจากปากก็แหบๆ และค่อยจนจับใจความไม่ได้ พวกเด็กและหญิงสาวบางคน เมื่อเดินผ่านก็รีบเบือนหน้าหนีไปทางอื่น เพราะไม่กล้ามองดูภาพที่ทุเรศ แสดงกิริยาทั้งรังเกียจและกลัว

สิ่งที่คล้ายคลึงกันของพวกขอทาน เมื่อมีผู้ผ่านมาก็ยกมือขึ้นเหนือหัว และชูภาชนะที่สำหรับใส่เศษเงินขึ้น แล้วรำพึงรำพันถึงความทุกข์ยากลำบากต่างๆ เพื่อให้ผู้ใจบุญมีความเมตตาสงสาร พอมีผู้หยอดเศษเงินลงไปให้ ก็ให้ศีลให้พรซ้ำๆ ซากๆ คล้ายคลึงกันแทบทุกคน บัดนี้เมื่อหวนนึกถึงภาพเหล่านั้นครั้งใดแล้ว ก็อดคิดไม่ได้ว่า ภาพนั้นก็คือนรกในเมืองมนุษย์ที่เราจะหาดูได้จากสถานที่เหล่านี้ สมัยนั้นรู้สึกว่าจะมีคนใจบุญมาก สังเกตดูบางคนมีใจประกอบด้วยมีจิตใจสงสาร เป็นผู้ชอบประกอบกรรมดี อุตส่าห์แลกเศษเงินเป็นจำนวนมาก ห่อผ้าแดง ตั้งใจมาแต่บ้านว่า จะมาทำทานแจกเรียงตัวให้ทั่วถึงทั้งสองข้างทาง ท่านพวกนี้ไม่มีการรังเกียจ หรือขยะแขยงต่อสภาพความเป็นอยู่ของพวกเขาเหล่านี้เลย รู้สึกว่าจะปลงตก ให้ความสงสารและเห็นใจมากกว่าสิ่งอื่น แต่ก็มีบางคนที่เดินผ่านไปเฉยๆ ไม่ได้ไยดีต่อเสียงโอดครวญใดๆ บางคนก็แสดงกิริยารังเกียจรีบเดินหนีให้พ้นๆ บางคนไม่ยอมให้ทานแล้ว ยังบ่นว่าด้วยความรังเกียจและรำคาญ บ้างก็บริจาคทานเท่าที่เศษเงินจะอำนวยให้ ทุกคนจิตใจไม่เหมือนกันแล้วแต่ใครจะมีใจเป็นกุศลมากน้อย ที่ชั่วก็มีที่ดีก็มากในหมู่คนทั่วๆ ไป สำหรับข้าพเจ้ากับเพื่อนนั้นเลือกให้ทานแก่คนชรา และคนพิการที่ไม่สามารถเลี้ยงชีพ

ได้จริงๆ เท่าที่ผู้อยู่ในวัยเรียนยังพึ่งผู้ปกครองเงินจำกัดพอจะเจียดบริจาคได้ คิดแล้วก็อดนึกภูมิใจไม่ได้ว่า “เรานี่ก็เป็นผู้มีบุญ ที่ได้แผ่ส่วนบุญให้พวกนี้ได้ด้วยการบริจาคทาน อย่างน้อยก็มีสุขใจที่ได้มาเปรียบเทียบกับชีวิตเช่นนี้” ถ้าหากข้าพเจ้ามีบาปกรรมทำไว้แต่ชาติก่อน ก็เห็นจะต้องเป็นฝ่ายผู้รับ และคงต้องไปนั่งรวมในแถวฝ่ายผู้ขอเป็นแน่ และคงจะคอยยกมือขึ้นท่วมหัวเมื่อคนเดินผ่านไปมา แล้วก็รำพันรำพึงความทุกข์ยากต่างๆ เพื่อให้ผู้ใจบุญสงสารและเวทนาและเห็นใจ นี่ก็เป็นกฎแห่งกรรมดีและชั่ว ย่อมเกิดมาไม่เหมือนกัน เมื่อผ่านพ้นพวกขอทาน เราก็ไม่ลืมที่จะไปนมัสการหลวงพ่อในโบสถ์ ซึ่งชาวบ้านนับถือว่าท่านศักดิ์สิทธิ์มาก จึงไปนมัสการ รู้สึกว่ากลิ่นธูปควันเทียนฟุ้งไปทั่วในโบสถ์ซึ่งไม่สู้ใหญ่โตนัก นอกจากพวกที่มาไหว้พระแล้ว บางคนก็ถือโอกาสเสี่ยงใบเซียมซีถามถึงโชควาสนา ได้ยินเสียงพึมพำเขย่ากระบอกติ้วอยู่ไม่ขาดระยะ มีทั้งชาวจีนและชาวไทยส่วนมากเป็นหญิง แต่เราไม่ได้เอาใจใส่ เพราะถือว่าโชคชะตาเราเป็นผู้สร้างเอง พอไหว้พระเสร็จก็ออกไปที่หน้าโบสถ์ เห็นขอทานเรียงรายอยู่แถวนั้นแต่ไม่มากนัก ต่อมาเราก็ไม่ได้เห็นภาพเช่นนั้น เพราะบ้านเมืองเจริญ ภาพที่อุจาดก็หายไป

เมื่อเราได้ทำบุญเรียบร้อยแล้ว ก็ผ่านการละเล่นเก็บเงินค่าดูต่างๆ ซึ่งเป็นของธรรมดาของงานวัดทั่วๆ ไป เราเดินไปถึงบริเวณที่มีการเล่นพนัน ตกเบ็ด โยนห่วง ยิงเป้า ไม้หมุน การที่ข้าพเจ้าพูดถึงการเล่นพนันตกเบ็ดในสมัยนั้น บางคนในรุ่นหลังๆ นี่อาจจะไม่รู้ว่าเขาเล่นกันอย่างไร เพราะการพนันประเภทนี้ได้ยกเลิกมานานแล้ว แต่ในสมัยนั้นเป็นที่นิยมของคนส่วนมาก หากงานออกร้านวัดใดวัดหนึ่ง ถ้าไม่มีการพนันประเภทนี้แล้ว งานนั้นก็ย่อมขาดความสนใจของประชาชนไปมาก ในที่นี้ข้าพเจ้าจะพูดถึงวิธีการเล่นตกเบ็ดโดยเฉพาะเท่านั้น เพราะเกี่ยวกับเหตุการณ์ในเรื่องนี้โดยตรง

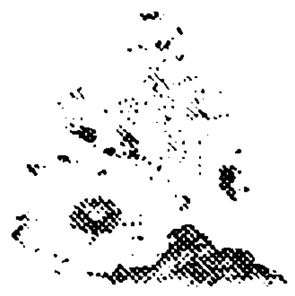

กฎแห่งกรรม

เครื่องมือที่ประกอบการเล่นตกเบ็ดนั้นก็มีไหกระเทียม ที่เรียกว่าไหกระเทียม ก็เพราะไหพวกนี้ใส่กระเทียมดองมาจากเมืองจีน ไหนี้มีมากมายแทบทกครัวเรือนในเมืองไทย ไม่ว่าในกรงหรือชนบท แต่ในสมัยนี้คงหาดูได้ยาก รูปุร่างของไหนั้นสูงประมาณ ๑ ฟุต โตขนาดเท่าบาตรพระเคลือบสีน้ำตาลไหม้ ปากไหพอจะเอามือล้วงลงไปได้พอดี ตรงกลางไหป่องแล้วเรียวขึ้นทางปากไหและเรียวลงทางก้น ก้นไหก็ไม่โตกว่าปากไหเท่าไรนักพอจะตั้งได้ไม่ล้ม เขาเอามาตบแต่งให้สวยงาม โดยเอากระดาษสีต่างๆ จักเป็นฝอยปิดลงไปโดยไม่เห็นเนื้อเดิมของไห ในไหบรรจุตลับขนาดเท่าเหรียญบาท มีฝาแน่นพอจะปิดเปิดได้เรียบร้อย ในตลับบรรจุเลขหรือรูปสัตว์หรือรูปผลไม้ แล้วแต่เจ้าของร้านจะดัดแปลงให้แปลกไป แต่ละชนิดมีเหมือนกัน ๓ ตลับ บนโต๊ะปูผ้าน้ำมันก็จะเขียนเบอร์หรือรูปสัตว์ ผลไม้แบบเดียวกับในตลับ และขีดเส้นเขตเป็นช่องๆ บางแห่งก็เพียงใช้ผ้าขาวขึงตึง และขีดเส้นเขียนเบอร์เลขด้วยน้ำหมึกก็มี เขาเอาไหตั้งไว้กลางโต๊ะ ระยะหัวท้ายของโต๊ะข้างตัวเจ้ามือ เอาตลับใส่ลงไปจนครบจำนวนแล้ว เจ้ามือจะยกไหขึ้นเขย่าแล้วให้ผู้แทง แทงเบอร์ตามผ้าใบน้ำมันที่ปูไว้มีเบอร์ตามช่องๆ เมื่อมีผู้แทงแล้วก็ให้ผู้แทงใช้ไม้ยาวประมาณศอก โตขนาดเท่าตะเกียบ ปิดกระดาษฝอยๆ เขียวๆ แดงๆ ปลายไม้มีเชือกผูกแม่เหล็กรูปเกือกม้าสำหรับหย่อนลงไปเพื่อตกตลับในไห แม่เหล็กก็ไปดูดตลับติดขึ้นมา และจะต้องให้ตลับติดขึ้นมาเพียงอันเดียว หรือไม่เกินครั้งละสามตลับ ออกครั้งละสามเบอร์ เมื่อเปิดออก ถ้าเบอร์ตรงกับที่เราแทงไว้ เจ้ามือก็จะให้เป็นบัตรแข็ง มีราคาจำนวนเงินและยี่ห้อชื่อของร้านในบัตรนั้นเสร็จเรียบร้อย ผู้ที่แทงถูกได้บัตรนี้จะแทงแทนเงินต่อไป หรือจะนำเอาไปขึ้นเป็นสิ่งของในร้านนั้นได้ตามราคาในบัตร แต่ส่วนมากมักไปขอขึ้นเงินสดหลังร้าน เพราะบางครั้งมีผู้มาแทงได้เสียกันมากๆ

เหมือนกัน การเอาบัตรไปขึ้นเงินสดนั้นผิดกฎหมาย ฉะนั้น จึงต้องแอบไปขึ้นหลังร้าน ถ้าทางการรู้จะริบใบอนุญาตห้ามเล่นต่อไป แต่การใช้แม่เหล็กตกนั้นออกจะช้า ไม่ได้รับความสะดวก เพราะบางครั้งจะติดตลับขึ้นมาเป็นพวงตั้ง ๔ - ๕ ตลับ ตามกำลังของแม่เหล็กจะยกขึ้นมาได้ เจ้ามือต้องปลดตลับลงไปในไหใหม่ แล้วยกไหขึ้นเขย่าให้ผู้เล่นลงมือตกใหม่ บางครั้งต้องตกกันหลายหนกว่าจะพอดีได้เพียงหนึ่งหรือสองถึงสามตลับ รู้สึกว่าช้าและไม่สะดวก ภายหลังเจ้ามืออนุญาตให้ผู้แทงเอามือล้วงไปหยิบขึ้นมาได้ แทนที่จะใช้แม่เหล็กตก ฉะนั้น คำว่า “เล่นตกเบ็ด” ก็ไม่มีความหมายอะไรกลายเป็นล้วงตลับขึ้นจากไห เมื่อเราเลือกร้านตกเบ็ดที่เราเห็นว่าไม่ค่อยมีคนเล่นมากนัก ซึ่งออกเป็นเบอร์เลข ถ้าเป็นกลางคืนคงจะเบียดกันเข้าไป หรืออาจจะเข้าไม่ถึงเพราะคนแน่นก็ได้ เมื่อเราเลือกแทงเบอร์เรียบร้อยแล้ว ข้าพเจ้าเป็นคนล้วงเอาตลับขึ้นมาจากไห จะเรียกว่าโชคดีหรือโชคร้ายก็ไม่แน่ เพราะเมื่อข้าพเจ้าล้วงลงไปในไห หยิบตลับขึ้นมาทุกครั้ง เปิดออกก็ตรงกับเบอร์ที่เราแทงเสมอไปอย่างประหลาด ทั้งๆ ที่ข้าพเจ้าล้วงขึ้นมาตามบุญตามกรรม คราวนี้พวกที่ต่างคนต่างแทงก็มารุมแทงตามข้าพเจ้าเป็นการใหญ่ เขาเรียกว่ามือเฮง ซึ่งบางคนแทงหนักมือเสียด้วย พอเปิดออกมาคราวใด ต้องฮากันแทบทุกครั้ง เพราะมันตรงกับเบอร์ที่เราแทง เจ้ามือรู้สึกว่าชักหน้าเสียเหงื่อแตก ข้าพเจ้าชอบแทงเบอร์ซ้ำๆ แต่ก็ถูกเกือบทุกครั้ง เล่นไปสักพักหนึ่ง เจ้ามือมองหน้าข้าพเจ้าแล้วทำท่าไม่พอใจ บอกว่าขอหยุดพักชั่วคราว แล้วแกก็ยกไหขึ้น เทตลับออกจากไหมาดูอย่างพิจารณาแล้วเช็ดด้วยผ้า แต่ทุกอย่างไม่มีอะไรผิดปรกติ พวกเรากำลังสนุกสนานต้องมายืนคอยว่าเมื่อใดจะได้ลงมือเล่นต่อไป เมื่อเจ้ามือเทตลับออกมาตรวจนับเรียบร้อยแล้ว ก็เรียกคนในร้านมากระซิบที่หู ซึ่งข้าพเจ้าไม่ทราบว่าเขาพูดอะไรกัน ชาย

ผู้นั้นหันมามองดูหน้าข้าพเจ้าแล้วก็เดินไป ยังไม่สงสัยว่าจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น เมื่อเจ้ามือตรวจดูตลับและนับถี่ถ้วนเรียบร้อยแล้ว ก็ใช้มือกอบตลับลงใส่ในไหอย่างเดิม แต่แทนที่แกจะเริ่มลงมือเล่นต่อไป แกกลับพูดขึ้นลอยๆ ตั้งใจให้ได้ยินทั่วกันว่า

"วันนี้โดนนักเลงดีอีกพวกเรา"

คนในร้านนั้นมีทั้งจีนและไทย ต่างก็ซุบซิบกัน แล้วมองดูข้าพเจ้า รู้สึกบรรยากาศในร้านนั้นไม่สู้จะดี แต่แล้วเจ้ามือก็ยืนขึ้นพูดเป็นภาษาจีน ข้าพเจ้าเองไม่ทราบว่าเขาพูดว่าอะไร สักครู่หนึ่งจึงเห็นคนที่นอนหลับอยู่หลังร้าน ตื่นขึ้นมาทำท่างงๆ ร้านใกล้เคียงก็หยุดพักการเล่นออกมายืนฟังยืนดู สัญชาตญาณทำให้เห็นกิริยาของคนเหล่านั้น เริ่มไม่เป็นมิตรกับข้าพเจ้าเสียแล้ว เขาสงสัยว่าข้าพเจ้าเล่นโกงเป็นแน่ เพราะรู้สึกว่าเขาต่างก็มองหน้าข้าพเจ้าผู้เดียว เขาคงจะหาเหตุผลและหลักฐานในข้อหาเสียก่อน แล้วค่อยลงมือเล่นงานเป็นแน่ ข้าพเจ้าเริ่มรู้สึกไม่สบายใจ ความสนุกสนานเมื่อครู่หายไปหมด เพราะเคยได้ทราบว่า ร้านเหล่านี้เคยช่วยกันจับคนขโมยของในร้านได้ แล้วมาช่วยกันซ้อมคนละทีสองที จนคนร้ายสบักสบอมมีอาการปางตายก่อนที่ตำรวจจะมาถึง แต่ก็ยังมีร้านบางร้านที่ไม่ยอมร่วมมือด้วย เพราะเห็นว่าทำโทษเกินเหตุ อุตส่าห์ไปตามตำรวจมา ก่อนที่คนร้ายนั้นจะฟุบลงคามือคาเท้าพวกเหล่านั้น ฉะนั้น จึงคิดว่าร้านเหล่านั้นที่ชั่วก็มีที่ดีก็มาก มิใช่ชั่วไปหมดทุกร้าน บัดนี้ข้าพเจ้าก็อยู่ในฐานะไม่ผิดอะไรกับขโมยคนนั้น ข้าพเจ้าจะทำอย่างไรดี ข้าพเจ้ากำลังคิดแก้ปัญหาพยายามสงบสติอารมณ์ คอยดูเขาจะพูดกล่าวหาอะไร ก่อนจะพูดโต้ตอบขึ้น หรือหนีก็เท่ากับกินปูนแล้วร้อนท้อง ได้แต่นึกอยู่ในใจว่า เรามีความบริสุทธิ์ไม่ได้มีจิตใจทุจริตคิดโกงใคร เราก็ไม่ต้องกลัว แต่แล้วก็เห็นเจ้ามือคนนั้นยืนพูดว่า

"พี่น้องทั้งหลาย เมื่อคืนนี้พวกเราโดนนักเลงดี พวกเราต้องได้รับความเสียหายไปไม่น้อย บัดนี้เราได้ตัวแล้ว และอยากอธิบายวิธีโกงให้พี่น้องทั้งหลายทราบเสียก่อน คือเขาใช้ขี้ผึ้งสีปากติดไว้ที่นิ้ว เวลาล้วงลงไปในไหก็ไปป้ายไว้ตลับหนึ่ง อันที่ป้ายขี้ผึ้งนั้นเมื่อเปิดออกมาเป็นตัวไหนก็จำไว้ เมื่อเอาใส่ลงไปในไหใหม่ เมื่อเราเขย่าแล้ว เขาก็จะล้วงไปควานหาตลับที่เขาป้ายไว้ตลับใดตลับหนึ่ง อันที่ป้ายขี้ผึ้งนั้น เมื่อหยิบขึ้นมาเปิดก็ต้องถูกทุกครั้งเป็นธรรมดา นี้เป็นเล่ห์เหลี่ยมของคนโกง เราจึงเสียรู้นักเลงดี..."

พอข้าพเจ้าได้ยินเขาพูดเช่นนั้นก็รู้สึกตกใจ โกรธแค้น และแสนละอาย แม้จะรู้ตัวเองว่าเป็นผู้บริสุทธิ์แต่ใครจะรู้เห็นกับข้าพเจ้าด้วยเหตุผลที่เขายกขึ้นมาพูดนี้ ข้าพเจ้าก็ยังไม่เคยรู้มาก่อนเลย เหมือนจะชี้ให้เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นคนโกง ผู้อื่นไม่รู้ความจริงคงเข้าใจว่าเป็นคนโกงแน่ นึกสงสารเพื่อนที่ข้าพเจ้าชวนมาด้วย ต้องมารับเคราะห์ด้วยกันแท้ๆ หันไปดูเพื่อนเห็นหน้าแดงด้วยความโกรธและอายเหมือนกัน มองดูรอบๆ ตัวก็เห็นชายฉกรรจ์รูปร่างล่ำสันใหญ่โตกว่าข้าพเจ้ามาก มายืนล้อมคุมเชิงอยู่ประมาณเกือบสิบคน ทุกคนไม่ได้ใส่เสื้อมองเห็นกล้ามเนื้อเป็นมัด เมื่อจะเทียบกันแล้วเราเสียเปรียบมาก แม้จะสู้เพียงตัวต่อตัว ข้าพเจ้าก็หมดทางชนะทางกำลังเสียแล้ว ข้าพเจ้ารู้ตัวว่ากำลังเข้าที่คับขัน สิ่งแรกที่ข้าพเจ้านึกถึงก่อนคือ อาจารย์ใหญ่ เพราะท่านเมตตาเอ็นดูข้าพเจ้ามาก ท่านเรียกข้าพเจ้าว่า "พลเมืองดี" บัดนี้ข้าพเจ้ากำลังจะถูกกล่าวหาว่าเป็นคนโกง ซึ่งตรงกันข้ามกับพลเมืองดี ข้าพเจ้าใจหาย คิดว่าจะมองหน้าอาจารย์ใหญ่ได้อย่างไร แสนจะอับอายขายหน้าที่มีคนเขาชี้หน้าว่าเป็นคนโกง เพราะพึ่งได้รับคำสั่งสอนอบรมมาไม่กี่ชั่วโมงนี้เอง เสียงของท่านยังแว่วอยู่ในหู ท่านคงเสียใจ ถ้าทราบว่าศิษย์ของท่านกำลังจะนำความเสื่อมเสียไปให้ ข้าพเจ้าเสียใจจนเผลอตัว

นึกว่าอาจารย์มายืนอยู่ตรงหน้า พูดขึ้นในลำคอว่า

"อาจารย์ครับ ผมเป็นคนบริสุทธิ์ ผมไม่ได้มีความผิดเลย พวกนั้นกำลังจะทำลายอนาคต และชื่อเสียงของผมหมด"

กำลังจะสะอื้นเสียใจ ฉุกคิดได้สติรู้ตัวขึ้นมาก็กัดฟันมานะลูกผู้ชายไม่ยอมให้ความอ่อนแอเป็นภัยเข้ามาทำลายความเข้มแข็งในจิตใจได้เป็นอันขาด หาหนทางที่จะช่วยตัวเองให้พ้นภัยเสียก่อนดีกว่า นึกคิดเท่าใดว่าจะหาทางออกให้ดีเท่าใดก็นึกไม่ออก ที่สุดก็นึกได้ว่าเมื่อเด็กเคยได้อ่านหนังสือเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ซึ่งผู้ใหญ่เคยไปเช่ามาให้อ่านไม่เว้นแต่ละคืน เพราะผู้เฒ่าผู้แก่ชอบฟัง จนข้าพเจ้าจำขึ้นใจได้ว่า พวกพระพวกนางในเรื่อง เมื่อถึงที่อับจนคับขันถูกจำจองหรือนำไปฆ่า ถ้ามีความซื่อสัตย์สุจริตบริสุทธิ์อยู่ในตัวแล้ว ก็จะเสี่ยงสัตย์อธิษฐาน แล้วมีเหตุปาฏิหาริย์ มีผู้วิเศษหรือเทวดามาช่วยให้พ้นภัยไปได้ เราก็มีความบริสุทธิ์สุจริตเป็นหลักทุนเดิมอยู่แล้ว จะลองอธิษฐานดูเป็นความหวังครั้งสุดท้าย ข้าพเจ้าเริ่มใช้จิตสงบนึกกราบไหว้พระทกทิศแต่ในใจว่า ข้าพเจ้าพึ่งจะทำบุญให้ทานมาเมื่อครู่นี้เอง ขอให้บุญกุศลและผลของความบริสุทธิ์สุจริต ไม่เคยคิดโกงใคร ด้วยผลแห่งความบริสุทธิ์สุจริตของข้าพเจ้า ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงช่วยให้ข้าพเจ้าพ้นภัยอันตรายในคราวนี้ด้วย เมื่อข้าพเจ้าอธิษฐานแล้วก็เกิดความมั่นใจขึ้นมาว่า ความบริสุทธิ์ที่เรามีอยู่ในจิตใจจะต้องช่วยรักษาเราแน่ เพราะเคยได้ยินผู้เฒ่าผู้แก่เคยพูดเสมอยังจำได้ดีว่า

"อันความซื่อสัตย์และบริสุทธิ์นั้น ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ จะดำน้ำลุยไฟก็ไม่เป็นอันตราย"

เกิดเชื่อมั่นในใจ ความหวาดกลัวหายไป จิตใจค่อยปรกติขึ้น คอยดูว่าพวกนั้นจะทำอย่างไรต่อไป ทันใดนั้นได้ยินเสียงเจ้ามือพูดขึ้นอีกว่า

"คนที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ โปรดออกไปเสียก่อน ประเดี๋ยวจะพลอยเจ็บตัวไปด้วย"

ในหมู่นั้นมีอยู่หลายคนที่อยู่ในวงล้อมกับข้าพเจ้า ซึ่งเราก็ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ต่างก็ไม่อยากเจ็บตัวกับข้าพเจ้า จึงแหวกวงล้อมของชายเหล่านั้นออกไป ข้าพเจ้าเห็นหน้าเพื่อนก็สงสาร แอบกระซิบว่า

"ลื้อรีบออกไปให้พ้นที่นี้เถิดเพื่อน เขาคงไม่สนใจลื้อ เขาตั้งใจเล่นงานอั๊วคนเดียว ปล่อยอั๊วไว้คนเดียวดีกว่า เจ็บคนเดียวดีกว่าเจ็บสองคน รีบออกไปเสีย"

เพื่อนผู้นั้นพูดด้วยเสียงโกรธว่า "ไม่ไป อั๊วจะอยู่กับลื้อ อั๊วไม่ใช่คนขี้ขลาดตาขาว อั๊วไม่ยอมทิ้งลื้อเป็นอันขาด"

ข้าพเจ้าเห็นใจเพื่อนในยามยาก ตื้นตันใจขึ้นมาทันที ใจคอของเพื่อนเด็ดขาด จึงบอกว่า

"ถ้าอย่างนั้น มา ลื้อกับอั๊วมาตายด้วยกัน เตรียมหันหลังเข้าหากัน"

เวลานั้น คนอื่นๆ ได้ทะยอยกันหลีกออกไปหมด และมีชายอายุคราวลุงผู้หนึ่ง รู้สึกว่าเป็นผู้เห็นอกเห็นใจเรามาก แกออกไปเป็นคนสุดท้าย ก่อนที่จะออกไปบ่นว่า

"อ้ายพวกนี้ชักจะหาเรื่องรังแกเด็กใหญ่แล้ว ประเดี๋ยวคงได้เรื่องแน่" เสียงพวกเจ้าของร้านตวาดว่า

"คนอื่นไม่เกี่ยวข้องไม่ต้องพูดมาก ประเดี๋ยวจะเจ็บตัวไปด้วย"

ลุงผู้นั้นแกแหวกคนมุงออกไปด้วยความโกรธ ก่อนที่จะลับตัวแกหันมาตะโกนบอกเราว่า

"ทำใจดีๆ ไว้หลานชาย"

ทำให้พวกที่ล้อมอยู่นั้นตาเขียว มองตามเสียงของแกด้วยความ

โกรธ แม้ข้าพเจ้าจะตกอยู่ในอันตรายก็อดขอบใจแกเสียไม่ได้ แม้ว่าแกจะช่วยอะไรไม่ได้ แต่แกยังมีจิตใจเป็นธรรม ส่วนข้าพเจ้าเขากลับไม่ยอมให้ออก จึงรู้แน่แล้วว่าเรากำลังอยู่ในที่คับขัน แล้วก็เห็นเจ้ามือยืนขึ้นพูดต่อไปว่า

"เอาล่ะ ทีนี้เราจะชี้ตัวการให้ดู"

เสียงคนที่ล้อมและห่างออกไปร้องถามว่า

"ไหน คนไหน"

คนที่ยืนพูดชี้มายังตัวข้าพเจ้า แล้วพูดว่า

"นี่ไงล่ะ เห็นไหม ถึงจะมีปีกก็หนีไม่พ้นแน่"

ข้าพเจ้าโกรธจนตัวสั่น ตะโกนออกไปด้วยความแค้นใจว่า

"ไม่จริง ฉันไม่ใช่คนโกง ฉันไม่รู้เรื่อง"

เสียงเจ้าคนที่ยืนพูดหัวเราะ แล้วพูดต่อไปอย่างใจเย็นและเย้ยๆ อย่างคิดว่าตัวเป็นต่อ

"คนโกงนั้นไม่มีใครรับว่าตัวโกงหรอก ประเดี๋ยวคงรู้ดี"

แล้วทำเป็นหันไปพูดเป็นเชิงหารือกับพวกของตัวว่า

"เราจะจัดการอย่างไรกับคนโกงดี" เสียงพวกนั้นบอกว่า "สั่งสอนก่อนตามเคย ให้มันรู้จักพวกเราเสียบ้าง"

ทันใดนั้น ข้าพเจ้าก็รู้ว่านาทีสำคัญคับขันที่สุดในชีวิตกำลังจะมาถึงแล้ว แม้ว่าเราจะมีเพียงสองคนจะต้องต่อสู้ป้องกันตัวกับคนจำนวนสิบ เราต้องยอมแลกเพราะไม่มีทางอื่นจะดีกว่านี้ เราจะไม่ยอมให้มันทำเล่นข้างเดียวง่ายๆ เราไม่ยอมแน่ เสียงตะโกนถามมาว่า

"มันมีอาวุธหรือเปล่า"

แล้วมีคนรับร้องตอบไปว่า "เห็นจะไม่มี" ทันใดนั้น ก็มีเสียงแสดงอำนาจร้องบอกว่า

"เราลงมือจัดการได้เลย"

เสียงนั้นยังไม่ทันจะขาดลง ก็มีเสียงตวาดซ้อนขึ้นมาว่า

“หยุดนะ! ใครจะแตะต้องตัวคนทั้งสองนี้ไม่ได้ ฉันยืนทนฟังแกมานานแล้ว จนฉันทนไม่ไหว ฉันรู้ว่าคนทั้งสองนี้บริสุทธิ์”

คนที่กำลังจะรุมล้อมขยับเข้ามาจับตัวข้าพเจ้า ต่างชะงักและหันไปทางเสียงนั้น ต่างก็หน้าซีดไปตามๆ กัน ชายคนนั้นตวาดอีกว่า

“ถอยไปให้พ้น” พอพวกนั้นห่างตัวข้าพเจ้าออกไปตามคำตวาดแล้ว ข้าพเจ้ามองเห็นทหารเรือชั้นจ่าโทคนหนึ่งเป็นผู้กล่าวถ้อยคำเหล่านั้น และมีพลทหารเรือประมาณ ๗-๘ คน ยืนล้อมอยู่รอบๆ หลังผู้ที่ลอมข้าพเจ้าอีกชั้นหนึ่ง พวกทหารเรือเหล่านี้เตรียมตัวจะเล่นงานผู้ที่จะจับตัวข้าพเจ้าทันที ข้าพเจ้ามองเห็นพลทหารเรือ ซึ่งก่อนหน้านี้กระจัดกระจายไปตามร้านอื่นๆ กำลังวิ่งกรูรวมกันเข้ามาเป็นจำนวนสิบๆ เข้ามายืนล้อมในร้านที่ข้าพเจ้าอยู่ เพราะคิดว่าคงจะมีอะไรเกิดขึ้นกับพวกของตัว ในไม่ช้าบริเวณนั้นก็เต็มไปด้วยทหารเรือ ต่างก็อยากรู้เรื่องว่าเกิดอะไรขึ้น ต่างก็มงถามกัน เจ้ามือคนที่ประณามข้าพเจ้าและพวกที่กำลังจะจับตัวข้าพเจ้านั้น เห็นได้ชัดว่า ต่างตกใจหน้าซีดเผือดไปตามๆ กัน ก่อนหน้านี้พูดเสียงคึกคักวางอำนาจอวดโตอยู่เมื่อครู่นี้ บัดนี้สิ้นเสียงแล้ว พูดเสียงอ่อยๆ ว่า

“ถ้าคุณเห็นว่าสองคนนี้บริสุทธิ์ ผมก็ไม่ว่าอะไร ผมไม่ทำอะไรอีก”

ทันใดนั้น พ่อลุงซึ่งเป็นผู้เห็นอกเห็นใจเราเมื่อครู่นี้ ก็แทรกออกมาจากพวกที่มงด พูดขึ้นว่า

“ถ้าเขาจะโกงพวกลื้อ เขาคงไม่เล่นแทงพวกลื้อทีละสิบสตางค์และพวกสิบแปดมงกุฎเขาไม่ใช้คนเพียงสองคนอย่างนี้ จำเอาไว้ด้วยบอกเอาไว้แล้วว่า ถ้าลื้อขืนทำอันตรายคนที่บริสุทธิ์ไม่มีความผิดแล้วประเดี๋ยวร้านพัง กว่าตำรวจจะมา ข้าวของฉิบหายหมด”

ทุกคนเงียบเสียงไม่มีใครโต้ตอบ ทันใดนั้นก็มีจีนสูงอายุผู้หนึ่งเดินออกมายกมือไหว้จ่าโทผู้นั้น ไหว้แล้วไหว้อีก ปากก็พูดเสียงสั่นๆ ว่า

“โต้หลงน่ออานายเถ้า อย่าให้มีเรื่องเลย ผมขอโทษเถิดอย่าให้มีเรื่องเลย”

ข้าพเจ้าเห็นแกพนมมือยกขึ้นยกลงตลอดเวลาที่พูด จ่าโทผู้นั้นตอบว่า

“อั๊วไม่ได้เป็นคนหาเรื่อง พวกลื้อต่างหากที่หาเรื่องเอง อั๊วเป็นคนชอบความยุติธรรม ถ้าเขาเป็นคนผิดจริงๆ อั๊วจะช่วยลื้อจับให้ แต่นี่เขาเป็นคนบริสทธิ์ พวกลื้อหาเรื่องเขาก่อนนี่ บ้านเมืองมีขื่อมีแปจะใช้อำนาจอย่างนี้ไม่ได้”

จีนชราผู้นั้นก้มหัวลงอย่างยอมรับผิด จ่าโทผู้นั้นหันมายิ้มให้กำลังใจกับข้าพเจ้า แสดงความสงสารและเห็นใจ

“ตกใจมากไหมน้องชาย เราเป็นคนบริสุทธิ์ไม่ต้องกลัว วันนี้ฤกษ์ไม่ดีแล้วกลับบ้านเสียก่อนดีกว่า ไหนมีบัตรเท่าไหร่ไปขึ้นเงินเลย”

พลางพูดกับจีนชราผู้นั้นว่า “เอ้า! จัดแจงคืนเงินตามราคาบัตรนั้นให้เขา เป็นอันหมดเรื่องกันเสียที ต่อไปนี้อย่าทะนงตัวไปเที่ยวข่มเหงคนบริสุทธิ์เช่นนี้อีกนะ! อย่าตั้งศาลเตี้ยเอาเอง จำไว้”

เราทั้งสองส่งบัตรที่เล่นได้ให้จีนชราผู้นั้น แกเดินงกๆ เงิ่นๆ ด้วยความกลัวจะมีเรื่อง หยิบเงินคืนเราทั้งสองคนมือสั่นตามราคาในบัตร ข้าพเจ้าพูดอะไรไม่ถูก รู้สึกว่าเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนข้าพเจ้างงไปหมด คล้ายกับว่าฝันร้ายแล้วก็ตื่นขึ้นก่อนยังไม่ทันที่จะได้พูดอะไรกับจ่าโทผู้นั้น เพราะยังไม่หายตื่นเต้นเพียงแต่พูดว่า

“ขอบคุณครับ” เพราะนึกไม่ออกว่าจะพูดอะไร จ่าโทผู้มีคุณผู้นั้นพูดขึ้นอีกด้วยความห่วงใยว่า

"วันนี้อย่าเที่ยวต่อเลยนะน้องชาย กลับบ้านเถิด บ้านน้องชายอยู่ที่ไหนล่ะ?"

ข้าพเจ้าบอกที่อยู่ให้ทราบด้วยเสียงสั่น จ่าโทผู้นั้นพูดขึ้นว่า

"โอ! ถ้าจะอยู่ไกล และยังต้องข้ามฟากไปอีก"

ความจริงสมัยนั้น รู้สึกว่ากรุงเทพฯ กว้างขวางใหญ่โตมาก เพราะการคมนาคมไม่สะดวกนัก จะไปไหนก็เสียเวลาเป็นชั่วโมงๆ ไปมาหาสู่ก็ยากลำบาก ฉะนั้น ตำบลและถนนบางสาย จึงมีคนรู้จักไม่ค่อยมากนัก นอกจากตำบลที่ตนอยู่และใกล้เคียง จากนั้นก็เป็นสถานที่สำคัญที่ขึ้นหน้าขึ้นตา จ่าโทผู้นั้นมีหน้าตายิ้มแย้มและพูดด้วยอารมณ์ดี เห็นจะเป็นเพราะแกมีความสุขสบายใจเหมือนได้ทำบุญกุศลคล้ายว่าได้ช่วยลูกแกะสองตัวที่เข้าไปอยู่ในฝูงสุนัขป่าที่กระหายเลือด ให้รอดพ้นภัยออกมาได้ แกร้องบอกกับพวกทหารเรือที่ยืนสีหน้ายิ้มแย้มว่า

"เอ้า! พวกเราช่วยพาน้องชายสองคนนี้ไปที่ท่าเรือข้ามฟากหน่อยซี"

ข้าพเจ้ายกมือขึ้นทำความเคารพ แล้วรีบเดินตามพลทหารเรือสองนายที่ได้แสดงตัวออกมาว่า จะเป็นผู้คุ้มกันไปส่งเราทั้งสองที่ท่าเรือจ้าง พอถึงท่าเรือก็พอดีกับเรือกำลังจะออกจากท่า ข้าพเจ้าไม่ลืมที่จะขอบคุณและลาทหารเรือผู้ใจดีทั้งสอง ลงเรือจ้างก็แจวออกมุ่งข้ามฟากทันที พอเรือออกห่างจากท่า ก็เห็นพลทหารทั้งสองกลับเข้าไปในบริเวณงานนั้นอีก เมื่อเรือจ้างถึงกลางแม่น้ำ ก็ได้ยินเสียงลงที่แจวเรือผู้นั้นถามขึ้นว่า

"เมื่อกี้นี้มีอะไรเกิดขึ้นในงานน่ะ เห็นพวกทหารเรือวิ่งกันกรูทีเดียว คงจะเล่นงานกันอีกกระมัง?"

ข้าพเจ้าบอกว่า "เปล่าหรอกลุง ทหารเรือเขารักษาความยุติธรรม ไม่ยอมให้มีการรังแกกันเกิดขึ้นในวัด"

เสียงลุงแจวเรือจ้างแกหัวเราะหึๆ ในลำคอ พลางพูดว่า “อย่างนั้นหรอกหรือ นึกว่าเล่นงานกันเข้าอีกแล้วล่ะ”

เวลานั้นข้าพเจ้าไม่สนใจอะไร นอกจากจะนึกตำหนิตัวเองที่ลืมถามชื่อจ่าโท ทหารเรือผู้นั้นซึ่งมีบุญคุณไว้ในความทรงจำ เรือกำลังจะเข้าจอดที่ท่าแล้วจึงนึกขึ้นได้ เราทั้งสองพูดถึงบุญคุณผู้ที่ช่วยเราในนาทีสุดท้ายให้พ้นภัยได้ ตั้งแต่นั้นมาข้าพเจ้าก็ไม่ได้แตะต้องการพนันตกเบ็ดอีกต่อไปเลย จนกระทั่งทางการยกเลิกไม่อนุญาตให้เล่นเด็ดขาดต่อมา

หากท่านผู้นั้นและเพื่อนๆ ยังมีชีวิตอยู่ เมื่อท่านได้อ่านเรื่องนี้แล้ว ขอให้ทราบว่าเด็กวัยรุ่นในเวลานั้น บัดนี้ย่างเข้าวัยชราแล้ว กำลังนึกถึงชีวิตในอดีตยังจดจำได้ดี และยังนึกถึงบุญคุณที่ท่านเหล่านี้ได้ช่วยเหลือในเหตุการณ์วันนั้นเสมอ หากหนังสือเล่มนี้จะมีส่วนดีที่เป็นกุศลบุญอยู่บ้าง ข้าพเจ้าขออธิษฐานอุทิศส่วนกุศลผลบุญนั้น แก่ทุกๆ ท่านที่อยู่ในสถานที่เกิดเหตุในครั้งนั้น แม้แต่ผู้มุ่งร้ายอันนี้ทั่วถึงกันเถิด เพราะข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะตอบแทนบุญคุณในทางอื่นได้ เหตุการณ์ในครั้งนั้นทำให้ข้าพเจ้านึกถึงคำโบราณอยู่เสมอว่า “ความซื่อสัตย์บริสุทธิ์ย่อมตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ จะเอาไปดำน้ำ ลุยไฟ ก็ไม่เป็นอันตราย คนไม่เห็นความบริสุทธิ์ พระท่านย่อมรู้ ชีวิตคือความฝัน เราทำดีฝันดี เราทำชั่วฝันร้าย”

เรื่องที่ ๒๔

วันเกิด

ครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าได้รับเชิญไปในงานมงคลที่บ้านเพื่อนผู้คุ้นเคยกันมานาน แต่บ้านของท่านผู้นี้อยู่อำเภอชั้นนอก เกือบจะสุดเขตจังหวัดพระนคร ฉะนั้น บรรยากาศของตำบลที่อยู่ของชาวบ้านแถบนั้น จึงอยู่ในลักษณะกึ่งชาวชนบทกึ่งชาวกรุง วันนั้นข้าพเจ้าจำได้ว่า ไปถึงบ้านงานเวลาบ่าย และได้นั่งสนทนากับผู้คุ้นเคยและเพื่อนเก่าๆ เจ้าภาพได้แนะนำให้ข้าพเจ้ารู้จักผู้ที่มาในงานนั้นอีกหลายท่าน และเจ้าภาพก็ขอตัวไปต้อนรับแขกอื่นที่มาใหม่

ข้าพเจ้ารู้สึกว่าผู้ที่ได้รับเชิญมาในงานนั้น มีทั้งชาวกรุงและชาวชนบท จากนั้นก็มีชาวพื้นบ้านทั้งชายและหญิง ซึ่งต่างก็ช่วยกำลังแรงอย่างเต็มใจ มีทั้งการครัวอาหารคาวหวาน หยิบยกแบกหามตามความสมัครใจ ด้วยหน้าตายิ้มแย้ม ส่วนการเลี้ยงดูนั้นเห็นได้ว่า อุดมสมบูรณ์ทั้งข้าวปลาอาหารคาวหวานและผลไม้สดสรากับแกล้ม เจ้าภาพมีไว้ต้อนรับอย่างไม่จำกัด ในโรงครัวรู้สึกว่ามีอาหารมากมาย เห็นแล้วยังสงสัยว่า ผู้รับเชิญคงน้อยกว่าอาหารมาก หากว่าอาหารเหลือก็น่าเสียดาย แต่ข้าพเจ้ามาทราบภายหลังว่า เจ้าภาพผู้มีใจอารีจะส่งสำรับคาวหวานไปตามในละแวกบ้านแถวนั้น ที่มีผู้สูงอายุไม่สามารถมาในงานได้ และผู้ที่มาช่วยในงาน

ซึ่งทางบ้านไม่มีใครหุงหาให้ทาน คิดว่าเป็นประเพณีของชาวชนบท เห็นจะเป็นด้วยข้าพเจ้ามีอายุมากขึ้น เมื่อสังเกตเห็นสิ่งใดที่แปลกๆ ก็อดเอามานึกคิดไม่ได้ เลยกลายเป็นคนช่างคิดช่างสังเกต หาเหตุผลไปโดยไม่รู้ตัว ข้าพเจ้าเห็นผู้รับเชิญชายสูงอายุส่วนมากมักจะจับกลุ่มสนทนากันในหมู่ที่มีวัยสูงอายุหรือวัยไล่เลี่ยกัน น้อยนักที่จะมีต่างวัยกันมากเข้าไปแทรกร่วมสนทนาด้วย เห็นจะเป็นเพราะวัยที่ต่างกันมาก ย่อมจะหาเรื่องที่สนทนาเข้ากันยากก็เป็นได้ หรืออาจเป็นเพราะชาวไทยเราถือกันแต่เก่าแก่ว่า “ผู้ใหญ่เขาจะพูดกัน เด็กอย่าสอด” เพราะฉะนั้น ร่นเด็กจึงไม่อยากจะเข้าไปสนทนากับผู้ใหญ่รุ่นปู่ รุ่นตา แต่ถ้าหากผู้ใหญ่คนใดเข้าได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ทุกรุ่นได้ ท่านผู้นั้นก็จะได้รับการยกย่อง นิยมชมชอบจากชาวบ้านทั่วๆ ไป ส่วนพวกผู้หญิงนั้นมักจะเข้ากันได้สนิทสนม ไม่ว่าคนแก่หรือเด็กหรือสาว เห็นจะเป็นเพราะผู้หญิงมีนิสัยนิ่มนวลอ่อนหวาน หรือจะเป็นเพราะประเพณีของชาวไทยภาคกลาง เรายังถือกันมาตั้งแต่เดิมในการหวงลูกสาว ฉะนั้น ลูกผู้หญิง แม่จึงต้องควบคุม ไม่ยอมให้ไปห่างหูห่างตาก็เป็นได้ จึงเห็นรุ่นคุณยายกับคุณหลานสนทนากันได้สนิทสนม

เท่าที่ข้าพเจ้าได้เห็นที่เข้ากันได้ทุกรุ่นทุกวัย สนุกสนานเฮฮากันก็ในวงสุรา โดยเฉพาะงานนี้ ที่ข้าพเจ้าเพิ่งจะพบเห็นมา เมื่อตอนที่ข้าพเจ้าจะเดินเข้ามาในบ้านงาน ทางที่จะเดินเข้าเขตบ้านงานต้องเดินผ่านต้นไม้ใหญ่น้อย มีลักษณะคล้ายทางในสวนเบญจพรรณที่ใต้ต้นจันใหญ่ต้นหนึ่ง มีกิ่งก้านสาขาออกผลเหลืองอร่ามน่าดูเป็นที่ร่มเย็น ใต้ต้นมีเสื่อปูเป็นบริเวณกว้าง บนเสื่อมีคนนั่งล้อมวงประมาณสักสิบคน ในจำนวนนั้นมีทั้งชายหญิงสูงอายุและเด็กชายวัยรุ่น นอกจากหญิงสาวและเด็กหญิงเท่านั้นที่ไม่เห็นอยู่ในกลุ่มนั้น ตรงกลางก็มีขวดเหล้า แก้ว และอาหารกับแกล้มนานาชนิดในชามและจานตั้งอยู่

เต็ม บางคนก็ใช้ช้อนตักอาหารใส่ปาก บ้างก็ใช้ส้อมจิ้ม บางคนถนัดตะเกียบก็ใช้คีบ ระหว่างกินและดื่มก็คุยกันสนุกสนาน เห็นจะเป็นอาหารเที่ยงแต่ยกยอดมาทานเอาตอนบ่าย เมื่อข้าพเจ้าเดินผ่านมา เผอิญเชือกผูกรองเท้าหลุด จึงหยุดข้างทางจัดการก้มลงผูกให้เรียบร้อย ข้าพเจ้าเห็นชายสูงอายุผู้หนึ่ง ใช้มือซ้ายปาดริมฝีปากหลังจากยกแก้วขึ้นดื่มแล้ว มือขวาจับตะเกียบคีบอาหารจากจานใส่ปาก ทั้งๆ ที่ยังมีอาหารอยู่เต็มปาก แกก็ยังหันไปพูดกับเด็กวัยรุ่นซึ่งนั่งอยู่ข้างๆ ว่า

"ดื่มซิ อ้ายจก ไม่ต้องกลัวเมาหรอกวะ เมาก็นอน"

เด็กวัยรุ่นอายุ ๑๖–๑๗ ที่นั่งอยู่ข้างๆ เหลือบตาขึ้นมองชายสูงอายุ ทำหน้าย่นแล้วพูดว่า

"ไม่ไหวหรอก ลุงพร้อม อ้ายนี่มันบาดคอเหลือเกิน ฉันชอบเบียร์มากกว่ามันไม่บาดคอ" แล้วทำท่ากลัวว่าจะถูกบังคับให้ดื่มต่อ

ข้าพเจ้าได้ยินเสียงชายสูงอายุที่หนุ่มวัยรุ่นเรียกว่า "ลุงพร้อม" นั้น หัวเราะในลำคอหึๆ แล้วพูดว่า

"ดื่มเข้าไปเถอะวะ แรกๆ มันก็บาดคออย่างนี้ทุกคนแหละ ต่อไปมันก็เคยชินไปเอง มึงจะไปกินทำไมกันวะ อ้ายเบียร์น่ะ มันจืดยังกับน้ำท่า"

ยังไม่ทันที่เด็กวัยรุ่นจะตอบว่าอะไร ก็ได้ยินเสียงผู้หญิงกลางคนในวงสุรานั้นพูดขึ้นว่า

"พอทีเถิด พี่พร้อม อย่าให้อ้ายหนูมันกินอีกเลย มันกินเข้าไปมากแล้ว และอ้ายลกท่งนี่มันแรงมากนะ มันไม่เคยกินประเดี๋ยวก็หัวทิ่มหัวตำ ตกท้องร่องตายเท่านั้นเอง แล้วก็งานการเขาก็ยังไม่เสร็จ"

เสียงคนในวงสุราหัวเราะ และมีเสียงหนึ่งพูดขึ้นว่า

"น้าแสงแกกลัวอ้ายจุกลูกชาย จะเป็นลูกหมาตกน้ำลงไปแช่ในท้องร่อง งานการไม่ต้องห่วงหรอก พวกฉันจะไม่ให้เสียงาน"

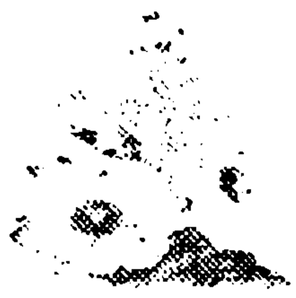

กฎแห่งกรรม

พอดีกับเวลาที่ข้าพเจ้าผูกเชือกรองเท้าเสร็จ ก็เดินผ่านวงสุราจะเข้าไปสู่ตัวบ้านงาน เห็นคนที่ชื่อลุงพร้อมแกยิ้มให้ ข้าพเจ้าก็ยิ้มตอบลงพร้อมด้วยไมตรีจิต และมองดเด็กหน่มคนที่ร้องว่าไม่ดื่มแต่ผู้ใหญ่ก็ยังพยายามคะยั้นคะยอให้ดื่ม ทำให้นึกถึงตนเองเมื่อตอนวัยรุ่น กำลังนึกเปรียบเทียบตัวเองกับเด็กวัยรุ่นคนนี้อยู่ ก็ได้ยินเสียงลุงพร้อมซึ่งตั้งใจจะพูดกับข้าพเจ้าว่า

"คุณจะไม่ลองชิมลูกทุ่งดูหน่อยหรือครับ ลูกทุ่งบ้านนี้เขาดีจริงๆ นะ ที่อื่นสู้เขาไม่ได้เด็ดขาด" ข้าพเจ้ายิ้มแล้วตอบว่า

"ไม่ละลง ขอบใจมากที่อตส่าห์ชวนให้ดื่ม" แล้วข้าพเจ้าก็เดินห่างจากวงสุราใต้ต้นไม้ใหญ่ แต่ก็ยังได้ยินเสียงผู้หญิงมีอายุพูดขึ้นว่า

"คนบางกอกเขาไม่กินหรอก อ้ายลูกทุ่งอย่างนี้น่ะพี่พร้อมเขากินเหล้าฝรั่งเติมโซดา โน่นบ้านใหญ่เขาเตรียมไว้เสร็จแล้ว"

แล้วข้าพเจ้าก็ไม่ทราบว่า ในวงสุราเขาจะพูดอะไรต่อไปอีก เพราะได้เดินผ่านมาไกลเกินกว่าจะได้ยินคำพูดได้ เมื่อข้าพเจ้าขึ้นมาอยู่บนบ้านงานแล้ว ก็อดคิดไม่ได้ว่า คนชนบทนั้นเข้ากันง่าย ยิ่งในวงสุราแล้วก็ยกเว้นไม่ว่าวัยอ่อนอย่างไร เข้ากันได้อย่างสนิทสนม ส่วนบนบ้านก็มีวงสุราต่างประเทศพร้อมโซดาแช่เย็น ที่คอสุราก็ผสมสุรานั่งดื่มสนทนากันไป ส่วนมากผู้รับเชิญก็ไปจากพระนคร ข้าพเจ้านั้นได้ห่างจากการดื่มมานานแล้ว แม้ตัวเองจะไม่ดื่มก็ไม่รู้สึกเดือดร้อนหรือเก้อเขินอย่างไร และสนทนากับผู้ที่เมาและไม่เมาในที่นั้นได้อย่างสนิทสนม

ตอนบ่าย ผู้รับเชิญต่างทะยอยกันมาบนชานเรือนแบบโบราณซึ่งมีผ้าใบดาดเป็นหลังคากันแดดชั่วคราว ธรรมดาก็กว้างขวางบัดนี้รู้สึกว่าจะแคบไปเสียแล้ว แต่บริเวณข้างล่างก็ยังมีกระโจมผ้าใบอยู่หลายกระโจม พร้อมทั้งโต๊ะเก้าอี้จัดไว้สำหรับเลี้ยงอาหารเวลาค่ำ ผู้ที่ข้าพเจ้าสนใจมากก็คือ ชายหญิงคู่หนึ่งอายุกลางคนมาถึงหลัง

ข้าพเจ้าไม่นานนัก ท่านคู่นี้รู้สึกว่าจะคุ้นเคยกับเจ้าภาพมาก แต่ข้าพเจ้ายังไม่รู้จักกับท่านผู้นั้นมาก่อน สังเกตดูกิริยาท่าทางของท่านเรียบร้อย นิ่มนวล สุภาพด้วยกันทั้งคู่ แม้จะมีอายุแล้วก็ช่างดูสมกันมาก รู้สึกว่าท่านจะเป็นผู้กว้างขวางในวงสังคม ข้าพเจ้าเห็นผู้ที่นั่งสนทนาในวงเหล้าบนบ้านร้องทักทายกันหลายท่าน บางท่านเชื้อเชิญให้ไปร่วมวงเหล้าด้วย โดยรินเหล้าต่างประเทศผสมโซดาส่งให้ เห็นท่านผู้นั้นพนมมือขึ้นแสดงความขอบใจ แล้วสั่นศีรษะไม่ยอมรับแก้วเหล้า แล้วพูดว่า

"ขอโทษเถิดครับ ต้องขอตัว ผมเลิกดื่มเสียแล้ว" พูดแล้วก็ยิ้มอย่างภูมิใจ ข้าพเจ้าเห็นคนในวงเหล้าซึ่งเคยรู้จักท่านผู้นี้มาก่อนต่างแสดงความประหลาดใจ ร้องออกมาว่า

"อ้าว! เลิกดื่มเมื่อไหร่ล่ะ ไม่ยักรู้ เมื่อคราวก่อนก็ยังดื่มกันที่สโมสรนี่นะ"

ท่านผู้นั้นยิ้ม แล้วพูดขึ้นว่า

"ผมเลิกมาหลายเดือนแล้วครับ"

ขณะเดียวกันก็มีเสียงหญิงผู้เป็นภรรยา ซึ่งอยู่ข้างๆ พูดขึ้นว่า

"คุณของดิฉันแกมีเรื่องแปลกประหลาดจะเล่าให้ฟังค่ะ ว่าเหตุใดแกจึงเลิกเหล้าได้"

พูดแล้วก็แสดงกิริยาสนับสนุน ให้สามีเล่าถึงสาเหตุที่เลิกดื่มเหล้าได้ให้เพื่อนๆ ฟัง ทุกคนที่อยู่ในที่นั้นต่างก็สนับสนุนให้เล่า และข้าพเจ้าก็รู้สึกสนใจอยากจะฟังเรื่องราวของท่านผู้นี้เหมือนกัน ท่านผู้นั้นตกลงใจเริ่มเล่าให้ฟังว่า

"ความจริง เดิมเรื่องมันก็ไม่มีอะไรมากนักหรอกครับ ตัวผมมาคิดดูว่า เราก็อายุมากแล้ว แต่ก็ยังดื่มจัดทุกเวลาเย็น ร่างกายกำลังทรุดโทรมไปตามกัน วันโกนวันพระไม่เคยละเว้น เข้าพรรษาออกพรรษาก็ไม่เคยหยุดเหมือนคนอื่น ก่อนไม่เคยนึก แต่เดี๋ยวนี้คิด

ดูแล้วว่า เราเอาเวลามีค่ามาเป็นเวลาเมาเสียอย่างน่าเสียดาย เวลาที่ผ่านพ้นไปแล้วเรียกคืนไม่ได้ เรามีชีวิตอย่างปรกติไม่เท่าไหร่ หักเวลาที่เราเมาเหล้าเสียวันละหลายชั่วโมง เมื่อรวมเวลาที่เสียไปจะเป็นตัวเลขที่เห็นแล้วน่าใจหาย เสียดายเวลาที่ล่วงไปจะเรียกคืนก็ไม่ได้ ใช้เวลาโดยไม่มีประโยชน์กลับมีแต่โทษ เสียทั้งสุขภาพ ทั้งทรัพย์และความรักใคร่สนิทสนมภายในครอบครัว นอกจากนั้นเวลาเมาเหล้า หมดสติยั้งคิดคล้ายคนบ้า เหมือนมีชีวิตบ้าบ้าง ดีบ้าง เราไม่คิดก็ไม่เห็น พอดีมีเพื่อนเป็นแพทย์มาเตือนว่า คนที่เมาทุกวันอย่างนี้โดยไม่มีวันหยุดเลย ย่อมจะเป็นโรคพิษสุราเรื้อรังเป็นอันตรายได้ง่าย ฉะนั้น คนที่หยุดไม่ดื่มในช่วงเข้าพรรษาเป็นเวลาสามเดือนนั้น นอกจากทำจิตใจให้เป็นกุศลชั่วระยะหนึ่งแล้ว ยังมีผลดีในทางสุขภาพด้วย ผมมาคิดดูว่า เวลาเข้าพรรษาผมก็ไม่ได้หยุดดื่ม คิดจะหยุดวันพระ ก็เป็นวันที่ไม่ค่อยแน่ และบางครั้งลืมได้ง่าย เพราะวันพระหมุนเวียนเปลี่ยนไปไม่ซ้ำกันใน ๗ วัน ควรจะหาวันหยุดดื่มสักวันหนึ่งใน ๗ วัน อายุก็มากแล้ว วันตายก็ยิ่งใกล้เข้ามาเป็นของแน่นอน คิดว่าควรทำความดีไว้บ้าง ดีกว่าไม่ทำความดีอะไรเลย เสียแรงได้เกิดมาในร่มโพธิ์ของพุทธศาสนา คืนนั้นผมนอนคิดถึงตัวเอง คิดถึงสังขารที่กำลังจะร่วงโรยไปทุกวัน คิดถึงอนาคตของบุตรภรรยา คิดว่าเราควรจะอยู่บ้านให้มากกว่าเมาอยู่ตามข้างถนนหรือสโมสร เพราะเดิมบ้านนั้นไม่ค่อยมีความหมายสำหรับผมซึ่งเป็นคนขี้เหล้า เพียงแต่เมามาตึงๆ แล้วซุกหัวนอนเท่านั้น ตอนเช้าก็ไปทำงาน ข้าวเย็นไม่ค่อยได้กินที่บ้าน เหมือนกับเป็นคนไม่เต็มคน ลูกเต้าไม่ค่อยพบหน้าพ่อบ่อยนัก เพราะกลับบ้านดึกลูกก็หลับ พอตื่นขึ้นมาลูกก็ไปโรงเรียนหมดแล้ว ฉะนั้น แม้จะอยู่บ้านเดียวกันก็ไม่ค่อยได้พบหน้ากัน ผมเห็นเพื่อนๆ เขาใส่บาตรตรงกับวันเกิดของเขาทุกๆ เจ็ดวัน มันเป็นตัวอย่างที่ดี เพราะวันพระมีผู้คอยใส่

บาตรมากจนพระขนไม่ไหว วันธรรมดาพระได้ข้าวน้อยไม่พอฉัน ผมควรจะเอาอย่าง เพราะเป็นทางดีต้องฝึกจิตให้เข้าไปในทางดี รู้สึกชั่วที่ผิดศีลข้อ ๕ มานานแล้ว ตั้งแต่นั้นมาทุกๆ วันเกิด ผมจะไม่ดื่มเหล้าในวันนั้น หากว่าตรงกับวันหยุด ผมก็ไม่ไปไหนอยู่บ้านอ่านหนังสือหาความรู้ ตรงกับวันงานผมก็ออกจากบ้านไปทำงาน เย็นกลับบ้านตรงเวลา ครั้งแรกมันชอบกลเหมือนจะทำไปไม่รอด รู้สึกพอถึงเวลาเย็นก็อยากจะแวะดื่มเหล้าจนน้ำลายสอเปรี้ยวปาก เพราะความชินติดนิสัยมานาน ต้องทำใจให้เข้มแข็ง นึกว่ามารมันกำลังขัดขวาง การอดนั้นมันยาก การดื่มอีกมันง่าย คิดอีกทีการทำความดีทำยาก ต้องอดทนฝึกจิตใจ มันคอยจะเอียงมาทางชั่ว เราต้องมีความมานะ จิตใจต้องเข้มแข็ง ถ้าเราทำใจอ่อนแอก็หลีกทางชั่วไม่พ้น พอเย็นออกจากที่ทำงานก็กลับบ้าน ไม่ได้ไถลไปที่ไหนอีก แม้จะอยากดื่มใจจะขาดก็ไม่ยอมทำตามความรู้สึก ผมต้องพยายามเตือนตัวเองอยู่เสมอว่า คนเราถ้าชนะใจตัวเองไม่ได้ ก็เห็นจะแพ้ตลอดชาติ เพราะใจตัวเองเอาชนะไม่ได้ จะเอาชนะสิ่งอื่นได้อย่างไร เพื่อไม่ประมาทผมจึงคิดต่อไปว่า ในวันเกิดแม้จะไม่ดื่มเหล้าและทำบุญใส่บาตรแล้วก็จริง แต่ควรหาหลักธรรมเป็นที่ยึดเหนี่ยว คิดว่าสิ่งที่ดีที่สุดที่ควรทำ คือรับศีล ๕ ในวันเกิดนี้พร้อมกันเสียด้วย เพื่อเป็นหลักธรรมทางจิตใจให้มั่นคงยิ่งขึ้น จะนิมนต์พระสงฆ์ที่มารับบาตรเวลาเช้าๆ ขอท่านให้ศีลเพื่อรับศีลจากท่าน ก็รู้สึกยังไงชอบกลอยู่ เพราะลำบากกับท่าน คิดเล่นๆ แต่ในใจว่า หากเช้าๆ จะมีพระให้ศีลห้าทางวิทยุ เมื่อตรงกับวันเกิดของผู้ใดก็จะได้รับศีล แล้วไปปฏิบัติก็คงจะดี แต่เมื่อเห็นว่าไม่มีทางอื่นที่ดีกว่านี้ จึงคิดขอพึ่งพระพุทธรูป คือเมื่อใส่บาตรเช้าวันเกิดเสร็จแล้ว ก็ตรงเข้าห้องพระ กราบไหว้พระพุทธรูปเสร็จแล้ว ก็อาราธนาศีลห้าจากท่าน และอธิษฐานว่าข้าพเจ้าจะขอรับศีลห้าตลอดวันหนึ่งคืนหนึ่ง ผมรู้สึกว่าจิตใจดีขึ้น

อย่างน้อยที่สุดก็ยังภูมิใจว่า ตัวเราผิดศีล ๕ อย่างหามรุ่งหามค่ำมา ก่อนนั้น บัดนี้กำลังจะเริ่มทำความดีแก่ตัวเองบ้างแล้ว และรู้สึกว่าเป็นตัวของตัวมากขึ้น บ้านช่องลูกเมียมีความหมายมากขึ้น

ต่อมาเช้าวันหนึ่ง เป็นวันหยุดงานเทศกาล มีเพื่อนขับรถเข้ามาในบ้านแต่เช้า บนรถมีเพื่อนฝูงหลายคน บังเอิญวันนั้นเป็นวันตรงกับวันเกิดของผมในเจ็ดวัน หลังจากผมได้ใส่บาตรเช้าเสร็จแล้ว กลับมารับศีลจากพระพุทธรูปเรียบร้อย เพื่อนที่มาหาออกปากชวนไปเที่ยว และดื่มเหล้ากันที่ชายทะเลให้สนุกสักวันหนึ่ง ผมต้องขอตัวและขอโทษเพื่อนๆ ที่อุตส่าห์ขับรถมารับถึงที่บ้าน แล้วบอกความจริงว่า วันนี้เป็นวันตรงกับวันเกิดของผม ผมถือศีลห้าเว้นการดื่มของมึนเมา แต่เพื่อนๆ ไม่ยอมฟังคำข้อแก้ตัวของผม บอกว่าถึงไม่ดื่มก็ต้องไปเป็นเพื่อน พยายามจะฉุดผมไปให้ได้ กลับบอกว่าผมคิดจะไปถือศีลกินเพลเรื่องอะไรกัน เกิดเป็นคนต้องหาความสำราญสนุกสนานเท่าที่จะหาได้ดีกว่า อนาคตอย่าไปคิดถึงมัน สนุกไว้ก่อนเป็นกำไรของเรา ผมบอกพวกเพื่อนๆ ว่า ผมคิดว่าผมทำถูกแล้วอย่าเอาผมไปเกะกะรถเลย มันจะทำให้เพื่อนๆ หมดสนุกไปด้วย เพราะผมรับศีลห้าแต่เช้าแล้ว จะคุยให้สนุกเฮฮาพูดจาตลกคะนองก็ต้องระวัง เพราะกลัวจะผิดศีลห้าข้อมุสา ถ้าไม่ใช่วันเกิดและไม่ได้รับศีลแล้ว ผมคงไม่ขัดใจเพื่อนเป็นแน่ ผมพยายามอธิบายขอตัวเพื่อนๆ ก็ไม่ยอมท่าเดียว ทำท่าจะฉุดผมขึ้นไปบนรถให้ได้ ภรรยาผมต้องช่วยพูดขอตัวแทน เพื่อนๆ จึงยอม แล้วเพื่อนก็พากันขึ้นรถขับออกจากบ้านผมไป พร้อมกับความรู้สึกไม่ส้จะพอใจนัก ผิดหวังที่ไม่ได้ตัวผมไปร่วมสนุกด้วย ซึ่งผมก็เห็นใจและสงสารเพื่อน แต่ผมก็ต้องเอาชนะใจตัวเอง วันนั้นผมอยู่บ้านค้นหนังสือทางธรรมอ่านอยู่ตลอดวัน ทั้งภรรยาและพวกลูกๆ ก็รู้สึกพอใจและมีความสุขที่ได้อยู่พร้อมหน้ากัน

คืนวันนั้นประมาณสองทุ่มเศษ ผมกำลังนอนอ่านหนังสืออยู่ในห้อง รู้สึกตัวว่าพอจะเคลิ้มๆ หนังสือยังอยู่ในมือ ก็มองเห็นเพื่อนผู้มาชวนให้ไปเที่ยวด้วยกันเมื่อตอนเช้าผ่านหนึ่ง ได้เดินเข้ามาทางประตูด้วยท่าทางที่เมามาก เสื้อผ้าเต็มไปด้วยละอองฝุ่นและยับยู่ยี่ ก้มหน้าคอตกเดินโซเซเข้ามานั่งเก้าอี้ตรงหน้าเก้าอี้ยาวที่ผมนอนอยู่ ผมลุกขึ้นนั่งตกตะลึง เห็นเพื่อนไม่ยอมเงยหน้าขึ้นมองผม คงนั่งก้มหน้าตลอดเวลา คิดว่าแกเมาขนาดไม่มองดูทาง แล้วมาได้อย่างไร ผมจึงแข็งใจถามออกไปว่า

"ลื้อเพิ่งกลับมาหรือ เป็นอย่างไรสนกไหม ทำไมกลับมาคนเดียวล่ะ เพื่อนฝูงไปไหนกันหมด"

แม้ผมจะถามนำขึ้น เพื่อนผู้นั้นก็ไม่ยอมเงยหน้าขึ้นมามองดูผม คงนั่งก้มหน้าคอตก คล้ายกับไม่ได้ยินผมพูด ผมนึกว่าเพื่อนคงจะเมามาก จึงพูดขึ้นว่า

"ลื้อเมามากอย่ากลับบ้านเลย ค้างกับอั๊วที่นี่แหละ เอาน้ำชาร้อนๆ ดื่มสักถ้วยไหมเพื่อน ประเดี๋ยวก็คงจะสร่างเมา แล้วเอาผ้าขนหนูกับน้ำอุ่นๆ มาเช็ดหน้าเช็ดตัว บางทีจะทำให้ลื้อดีขึ้น อั๊วจะให้เขาจัดการให้เดี๋ยวนี้"

แต่แล้วเสียงของเพื่อนก็พูดออกมาอย่างลำบาก และก้มหน้าคอตกอยู่อย่างเดิมว่า

"ไม่ต้อง_ _ อั๊วอยู่ไม่ได้ _ _ อั๊วต้อง อั๊วต้องไป _ _ ไป _ _ อั๊วมาบอก อั๊วมาบอกว่า _ _ เมื่อ _ _ เมื่อ _ _ เช้า _ _ ลื้อ _ _ คิด ถูก แล้ว ทำถูกแล้ว อั๊วมาขอโทษลื้อ มาขอโทษ _ _ อั๊ว _ _ ผิด _ _ ความ สนุก คือทุกข์ _ _ ขออโหสิ _ _ ให้อั๊วด้วย _!"

ผมคิดว่าแกคงเมามาก เลยพูดไปตามเรื่องตามราวของคนเมา จึงไม่ได้เอาใจใส่ในคำพูด ถึงอย่างไรแกคงจะกลับบ้านไม่ไหวแน่ เนื่องจากพวกเราเคยเมากันมาเช่นนี้เสมอ การนอนค้างแรม

กฎแห่งกรรม

บ้านเพื่อนก็ไม่ใช่ของใหม่และไม่ใช่ครั้งแรก ทางบ้านก็ชินต่อการเป็นห่วงเสียแล้ว ฉะนั้น ผมจึงเดินไปที่ประตูห้อง ร้องเรียกภรรยาหาน้ำชาร้อนมาให้ถ้วยหนึ่ง แล้วให้หาผ้าขนหนูชุบน้ำร้อนเช็ดตัวให้แกด้วย จากนั้นก็ให้คนจัดห้องจัดที่นอนให้แกค้างคืนที่บ้าน พอสั่งเสร็จผมก็หันหน้าเข้าไปในห้อง เพื่อจะสอบถามบางอย่างว่าพวกเพื่อนๆ ทำไมจึงปล่อยให้แกมาหาผมคนเดียว ทั้งๆ ที่แกเมาถึงขนาดหนักเช่นนี้ แต่ก็มองไม่เห็นแกนั่งอยู่ที่เก้าอี้เสียแล้ว ผมใจหายเพราะห้องของผมไม่ใหญ่โตอะไรนัก และไม่มีอะไรรุงรังทุกอย่างโปร่ง แม้จะมีแมวสักตัวเข้าไปในห้องก็มองเห็น ไม่มีที่ซ่อน และประตูเข้าออกก็มีประตูเดียวที่ผมยืนอยู่ ผมตกตะลึงขนลุกซ่าไปหมดทั้งตัว พอดีภรรยาผมถือถาดใส่ชาร้อนเข้ามาในห้องพอดี ผมละล่ำละลักเล่าเรื่องประหลาดให้ฟัง ภรรยาได้ยินแล้วก็ตื่นเต้นตกตะลึงจนถาดใส่น้ำชาเกือบตกจากมือ ผมต้องรีบรับไว้ก่อนที่จะหกตกลงพื้นห้อง แกพูดด้วยเสียงสั่นว่า

"อิฉันสงสัยอยู่แล้ว อิฉันนั่งอยู่ไม่เห็นใครเดินผ่านเข้ามาในห้องคุณเลย ทำไมถึงได้มีเสียงสนทนากันในห้อง แล้วคุณก็ให้ชงชาร้อนๆ และผ้าขนหนูชุบน้ำร้อนๆ สั่งจัดที่นอนให้ นี่คงมีเหตุร้ายเกิดขึ้นกับคุณ.....จิตแกเป็นห่วงจึงมาบอกล่วงหน้าให้ทราบ"

พอดีเด็กคนใช้ถือถาดใส่ผ้าเช็ดหน้าขนหนูชุบน้ำร้อนๆ บิดพอหมาดๆ เดินเข้ามา ผมจึงบอกให้วางไว้แล้วรีบออกไปได้ เพราะไม่อยากให้ใครในบ้านรู้เรื่องประหลาดนี้เป็นอันขาด ถ้ารู้ พวกเด็กๆ จะตื่นเต้นตกใจกลัว

คืนวันนั้น ผมและภรรยานอนไม่หลับเพราะเหตุการณ์ประหลาดที่เห็นนั้นหลอนประสาทเราอยู่ตลอดคืน เราพูดถึงเรื่องวิญญาณและอะไรอีกหลายอย่างไม่สู้จะเป็นมงคลนัก นึกเป็นห่วงเพื่อนผู้นั้นมาก และหวั่นใจว่าอาจจะมีข่าวร้ายตามมาในไม่ช้าเป็นแน่

จวนรุ่งสว่าง เราจึงได้หลับไปเพราะความเพลีย แต่หลับไปไม่นานนักก็มีเด็กมาปลุก บอกว่ามีคนมาหา ผมต้องรีบลุกขึ้นทั้งที่เพิ่งจะนอนหลับไปได้คร่เดียว พอออกมาก็พบภรรยาของเพื่อนคนที่เห็นภาพเมื่อคืนตอนหัวค่ำ บัดนี้แต่งชุดดำทั้งชุดและนัยน์ตาบวมช้ำทั้งสองข้าง แสดงว่าร้องไห้มามากแล้ว ก็เดาเหตุการณ์ได้ถูกต้องทั้งหมด ทั้งที่ผมนึกไว้ล่วงหน้าแล้วว่าจะได้ข่าวร้าย หลังจากได้พบภาพสามีเธอเข้ามาในห้องเมื่อคืนนี้ แต่ก็ไม่วายใจหายและเศร้าโศกอย่างบอกไม่ถูก เพราะครอบครัวนี้กับครอบครัวผมสนิทสนมรักใคร่กันมากทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ภรรยาของเพื่อนมาบอกว่า

เมื่อคืนนี้ หลังจากสามีของเธอสนุกสนานกับเพื่อนๆ อย่างเต็มที่ แล้วก็ขับรถกลับกรุงเทพฯ เห็นจะเป็นเพราะเมามาก และคงประมาทขับรถด้วยความเร็วสูง เพราะสวนกับรถบรรทุกขับมาด้วยความเร็วสูงเหมือนกัน กินทางข้างขวาจะชนกันจึงขับหลบรถที่สวนมา รถแฉลบลงข้างทาง ตกถนนพลิกคว่ำหลายทอดด้วยความเร็วและแรง สามีของเธอนั้นเสียชีวิตลงทันทีเพราะกระดูกก้านคอหัก ส่วนผู้อื่นที่ร่วมทางไปด้วย แม้จะไม่ตายแต่ต่างก็บาดเจ็บสาหัสไปตามๆ กัน เธอเองเมื่อทราบข่าวสามีเสียชีวิตจากคนนำข่าวร้ายมาบอกแต่เช้ามืด ก็รีบแต่งตัวไว้ทุกข์ตรงมาบ้านผม เพราะยังคิดว่าผมคงจะบาดเจ็บสาหัสด้วยผู้หนึ่งในหมู่ที่ไปด้วย เพราะทราบว่าสามีของเธอจะต้องมาชวนผม และผมก็เคยไปด้วยทุกครั้ง พอมาถึงบ้านทราบข่าวจากเด็กว่าผมยังไม่ตื่น จึงรู้ว่าผมไม่ได้ไปด้วยและไม่เป็นอะไร พอภรรยาผมตื่นขึ้น เมื่อเห็นภรรยาของเพื่อนและทราบข่าวอันน่าสลดใจ ก็พลอยร้องไห้สงสารไปด้วยเช่นกัน ปรับทุกข์และแสดงความเห็นอกเห็นใจ ผมเองก็เศร้าใจอย่างบอกไม่ถูก เพราะเมื่อวานนี้แท้ๆ ผ่านไปยังไม่ถึง ๒๔ ชั่วโมง เพื่อนรักยังเดินเข้ามาในบ้านชักชวนให้ไปเที่ยวด้วยกัน กิริยาท่าทางสนุกสนานร่าเริง และเป็น

คนแข็งแรงไม่มีวี่แววว่าจะอายุสั้น จบชีวิตง่ายๆ เช่นนี้ คิดแล้วก็ใจหาย ในชาตินี้เราก็หมดโอกาสได้พบกันอีกแล้ว เวลาของความตายเป็นของไม่แน่นอน อย่าไปทะนงนึกว่าตัวเรานี้ยังแข็งแรงยังไม่ตายง่าย ความประมาทนั้นเป็นทางนำไปสู่ความตาย ความประมาทเพียงคนเดียว ก็อาจนำคนอีกหลายคนไปสู่ความตายได้ง่ายๆ

จากนั้น ผมกับภรรยาต้องไปช่วยจัดการวิ่งเต้นในเรื่องงานศพของเพื่อนผู้นี้ตลอดวัน และไม่ลืมไปเยี่ยมเพื่อนๆ ที่ยังนอนอยู่โรงพยาบาล ก็ได้ทราบว่าคืนวันนั้น ต่างเมากันแทบจะไม่มีสติ แต่ยังขืนขับรถจนได้รับอันตราย นับตั้งแต่วันนั้น ภรรยาของผมก็ขอร้องให้ผมเลิกดื่มเหล้าเด็ดขาดตลอดไป แทนที่จะหยุดดื่มเฉพาะตรงวันเกิดหนึ่งวันในเจ็ดวัน และก็เป็นความตั้งใจของผมอยู่แล้วที่จะเลิก เพราะเริ่มแต่เพื่อนได้เสียชีวิตแล้ว ก็เห็นโทษของเหล้าได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ต่อมาก็กลายเป็นเลิกดื่มตลอดไปตั้งแต่นั้นมา”

ท่านผู้นั้นเล่าเหตุการณ์อย่างยืดยาว จบลงในท่ามกลางของผู้สนใจ ซึ่งมีข้าพเจ้าผู้หนึ่งและมีการสอบถามบางอย่างที่ยังสงสัย ซึ่งก็ได้รับคำบอกเล่าด้วยความเต็มใจและเป็นที่พอใจของผู้ที่สนใจอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าอดขอบคุณท่านทั้งสองเสียมิได้ที่ทำให้ได้รับความรู้อันเป็นสาระประโยชน์ วันนั้นข้าพเจ้าแจ้งกับท่านเจ้าภาพว่า มีธุระอื่นในเมืองจึงจำเป็นต้องขอตัวกลับก่อน นับตั้งแต่วันนั้นมา ข้าพเจ้าก็คิดถึงเหตุการณ์ที่ได้ยินได้ฟังมาในงานวันนั้น ไม่เคยลืมเลย

หลังจากงานมงคลผ่านพ้นมาสี่ห้าวัน ข้าพเจ้าก็พบเพื่อนคนหนึ่ง ซึ่งเป็นญาติกับเจ้าภาพงานวันนั้น และอยู่ในตำบลเดียวกัน เป็นคนหนึ่งที่อยู่ในงานวันนั้นด้วย เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า หลังจากที่ข้าพเจ้ากลับไปแล้ว ก็มีเหตุเกิดขึ้นในวงเหล้าใต้ต้นจันใหญ่ในสวน เป็นที่น่าเสียใจยิ่งนัก เพราะคู่วิวาทนั้นเมามากด้วยกันทั้งคู่ ฝ่ายหนึ่งก็เป็นเด็กวัยรุ่น อีกฝ่ายหนึ่งเป็นชายสูงอายุ พูดกันไปพูดกันมา

ก็เถียงกันขึ้นเพราะความเมา ทำให้ฟังไม่ถูกหู เมื่อเหตุการณ์รุนแรงเกิดลุกขึ้นชกต่อย ที่สุดเด็กหนุ่มก็ชักมีดแทงชายสูงอายุจนบาดเจ็บสาหัส ก่อนผู้อื่นจะห้ามทัน เป็นเหตุการณ์ที่น่าสลดใจอย่างยิ่ง ที่สุราของมึนเมาทำให้จิตใจของเด็กเปลี่ยนแปลงไป หมดความเคารพนับถือผู้ใหญ่ ส่วนผู้ใหญ่เพราะความเมาขาดสติ ก็ลดตัวลงมาเป็นคู่วิวาทกับเด็กหนุ่มคราวลูกคราวหลาน น้ำเมาย้อมจิตใจคนสู่ความตำช้า คล้ายสัตว์ป่าในร่างมนุษย์

ข้าพเจ้าทราบข่าวนี้ด้วยความสลดใจ อดนึกไม่ได้ว่า เด็กหนุ่มคนนี้ได้ทำลายอนาคตของตัวเองอย่างย่อยยับ เพราะอำนาจสราที่ดื่มเข้าไปจนหมดความรู้สึกผิดชอบ ไม่ทราบว่าเวลานั้นตนได้ทำอะไรลงไปบ้าง พอได้สติรู้สึกตัวก็สายไปเสียแล้ว กฎหมายมิได้ยกเว้นผู้ทำผิดในเวลามึนเมา ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยกันตลอดมา ที่ข้าพเจ้าสลดใจมากก็คือแทนที่ผู้ใหญ่จะห้ามปรามเด็กวัยรุ่น และชี้แจงให้เห็นโทษของสิ่งมึนเมา กลับสนับสนุนแกมบังคับให้เด็กไปร่วมดื่มกับตนด้วย ดังที่ข้าพเจ้าเห็นกับตามาแล้ว ข้าพเจ้าเลยฉุกคิดขึ้นมาได้ถามเพื่อนว่า

“คนถูกแทงชื่อตาพร้อมหรือเปล่า และเด็กที่แทงชื่อจุกใช่ไหม?”

ที่ข้าพเจ้าถามนี้เพราะในวงเหล้านั้น ข้าพเจ้าทราบชื่อเพียงสองคน และก็ทราบโดยบังเอิญไปได้ยิน และไม่เคยรู้จักคนทั้งสองนี้มาก่อนเลย เพื่อนผู้นั้นหัวเราะและถามว่า ข้าพเจ้ารู้จักตาพร้อมกับเจ้าจกได้อย่างไร และบอกว่าเจ้าจกนั้นเป็นชื่อเรียกเล่นเพราะเมื่อเด็กไว้จุก เมื่อโกนจุกแล้วก็เรียกกันมาจนโต ชื่อจริงของเขาชื่อนิพนธ์ ตาพร้อมกับเจ้าจุกนั้นเป็นลุงหลานกัน วันนั้นไม่ใช่สองลุงหลานนี้หรอก เพราะทั้งสองคนนี้เมาจนฟุบคาวงเหล้าไม่ยอมลุกขึ้น มิใยที่ใครจะตีกันชกกันข้ามหัวไปมา แกก็ไม่รู้สึก พูดแล้วเพื่อนผู้นั้นก็หัวเราะ

แล้วก็บอกว่า อ้ายคู่วิวาทมันก็เป็นญาติกัน คืออ้ายหนุ่มเป็นหลานเมีย คนแก่เป็นอาเขย เขาพูดแล้วก็หัวเราะ คล้ายกับว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นของธรรมดา เกิดขึ้นจนชินเลยไม่รู้สึกตื่นเต้น แต่ข้าพเจ้าผู้ซึ่งไม่ค่อยจะได้พบเหตุการณ์เหล่านี้บ่อยนักก็ตื่นเต้น และอดคิดไม่ได้ว่า คนเราจิตใจไม่เหมือนกัน บางคนยืนดูเขาฆ่าวัว ฆ่าหมู โดยไม่รู้สึกอะไร แต่บางคนเพียงเห็นเขาเชือดคอไก่เท่านั้น ก็จะเป็นลมเสียแล้ว ทำอย่างไรหนอจึงจะทำให้ท่านเหล่านี้ชนะใจตนเองในทางที่ดี อย่างท่านผู้เล่าเหตุการณ์ในวันเกิดท่าน เมื่อนั้นทุกคนจะมีความสุขและมีความเข้าใจอันดีต่อกัน และชีวิตก็คงไม่ต้องหวาดระแวงต่อไป ชีวิตก็จะมีความหมาย น่าอยู่และอบอุ่นมาก โลกก็จะอยู่ด้วยความสงบสันติสุข

เรื่องที่ ๒๕

ทางผิด

ก่อนเข้าพรรษาไม่นานนัก ข้าพเจ้าได้ไปงานอุปสมบทที่วัดหนึ่งทางฝั่งธนบุรี เมื่อถึงวัดเป็นเวลาบ่าย ๑๓.๐๐ น. เห็นแขกที่มาในงานมากมายทั้งชายหญิงผู้ใหญ่และเด็ก มีผู้ใหญ่หลายท่านที่ข้าพเจ้ารู้จักคุ้นเคยดี แต่ก็ไม่ได้ทักให้ทั่วถึง เห็นเจ้าภาพกำลังยุ่งจัดขบวน นาคกำลังจะขึ้นบนบ่าคนเพื่อเดินเวียนรอบโบสถ์ ในมือนาคที่พนมอยู่นั้นมีดอกบัวและธูปเทียน พวกญาติมิตรสหายและพวกเด็กรุ่นสาวแต่งกายสวยงาม ต่างก็ถือสิ่งของที่จะนำไปถวายพระ เดินเป็นขบวน โห่ร้องตามประเพณีของการอุปสมบททั่วๆไป พวกญาติและบิดามารดาของผู้อุปสมบท ต่างก็อุ้มและถือเครื่องอุปกรณ์ที่จำเป็นประกอบในการอุปสมบท เดินตามนาคไปด้วยใบหน้าอันอิ่มเอิบ แสดงออกถึงความสุขทางใจ พอเดินเวียนได้สามรอบก็พากันหยุดที่หน้าโบสถ์ ทำพิธีวันทาเสมา

เมื่อเสร็จแล้ว พวกญาติๆ ส่วนมากเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ก็อยากให้นาคจูงเข้าโบสถ์ เนื่องด้วยญาติมีมากด้วยกัน ลำพังสองมือสองแขนของนาคคงไม่สามารถจะจูงให้ทั่วถึงกันได้ จึงมีผู้อาวุโสแนะนำให้ใช้ผ้าขาวม้าให้นาคจับชายไว้ข้างหนึ่ง แล้วก็ปล่อยให้ญาติจับมือและเกาะไว้คนละมือ แล้วนาคก็ฉุดผ้าจูงญาติเข้าไปในโบสถ์ สังเกต

ดูเห็นญาติๆ ของนาคต่างก็หน้าตาชุ่มชื่น คงจะปลาบปลื้มปิติยินดีที่ได้ร่วมประกอบบุญกุศลครั้งนี้ บางท่านเห็นน้ำตาไหลออกมาด้วยความดีใจ ที่ได้เห็นบตรหลานของตนได้อปสมบท จะได้ห่มผ้ากาสาวพัตรเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การอิ่มบุญอิ่มกุศลเช่นนี้ ในชีวิตของท่านเข้าใจว่าคงไม่มีมากครั้งนัก เมื่อเห็นแล้วข้าพเจ้าก็พลอยปิติยินดีไปด้วย ทำให้หวนไปนึกถึงเมื่อครั้งสมัยข้าพเจ้ายังเป็นเด็ก แม้ว่าในสมัยนั้นบ้านเมืองยังไม่เจริญเหมือนเดี๋ยวนี้ เมื่อจะพูดถึงจิตใจที่เข้าถึงบุญกุศลแล้วเทียบกันไม่ได้ คนสมัยก่อนจิตใจมีศีลธรรมและคุณธรรมสูงมากกว่าปัจจุบันนี้ ครั้งนั้นข้าพเจ้าเห็นผู้ใหญ่ไปทำบุญทำทานสร้างบุญกุศลใดๆ ก็ดี เมื่อกลับบ้านก็พกเอาความอิ่มอกอิ่มใจในกุศลทานที่ตนได้บำเพ็ญกลับมาด้วย แม้เดินมาในระหว่างทาง ถ้าเห็นเศษกระเบื้องแตกหรือเศษแก้วแตกก็จะก้มลงเก็บทิ้งไปให้พ้นทางเดิน เพื่อไม่ให้เป็นอันตรายแก่ผู้อื่นภายหลัง และก่อนที่จะถึงบ้านเมื่อพบปะผู้ที่รู้จัก ก็จะร้องบอกแบ่งบุญแผ่ส่วนบุญให้ ได้ไปทำบุญกุศลอันใดมาก็บอกให้ทราบ บางทีก็แวะบอกตามบ้านผู้ที่รู้จักคุ้นเคยนับถือ จะเป็นลุงเป็นป้าเป็นตาเป็นยาย พอพบหน้าก็ยกมือพนมขึ้นเหนือหัว พร้อมกับพูดว่า

“วันนี้ฉันเอาบุญมาฝาก ได้ไปทำบุญ.....”

เมื่อผู้ได้ยินก็ยกมือขึ้นพนมเหนือหัวด้วยหน้าตายิ้มแย้ม พร้อมกับพูดว่า “โมทนาสาธุ”

คล้ายกับว่าได้รับบุญกุศลเป็นตัวเป็นตนไว้ในใจ พาให้อิ่มเอิบในบญกศลด้วยความสบายใจ แม้ตัวข้าพเจ้าเองเมื่อนึกถึงอดีตที่ผ่านพ้นมาแล้ว ก็อดนึกถึงภาพและบรรยากาศเก่าๆ ที่เห็นคนสมัยนั้นหน้าตายิ้มแย้มเข้าหากัน แม้ว่าข้าพเจ้าไม่เคยรู้จักผู้ใหญ่ เมื่อพบท่านก็เรียกข้าพเจ้าว่าลูกหลานได้เต็มปาก จากความมีจิตใจดีพร้อมทั้งความเมตตากรุณาของคนในสมัยนั้น เมื่อหวนไปนึกถึงสมัยเก่าๆ

แล้ว ทำให้จิตใจข้าพเจ้าสบายขึ้น ข้าพเจ้ายังจำคำของผู้เฒ่าท่านพูดว่า

"หลานเอ๋ย! ต่อไปข้างหน้าถ้าคนเหินห่างจากศาสนา ศีลธรรมก็จะหายาก คนก็จะมีจิตใจเหี้ยมโหดขึ้น การฆ่าฟันกันก็เป็นธรรมดา ลืมเรื่องบุญบาป ศาสนาจะเรียวลง"

ในงานอุปสมบทวันนั้น ข้าพเจ้าได้พบเพื่อนรุ่นพี่ผู้หนึ่งซึ่งมาร่วมในงานกุศลนี้ด้วย ข้าพเจ้ามีความดีใจมาก เพราะเราไม่ได้พบกันมานาน และข้าพเจ้าก็มีความเคารพรักใคร่นับถือท่านผู้นี้มาก ข้าพเจ้าเคยเคารพท่านผู้นี้เหมือนพี่ชายแท้ๆ เพราะเคยคอยตักเตือนไม่ให้เห็นผิดเป็นชอบ คอยชี้แจงเหตุผลชั่วและดีให้ฟัง ข้าพเจ้าจึงเรียกท่านผู้นี้ว่า "คุณพี่" ตลอดมา

เวลานี้คุณพี่มีหลักฐานอยู่ฝั่งธนบุรี เมื่อมีอายุแล้วเราต่างก็เป็นผู้ใหญ่ เรามีอาชีพคนละทาง คุณพี่เข้ารับราชการได้ประสบชีวิตรุ่งเรืองราบรื่นตลอดมา ส่วนข้าพเจ้าทำงานเกี่ยวกับการค้า ภารกิจที่ต้องรับผิดชอบตามหน้าที่มากขึ้น เราก็ไม่ค่อยมีโอกาสพบกันบ่อยเหมือนเมื่อวัยรุ่น แต่ความรักใคร่สนิทสนมก็มิได้เลือนไป แต่เมื่อเราพบกันครั้งไร ก็มีเรื่องสนุกสนานมาเล่าสู่กันฟังไม่รู้เบื่อที่เป็นคติและขบขัน ข้าพเจ้าเป็นผู้ชอบฟังมากกว่า การรับราชการของท่านเป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชา และเป็นที่เคารพนับถือของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา ประวัติของท่านขาวสะอาด ภายหลังสุขภาพของท่านไม่ค่อยจะสมบูรณ์ จึงขอลาออกเพื่อรับบำนาญ การออกจากราชการมาพักอยู่บ้านไม่ได้ทำอะไรเลย เป็นการทรมานทางจิตใจสำหรับผู้เคยทำงานประจำมาแล้ว ฉะนั้น ท่านจึงหันมาทำการค้าและมีโอกาสเดินทางไปต่างจังหวัด เป็นความประสงค์เพื่ออยากให้สุขภาพดีขึ้น และไม่อยากจะนั่งทำงานจำเจอยู่กับที่ ภายหลังสุขภาพดีขึ้นและอายุก็มาก ทั้งทรัพย์สินก็มีพอจะเลี้ยงชีพตลอดไปได้โดยไม่

เดือดร้อน จึงได้พักงานหาเวลาศึกษาธรรม เพื่อหาความสงบความสุขทางใจในบั้นปลายแห่งชีวิต

คุณพี่เป็นคนใจบุญอยู่ในศีลธรรม เคยมีผ้อยากอปสมบทหากแต่ขัดสน คุณพี่ก็สงเคราะห์ให้เป็นองค์พระตามความประสงค์หลายองค์มาแล้ว และยังอุปการะตลอดเวลาจำพรรษา ชีวิตของท่านเป็นตัวอย่างที่ดีผู้หนึ่งที่ข้าพเจ้าเคยเห็นมา เมื่อได้พบคุณพี่ในที่นี้ ข้าพเจ้าถือว่าเป็นสิริมงคล และเป็นลาภทางใจเป็นกุศลอย่างหนึ่ง

เมื่อเราได้ทักทายปราศัยกันด้วยความปิติยินดี ซึ่งนานๆ จะได้พบกัน แสดงความดีใจออกมาอย่างซาบซึ้งแล้ว เราก็พากันไปหาที่สงบ เพราะที่ในโบสถ์มีผู้คนเข้าไปนั่งเต็มหมด ถ้าเราจะแทรกเข้าไปก็คงไม่มีโอกาสได้สนทนากันตามลำพัง และได้ทราบว่าท่านผู้เป็นองค์อุปัชฌาย์ในการบวชครั้งนี้ก็ยังมาไม่ถึง เพราะท่านติดบวชหลายวัดด้วยกัน ฉะนั้น เราจึงมีเวลาสนทนากันอีกนาน กว่านาคจะบวชเป็นองค์พระ เมื่อหาที่สงบนอกโบสถ์ได้แห่งหนึ่งแล้ว พวกเจ้าภาพก็ช่วยกันยกเก้าอี้และโต๊ะวางน้ำร้อนน้ำเย็นมาให้ เมื่อนั่งเรียบร้อยต่างก็ถามถึงทุกข์สุขและกิจการตามธรรมดา แล้วหลังจากนั้นคุณพี่ก็เอ่ยขึ้นว่า

“พี่เคยได้รับหนังสือเล่มหนึ่งเรื่อง “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณพระพินิจกลกาล ที่วัดเครือวัลย์วรวิหาร ธนบุรี (ตอนนี้ข้าพเจ้านึกตำหนิตัวเอง ที่ไม่เคยส่งหนังสือให้คุณพี่เลย นึกไปว่าคนที่เข้าวัดเรียนธรรมแล้วไม่สนใจ) เมื่อพี่ได้อ่านแล้วรู้สึกว่าเป็นคติดีและทราบว่าเธอเป็นผู้เขียน เมื่อได้อ่านคำนำของท่านเจ้าคุณธรรมจินดาภรณ์ ท่านได้กล่าวชมไว้ว่าเป็นหนังสือที่มีเรื่องคติธรรมดี ท่านได้บอกว่า เป็นหนังสือที่แพร่หลายเป็นประวัติการณ์แห่งยุคนี้ พี่เห็นด้วยกับท่านเจ้าคุณในเรื่องคติธรรม เพราะว่าถ้าเด็กๆ ได้อ่านแล้วคงจะได้แบบอย่างที่ดี ธรรมดานิสัย

เด็กทั่วๆ ไป มักชอบเลียนแบบผู้ใหญ่ ท่านเจ้าคุณยังได้เขียนคำชวนเชิญว่า หากผู้ใดมีเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตเป็นคติธรรม ขอให้บันทึกส่งไปให้เธอหรือส่งตรงไปยังท่านที่วัดราชบพิธก็ได้ เพื่อจะได้รวบรวมพิมพ์ขึ้นต่อไป พี่คิดว่าเรื่องเก่าๆ ที่เป็นคติของพี่ก็มีอยู่บ้าง จึงอยากให้เธอพิจารณาดู หากสนใจก็เอาไปเรียบเรียงเอง”

ข้าพเจ้ารีบตอบทันทีว่า “เรื่องของคุณพี่ผมสนใจมาก เชื่อแน่ว่ามีคติธรรมสูง” คุณพี่ยิ้มอย่างอารมณ์ดี พูดว่า

“เธออย่าด่วนแน่ใจให้มากนัก อาจผิดหวังก็ได้”

ข้าพเจ้าบอกว่า “ผมแน่ใจว่าไม่ผิดหวัง เพราะว่าคุณพี่เคยแนะนำผมในทางดีมาแล้ว และคราวนี้อยากจะขอความเห็นแนะนำจากคุณพี่ว่า สมัยนี้เยาวชนเกเรมีมากขึ้นและมีจิตใจเหี้ยมโหด มีเรื่องเล็กน้อยก็ถึงกับฆ่าถึงแก่ความตายก็มากมาย รุนแรงกว่าเมื่อครั้งสมัยเราเป็นเด็กมาก นักเลงสมัยก่อนการฆ่าฟันถึงสาหัสไม่ค่อยมี บางครั้งจะมีตีกันก็ยังใช้ผ้าห่อไม้ตะพด เพราะกลัวผู้ถูกตีจะเจ็บตัวเกินกว่าเหตุ สิ่งใดเป็นต้นเหตุที่ทำให้จิตใจคนเหี้ยมโหดมากขึ้นและมีทางใดที่จะแก้ไข ผมคิดว่าความเห็นของคุณพี่คงจะเป็นประโยชน์บ้าง” เมื่อข้าพเจ้าพูดจบก็เห็นคุณพี่ยิ้มเศร้าๆ อย่างใช้ความคิดและปนไปด้วยความหนักใจไม่น้อย แล้วพูดช้าๆ ว่า

“เรื่องเด็กเกเรเหลือขอสมัยนี้ พี่คิดว่าเป็นเรื่องใหญ่มาก ยุคนี้มีทางเสียได้หลายทาง ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ก็มีทางดี และทางเสียก็มีมากเหมือนกัน ไม่แน่ว่าความเห็นของพี่จะผิดหรือถูกเท่าที่พี่เคยเห็นมาในสมัยก่อน อาจเก่าไปสำหรับสมัยนี้ซึ่งเป็นสมัยยุคดาวเทียม ทุกสิ่งย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา แม้แต่จิตใจของคนสมัยหนึ่ง ต่อมาอีกสมัยหนึ่งก็ย่อมไม่เหมือนกัน แล้วแต่ความหมุนเวียนของโลก และสิ่งแวดล้อมในทางจิตใจเป็นสาเหตุอันหนึ่ง อย่าเอาความเห็นของพี่เป็นหลักอะไรที่แน่นอนเลย คิดว่าเป็นความ

เห็นของคนแก่ที่เล่าเรื่องสมัยเก่าๆ ให้ฟังก็แล้วกัน

สมัยก่อน ต้นเหตุสำคัญส่วนมากที่ทำให้เด็กเกเรเกกมะเหรก ก็เกิดจากครอบครัวที่ไม่ค่อยจะราบรื่น และครอบครัวที่ขาดพ่อเป็นหลักของบ้าน บางครอบครัวพ่อแม่ก็แยกทางกัน บางครอบครัวมีปากเสียงกันอยู่เสมอ เด็กขาดความเอาใจใส่ ขาดความอบอุ่นที่ควรจะได้รับ ขาดความเห็นอกเห็นใจ ผู้ใหญ่ใช้กิริยาวาจาหยาบและทารุณต่อเด็ก ทิ้งความขมขื่นให้เด็กต้องได้รับความทรมานทางจิตใจ บางรายพ่อบ้านชอบเมาเหล้า เมื่อกลับบ้านพาลหาเรื่องตบตีบุตรและภรรยา เด็กต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายทารุณ ได้ยินแต่คำที่ด่าทอหยาบคาย ได้เห็นแต่สิ่งขาดศีลธรรมตลอดเวลา หลักการครองชีพก็ลุ่มๆ ดอนๆ ความสัมพันธ์ทางครอบครัวก็ตกอยู่ในภาวะที่ไม่เป็นระเบียบและวินัย เด็กที่ไม่เดียงสาก็ต้องรับบาปไปด้วย บางครั้งผัวเมียทะเลาะกันก็ตีเด็กกระทบ เป็นการระบายอารมณ์โกรธ เป็นการทารุณต่อเด็กอย่างไม่มีเหตุผล เด็กก็ไม่รู้ว่าตัวมีความผิดอะไรที่ต้องมารับบาป เมื่อเซี่ยนตีมากขึ้นก็ด้านไม้เรียว ต่อไปก็เป็นเด็กแก่นกลายเป็นเด็กเกเรไปก็มี เพราะเมื่อชินแล้วก็หมดความเกรงกลัวต่อการลงโทษใดๆ เด็กเกเรส่วนมากเป็นเด็กยากจนที่กำพร้าพ่อขาดการพะเน้าพะนอเอาอกเอาใจ ขาดการอบรมที่ดี ขาดผู้สั่งสอนชี้ให้เห็นโทษของความชั่ว ให้เห็นคุณของความดี หมดคนเอาใจใส่ต้องกำหนดโชคชะตาชีวิตของตนเอง การอ่อนต่อโลกเป็นทางหนึ่งที่เด็กกำพร้าจะต้องแก้ปัญหา ตัดสินใจในทางที่ผิดมากกว่าถูก เมื่อไปพบเด็กหัวโจกแก่วัยกว่า แล้วถูกหว่านล้อมให้ถูกนิสัยสันดาน แล้วก็นำไปในทางที่ชั่วได้ง่าย เด็กพวกนี้ส่วนมากมักชอบใฝ่ฝันทะเยอทะยานอยากผจญภัย อยากเป็นคนเก่งคนเด่น เพื่ออวดชาวบ้าน มุ่งชีวิตไปทางนักเลงหัวไม้ อยากฝากตัวเป็นศิษย์ผู้ทรงคุณวุฒิทางไสยศาสตร์ คิดว่าเป็นคนเก่งกล้าสามารถ มีชีวิตล่องหนอยู่ยงคงกระพัน เด็กพวก

นี้ถ้าฝังใจเชื่อว่าอาจารย์ใดเก่งแล้ว ก็จะเชื่อมั่นบูชาผู้นั้นตลอดไป ลุ่มหลงในทางคาถาอาคมว่าเป็นจริงเป็นจังอย่างงมงาย ง่ายที่จะหลงเข้าไปในแก๊งชั่ว มั่วสุมกันประพฤติการประกอบกรรมที่ผิดกฎหมาย แก๊งเหล่านี้มากไปด้วยเด็กพาลเกเร แต่ก็ไม่ใช่แต่เด็กที่ขาดพ่อแม่และยากจนอย่างเดียว แม้เด็กที่พ่อแม่มีอันจะกิน ที่มีฐานะดีก็มีไม่น้อย เพราะถูกตามใจจนเกินไป ทำอะไรตามอารมณ์ชอบ พวกนี้ถูกชักชวนให้เห็นผิดเป็นชอบ ไปมั่วสุมอยู่กับความชั่วก็ด้วยใจสมัคร

เมื่อพูดถึงแก๊งหรือซ่องในสมัยนั้น มีพวกนักเลงโตรวมพวกหัวโจกเกเรเป็นบริวารตั้งตัวเป็นเจ้าถิ่น ถืออำนาจเป็นผู้ยิ่งใหญ่ประจำถิ่น บางครั้งก็ยกพวกออกตีรันฟันแทง เพื่อรักษาอำนาจของเจ้าถิ่นไว้ ไม่ยอมให้นักเลงถิ่นอื่นมาอวดอำนาจ มาเบ่งทับในถิ่นของตัว พวกนี้ส่วนมากแยกออกเป็นก๊กเป็นเขต ใครจะยกพวกข้ามถิ่นไปถิ่นใครก็มีการขออนุญาตเสียก่อน เป็นการเคารพเจ้าถิ่น มิฉะนั้น ก็ถือว่าเป็นการดูถูก เจ้าถิ่นก็ให้พวกหัวโจกคุมพวกเกเรไปชกต่อยต่างถิ่นต่างแดน พวกเด็กเกเรเห็นเป็นของสนุกสนานได้รับความตื่นเต้นผจญภัย ต่างก็มิได้เกรงกลัวโทษทางบ้านเมือง มิได้คิดว่าจะเกิดความเสียหายขึ้นแก่ตนและชื่อเสียงของวงศ์สกุล และอนาคตจะอับเฉาอย่างน่าเสียดาย เพราะบ้านเมืองไม่พึงประสงค์คนชนิดนี้ ซึ่งเป็นภัยต่อสังคมทั่วไป ส่วนเด็กที่ยังไม่โตพอที่จะเข้าก๊กเข้าเหล่า ก็ได้แต่แสดงความสนุกสนานตื่นเต้นที่ตัวคิดว่าผจญเสี่ยงอันตราย ไม่มีอะไรสนุกเท่ากระโดดเกาะท้ายรถราง เมื่อนายตรวจหรือกระเป๋าเดินมา ก็ย่อตัวแอบหลบอยู่ข้างบันไดทางขึ้นลง บังมิให้เห็นตัว เมื่อจวนตัวก็กระโดดลงทั้งๆ ที่รถกำลังวิ่ง เป็นการเสี่ยงต่ออันตราย เป็นการยุ่งยากหนักใจกับพนักงานรถรางมาก เพราะถ้าพลาดก็ต้องรับผิดชอบไปด้วย เด็กเกิดจากพ่อแม่ที่ยากจนมิใช่ว่าจะเป็นพาลเกเรหมดก็หามิได้ ส่วนมากก็เป็นพลเมืองดี

บางคนแม่ยากจน แต่ความรักลูก อุตสาหะหาเงินมาส่งเสียให้ลูกเล่าเรียน บางคนก็รับจ้างหาบน้ำ บางคนขายขนม นำเงินมาส่งให้ลูกได้เรียนที่ดี แม่จะลำบากยากแค้นอย่างไรก็ทนเพื่อลูก ส่วนมากเด็กจนๆ เหล่านี้ เป็นคนเรียนดี บางคนก็สอบชิงทุน (คิงสกอลาชิป) ได้ไปเรียนต่างประเทศ ทั้งๆ ที่เวลานั้น ปีหนึ่งมีสอบได้เพียง ๑ ถึง ๓ คนเท่านั้น และเมื่อสำเร็จกลับมาทำราชการเป็นใหญ่เป็นโต มีความรุ่งเรืองในชีวิตก็มีไม่น้อย บางคนที่หลงเข้าไปในแก๊ง เมื่อรู้สึกผิดชอบขึ้นมา หรือมีผู้แนะนำให้เห็นทางชั่วและทางดี เมื่อสำนึกในทางผิดก็ถอนตัวออก โดยไม่ยอมเข้าไปมั่วสุมเมามัวลุ่มหลงในทางชั่วอีกต่อไป ทางวัดก็เป็นสถานที่แห่งหนึ่งที่ช่วยให้เด็กที่เดินทางผิดได้มองเห็นทางที่ถูกโดยอบรมศีลธรรม พระได้ส่งเสริมให้เล่าเรียนด้วยความเมตตา มีไม่น้อยที่ได้ประสบความรุ่งเรืองในชีวิต เด็กบางคนเมื่อรู้ว่าเดินทางผิด แม้จะมีผู้แนะนำไปในทางดีอย่างไร แต่ก็ไม่คิดจะถอนตัวกลับใจ ถือว่าตกกระไดพลอยโจนกลับเห็นดีเห็นชอบในทางผิดทางชั่ว กลายเป็นคนรกโลก สังคมไม่ปรารถนา

สมัยนั้น ยังมีเรื่องแปลกอย่างหนึ่งคือ คุณพ่อเล่าให้ฟังว่าคืนหนึ่งบ้านของเราถูกขโมยของไปหลายสิ่ง และมีสิ่งหนึ่งที่คุณพ่อรักและเสียดายมาก เพราะเป็นของเก่าแก่ตกทอดมาหลายชั่วคน แม้จะมีราคาน้อยกว่าสิ่งอื่นที่หายพร้อมกันก็ดี แต่คุณพ่อก็ไม่สนใจในสิ่งอื่นอยากได้คืนแต่สิ่งเดียวเท่านั้น มีเพื่อนบ้านแนะนำให้ไปหาเจ้าถิ่น ซึ่งคุณพ่อไม่เคยสนใจมาก่อนเลย แต่เมื่อของที่รักที่หวงหายไปและอยากได้คืน จึงจำเป็นต้องลองไปดู เพราะไม่มีทางอื่นจะดีกว่านี้ แต่ใจคุณพ่อนั้นไม่เคยนึกว่าจะได้ของคืน หากจะได้คืนก็คงจะถูกเรียกร้องเอาค่าไถ่แพงๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน และเมื่อรู้สึกว่าเจ้าของหวงและเสียดายมาก ก็คงเรียกค่าตอบแทนมาก

เป็นธรรมดา

เมื่อไปถึง เจ้าถิ่นก็ออกมาต้อนรับอย่างดี กิริยาสุภาพพูดจาไพเราะนิ่มนวล คุณพ่อแปลกใจที่เจ้าถิ่นผู้นี้รู้จักคุณพ่อดี บอกว่าคุณพ่อเป็นคนที่น่านับถือผู้หนึ่งในตำบลนี้ ถ้ามีสิ่งใดที่เจ้าถิ่นจะรับใช้ได้ก็โปรดบอก คุณพ่อจึงเล่าความประสงค์ให้ฟัง และบอกว่ามีของหายไปหลายสิ่งขอให้ช่วยจัดการให้ด้วย เมื่อได้ทราบเรื่องแล้วเจ้าถิ่นก็แสดงความเสียใจกับคุณพ่อ และรับปากว่าจะช่วยจัดการนำมาคืนให้ ตอนหนึ่งเจ้าถิ่นพูดกับคุณพ่อว่า

"ผมสั่งเด็กพวกนี้แล้วว่า อย่าไปรบกวนกับคนดีที่มีศีลธรรมอย่างคุณพี่ และผมก็รู้จักมานานแล้ว ถ้าเป็นคนไม่ดีผมก็ไม่ห้ามเอาเถิดครับ ถ้าเป็นเด็กของผมก็จะจัดการให้เรียบร้อย แต่ก็คงไม่มีคนถิ่นอื่นกล้าเข้ามายุ่งในถิ่นนี้แน่ ผมเคยสั่งสอนเด็กพวกนี้ให้รู้จักคนดีคนชั่ว ที่ผมรับเป็นหัวหน้าพวกนี้ มิใช่ผมจะชั่วไปด้วย ผมสงสารอนาคตของเด็กพยายามจะชักจูงให้เป็นคนดี ไม่อยากให้ประพฤติชั่ว นอกจากอ้ายพวกที่มีความชั่วติดสันดานอยู่แล้ว ก็ปล่อยไปตามเรื่อง แต่ก็ขอให้อยู่ในขอบเขต ให้รู้จักคนดีอย่าไปรบกวน"

เมื่อคุณพ่อกลับมาถึงบ้านก็บอกว่า "ถ้าไม่มีเหตุเกิดขึ้นเพราะของหายต้องไปขอความช่วยเหลือแล้ว ก็ยังคงนึกว่าคนเป็นหัวหน้าพวกเกเรเหล่านี้ คงจะต้องมีจิตใจเหี้ยมโหดเด็ดขาด จึงจะปกครองพวกนี้อยู่ได้ แต่เมื่อไปพบกับเจ้าถิ่นแล้ว รู้สึกว่าไม่จำเป็นต้องเหี้ยมโหดเด็ดขาดเสมอไป และต่อมาก็ทราบว่า เจ้าถิ่นผู้นี้มิได้เคยเป็นเด็กเกเรหัวโจกหรือนักเลงโตมาก่อนเลย แกเคยบวชเป็นพระภิกษุมีชื่อทางวิทยาคมขลัง มีผู้นิยมมาก เหตุที่ถูกยกย่องขึ้นหลังจากได้ลาสิกขาบทแล้ว นอกจากมีอาคมขลังแล้วยังมีความยุติธรรม มีวาจาสัตย์ พวกนิยมจึงพากันยกขึ้นเป็นหัวหน้าในหมู่เกเร

คุณพ่อบอกว่า การที่เจ้าถิ่นพูดแต่คำไพเราะ และพูดแต่ความจริง

เหล่านี้เป็นการถือโชคลางทางไสยศาสตร์ หากว่าไม่รักษาสัตย์ พูดจามดเท็จ ใช้วาจาหยาบคาย ด่าทอถึงพ่อถึงแม่ใครแล้ว ก็จะเกิดอาถรรพ์ทำให้วิทยาคมเสื่อมคลายลงทันที นี่เป็นสมัยเก่า และต่อจากที่คุณพ่อไปพบเจ้าถิ่นมาไม่กี่ชั่วโมง คุณพ่อก็ได้รับของที่หายนั้นกลับคืนมาจนครบตามจำนวน และเจ้าถิ่นไม่ยอมรับสิ่งใดเป็นการตอบแทนเลย ตั้งแต่นั้นมาบ้านเราก็ไม่มีอะไรหายอีกตลอดมา นี่เป็นเรื่องครั้งเมื่อสมัยยังมีนายโปลิศเป็นคนผิวขาว มีพลโปลิศเป็นแขกส่วนมาก ซึ่งเวลานั้นยังเรียกชื่อว่าโปลิศ ภายหลังเรียกว่าพลตระเวน เจ้าถิ่นผู้นี้ได้เคยช่วยเหลือทางการหลายครั้ง

เมื่อคุณพี่เล่าถึงเรื่องเก่าๆ แล้ว รู้สึกว่าหน้าตาสดชื่นกระชุ่มกระชวยขึ้น คุณพี่พูดถึงโปลิศแขกและโปลิศฝรั่งในสมัยนั้น ทำให้ข้าพเจ้าหวนกลับไปนึกภาพขึ้นมา โปลิศแขกนั้นโพกผ้าสีกากีหัวโตกลางกระหม่อมมีผ้าสีแดงคล้ายหัวปลีโผล่ขึ้นมา และมีหนวดงอโค้งเป็นเขาควาย แกคงนึกว่าเมื่อแต่งฟอร์มโปลิศสีกากีแล้วคงโก้ดี เคยเห็นโปลิศแขกผู้หนึ่ง เมื่อเห็นผู้หญิงสาวก็ทำท่าเจ้าชู้ ทำตาเล็กตาน้อยยิ้มกริ่ม หญิงบางคนก็ไม่สนใจเดินผ่านไปเฉยๆ แต่บางคนเห็นกิริยาเจ้าแขกแล้วหมั่นไส้ก็ด่าเอาคำแรงๆ เจ้าโปลิศแขกก็ได้แต่ยิ้มเก้อๆ ยิงฟันขาว ส่วนนายโปลิศฝรั่งผิวขาวนั้นแต่งตัวตามยศสีกากี ใส่หมวกกะโล่สีเดียวกัน ชอบถือแซ่หนังสั้น ยาวประมาณศอกเศษ บางคนรูปร่างอ้วนลงพุง หน้าแดงเป็นลูกตำลึงสุก และที่ผอมซีดก็มี ส่วนมากไว้หนวด เห็นจะเป็นสมัยนิยมหนวด ส่วนพลโปลิศแขกนั้นบางคนใหญ่โตสง แต่งแบบแขกโพกหัว ส่วนโปลิศที่เป็นคนไทยรูปร่างเล็ก แต่งไปอีกแบบหนึ่ง เวลาเดินแถวไปตามถนนเพื่อเข้าเวรเปลี่ยนยามเห็นแล้วอดขำไม่ได้ คนอ้วนกับคนผอม คนสูงกับคนเตี้ยเดินคู่กันไปตามถนน แม้แต่ผู้มีทุกข์อยู่ในใจ เมื่อแลเห็นแถวโปลิศเดินเข้ามาแล้ว ก็อดหัวเราะไม่ได้

เมื่อนึกถึงโปลิศสมัยนั้น ก็อดนึกถึงหนังญี่ปุ่นซึ่งเวลานั้นยังเรียกว่าหนังญี่ปุ่น ข้าพเจ้ายังจำได้ว่า ดูหนังเรื่องแรกในชีวิตที่โรงหนังพระองค์เจ้าปรีดา คือเรื่อง “ชิโกม่า” เป็นจอมผู้ร้าย ยังจำได้ว่ารูปร่างหน้าตาคล้ายนายสตาลินมาก และมีหนวดเหมือนกัน ส่วนนางเอกนั้นคือโปรเตียน นางผู้ร้ายชอบแต่งชุดดำรัดรูปร่าง เด็กๆ ชอบดู ออกทีไรตบมือทุกที ส่วนนักสืบที่ข้าพเจ้าเห็นครั้งแรกก็คือ “นิกวินเตอร์” ทั้งผู้ร้าย และนักสืบ และตัวประกอบ ล้วนแต่ไว้หนวดไว้เครา และส่วนนักสืบนิกวินเตอร์นั้น นอกจากไว้หนวดเคราแล้วยังแถมไว้ขนคิ้วหนาใหญ่ผิดมนษย์ธรรมดา ปิดลงมาเกือบไม่เห็นลูกนัยน์ตา ส่วนหนังตลกก็คือ นายเม็กสลินเดอร์ เป็นชาวฝรั่งเศสหนวดงาม เวลาแสดงชอบใส่หมวกทรงสูงแบบกระป๋อง (ท๊อปแฮท) ชอบถือไม้เท้าแกว่งไปควงมา เวลาแสดงชอบหันมายักคิ้วหลิ่วตาทางคนดูเสมอ ไม่ค่อยเห็นจริงเห็นจังเหมือนสมัยนี้ เมื่อข้าพเจ้าคิดอดขำยิ้มออกมาคนเดียว คุณพี่เห็นกิริยาของข้าพเจ้า ก็ถามขึ้นว่า

“เธอขำอะไรน่ะ”

ข้าพเจ้าต้องสะดุ้งรู้สึกตัว คิดว่ามัวแต่นึกเรื่องเก่าๆ คงจะไปกันใหญ่ จึงตอบคุณพี่ว่า

“เมื่อคุณพี่พูดถึงโปลิศสมัยโน้น ผมก็เลยนึกไปถึงพวกหนังตลกในสมัยก่อนกับโปลิศก็ตลกพอๆ กัน”

คุณพี่เลยพลอยหัวเราะไปด้วย แล้วนึกอะไรขึ้นมาได้ จึงพูดว่า

“พดถึงหนังญี่ปุ่นสมัยนั้นกับภาพยนตร์สมัยนี้ เจริญผิดกันไกลมาก ตัวแสดงสมัยก่อนดูก็คล้ายจำอวดท่าทางเหมือนงิ้ว พี่เองดูหนังโรงแรกในชีวิตก็คือโรงหนังปีระกา ต่อมาไฟไหม้ คงมีพัฒนากรกับวังพระองค์เจ้าปรีดาสองโรงเท่านั้น แต่ก็แข่งขันไม่ถูกกัน สมัยนี้วิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้า กำลังจะไปโลกพระจันทร์ พระอังคาร

และโลกอื่นๆ อีกมากมาย เวลานี้วิทยาศาสตร์กำลังจะกำชะตาของโลกอยู่แล้ว อิทธิพลทางวิทยาศาสตร์ได้แพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง มีความเจริญทางวัตถุแต่ก็เสื่อมทางจิตใจ แทบทุกครัวเรือนต้องมีเครื่องรับวิทยุ ได้ฟังทั้งข่าวสารการเมือง ตลอดเรื่องบันเทิง เช่น ละครวิทยุมีส่งตลอด ๒๔ ชั่วโมง เครื่องโทรทัศน์ก็กำลังเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมากมาย ภาพยนตร์โทรทัศน์ก็ดี หรือละครตามรายการออกอากาศก็ดี สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่จะชักนำเยาวชนของเราไปสู่ทางดีและทางชั่วได้ง่าย เพราะไม่ว่าละครก็ดี ภาพยนตร์ก็ดี มีทั้งจงจิตใจไปในทางดีก็มีมาก และจงจิตใจไปในทางไม่ดีก็มีไม่น้อย ควรจะพิจารณาว่าควรให้เด็กดูหรือฟังเรื่องใด เพราะสิ่งเหล่านี้มีส่วนสำคัญ มีอิทธิพลมากที่จะเข้าถึงจิตใจเยาวชนได้ง่าย” เมื่อคุณพี่พูดแล้วก็นิ่งนึก ข้าพเจ้าจึงพูดขึ้นว่า

“ผมเห็นจริงครับในข้อนี้ โดยเฉพาะอิทธิพลหนังทางโทรทัศน์ทำให้เด็กไม่เดียงสาเอาอย่างพระเอก อยากเป็นตัวนั้นตัวนี้ ชอบเล่นพกปืน อยากชักปืนเร็ว อยากยิงปืนเก่งเป็นต้น แต่เด็กมีใจบริสุทธิ์ชอบความเป็นธรรม เอาใจช่วยพระเอก สงสารผู้ถูกรังแก ชังนิสัยชั่วของผู้ร้าย”

คุณพี่พยักหน้าแล้วพูดว่า “ใช่! นี่แหละอิทธิพลความเจริญทางวิทยาศาสตร์แพร่ออกไปแทบทุกครัวเรือน ซึ่งเด็กสมัยก่อนจะไม่ได้พบ ไม่ได้ยิน ไม่ได้ฟัง จะซุกซนก็ซนไปตามธรรมชาติ ขุดดินปั้นดิน เล่นทอยกองกระเบื้อง เล่นลูกหิน แต่เดี๋ยวนี้ ในกรุงเราจะไม่ได้เห็นอีกแล้ว” เมื่อคุณพี่หยุดพูด ข้าพเจ้าจึงถามขึ้นว่า

“คุณพี่จะมีทางใดบ้าง ที่จะให้เด็กเหล่านี้สำนึกถึงสิ่งใดผิด สิ่งใดถูก สิ่งใดชั่ว สิ่งใดดี สิ่งใดที่สมควรทำและไม่สมควรจะทำ คงจะเป็นประโยชน์ชี้ทางถูกให้ดำเนินต่อไป” คุณพี่นิ่งคิดครู่หนึ่งแล้วพูดว่า “พี่เองก็ไม่รู้ว่าจะแนะนำอย่างไรดี จึงจะเหมาะสมกับนิสัยของ

เด็กในเวลานี้ เด็กย่อมจะต่างกันแต่ละคน สุดแต่สิ่งแวดล้อมทางชีวิต พี่ว่าเห็นจะต้องชักตัวอย่างสมัยเก่าของคุณพ่อ ที่ท่านเคยอบรมพวกพี่มา มีหลายอย่างเป็นสิ่งที่น่าคิด มีหลายอย่างได้ช่วยเตือนใจให้พี่รู้สึกผิดชอบชั่วดี เพื่อนำมาดำเนินชีวิตตลอดมา คุณพ่อให้ลูกปฏิบัติอย่างมีระเบียบวินัย เพื่อเป็นทางไปสู่ทางถูก ทางดี ทางชอบ สิ่งที่คุณพ่อห้ามเด็ดขาดคือ ไม่ยอมให้ลูกไปชกต่อยกับเด็กเพื่อนบ้านหรือเด็กเกเรและเด็กอื่นๆ หากไปเกิดชกต่อยขึ้นแล้ว ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผิดหรือฝ่ายถูก จะถูกรังแกหรือว่าไปรังแกผู้อื่นก็ดี จะถือว่าเป็นความผิดทั้งสิ้น และไม่ยอมฟังเหตุผลใดๆ หมด คุณพ่อสอนไว้ว่า “เกิดมาเป็นคนต้องรู้จักอดทน ต้องมานะฝึกใจแต่เด็กๆ ไว้เพื่อต่อสู้ชีวิตในอนาคตเมื่อโตขึ้น ความอดทนย่อมจะผ่านอุปสรรคความยุ่งยากไปได้ ถ้าถูกเพื่อนรังแก หลีกให้ห่างอย่าไปโต้ตอบ หักความโกรธทิ้งเสีย ถ้ารู้ว่าเขาเป็นเด็กพาลเกเรก็อย่าไปเล่นกับเขา ถ้าเขาพูดหยาบช้ายั่วเย้าให้เราโกรธ ก็ใช้ความอดทนนิ่งเสีย มันก็ไม่มีเรื่องร้อนใจถึงพ่อแม่” แต่คุณพ่อไม่รู้หรอกว่า การที่ต้องทำใจเป็นพระปูนปล่อยให้คนอื่นเขารังแกข้างเดียว เราต้องเป็นฝ่ายนิ่งฝ่ายถอยอยู่ตลอดเวลา ต้องอดทนไม่มีโอกาสโต้ตอบตามคำสั่งของคุณพ่อ มันเป็นการทรมานจิตใจของเด็กเพียงไร พี่ต้องถูกเฆี่ยนตีเพราะไม่มีความอดทนที่จะปล่อยให้เขาดูถูกทำข้างเดียวไม่ไหว แต่เมื่อถูกเฆี่ยนแล้ว คุณพ่อชี้แจงเหตุผลให้ฟัง ต่อมาพี่ก็พยายามอดทนได้ และยังนึกถึงคุณของท่านที่ทำให้พี่ใจเย็น ผลที่ได้รับต่อมา คือได้ยินพวกเด็กเกเรพูดกันว่า

“เฮ้ย! อย่าไปท้ามันชกเลยว่ะ พ่ออั๊วห้ามโว้ย ว่าสงสาร ถ้ามันไปชกกับใคร เมื่อกลับไปถึงบ้านพ่อมันเฆี่ยนทุกที ความจริงมันก็ไม่เคยท้าใครก่อนเลย มีแต่พวกเราหาเรื่องกับมันเสมอ พ่ออั๊วบอกเป็นคำขาดว่า ถ้าอั๊วชกกับมัน พ่ออั๊วจะต้องเตะอั๊วออกนอกบ้าน ทั้ง

พ่อทั้งแม่อ๊วสงสารมันมากว่ามันเป็นคนดี ให้อ๊วควรเอาเป็นตัวอย่าง อ๊วก็ชักจะเห็นใจมันเหมือนกัน”

ต่อมา พี่ก็ไม่ถกพวกเด็กเกเรรังแกอีก เมื่อมาคิดดภายหลัง แล้วเห็นว่า คุณพ่อทำถูกเพราะเห็นเด็กอื่นไปเกิดชกต่อยกันมาแล้วก็ไปฟ้องผู้ใหญ่หาว่าถูกรังแก เมื่อเด็กต่างฟ้องว่าถูกรังแกทั้งคู่ ผู้ใหญ่รู้เรื่องแทนที่จะระงับเรื่อง โดยคิดว่าเป็นธรรมดาของเด็กเล่นกัน ก็มีการทะเลาะกันบ้าง ไม่ช้าหายโกรธก็เล่นกันใหม่ แต่ผู้ใหญ่กลับโกรธแทนเด็กเป็นฟืนเป็นไฟ ใครจะผิดใครจะถูกไม่สำคัญ ส่วนมากเข้ากับฝ่ายตัวเอง เข้ากับลูกหลานของตัวไว้ก่อนว่าเป็นฝ่ายถูกรังแก แต่ก็มีผู้ใหญ่บางท่านที่มีสติระงับไว้ได้ ไม่ให้เรื่องยืดยาว โดยไม่เอาเรื่องหรือทำโทษลูกของตัว เช่นคุณพ่อของพี่ ถ้าต่างฝ่ายต่างเอาเรื่องเข้ากับลูกหลาน เกิดต่อว่าต่อขานกันขึ้น ต่างเถียงกันด้วยโทสะ เมื่อเหลืออดแล้วผู้ใหญ่ต่อผู้ใหญ่ก็ลงมือกันเอง เรื่องเล็กก็เลยกลายเป็นเรื่องใหญ่โต ถึงกับฆ่าฟันกันถึงแก่ชีวิตก็มี บางรายก็ถึงกับขึ้นโรงขึ้นศาล ต่างก็ไม่ยอมแพ้ ไม่ยอมเสียเปรียบซึ่งกันและกัน เรื่องของเด็กเล็กก็กลายเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ เพื่อนบ้านที่เคยชอบพอรักใคร่กันมานาน ก็ต้องมาโกรธกันเพราะเรื่องเล็กน้อยของเด็ก ถึงกับไม่ยอมดูหน้ากันก็มีมาก

พี่จึงรู้ว่าคุณพ่อคิดถูก ที่ห้ามไม่ให้ชกต่อยกับใคร แต่ก็แปลกที่คุณพ่อยอมให้พี่ไปหัดมวยไทย และยิวยิดสู (ยูโด)

ครั้งหนึ่ง มีเพื่อนบ้านมาว่ากับคุณพ่อว่า “ทำไมถึงฝึกลูกไม่ให้สัคนอย่างนี้ โตขึ้นมิขี้ขลาดตาขาว แล้วจะไปสู้ใครได้”

คุณพ่อหัวเราะแล้วพูดว่า “การสู้เพราะแรงดันของความโกรธเป็นธรรมดาเกิดได้กับทุกคนที่ไม่รู้จักอดทน เวลาโกรธขึ้นมาคำโบราณว่า เห็นช้างเท่าหมู ไม่กลัวความตาย คนชนิดนี้หาได้ง่าย แล้วจะได้รับประโยชน์อะไรที่ดีบ้าง ผมถึงต้องฝึกลูกของผมให้รู้จักบังคับใจ

ให้มีความยั้งคิด ให้มานะอดทน ให้หาเหตุผล ใจเย็นโกรธยาก เป็นสิ่งที่หัดได้ไม่ง่ายนัก แต่เมื่อถึงเวลา ผมก็สนับสนุนให้สู้อย่างลูกผู้ชาย ส้อย่างมีเกียรติ ไม่ใช่ไปชกต่อยกันข้างถนนหรือในวัด ส้เช่นนั้นเรียกว่า สู้อย่างทำลายเกียรติ

เพื่อนบ้านคนนั้นสงสัย จึงซักถามว่า “สู้อย่างไรจึงจะเรียกว่าสู้อย่างมีเกียรติ สู้อย่างผู้ชาย”

คุณพ่อหัวเราะแล้วบอกว่า “ก็สู้เพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สู้เพื่อส่วนรวม เพื่อสันติสุขและยุติธรรม ไม่ใช่เพื่อส่วนตัว เรียกว่าส้อย่างมีเกียรติ และไม่เสียชาติเกิดมาในแผ่นดินของไทย”

เพื่อนบ้านผู้นั้นได้ฟังก็นิ่งอึ้งไป เมื่อพูดถึงความเป็นอยู่ในครอบครัวของเราเวลานั้นได้รับความอบอุ่น คุณพ่อให้ทั้งความเป็นพ่อและเป็นเพื่อน เป็นทั้งครูและเป็นทั้งพี่ของลูกอย่างใกล้ชิดสนิทสนม ช่วยแก้ปัญหาขัดข้องบางประการ ขณะเดียวกัน เราก็ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่คุณพ่อวางไว้เป็นกฎ ถ้าเราละเมิดจะต้องถูกทำโทษ และคุณพ่อจะไม่ยอมยกโทษให้เป็นอันขาด พวกเราเด็กๆ ทุกคนชอบฟังนิทาน คุณพ่อจึงหานิทานมาเล่าให้ฟังเสมอ และก็อบรมนิสัยไปในตัวด้วย บางครั้งก็เอาเรื่องโบราณมาเล่า บางครั้งก็เล่าเรื่องชีวิตของคนจริงๆ ชี้ให้เห็นความดีความชั่ว สิ่งใดทำแล้วเกิดโทษทางจิตใจหรือทางร่างกายเอามาสอนให้รู้จักศีลธรรมไปด้วย นอกจากนั้นคุณพ่อยังชอบติดตามข่าวสารการเมืองของโลก ดังเช่นเมื่อเกิดสงครามครั้งที่ ๑ คุณพ่อรับหนังสือพิมพ์รายวันฉบับหนึ่ง พี่ยังจำได้ว่าชื่อจีนโนสยามวารศัพท์ ของท่านซินแสเชียวฮดเส็ง คุณพ่อเลือกบทความที่เหมาะสมกับเด็ก แล้วนำมาอ่านมาวิจารณ์ให้พวกเราฟัง คุณพ่อบอกว่า คนเราเกิดมาบิดามารดาเดียวกัน บางคนนิสัยผิดกันก็มี บางคนพ่อดีลูกไม่ดี หรือน้องดีพี่ไม่ดี พี่ดีน้องไม่ดี เขาเรียกว่าผ่าเหล่าผ่ากอมีถมไป คุณพ่อเล่าเรื่องตัวอย่างให้ฟังว่า

กฎแห่งกรรม

เมื่อครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราชรัชกาลที่ ๕ สมัยนั้นมีจีนผู้หนึ่งเดินทางจากบ้านเกิดเมืองนอนมาหวังพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ในประเทศสยาม เมื่อมาถึงก็ไม่มีทรัพย์สินสมบัติติดตัวมามากนัก มีเพียงแต่ค่าโดยสารเรือกลไฟเดินทะเล เพียงให้ได้มาถึงเมืองไทยเท่านั้น เพราะการกินอยู่ในระหว่างทางเป็นหน้าที่ทางเรือเดินทะเลเป็นผู้จัดการให้ นอกนั้นก็มีเพียงเสื่อหมอนที่จะต้องนำติดตัวมาปูนอนระหว่างแรมคืนกลางทะเลอยู่ในเรือ ความหวังตั้งใจจะมาหาทรัพย์สินเงินทองเอาข้างหน้า สมัยนั้นคนจีนพูดว่า เมื่อถึงปากอ่าวสยามมองเห็นต้นไม้บนฝั่งเขียวๆ ก็บอกว่าถึงเมืองไทยแล้วไม่ต้องกลัวอดตาย เพราะเมืองไทยเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อจีนผู้นั้นมาถึงเมืองไทย ก็อาศัยความอดทนเฉลียวฉลาดขยันขันแข็ง มีความมานะบากบั่น ซึ่งเป็นคุณสมบัติติดตัวของจีนผู้นั้นอยู่แล้ว สร้างตัวเองด้วยความอดออม จนสะสมทรัพย์สินเงินทองได้มากมาย ต่อมาก็ได้เป็นนายอากรและได้ผูกขาดจากหลวงเก็บภาษีอากร จนได้เป็นเจ้าสัวมีชื่อเสียงโด่งดัง ฝากเงินทองไปเมืองจีนและปลูกบ้านอยู่อย่างใหญ่โต หลังจากนั้นไม่ช้าทางเมืองจีนซึ่งเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของเจ้าสัว ก็ได้ส่งหลานชายสองคนพี่น้อง ซึ่งเป็นลูกของพี่ชายเจ้าสัวให้มาอยู่ด้วย เจ้าสัวก็ได้ต้อนรับชายหนุ่มผู้เป็นหลานเป็นอันดี เมื่อหลานชายมาอยู่เมืองไทยแล้ว เจ้าสัวก็บรรจุหลานชายทั้งสองเข้าทำงานในตำแหน่งหน้าที่นับเงินซึ่งอยู่ในความดูแลของหลงจู๊ ผู้จัดการดูแลผลประโยชน์ของเจ้าสัวอีกต่อหนึ่ง หลานชายคนโตผู้พี่ รู้สึกว่าเป็นคนถือตัว นึกว่าเจ้าสัวผู้เป็นอาซึ่งเป็นน้องชายของพ่อ คงมอบการงานในตำแหน่งสำคัญใหญ่โตให้ทำ เพราะตัวก็เป็นหลาน แต่เมื่อผิดหวังต้องมารับหน้าที่นับเงิน ซึ่งตัวเห็นเป็นงานต่ำๆ อย่างเดียวกับลูกจ้างทั่วๆ ไป ตนเองก็ไม่มีอำนาจ ซ้ำต้องมาอยู่ใต้บังคับบัญชาของหลงจู๊ผู้จัดการ

ให้ว่ากล่าวตนด้วย ก็ยิ่งไม่พอใจมาก ส่วนหลานชายคนเล็กผู้น้อง นับว่าเป็นคนสงบเสงี่ยมเจียมตัว ไม่ถือตัวว่าเป็นหลานชายเจ้าสัว เชื่อฟังคำของหลงจู๊และผู้มีอาวุโส ก้มหน้าก้มตาทำงานด้วยความขยัน ไม่ยอมนึกคิดไปในทางที่ไม่ดี แม้จะเป็นงานต่ำๆ ก็ทำด้วยความเต็มใจ ไม่เคยดูถูกลูกจ้างที่ทำงานต่ำๆ ซ้ำให้ความเห็นอกเห็นใจให้ความสนิทสนมทั่วไป ฉะนั้น พวกลูกจ้างคนงานของเจ้าสัว ต่างก็เกิดความรักใคร่นับถือในความดีของชายหนุ่มผู้น้องทุกคน ส่วนหลานชายคนผู้พี่นั้นชอบดูถูกลูกจ้างและคนงาน ถือตัวว่าเป็นหลานของเจ้าสัว ไม่ยอมลงกับผู้ใด บางครั้งก็แอบพูดนินทาเจ้าสัวผู้เป็นอาให้น้องชายฟังว่า

“อาเป็นคนใจร้าย เอาลูกหลานมาใช้อย่างทาส ให้คนอื่นมาว่ากล่าวกดขี่ดูถูก”

น้องชายจึงได้เตือนพี่ชายว่า “อาเป็นคนมีงานมาก การควบคุมงานไม่ทั่วถึง จำเป็นที่ต้องใช้คนที่ซื่อสัตย์สุจริตดูแลการงานแทน เรามาใหม่ก็ทำหน้าที่ต่ำๆ ไปก่อน เพื่อที่จะได้เรียนงานให้รู้ทุกอย่าง ตั้งแต่ชั้นต่ำไปจนถึงชั้นสูง ขอให้พี่อย่าเอาแต่อารมณ์ทำตนเป็นคนถือตัว ขอให้มีความอดทน อย่าไปนึกว่าเป็นหลานชายของเจ้าสัว เราควรจะทำงานให้ดีที่สุดตามหน้าที่ของเรา ไม่ต้องคิดอะไรให้มาก เราก็จะสบายใจไม่ต้องทุกข์ร้อน ถ้าเราคิดว่าเป็นหลานเจ้าสัวจะทำอะไรก็ได้ ไม่ทำก็ได้ อย่างที่พี่แสดงกิริยาอย่างทุกวันนี้ ไม่เกรงใคร มันไม่น่าดู เป็นการหาทุกข์มาใส่ตัวเอง ไม่เกิดประโยชน์แก่ตัวเราเลย คนอื่นเขาจะหัวเราะเยาะ จะเสียถึงอาด้วย”

พี่ชายได้ฟังน้องตักเตือนให้สติเช่นนั้น แทนที่จะเอามาคิดหาเหตุผล กลับโกรธว่าน้องชายบังอาจมาตักเตือนสั่งสอนตนผู้เป็นพี่ คิดแต่จะลองดีในทางผิด หลงจู๊จะมอบหมายการงานให้ก็ไม่สนใจ ทำบ้างไม่ทำบ้างแล้วแต่ใจตัว เอาแต่เที่ยวเตร่ ถือตัวว่าเป็นหลานชาย

ของเจ้าสัว คนอื่นเกรงใจไม่กล้าว่ากล่าวตักเตือน

วันหนึ่ง พี่ชายบอกกับน้องชายว่า ตัวเองหมดความอดทนที่จะอยู่อย่างลูกจ้างทำงานต่ำๆ ต่อไปแล้ว จึงเขียนจดหมายบอกไปทางเมืองจีน ฟ้องพ่อให้รู้ว่าอาใช้ตัวอย่างทาส ไม่คิดว่าเป็นหลาน จนไม่สามารถจะทนอยู่กับอาใจร้ายได้ต่อไปแล้ว ขอให้พ่อเขียนจดหมายมาบอกให้อาจัดการส่งตัวกลับไปบ้านเมืองจีน เพราะเบื่องานของอาแล้ว ฝ่ายน้องชายทราบเช่นนั้นก็ไม่สบายใจ เพราะตัวเองยังไม่อยากกลับเมืองจีน แต่เมื่อพี่ชายฟ้องพ่อไปเช่นนั้น ก็ไม่รู้จะทำอย่างไรดี เพราะตัวก็เป็นเพียงน้อง พ่อคงเชื่อพี่มากกว่าเป็นธรรมดา

ต่อมา เจ้าสัวก็ได้รับจดหมายจากพี่ชายทางเมืองจีน บอกให้ส่งหลานชายทั้งสองกลับบ้านด่วน เจ้าสัวเมื่อทราบเช่นนั้น ก็รีบจัดการจองห้องชั้นหนึ่งบนเรือกลไฟเดินทะเล เมื่อทราบกำหนดเรือจะออกจากเมืองไทยไปเมืองจีนแล้ว ก็บอกหลานชายทั้งสองให้รู้ตัวกำหนดวันเดินทาง

เช้าวันหนึ่ง เจ้าสัวเรียกหลานชายทั้งสองมาสั่งว่า “วันนี้อาจะไปหาของฝากไปทางบ้าน เพราะพรุ่งนี้เรือที่จองห้องไว้ให้หลานก็จะออกเดินทางจากเมืองไทยไปแล้ว วันนี้เป็นวันสุดท้ายที่หลานจะมีเวลาอยู่กับอาในเมืองไทย ยังมีเวลาช่วยอาทำงานเพียงวันเดียวเท่านั้น ขอให้หลานช่วยอาทำงานโดยตั้งอกตั้งใจเป็นวันสุดท้าย” ว่าแล้วก็ให้หลงจู๊จัดการจ่ายเงินให้สองพี่น้องทำตามเคย ซึ่งพอสั่งเสร็จเจ้าสัวก็เดินออกไปเที่ยวซื้อของ

ส่วนหลานชายผู้พี่มีความโกรธมาก พูดกับน้องชายว่า “อาเรานี้มันเห็นแก่ตัวมาก ดูซิ เราจะลงเรือกลับบ้านพรุ่งนี้แล้ว มันยังใช้ให้เราทำงานอีก ไม่ยอมให้เรามีเวลาพักผ่อนเลย ตั้งแต่นี้ต่อไปเราไม่ต้องพึ่งพาอาศัยอีกแล้ว ไปเที่ยวกันเถิดน้อง อย่ามานั่งนับเงิน

ที่เป็นสมบัติของคนอื่นเขาเลย ไปเที่ยวกันให้สบายใจสักวันหนึ่ง พรุ่งนี้เราจะกลับบ้านกันแล้ว อย่าไปห่วงงานเขาเลย เราไม่ทำก็มีคนอื่นทำ ตั้งแต่น้องมาเมืองไทยไม่เคยไปเที่ยวที่ไหนเลย เอาแต่ทำงานตั้งแต่เช้าจนเย็น กลับไปถึงบ้านเขาจะถามว่าเมืองไทยมีอะไรบ้าง ก็คงตอบไม่ถูก พี่ได้ไปเที่ยวทุกหนทุกแห่งแล้ว พอจะเล่าให้พวกทางบ้านฟังได้"

แต่น้องชายไม่ยอมไปตามที่พี่ชายชักชวน กลับอ้อนวอนพี่ชายว่า "เมื่ออามอบงานสั่งให้ทำก็ควรทำให้เรียบร้อย ฉันมาอยู่กับอาก็ทำงานตลอดมา และฉันก็จะทำดีต่อไปให้ถึงวันสุดท้าย จนกว่าจะออกจากเมืองไทย ส่วนพี่ตั้งแต่มาอยู่เมืองไทย ไม่ค่อยช่วยอาทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน ก็ควรทำดีในวันสุดท้ายเสียบ้าง ไหนๆ เราก็จะจากอาไปแล้ว อย่าคิดว่าเรากลับไปบ้านแล้วไม่ต้องง้อใคร ทำเช่นนั้นไม่ดี คนอยู่ทางนี้เขาจะหัวเราะเยาะนินทาเราไปในทางไม่ดี เราไม่มีทางแก้ตัวเพราะเราไปแล้ว พี่ลองคิดดูให้ดี"

น้องชายยังไม่ทันพูดจบ พี่ชายมีความโกรธมากตวาดน้องชายว่า "แกอยากทำงานเป็นคนดีคนขยันก็ทำคนเดียวเถิด ข้าไม่ทำงานต่ำอย่างนี้ ใช้จนไม่รู้เวลา พรุ่งนี้ก็จะกลับบ้านแล้ว ใครจะหัวเราะนินทาก็ช่างมัน เราไม่อยู่ ไม่ได้ยิน ไม่ต้องทุกข์ร้อนอะไร" พูดแล้วผู้พี่ก็ลุกขึ้นด้วยความโกรธ ก่อนที่จะเดินออกไปก็หันมาหัวเราะเยาะน้องชายอย่างแค้นๆ ว่า

"อ้ายหน้าโง่ มานั่งนับเงินให้คนอื่นเขา เชิญเอาหน้าคนเดียวไปพ่อคนดีคนขยัน ข้าไม่ต้องการเป็นขี้ข้าใครต่อไปอีกแล้ว เชิญตามสบายเถิดเจ้าคนขยัน"

น้องชายนั่งมองดูพี่ชายเดินออกไปด้วยความเศร้า แต่ก็ไม่รู้จะพูดอะไรที่จะให้พี่ชายเข้าใจดี พอตกเย็น เจ้าสัวกลับมาพร้อมกับสิ่งของมากมายที่จะฝากไปทางบ้าน ครั้นเห็นหลานชายคนเล็กยังนั่ง

ทำงาน แต่ไม่เห็นหลานชายคนโตก็ไม่ว่าอะไร ครั้นตอนย่ำค่ำวันนั้น เจ้าสัวก็จัดโต๊ะมาเลี้ยงส่งหลานชายทั้งสอง เมื่อพวกแขกที่ถูกเชิญพร้อมทั้งหลงจู๊และพวกลูกจ้างคนงานนั่งลงประจำทุกโต๊ะ แล้วก็ยกอาหารที่ดีมีราคาแพง พร้อมทั้งสุราอย่างดีมาตั้ง ทุกคนต่างดื่มกินกันอย่างสนุกสนานเป็นที่สำราญ พอกินดื่มผ่านไปพอสมควรแล้ว เจ้าสัวก็ถามหลานชายคนโตว่า “วันนี้หลานนับเงินได้เท่าไหร่?”

หลานชายคนโตได้ยินเช่นนั้นก็ตกใจ เพราะไม่นึกว่า อาจะเอาเรื่องการงานมาถามในเวลากินเลี้ยง นึกโกรธในใจ อารู้ว่าตัวไม่ค่อยได้ทำงานจะฉีกหน้าตัวต่อหน้าแขก จึงตอบอ้อมแอ้มไม่เต็มปากว่า “นับได้สองถุง”

เจ้าสัวก็หันมาถามหลานชายผู้น้องเช่นกัน

หลานชายคนเล็กตอบว่า “ได้ห้าสิบกว่าถุง” (เข้าใจว่าเป็นถุงผ้าใบ คงเป็นถุงละหนึ่งชั่งเป็นอย่างน้อย เพราะเป็นเงินเหรียญบาทล้วนๆ) เจ้าสัวก็หันมาสอบถามหลงจู๊ซึ่งนั่งรวมอยู่โต๊ะเดียวกันว่า จะตรงกันไหม หลงจู๊ก็รับรองว่าถูกต้อง แล้วเจ้าสัวก็พูดขึ้นให้แขกที่เชิญมาทั้งพวกลูกจ้างและคนงานได้ยินทั่วถึงกัน เริ่มต้นเป็นการให้ศีลให้พรในการเดินทางไปโดยสวัสดี ตอนท้ายก็พูดว่า

“การที่หลานชายทั้งสองอยู่กับอาในเมืองไทย ก็ได้ทำงานให้ตามความขยันมากขยันน้อย ฉะนั้น อาก็ไม่รู้จะให้อะไรเป็นรางวัลให้สมกับหลานทั้งสอง จึงคิดว่า การที่อาให้หลานทั้งสองนับเงินวันนี้ใครนับได้เท่าใด อายกให้เป็นรางวัล คนไหนขยันมากก็ได้มาก คนไหนขยันน้อยก็ได้น้อย อาเห็นว่าเป็นการยุติธรรมดีแล้ว”

เจ้าหลานชายผู้พี่คนโตกำลังจะกลืนอาหาร พอได้ยินเจ้าสัวผู้เป็นอาพูดเช่นนั้น ก็สะดุ้งคอแข็งกลืนอาหารไม่ลง นั่งนิ่งสักครู่หนึ่งก็ลุกจากโต๊ะอาหาร หลบไปด้วยความละอายและเสียใจ นี่เป็นเรื่องสมัยเก่าที่คุณพ่อนำมาเล่าให้ฟัง เพื่อชี้ให้เห็นว่า พี่น้องท้องเดียวกัน

ก็ยังมีนิสัยผิดกัน ทั้งดีและชั่ว คนขยันนั้นย่อมได้ผลดีเมื่อปลายมือ ส่วนคนขี้เกียจจองหองถือตัว ก็ได้รับผลแห่งความชั่วและความอับอายเป็นการตอบแทน สำหรับหลานชายคนเล็กผ้น้อง เมื่อกลับไปถึงเมืองจีนไม่นานนัก เจ้าสัวผู้เป็นอาได้จดหมายไปขอให้กลับมาเมืองไทย เพื่อมอบหมายการงานที่สำคัญให้อยู่ดูแลต่อไป ส่วนหลานคนโตนั้นไม่ได้พูดถึงเลย”

เมื่อคุณพี่เล่าจบ ข้าพเจ้าจึงได้พูดว่า “เรื่องนี้ผมเคยได้ยินมาบ้างแล้ว และคนจีนสมัยเก่ารู้เรื่องนี้เป็นส่วนมาก” คุณพี่ยิ้มและพดว่า

“คุณพ่อได้เรื่องนี้มาจากหลงจู๊ผู้ใกล้ชิด แล้วนำเรื่องปะติดปะต่อเล่าให้ลูกๆ ฟัง และพี่ก็ได้ยึดถือเป็นหลักเตือนใจตลอดมา”

ข้าพเจ้าจึงพูดว่า “ผมมีเรื่องเตือนใจเรื่องหนึ่งเมื่อครั้งยังเป็นเด็กๆ ครั้งนั้นผมได้รู้จักชายสูงอายุผู้หนึ่ง ผมเรียกแกว่าลุงพันธ์ แกมีอาชีพเป็นคนแจวเรือจ้าง รับจ้างทั่วไปมิได้ประจำท่าหนึ่งท่าใด ส่วนมากรับจ้างชาวบ้าน เช่น จะเป็นขนย้าย หรือไปสวนไปท้องนา สักกี่คืนกี่วันก็ได้ เพราะแกไม่มีครอบครัว ตัวคนเดียวอาศัยเรือเป็นบ้าน ถ้าไม่มีใครจ้างไปไหนก็จอดเรืออยู่ที่หน้าวัด ซึ่งเป็นที่จอดประจำ ที่ผมรู้จักและคุ้นเคยกับลุงพันธ์ ก็เพราะผู้ใหญ่ของผมเคยว่าจ้างเรือของแกเสมอเป็นประจำทุกปี ในเดือน ๑๑–๑๒ เราถือโอกาสไปเยี่ยมญาติข้างแม่ ที่จังหวัดสมุทรปราการ และทุกครั้งผมก็จะติดตามไปด้วย การที่เลือกเอาสองเดือนนี้ไปเยี่ยมญาติ มิใช่เป็นธรรมเนียมอะไรหรอกครับ เป็นเพราะในสองเดือนนี้เป็นเดือนที่ปากอ่าวสยามคลื่นลมสงบ ท้องทะเลน้ำนิ่งเหมือนปูด้วยแผ่นกระจก เรือจ้างจึงแจวเลยปากอ่าวไปได้โดยไม่ต้องกลัวคลื่นลม ผิดจากสองเดือนนี้ เราก็ต้องไปโดยเรือฉลอมทะเลหรือเรือเป็ดทะเล เพราะบ้านญาติผมอยู่ที่ตำบลช่องลมเลยปากอ่าวไปพอประมาณ ฉะนั้น การ

รอนแรมไปไกลๆ ย่อมจะมีเวลาใกล้ชิดสนิทสนม และสนทนากันได้มาก เพราะการไปและกลับทั้งพักบ้านญาติก็กินเวลา ๗-๘ วัน ผมสังเกตดู เมื่อเวลาหยุดพักจอดเรือใต้ร่มไม้ ลุงพันธ์มักจะหยิบกระดาษห่อกลมๆ เล็กๆ ปลายม้วนบิดเป็นจุก คล้ายกับประทัดดอกไม้เพลิงที่ใช้ปาเล่น เมื่อแกเอาออกมาแก้ใส่ลงที่ฝ่ามือ เห็นมีก้อนเล็กๆ ดำๆ คล้ายผงถ่าน แล้วก็เอาหัวแม่มือขยี้ให้แหลก พอแหลกดีก็หงายหน้าอ้าปากเอาฝ่ามือที่มียาตบใส่ลงในปาก แล้วก็กินน้ำกลืนตามลงไป เวลานั้นผมยังเด็กไม่เคยเห็นไม่เคยรู้มาก่อน จึงถามว่า

"นั่นลุงกินอะไรน่ะ" แกหัวเราะหึๆ ไม่ทันพูดอะไร ผู้ใหญ่ของผมที่ไปเรือด้วยก็ดุผมขึ้นมา เพราะกลัวลุงพันธ์จะอาย ว่า

"ไม่ใช่เรื่องราวอะไรของเด็ก ถามอะไรไม่เป็นเรื่อง เด็กต้องอยู่ตามภาษาเด็ก อย่าไปสอดรู้สอดเห็นเรื่องของผู้ใหญ่ อย่าไปกวนลุงพันธ์แกให้รำคาญเลย"

ลุงพันธ์แกยิ้มอย่างใจดี บอกว่า "ช่างเถิดครับ ดีแล้วที่แกอยากรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว ดีกว่าเด็กที่ไม่อยากรู้อยากเห็น ไม่มีตัวอย่างเมื่อตัวทำชั่วก็ไม่รู้ พอรู้ว่าชั่วก็ถอนตัวไม่ออก มันสายเสียแล้ว อย่างผมเป็นตัวอย่าง พูดความจริง เมื่อก่อนผมติดฝิ่นใหม่ๆ ผมอายครับ กลัวคนจะรู้ กลัวคนจะเห็น เวลาจะเข้าโรงยาก็ต้องแอบไป เมื่อถึงโรงยาก็ต้องมองซ้ายมองขวา ดูหน้าดูหลัง เมื่อเห็นว่าไม่มีคนรู้จักก็รีบผลุบเข้าไป เพราะเวลานั้นยังมีเงิน ยังมีหน้ามีตา มีคนนับถือ แม้จะหมดเงินต้องถุนขี้ยาก็ไม่อยากให้ใครเห็น ที่อายก็เพราะมันเป็นเรื่องไม่ดีเป็นของชั่ว ใครรู้เข้าก็ขาดความนับถือ เห็นว่าเสียผู้เสียคนไปแล้ว แต่เดี๋ยวนี้หมดยางอายแล้วละครับ เงินทองก็ไม่มี จะมามัวอายอะไรกันอีก ขอแต่ให้ได้ถุน ให้ได้สูบก็แล้วกัน จิตใจมันด้านหมดแล้ว ความอายไม่มีเหลืออยู่เลย ปล่อยให้หนูแกถามผมเถิดครับ

บางทีมันอาจเป็นประโยชน์ เมื่อแกเติบโตขึ้นภายหน้า”

เมื่อแกพูดกับผู้ใหญ่แล้วก็หันมาตอบกับผมว่า “ที่ลุงกินเมื่อกี้นี้น่ะ เขาเรียกว่าถนขี้ยา เขาแคะออกมาจากกล้องยาฝิ่น เมื่อลงไม่มีเงินซื้อเนื้อฝิ่นสูบ ก็ต้องถุนขี้ยาอย่างนี้แหละ”

ผมเห็นลุงพันธ์พูดตอบอย่างเป็นกันเอง จึงกล้าถามขึ้นอย่างเด็กๆ ว่า

“ทำไมลุงถึงต้องถุนขี้ยาล่ะ” ลุงพันธ์ทำหน้าเศร้าๆ อย่างน่าสงสารแล้วพูดว่า

“ทำอย่างไรได้เล่าหลานเอ๋ย ลงมันติดจนงอมแงมเสียแล้วอยากจะเลิกก็เลิกไม่ได้ มันทรมานจริงๆ เหมือนตกอยู่ในนรกทั้งเป็น” แกพูดแล้วก็ถอนหายใจยาว และพูดต่อไปว่า

“เมื่อก่อนลุงมีเงิน มีบ้านมีช่อง มีเรือนฝากระดานไม้จริง (หมายถึงไม้สัก) ซ้ำยังมีสวนทุเรียนและนาด้วย เมื่อพ่อแม่ตาย ลุงก็มีมรดกมากพอสมควร เพราะพ่อของลุงเป็นขุนนางเก่า แม่ของลุงก็เคยเป็นชาววังเชื้อสายผู้ดี มาระยำตอนลุงติดฝิ่น ลุงจึงยากจนไม่มีแผ่นดินจะอยู่ ต้องมาแจวเรือจ้างเที่ยวเร่ร่อน อยู่ไม่เป็นที่เป็นทางอย่างนี้”

ผมจึงถามแกว่า “ทำไมลุงต้องติดฝิ่นด้วยล่ะ มันอร่อยมากหรือลุง ฝิ่นน่ะ”

ลุงพันธ์สั่นหัว แล้วถอนใจยาวอย่างคนเบื่อชีวิต แล้วพูดว่า “ลุงไม่รู้ว่าจะติดงอมแงมอย่างนี้ เมื่อหนุ่มๆ ก็เป็นธรรมดา พ่อแม่ทิ้งสมบัติไว้ให้พอที่จะหาความสุขความสบายได้ตลอดไป เพื่อนฝูงก็มีมากทั้งที่ชั่วที่ดี เพื่อนที่ชั่วมันก็ชักชวนไปลองสูบฝิ่น ลุงรู้แล้วว่ามันเป็นของชั่ว ไม่อยากลองกลัวมันจะติด อ้ายเพื่อนมันรับรองว่าสูบครั้งสองครั้งมันไม่ติด ฝิ่นมันดีจริงๆ สูบแล้วหัวมันโปร่งสมองใส ปัญญาดี ลุงหลงเชื่อลองสูบดู ไม่ช้าก็ติด”

ผมจึงถามว่า “แล้วสมองโปร่งปัญญาดี จริงไหมลุง” ลุงพันธ์หัวเราะอย่างฝืนแล้วพูดว่า “ดูสภาพของลุงเวลานี้เป็นคำตอบที่ดี สมองโปร่งปัญญาดีแล้วลงจะมาแจวเรือจ้างทำไม คนปัญญาดีเขาไม่มาแจวเรือจ้าง คงเป็นคนใหญ่คนโตไปแล้ว”

ผมถามแกอีกว่า “แล้วลุงทำอย่างไร ลุงจึงมาแจวเรือจ้างล่ะ”

ลุงพันธ์เล่าว่า “เวลานั้นเงินทองยังมีมาก เพื่อนฝูงก็พากันมาช่วยสูบ ต่อมาก็ตั้งกล้องสูบฝิ่นในบ้าน ไม่กี่ปีบ้านช่องเรือกสวนไร่นาของลุงก็ถูกสูบเข้าไปอยู่ในกล้องยาฝิ่นหมดทุกอย่าง สมบัติของลุงที่พ่อแม่เหลือไว้ให้ ก็เปลี่ยนไปเป็นของคนอื่นหมด ลุงคงเหลือที่ปลูกกระท่อมปลายสวนไว้เพียงเล็กน้อย แล้วก็ย้ายจากบ้านลงไปอยู่กระท่อม เพื่อนฝูงก็ค่อยๆ หายไปหมด เมื่อลุงหมดเงินไม่มีซื้อเนื้อฝิ่นสูบ ก็ต้องถุนขี้ยาแก้อยากไปพลางๆ ก่อน บางครั้งเงินไม่มีซื้อขี้ยา ก็ต้องใช้ใบกระท่อมแก้ขัดไปพลางๆ ก่อน แล้วก็เก็บของเก่าขายพอแก้ขัดไปได้ ความทุกข์ยากลำบากของลุงเพราะอ้ายการติดฝิ่นนี้มากมายเหลือเกิน ลุงรู้สึกตัวเหมือนเป็นเศษคน ไม่เต็มคนเหมือนคนอื่น ฝิ่นได้ทำลายความรู้สึกของความเป็นคนไปเกือบหมดแล้ว ลุงต้องตกเป็นทาสของมันอย่างหนีไม่พ้น ลุงต้องสูญเสียอนาคตที่จะรุ่งเรืองไปจนหมดสิ้น จะไปไหนมาไหนจะมองดูหน้าใครก็ไม่สนิท ไม่มีใครเขาอยากคบค้าสมาคมด้วย เพื่อนฝูงก็คอยเดินหลีกหนีหลบหน้า ลุงได้เสียหมดแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง....”

ลุงพันธ์พูดถึงแค่นี้ รู้สึกว่าแกกำลังสะอื้นอยู่ในทรวงอกพูดไม่ออก แม้ว่าน้ำตาแกจะไม่ออก แต่จิตใจของแกคงได้รับความทรมานอย่างแสนสาหัส เมื่อแกต้องมาพูดถึงเรื่องเก่าให้ผมฟัง แต่แกก็ได้พยายามระงับใจให้เป็นปรกติ แล้วจึงพูดต่อไปอย่างเสียงแหบๆ ว่า “ที่ลุงบอกว่าเป็นเศษคน ก็เพราะลุงไม่มีอะไรเหลือในตัวลุงอีกแล้ว แม้แต่วิชาความรู้ที่เคยเรียนมา เคยมีคนเคารพนับถือ เคยมีคน

ยกย่อง เมื่อยามมีเงินมีคนเรียกว่า “คุณพันธ์” ได้สูญสิ้นไปหมด คงมีแต่ชื่อที่ชาวบ้านตั้งให้ลุงใหม่อีกว่า “อ้ายขี้ยา” ลุงได้รับการดูถูกดหมิ่นเจ็บแค้นอย่างแสนสาหัส ทั้งที่ลุงเป็นคนบริสทธิ์ ไม่เคยลักขโมยใคร แต่ก็ไม่วายเป็นที่รังเกียจของชาวบ้านแถบนั้น เหตุที่ชาวบ้านชังลุง ก็เพราะลุงมีญาติห่างๆ คนหนึ่งเป็นผู้หญิง ไม่ถูกกัน เพราะมันหวังมรดกของลุง แต่มันไม่มีสิทธิ์ ทรัพย์สมบัติจึงตกมาเป็นของลุงคนเดียว มันจึงพยายามยุยงชาวบ้านให้จงเกลียดจงชังลุงตลอดมา เพราะฉะนั้น ถ้าบ้านใครมีของหายถูกขโมยไป มันก็พากันสงสัยว่าลุงเป็นตัวการ หญิงชาวบ้านบางคนปากมันร้าย มันร้องด่าดังๆ เพื่อประจานลุงให้ชาวบ้านได้ยินทั่วๆ กันว่า

“ของกูหายคราวนี้ไม่มีใครเอาไป นอกจากอ้ายขี้ยา คอยดูเอาของแม่ไป แม่จะแช่งเช้าแช่งเย็น คนอดข้าวเขาไม่ขโมยหรอกโว้ย ขอชาวบ้านกินได้ ไม่ขอชาวบ้าน ไปขอพระกินก็ได้ แต่อดฝืนนี่ไม่มีใครเขาให้ทานมัน ต้องขโมยถึงได้เงินมาสูบ”

ลุงถูกดูหมิ่น ถูกคนตะโกนด่าอยู่ทุกวัน มันเหลือจะอดจริง ๆ ลุงคิดว่ามันต้องมีคนแกล้งไปขโมยของชาวบ้าน แล้วไปเที่ยวยุยงป้ายความผิดใส่ลุง คงไม่มีคนอื่น นอกจากญาติของลุงที่มันพยาบาท ลุงเป็นคนสิ้นคิดแล้ว ถ้าขืนอยู่ต่อไปลุงต้องเป็นบ้า ไม่ก็ต้องเป็นผู้ร้ายฆ่าคน แม้ลุงจะอาลัยบ้านที่เกิด เติบโตมาในตำบลนั้น แต่ก็ทนอยู่ต่อไปไม่ไหว ไปตายเอาดาบหน้าดีกว่า ถ้าจะย้ายไปอยู่ที่ตำบลอื่นก็คงไม่พ้นคนดูหมิ่นดูถูก แม้ที่บ้านเกิดแต่อ้อนแต่ออกก็ยังอยู่ไม่ไหว เห็นจะไม่มีที่ไหนดีกว่า “หากินตามลำน้ำเจ้าพระยา” เมื่อลงคิดตกลงใจแล้วก็รวบรวมของเก่าที่ยังเหลือ ที่ดินชิ้นสุดท้ายที่ปลูกกระท่อมอยู่ ขายเสียเพื่อจะได้มาแลกกับเรือจ้างมีประทุนลำหนึ่ง แล้วก็อำลาแผ่นดินที่เกิดเป็นครั้งสุดท้ายด้วยความอาลัย ต่อจากนั้นลุงกับเรือคู่ยากก็ล่องไปตามน้ำ ค่ำไหนนอนนั่น ไม่ต้องได้ยินเสียงชาวบ้าน

ปากปลาร้า จิตใจค่อยสงบบ้าง นอนในเรือกินในเรือ ใครจ้างที่ไหนก็ไป พอได้เงินมาพอซื้อกินไปวันหนึ่งๆ โรงยาฝิ่นก็มีตามริมแม่น้ำ พอจอดเรือก็เข้าถึงโรงยาเลย จนที่สุดก็มาจอดที่หน้าวัดเป็นประจำ ข้าวปลาอาหารก็ไม่เดือดร้อน ถึงเวลาก็เข้าไปหาพระหาลูกศิษย์ ลุงก็พออิ่มท้องประทังชีวิตไปได้ นี่แหละหลานเอ๋ย ชีวิตของลุงเป็นอย่างนี้”

เมื่อลุงพันธ์เล่าให้ข้าพเจ้าฟังแล้วทำตาแดงๆ เพราะนึกถึงความขมขื่นทรมานจิตใจในชีวิตที่ได้ผ่านมาแล้ว และกำลังเป็นอยู่ในอนาคตซึ่งยังมืดมนอยู่ เพียงแต่มีชีวิตผ่านไปวันหนึ่งๆ เท่านั้น

ผมจึงถามว่า “ทำไมฝิ่นที่ใครก็รู้ว่าสูบแล้วมันติด แต่ก็มีคนชอบยอมเข้าไปเป็นทาสของมัน”

ลุงพันธ์พูดอย่างหน้าเศร้าๆ ว่า “มันเป็นเวรของลุงเอง ที่ลุงเห็นผิดเป็นชอบ ที่ริเริ่มสูบฝิ่นก็เพราะเพื่อนแท้ๆ ลุงทีแรกก็ไม่กล้า แต่เพื่อนก็คะยั้นคะยอมาก เขาว่าวิเศษอย่างโน้นอย่างนี้ นานเข้า ใจลุงที่เข้มแข็งก็อ่อนลง คิดว่าเอาก็เอา ลองก็ลองดู มันคงไม่ติดถ้าเราไม่หลงมัน ดูซิว่ามันจะวิเศษแค่ไหน พอลองเข้าจริงมันก็ติด จะโทษเพื่อนโดยตรงก็ไม่ถนัด เป็นเพราะเรามีใจไม่เข้มแข็งพอ นี่แหละต้นเหตุของการติดฝิ่นของลุง หลานควรจะจำไว้ ต่อไปถ้ามีใครมาชวนให้ไปลองโน่นลองนี่ ดีอย่างโน้นอย่างนี้ ในพวกยาเสพติดก็อย่าไปเชื่อเขาเป็นอันขาด ใจแข็งไว้อย่าไปนึกอย่างอื่น นึกแต่เพียงว่าเขากำลังจะชวนเราไปลงนรก คนชวนเรานั่นคือตัวมาร เขาจะทำลายชีวิตอนาคตของเรา อย่าใจอ่อนเป็นอันขาด ลองไปถามพวกติดฝิ่นงอมแงม ผอมโซเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก ซี่โครงบานคอยรอเวลาเพราะไม่มีเงินจะสูบหรือถุน ไม่ช้าก็ลงแดงตาย นอนรอเวลาตายอยู่ตามศาลาวัด พวกนี้เขาจะบอกได้ว่า แต่ก่อนไม่มีใจสมัครสูบเองเลย มีแต่เพื่อนพาไป แล้วก็อยากลองเท่านั้นคิดว่าคง

ไม่ติด เมื่อลองแล้วมันก็เกิดติดจนถอนตัวไม่ขึ้น ผลที่สุดเป็นอย่างไร ก็ดูลุงนี่แหละเป็นตัวอย่างที่ดี เมื่อลุงชั่วมาแล้วก็ไม่อยากให้คนอื่นหลงชั่วไปด้วย ถึงจะไม่ใช่ญาติหรือลูกหลานก็สงสาร ไม่อยากให้ตกนรกเหมือนลุง จึงเล่าให้ฟังเพื่อเอาบุญ”

ผมได้ฟังลุงพันธ์เล่าชีวิตของแกให้ฟังคราวนั้น ทำให้คิดแล้วทั้งเกลียดทั้งกลัว เกิดคำปฏิญาณขึ้นในใจว่า “สภาพอย่างนี้ ขออย่าให้เกิดแก่ข้าพเจ้าเลย ขอให้ไกลร้อยโยชน์แสนโยชน์ และในชาตินี้ข้าพเจ้าจะไม่ขอเหยียบย่างก้าวเข้าไปในเขตธรณีประตูโรงยาฝิ่นเป็นอันขาด ขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลก จงช่วยป้องกันข้าพเจ้าอย่าให้เห็นผิดเป็นชอบเลย” หลังจากนั้นเมื่อผมย่างเข้าเป็นผู้ใหญ่ ผมได้ขึ้นไปภาคเหนือ มีเพื่อนฝูงอาวุโสผู้หนึ่ง มีชื่อในทางการพิมพ์ในสมัยนั้น ท่านผู้นั้นชวนผมไปเที่ยวในโรงยาฝิ่นด้วย ทำให้ผมนึกถึงลุงพันธ์และนึกถึงคำปฏิญาณขึ้นมาทันที ผมต้องขอโทษและขอตัวต่อท่านผู้นั้นว่า ผมได้ปฏิญาณไว้แล้วว่า ผมจะไม่ย่างก้าวเข้าประตูโรงยาฝิ่นเป็นอันขาด ท่านผู้นั้นยิ้มและแสดงความสนใจ และแสดงความยินดีกับผมด้วย เรื่องของลุงพันธ์ยังได้ประโยชน์มิใช่เฉพาะผมผู้เดียว ได้แผ่ไปถึงผู้อื่นด้วย คือครั้งหนึ่งเพื่อนรุ่นน้องหลายคนล้วนแต่มีความรู้ดีกำลังซุบซิบกัน บังเอิญผมเห็นเข้าจึงถามดูว่า “เรื่องอะไรจึงต้องซุบซิบกัน”

เพื่อนเหล่านั้นกระซิบให้ผมฟังว่า “เขากำลังจะไปดูดหมู” ผมไม่เคยได้ยินศัพท์นี้มาก่อน จึงสนใจถามดูหมายความว่าอะไร ก็ได้ความว่า การดดหมนี้ก็คือเอาฝิ่นมาชะโลมหรือทาใบพล แล้วหั่นให้เป็นฝอยเหมือนเส้นยา นำไปลนไฟให้แห้ง แล้วเอาไปใส่ในบ้องกัญชาสูบแทนกัญชา ผมรู้เช่นนั้นก็สะดุ้ง คิดในใจว่าพวกนี้กำลังจะเดินไปลงนรก ขึ้นชื่อว่าฝิ่นไม่ว่าจะสูบโดยวิธีใด หรือแบบใดมันก็ต้องเหมือนกันทั้งนั้น ผมจึงขอร้องห้ามไม่ให้ลองเป็นอันขาด แล้วก็เล่าเรื่องชีวิต

ของลุงพันธ์ให้ฟัง เมื่อฟังแล้วเพื่อนๆ รุ่นน้องต่างก็มองเห็นผลร้ายที่จะติดตามมาภายหลัง จึงพากันงดไม่ไปลองในสิ่งที่จะนำตนเข้าสู่นรก อานิสงส์ผลบุญเรื่องของลุงพันธ์ได้เกิดผลขึ้นยับยั้งผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ที่เกือบจะเห็นผิดเป็นชอบให้ได้สติ ผมจึงอุทิศความดีอันนี้ให้แก่ดวงวิญญาณของลุงพันธ์ผู้ล่วงลับไปแล้ว ที่ยังได้ทิ้งเรื่องที่เป็นประโยชน์กับคนรุ่นหลังไว้เป็นอนุสรณ์"

เมื่อข้าพเจ้าหยุดเล่า คุณพี่จึงถามขึ้นว่า "พี่อยากรู้ว่าลุงพันธ์แกจบชีวิตแบบไหน เธอเล่าต่อไปให้จบด้วยสิ"

ข้าพเจ้าจึงบอกว่า "ชีวิตบั้นปลายของลุงพันธ์ผู้น่าสงสารแกจบลงง่ายๆ แต่ก็ดีเหมือนกันที่แกไม่ต้องทรมาน ไม่มีอะไรเป็นห่วงนอกจากเรือคู่ยากลำเดียว แต่แกก็เคยบอกพระไว้แล้วว่า ถ้าแกตายแล้วเรือของแกขอถวายเป็นสมบัติของวัด ใครจะอ้างสิทธิ์ภายหลังไม่ได้ เพราะแกไม่มีญาติพี่น้อง เรื่องฉากสุดท้ายของลุงพันธ์ก็คือ

เช้าวันหนึ่ง เมื่อพระฉันเช้าเสร็จแล้วก็ไม่เห็นลุงพันธ์ ตามปรกติลุงพันธ์แกตื่นแต่เช้า หากว่าแกไม่ออกไปรับจ้างแจวเรือ ก็ต้องขึ้นมาบนกุฏิพระจัดการติดไฟต้มน้ำร้อนชงชาเพื่อจัดถวายพระแล้วก็ปัดกวาดเช็ดถูทำความสะอาดบนกุฏิเป็นประจำ เมื่อเวลาพระฉันก็ช่วยจัดโน่นจัดนี่เท่าที่แกจะทำได้ เมื่อพระฉันเสร็จแกก็ถือโอกาสกินข้าวพร้อมลูกศิษย์ แต่เช้าวันนั้นไม่เห็นลุงพันธ์แกขึ้นมาบนกุฏิตามที่เคยปฏิบัติมาแล้ว พระท่านมองลงไปทางท่าน้ำก็ยังเห็นเรือจ้างของลุงพันธ์จอดอยู่ที่ท่า จึงบอกให้เด็กเอาอาหารทั้งคาวหวานไปให้ลุงพันธ์ที่เรือ คิดว่าแกไม่สบาย เมื่อเด็กยกอาหารไปถึงท่าเรือจ้างของลุงพันธ์แล้ว ก็ร้องเรียกให้ลุงพันธ์ลุกขึ้นมารับอาหาร เมื่อยืนเรียกอยู่หลายคำ ก็ไม่ได้ยินเสียงลุงพันธ์แกขานรับก็สงสัย จึงวางอาหารไว้ที่ท่า แล้วก็สาวเชือกหัวเรือที่ผูกไว้กับเขื่อนหน้าวัดให้

เข้ามาใกล้ แต่พอจะเหยียบลงไปที่หัวเรือ ก้มลงดูใต้ประทุน ก็เห็นลุงพันธ์แกนอนอ้าปากค้าง หน้าเหลืองซีด ตัวแข็งหมดลมหายใจอยู่ในประทนกลางลำเรือนั่นเอง เด็กลูกศิษย์วัดต่างตกใจด้วยความกลัววิ่งขึ้นจากท่าตะโกนปากคอสั่น บอกพระและเพื่อนเด็กด้วยกันให้ทราบว่าลุงพันธ์แกตายแล้ว ไม่ช้าที่ท่าน้ำก็เต็มไปด้วยพระเณรลูกศิษย์วัดและชาวบ้าน ต่างก็มายืนมุงดูศพของลุงพันธ์ ด้วยความสังเวชใจในชะตากรรมของลุงพันธ์ ชีวิตของแกได้มาปิดฉากจบเอาง่ายๆ ที่สุดพระทางวัดก็ช่วยกันเป็นเจ้าภาพ จัดการศพของลุงพันธ์ไปตามมีตามเกิด เรื่องนี้ผมทราบละเอียดลออก็เพราะบ้านผมอยู่ไม่ห่างไกลจากวัดนัก” เมื่อข้าพเจ้าเล่าจบ คุณพี่ก็พูดขึ้นอย่างหนักใจว่า

“ฝิ่นนี้ก็ร้ายแรงมากเอาการอยู่แล้ว ทำลายอนาคตของคนมามากแล้ว แต่บัดนี้มันเกิดมี “เฮโรอีน” มันยิ่งร้ายแรงกว่าสูบฝิ่นมากมายนัก เมื่อใครติดแล้วคอยวันเวลาได้เลย ถึงกระนั้นก็ยังมีคนสมัครใจโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นทาสของมันมากมาย คิดแล้วก็เศร้า

พี่ก็มีเรื่องจากคุณพ่อเล่าให้ฟัง เป็นเรื่องเกิดขึ้นในสมัยก่อนคือมีชายผู้หนึ่งกำพร้าพ่อ อยู่สองคนกับแม่จนโตเป็นหนุ่มใหญ่ แต่ชายผู้นี้เป็นคนติดกัญชา บ่ายวันหนึ่งกัญชาหมดไม่มีจะสูบ ก็เกิดจิตฟุ้งซ่านหงุดหงิด พอดีแม่กำลังจะไปจ่ายตลาด จึงบอกแม่ให้ช่วยซื้อกัญชามาฝากสักสองกำ เวลานั้นกัญชาเพียงกำละหนึ่งอัฐเท่านั้น เมื่อสั่งแม่ให้ซื้อกัญชาแล้ว ลูกชายอยู่ทางบ้านก็จัดแจงเตรียมลับมีดไว้สำหรับหั่นกัญชาที่แม่จะซื้อมาจากตลาด ครั้นแม่กลับมาจากตลาดวางกระจาดกับข้าวไว้บนหัวบันได แล้วก้มลงหยิบกะลาตักน้ำในโอ่งล้างเท้าก่อนที่จะขึ้นเรือน ลูกชายดีใจที่เห็นแม่กลับมาจากตลาดเพราะกำลังอยากสูบกัญชาอยู่ด้วย จึงรีบยกกระจาดกับข้าวขึ้นไปรื้อหากัญชา เมื่อค้นหาไม่เห็นมีกัญชาในกระจาดกับข้าว ก็โกรธตวาดแม่ออกไปว่า

"กัญชาอยู่ที่ไหน"

พอแม่ได้ยินก็ตบอก แล้วร้องว่า "อุ๊ยตาย! แม่ลืมสนิททีเดียว แม่จะรีบกลับไปตลาดซื้อมาเดี๋ยวนี้"

เจ้าลูกชายโกรธจนตาขวางเป็นบ้า เพราะอยากสูบกัญชาจนหูอื้อ แม่พูดอะไรก็ไม่รู้เรื่องเสียแล้ว บ้ากัญชาจนตาลาย ร้องด่าแม่บังเกิดเกล้าของตนเองว่า

"มึงอย่าอยู่เป็นผู้คนเลย กูสั่งมึงแค่นี้ยังลืม" ด่าแล้วก็หยิบมีดที่เตรียมไว้หั่นกัญชาโดดลงจากบันได ลงมาตรงเข้าแทงแม่ซึ่งไม่ทันรู้ตัวและไม่ได้ระวัง เพราะไม่นึกว่าลูกชายจะเป็นเอามากถึงเพียงนั้น เมื่อถูกแทงก็ตกใจกลัว ได้แต่เพียงร้องว่า

"โอย! อ้ายหนูฆ่าแม่แล้ว..." เท่านั้นแม่ก็ขาดใจตายคาบันได

ลูกชายเมื่อได้สติก็ทิ้งมีดเข้ากอดศพแม่ ร่ำไห้อาลัยรักแม่บังเกิดเกล้า พี่อยากจะชี้ให้เห็นว่า แม้แต่คนติดกัญชาก็ร้ายแรงเพียงไรเมื่อไม่ได้สูบ สมัยนั้นข่าวร้ายแรงเรื่องฆ่าฟันกันถึงตาย นานๆ หลายปีจะมีสักครั้ง เมื่อเกิดขึ้นก็เป็นเรื่องเล่าลือกันไปไกล ไม่ค่อยจะลืมกันง่าย ซึ่งผิดกับสมัยนี้ การฆ่าฟันกันเป็นของประจำวันจนกลายเป็นของธรรมดาไป ไม่ค่อยจะมีใครเอาใจใส่เสียแล้ว" เมื่อคุณพี่เล่าจบแล้ว หันมาถามข้าพเจ้าว่า

"เธอยังจำเหตุการณ์เมื่อสมัยเรายังรุ่นๆ ได้ไหม เพื่อนรุ่นพี่ของเราได้เสียผู้เสียคนไปคนหนึ่งอย่างน่าเศร้าใจ"

เมื่อข้าพเจ้าทบทวนความจำแล้วตอบว่า "ผมจำได้ดีครับคุณพี่" คุณพี่ยิ้มแล้วพูดต่อไปว่า

"เรื่องมันก็เป็นประโยชน์ดีเหมือนกัน ถ้าเธอจะเขียนขึ้น"

ข้าพเจ้าตอบว่า "จริงครับ คงจะเป็นประโยชน์ไม่มากก็น้อย" ข้าพเจ้าอยากจะพูดว่า เรื่องที่ข้าพเจ้าจะเล่าต่อไปนี้ เป็นเรื่องยุคหนึ่งที่ข้าพเจ้าและคุณพี่ยังอยู่ในวัยรุ่น เราต้องต่อสู้ระหว่างความดีกับ

ความชั่ว เราได้พยายามชี้ทางให้เพื่อนผู้พี่ให้เห็นทางดี ไม่ควรหลงทางผิด แต่ก็น่าสลดใจ แม้เราทั้งสองจะพยายามเพียงไร ก็ไม่สามารถยับยั้งแกไม่ให้เดินไปในทางผิด แกก็ต้องไปผจญชีวิตในทางที่แกเดินตลอดไป จนจบฉากสุดท้ายอันน่าสลดใจ

เรื่องมีว่า ครั้งหนึ่งเมื่อข้าพเจ้ากับคุณพี่อยู่ในวัยรุ่น เรามีเพื่อนผู้หนึ่ง ข้าพเจ้าขอให้ชื่อว่าโต หรือต่อไปข้าพเจ้าจะเรียกว่าพี่โต และพี่โตผู้นี้ได้ทราบว่าแกไม่ค่อยเอาใจใส่ในการเรียนนัก พี่โตมีอายุมากกว่าคุณพี่สองปี ส่วนคุณพี่มีอายุแก่กว่าข้าพเจ้าสามปี ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงเป็นผู้มีอายุน้อยที่สุดในสามคน ครอบครัวของพี่โตอยู่ในฐานะมีอันจะกิน แต่พ่อแม่ตามใจลูกเกินไปจนกลายเป็นกลัวลูก พี่โตเป็นคนใจใหญ่ ชอบเลี้ยงอาหารและขนมเราทั้งสองเสมอ แม้เราจะเลี้ยงตอบแทนก็ไม่ยอม จนเรารู้สึกเกรงใจ เพราะฉะนั้นเราจึงชอบกันเพราะเห็นเป็นคนใจดี แม้เราจะรู้จักพี่โต เราก็ไม่เคยไปเที่ยวที่ไกลๆ และนานๆ ด้วยกัน

วันหนึ่ง เป็นครั้งแรกที่พี่โตได้ชวนเราไปเที่ยวหาซื้อของ ในระยะไกลซึ่งห่างจากบ้านสองระยะรถราง ข้าพเจ้ายังจำได้ดี พี่โตชวนเราไปหาซื้อของที่เวิ้งสะพานเหล็กบน (เวลานั้นยังไม่มีโรงหนังหรือโรงละครนครเกษม ภายหลังถึงได้เรียกเวิ้งนครเกษม) เวิ้งนั้นมีอยู่สองเวิ้ง คือสองฝั่งหลังตึกข้างถนนเจริญกรุง ทั้งสองเวิ้งก็ขายของเก่าที่ใช้แล้วเหมือนกัน ผิดกันแต่ฝั่งวัดพระพิเรนทร์มีเวิ้งเล็กกว่าทางตลาดปีระกา ของที่ใช้แล้วมีขายทุกอย่างทุกชนิด เราจะหาได้ที่เวิ้งเหล่านี้ด้วยราคาไม่ส้จะแพงนัก ก็สมราคากับของที่ใช้แล้ว ทราบว่าของเหล่านี้เอามาจากโรงรับจำนำ ที่มีผู้จำนำขาดส่งดอกเบี้ยหรือเกินกำหนดที่จะไถ่คืน พวกโรงรับจำนำจึงได้ระบายขายให้พวกเวิ้งนี้

เห็นที่มีมากก็คือพวกเสื้อผ้าสีต่างๆ แขวนไว้มากมาย บางอย่างก็ยังใหม่ยังไม่เคยใช้เลย พี่โตบอกเราว่า ของพวกนี้ราคาถูกกว่า

ที่เราไปซื้อของใหม่ที่ร้านใหญ่ๆ หลายเท่า บางทีมีของดีๆ ซึ่งตามตลาดไม่มีขาย แกพาเราเข้าไปในเวิ้งฝั่งวัดพระพิเรนทร์เที่ยวเดินหาของที่ต้องการ เข้าร้านโน้นเข้าร้านนี้ เราก็เดินตามแกไป แต่เราก็พยายามยืนคอยนอกร้าน เพราะเราไม่มีอะไรที่ต้องการ และพวกจีนที่ขายของเหล่านั้นก็ชอบเรียกพวกเราว่าพี่ ทั้งๆ ที่เรายังมีอายุอ่อนกว่าจีนคนขายมาก บางคนก็เป็นตาแป๊ะผมขาวแล้วก็ยังเรียกพี่ และดูเหมือนจะเป็นธรรมเนียมที่พูดคล้ายๆ กันว่า

"พี่ เชิญก่อนซิพี่ ต้องการอะไรเชิญข้างใน นั่งก่อนซิพี่"

บางร้านก็ตรงเข้ามาจูงมือเข้าไปในร้าน บางทีเราเดินเลยมาแล้ว แกก็กวักมือเรียกว่า "กลับมาก่อนซิพี่ อย่าพึ่งไป"

นอกจากพวกเราที่เดินเที่ยวหาของแล้ว ก็ยังมีชาวบ้านนอกที่เดินมาเที่ยวหาซื้อของใช้แล้วเช่นกัน เราปล่อยให้พี่โตเข้าไปเลือกของเก่าๆ ในร้านแห่งหนึ่ง ซึ่งเราสองคนยืนคอยที่หน้าร้านห่างๆ คุณพี่แอบกระซิบข้าพเจ้าว่า

"พี่ไม่ยอมใช้ของพวกนี้เป็นอันขาด กลัวมันจะเอามาจากคนตายหรือคนเป็นโรค"

เราเรียกพี่โตมากระซิบบอกว่าไม่ควรซื้อ และช่วยกันอธิบายเหตุผลให้ฟัง แต่พี่โตไม่ยอมฟังและกลับหัวเราะว่าแกไม่กลัว แล้วก็กลับเข้าไปในร้าน ให้เจ้าของร้านผู้ขายขนผ้าม่วงสีต่างๆ ออกมาเป็นตั้งๆ เมื่อเลือกได้ตามต้องการแล้วก็ถามราคาต่อรองกัน จะเป็นด้วยต่อราคาถูกเกินไป หรือจะเป็นด้วยคนขายรื้อขนผ้าออกมามากมาย แล้วก็ผิดหวังในการซื้อขายไม่ตกลง จึงไม่เป็นที่พอใจของผู้ขาย แกคงโกรธมาก จึงถ่มน้ำลายออกมาด้วยกิริยาหยาบคายบ่นด่าภาษาของแกซึ่งเราไม่รู้เรื่อง พี่โตเกิดโมโหขึ้นมาบ้าง จะเอาเรื่องเกือบวางมวยกับจีนคนขาย เราไม่รู้เรื่องอะไรมากนักเพราะยืนอยู่นอกร้าน พอเห็นท่าไม่ดีจะเกิดเรื่อง คุณพี่เป็นคนใจเย็น ด้วย

ฝึกจิตมาตั้งแต่เด็ก เห็นข้าพเจ้าหุนหันจะวิ่งเข้าไปในร้านเพื่อจะช่วยพี่โต คุณพี่จึงกระตุนแขนไว้ แล้วพูดว่า

"อย่าทำอะไรลงไปโดยไม่คิดเสียก่อน เอาไว้เป็นหน้าที่ของพี่เอง"

คุณพี่จึงเข้าไปห้ามและขอโทษจีนผู้นั้นเพียงสองสามคำ แล้วก็ฉุดพี่โตออกมานอกร้าน แล้วคุณพี่บอกว่า

"อย่าเอาแต่โมโห ประเดี๋ยวเรื่องเล็กจะกลายเป็นเรื่องใหญ่ ถ้าเกิดเรื่องก็มีแต่ทางเสียเปรียบ คุณพ่อเคยบอกว่า ถ้าเกิดเรื่องกับร้านพวกนี้ มันมักจะช่วยกันรุมเล่นงานแย่ ถ้ามันร้องเลี๊ยะพะขึ้นมา เราก็หนีไม่ทัน พวกมันก็จะพากันเล่นงานเราทกซอกทกมม เคยมีตัวอย่างมาแล้ว เพราะพวกนี้ส่วนมากเป็นอั้งยี่ และพวกที่ดีก็มีมาก แต่คงไม่มีใครกล้าช่วย เพราะกลัวอิทธิพลพวกอั้งยี่"

เคราะห์ดีที่พี่โตเชื่อฟังคำของคุณพี่ เรื่องที่จะเกิดขึ้นก็สงบลง เราพากันออกจากเวิ้งไปทันที ปล่อยให้จีนเจ้าของร้านบ่นด่าไปตามเรื่องของมัน เป็นอันว่าพี่โตซื้ออะไรยังไม่ได้เลย เมื่อออกมาทางถนนเจริญกรุงแล้ว ก็มองเห็นพวกตั้งบ้องกัญชาอยู่ข้างถนนเป็นแถว โดยมีเสื่อปูอยู่หน้าตึกแถวข้างริมทางเดิน แต่ละแห่งมีบ้องกัญชาตั้งไว้หลายบ้อง ประดับเหรียญตราแปลกและสวยกว่าใคร และมีเหรียญมากกว่ากัน บางแห่งเจ้าของบ้องก็นั่งหั่นกัญชาบนเขียงเล็กๆ ปากก็ร้องเชื้อเชิญให้ผู้คนที่เดินผ่านไปมาให้หยุดลองสูบดู และบอกชื่อบ้องกัญชา แต่ละบ้องมีชื่อต่างๆ กันอย่างไพเราะ คุณพี่กับข้าพเจ้าเคยรู้ความร้ายแรงของผู้ตกเป็นทาสของกัญชามาแล้ว ก็เศร้าใจที่เห็นการสบกัญชาทำเป็นการค้า เพราะการสบกัญชาข้างถนนเวลานั้นรู้สึกว่าเป็นของธรรมดา บางแห่งเราเห็นคนหนุ่มนั่งลงบนเสื่อ ก้มหน้าก้มตาดูดควันจากบ้องกัญชา ซึ่งมีเจ้าของบ้องบริการอยู่ข้างๆ และมีเด็กหนุ่มหลายคนนั่งล้อมวงสรวลเสเฮฮา ผลัดกันดูดควันจากบ้องกัญชาอันเดียวกันอย่างสนุกสนาน เจ้าของบ้องหั่นกัญชาคอยบริการ

แทบไม่ทัน บางแห่งเจ้าของบ้องก็นั่งอยู่เฉยๆ เพราะไม่มีลูกค้ามานั่งสูบ ข้าพเจ้ากับคุณพี่เดินหนี ขยะแขยงและรีบเดินผ่านไปให้พ้นๆ ดงกัญชา ด้วยความระวังเกรงจะเหมือนเดินอยู่รมเหวนรก ถ้าพลาดก็ตกลงไป แต่เราระวังเพราะรู้ตัวอยู่ก่อน ส่วนพี่โตนั้นเดินข้างหลังรั้งท้าย

เมื่อเราเดินผ่านดงนรกแล้ว ก็ได้ยินเสียงพี่โตร้องเรียก เราหันหลังกลับไปดู ก็เห็นพี่โตนั่งลงบนเสื่อเจ้าของบ้องกัญชาเจ้าสุดท้ายที่เราเพิ่งผ่านมา แล้วกวักมือเรียกเรากลับไป เราทั้งสองแทบไม่เชื่อสายตา พี่โตกำลังจะเดินเข้าไปลงนรก ซึ่งเราพยายามหลีกหนีมาแล้ว เราจึงย้อนกลับไปเพื่อจะรั้งตัวแกให้ออกมา ในใจขอให้แกเพียงไปขอพักเหนื่อย และสนทนากับเจ้าของบ้องกัญชาเท่านั้น อย่าให้คิดเลยไปว่าแกจะลองสูบเลย

เมื่อเราไปถึงแกก็เรียกให้นั่งลงบนเสื่อ เราบอกแกให้เดินต่อไปดีกว่า แกก็บอกว่าหยุดพักลองสูบกัญชาคนละบ้อง ข้าพเจ้ากับคุณพี่ต่างก็มองหน้ากัน แทบไม่เชื่อหูว่าได้ยินแกชวน และไม่นึกฝันมาก่อนว่าแกจะประพฤติตัวเช่นนี้ แล้วแกกำลังชวนเราทั้งสองลงนรกไปด้วย เราทั้งสองก้มลงฉุดแขนแกคนละข้าง เพื่อให้แกรีบลุกขึ้นเดินต่อไป แกสะบัดมือไม่ยอมลุกขึ้น แม้เราจะพยายามขัดขวางไม่ยอมให้แกลอง แอบกระซิบอธิบายโทษของกัญชาเท่าที่เรารู้มาให้แกฟัง เราไม่พูดดังเพราะกลัวเจ้าของบ้องกัญชาจะโกรธเราสองคน แม้เราทั้งสองจะช่วยอธิบายอย่างไร แกก็ไม่ยอมเชื่อ ซ้ำแกยังพูดด้วยความไม่พอใจ และเคืองเราอย่างอวดดีด้วยว่า แกมีอายมากกว่าเราและอาบน้ำร้อนมาก่อน ฉะนั้น จึงเป็นผู้ใหญ่พอที่จะรู้ดีรู้ชั่วมากกว่าเรา ขอให้เราอย่ามาสอนแกเลย เราไม่สามารถจะยับยั้งแกได้แล้ว ซ้ำยังดูถูกดูหมิ่นว่าเราเป็นเด็ก ข้าพเจ้ารู้สึกมีความโกรธจนหน้าชา และอายจนเลือดขึ้นหน้าร้อนผ่าวขึ้นมาทันที ที่แกหัวดื้อและ

ยังดูถูกว่าเราเป็นเด็ก กระซิบบอกคุณพี่ด้วยความโกรธว่า

"คนชนิดนี้ทั้งดื้อและอวดดี เรากลับบ้านดีกว่า อย่าเอาใจใส่กับคนชนิดนี้เลย"

แต่คุณพี่เป็นคนใจเย็น ปลอบข้าพเจ้าว่า "อย่าไปโกรธแกเลย ให้เราสงสารแกดีกว่า เพราะอนาคตของแกกำลังตกอยู่ในอันตราย กำลังจะเดินทางผิด เราอย่าไปถือแกเลย ช่วยกันจูงให้แกพ้นอันตรายดีกว่า"

ข้าพเจ้าคิดดูจึงได้สติกลับนึกสงสารแกขึ้นมา จึงพูดกับคุณพี่ว่า

"คราวนี้เราไม่มีโอกาสยับยั้งแกได้ ก็ปล่อยให้หลงไปก่อน แล้วค่อยแก้ภายหลัง"

คุณพี่ก็พูดว่า "พี่ก็คิดเช่นนั้น หากต่อไปแกยังอวดดีไม่ยอมฟังเหตุผลของเรา ก็คิดว่าเป็นกรรมของแกเอง เราก็หมดทางที่จะช่วยแกได้แล้ว"

เมื่อข้าพเจ้าพูดกับคุณพี่เข้าใจกันดีแล้ว เราก็ปล่อยพี่โตตามสบายไม่ขัดขวาง เพราะรู้ว่าถึงอย่างไรก็ไม่สามารถจะขัดขวางแกได้ เราจึงออกมายืนคอยห่างๆ ด้วยจิตใจที่ไม่มีความสุข เรามองเห็นเจ้าของบ้องกัญชาหยิบบ้องอันที่พิงไว้บ้องหนึ่งออกมาและคุยว่า

"บ้องนี้ของผมชื่อว่า "หนุมานครองเมือง" มีฝรั่งมาขอซื้อให้ผมสิบตำลึงยังไม่ยอมขาย บ้องนี้ผมรักมาก สูบเข้าไปแล้วสบายเหมือนนั่งแท่นเป็นเจ้าเมือง นึกไปก็เหมือนนางสนมมาแวดล้อม เต็มไปด้วยความสุขเหมือนอยู่สวรรค์ชั้นฟ้า"

เมื่อพูดจบแล้ว ก็หันมาทางเราสองคนซึ่งดูอยู่ห่างๆ ชักชวนว่า "คุณทั้งสองไม่ลองดูคนละบ้องหรือ ผมรับรองว่าสบายแน่ มันบำรุงประสาท เจริญอาหารดีแน่ วิเศษจริงๆ"

เราทั้งสองสั่นหัวเป็นคำตอบ เมื่อชักชวนเราไม่ได้ผล แกก็หมดความสนใจเรา หันไปหยิบกัญชาที่หั่นไว้ยัดเข้าไปในกล้อง แล้วก็ส่งไปให้พี่โต ซึ่งเวลานั้นนั่งชันเข่าคอยอยู่แล้ว ก็รับกล้องก้มลงเตรียมดูด เมื่อเจ้าของบ้องเอาธูปดอกใหญ่เผากัญชา พี่โตก็ดูดอัดควันกัญชาเข้าไปในลำคอ พักหนึ่งก็พ่นออกมาทางปากแล้วทำตาปรือ

เราทั้งสองมองดูหน้ากันอย่างสงสัยว่า แกคงจะเคยลองมาก่อน และคิดสงสัยว่าแกกำลังเดินทางไปสู่ความชั่ว เราต้องสะอึกเมื่อได้กลิ่นควันกัญชาลอยโชยมาตามอากาศ เราต้องหันหน้าหนี แต่ก็หนีกลิ่นนรกไม่ทัน เราจึงชวนกันถอยห่างออกมา พอไม่ให้กลิ่นที่เรารังเกียจมารบกวนประสาทเราได้ จึงต้องมายืนตรงห้องซึ่งมีป้ายบอกว่า “ที่พักคนเดินทาง”

เรามองเข้าไปในห้อง เห็นมีหญิงสาวคนหนึ่งไว้ผมประบ่า นุ่งผ้าลายสีเหลืองดอกแดงรูปร่างสันทัด ผิวเนื้อขาวเหลืองหน้าตาค่อนข้างสวย แต่รู้สึกว่าซีดเซียวเหมือนปลาสำลักน้ำ กำลังพูดกับเพื่อนสาวอีกคนหนึ่งรูปร่างค่อนข้างเจ้าเนื้อและผิวดำ ตัดผมทรงดอกกระทุ่ม หน้าตาเป็นบ้านนอกมากกว่าชาวกรุง นุ่งโสร่งปาเต๊ะ หญิงคนผิวขาวซูบซีดพูดว่า

“เมื่อคืนนี้กูนอนไม่หลับ ไม่รู้ว่าเรือดมันแห่มาจากไหน มารุมกัดกูคนเดียว คนอื่นไม่เห็นมันไปกัด เห็นเขานอนหลับกันอย่างสบาย”

หญิงอ้วนผิวดำหัวเราะแล้วก็พูดว่า “ถ้าเรือดมันคงจะเห็นมึงสวยกระมังวะ มันจึงชอบมารุมกัดมึงแย่คนเดียว” พูดแล้วก็หัวเราะแสดงท่าทางขบขันอย่างจริงๆ จังๆ ข้าพเจ้าเองเผอิญได้ยินโดยไม่ได้สนใจ มองดูข้างในก็เห็นยกพื้นสูงยาวตลอดไป ข้างในปูเสื่อยาวเป็นแถวมีหมอนไม้ตั้งเรียงไว้ เข้าใจว่าเป็นทางหัวนอน ปลายเท้าก็เห็นกระโถนบ้วนน้ำหมากอยู่หลายใบ คนที่มาพักคงจะต้องนอนเรียงกันเป็นตับ มองดูแล้วไม่สู้จะปลอดภัยนัก ที่คนไม่รู้จักจะมานอน

รวมกันเช่นนี้ กลางคืนคงมีม่านลงปิด เพราะเห็นตลบขึ้นไว้เพื่อกันอุจาด ที่ได้พบเห็นคนเวลาหลับในท่าต่างๆ แต่ราคาและสภาพที่พักก็พอสมกัน แต่เข้าใจเอาเองว่า คงจะมีฝ่ายชายและฝ่ายหญิงซึ่งคงจะไม่ปะปนกัน และเข้าใจว่าข้างบนคงเป็นห้องและราคาสูงขึ้น

ที่พักเหล่านี้ทราบว่ามีมากมายแถวเชิงสะพานเหล็ก เลยมาจนถึงหน้าโรงหวย คงจะเนื่องมาแต่ครั้งมีหวย ก.ข. นักเสี่ยงโชคในการพนันหวยชอบมาพักรอฟังข่าวเมื่อหวยออก ยิ่งวันออกพรรษาผู้คนต่างก็พากันมาเข้ากรุงมากมาย เพื่อเสี่ยงโชคการพนันหวย ก.ข. เรียกว่าหวยออกพรรษา หน้าโรงหวยก็แน่นไปด้วยผู้คนที่มาจากชนบท ที่พักคนเดินทางไม่พอต้อนรับคนมาเล่นหวยออกพรรษา พวกบ้านนอกก็ต้องนอนตามริมทางเดิน หรือนั่งนกตลอดรุ่งเพื่อรอฟังข่าวหวยออก

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ ทางการให้เลิกเล่นหวย ก.ข. ขุนบาลออกหวยคนสุดท้าย ข้าพเจ้าจำไม่ผิดก็คือ ยี่กอฮง พวกที่พักคนเดินทางจึงค้างมาแต่ครั้งนั้น และก็ค่อยๆ เลิกล้มไปจนถึงเวลานั้นเหลือไม่กี่แห่ง ข้าพเจ้านึกเพลินอยู่ จะย้อนมาพูดถึงเรื่องของพี่โต เมื่อแกเห็นเราทั้งสองไม่ยอมใจอ่อนเห็นดีเห็นชอบไปลองสูบกัญชากับแก และเมื่อเราห้ามหรือขัดขวางแกไม่ให้สูบกัญชาไม่ได้ผล ก็รู้สึกว่าเราได้แยกกันทางจิตใจ ตลอดของความรู้สึกไม่สนใจกับเราต่อไป หาความสำราญด้วยการสูบกัญชาอย่างสบายใจ มิได้คิดว่ามีเราทั้งสองคนกำลังยืนรออยู่ด้วยความกระวนกระวาย ไม่มีความสบายใจที่ได้เห็นสภาพของเพื่อนประพฤติไปในทางผิดเช่นนั้น แกสูบกัญชาจนจุใจแล้วก็เดินมาสมทบกับเรา แต่เราต่างก็นิ่งไม่พูดจาอะไร

แต่แทนที่พี่โตจะเดินข้ามฟากเข้าไปในเวิ้งทางตลาดปีระกา แต่กลับเดินเข้าไป “ที่พักคนเดินทาง” เราเห็นผู้หญิงผิวขาวหน้าซีดเซียวผู้นั้นดีอกดีใจ เดินออกมาจับมือถือแขนอย่างสนิทสนม เรา

ทั้งสองตะลึง ไม่นึกว่าจะเห็นภาพเช่นนั้น และเห็นความประพฤติของพี่โต ซึ่งเราไม่ทราบมาก่อนเลย

เสียงผู้หญิงนั้นต่อว่า “ไหนว่าจะซื้อผ้าม่วงมาฝาก ยังไม่เห็นสักผืนเลย”

เราก็ไม่ทราบว่าพี่โตแกตอบว่ากระไร เพราะแกพูดเสียงค่อยเกินกว่าเราจะได้ยิน แล้วผู้หญิงคนนั้นก็หัวเราะ เมื่อพี่โตมองเห็นเรายืนรออยู่ข้างนอก ไม่ยอมเข้าไป ก็กวักมือแล้วพยักหน้าให้เราเข้าไป

ข้าพเจ้าจะเดินเข้าไป คุณพี่ฉุดแขนไว้แล้วพูดว่า “อย่าเข้าไป”

ข้าพเจ้าบอกว่า “จะไปฉุดพี่โตออกมา”

คุณพี่สั่นหัวแล้วพูดว่า “ทุกอย่างมันสายเสียแล้ว เราสองคนไม่สามารถจะฉุดแกออกจากหล่มลึกแห่งความชั่วได้ พี่ทราบดี”

ข้าพเจ้าถามคุณพี่ว่า “แล้วเราจะทำอย่างไรดี”

คุณพี่บอกว่า “เธออย่าเข้าไปในที่พักคนเดินทางเป็นอันขาด พี่เคยทราบข่าวว่า มีผู้มาสำรวจได้พบเชื้อโรคบรรษแถวที่พักคนเดินทางเชิงสะพานเหล็กนี้ ว่าเป็นเชื้อโรคที่ร้ายแรงที่สุด”

เมื่อพี่โตพยายามเรียกเราเข้าไปไม่สำเร็จ แม้ว่ากวักมือก็แล้ว ขยิบตาก็แล้ว เราทั้งสองก็ไม่ยอมเข้าไป จนรู้สึกว่าแกจะเคืองเราที่ไม่ยอมตามใจแก และยังคอยขัดใจตลอดมา แกเดินออกมาที่เราทั้งสองยืนอยู่หน้าที่พักคนเดินทาง พูดด้วยหางเสียงสะบัดๆ ด้วยความโกรธว่า

“เมื่ออยากจะกลับก็เชิญกลับก่อน ต่อไปเราก็อย่ามาเดินร่วมทางกันดีกว่า”

แกพูดอย่างโกรธจัด แล้วหันหลังกลับเข้าไปที่พักคนเดินทาง ข้าพเจ้ารู้สึกฉิวขึ้นมาบ้าง อยากจะว่าให้เจ็บๆ เราหวังดีแท้ๆ ยังมาแสดงกิริยาไม่น่าดูกับเรา แต่กลับใจ มองตามหลังแกหายเข้าไป

ในที่พักคนเดินทางด้วยความสงสาร

คุณพี่พูดขึ้นว่า “เมื่อแกโกรธบอกเราให้กลับก็ดีแล้ว ความจริงเราก็อยากกลับอยู่แล้ว แต่เกรงใจแก ปล่อยแกตามเรื่อง เราหมดทางช่วยแล้ว”

วันนั้น เรากลับกันสองคนด้วยความเศร้าใจจนพูดอะไรไม่ออก นับแต่วันนั้นต่อมา เราก็มิได้เดินร่วมทางกับพี่โตต่อไป และไม่ค่อยได้ทราบข่าว รู้สึกว่าเราได้แยกกันทางจิตใจและความประพฤติ

ต่อมา เราก็ได้ข่าวว่าแกได้ลอบหลบหนีออกจากบ้าน พร้อมด้วยเงินสดจำนวนหนึ่ง พ่อแม่ของแกต้องผิดหวังในบุตรที่รักมาประพฤติชั่ว ไม่ช้าพ่อของแกก็ถึงแก่กรรมลงด้วยความเสียใจ ต่อมาแม่ของแกก็ยากจนลง อพยพจากบ้านเก่าไปอยู่แห่งใดไม่มีใครทราบ

จากนั้นเราต่างก็เข้าทำงาน ปีแล้วปีเล่าได้ผ่านไป จนเราต่างก็มีครอบครัวเป็นภาระที่ต้องรับผิดชอบ นานๆ ข้าพเจ้าจะได้พบคุณพี่สักครั้งหนึ่ง และต่างก็ถามข่าวถึงพี่โต แต่ก็ไม่มีใครเคยเห็นหรือได้ทราบข่าวว่าอยู่ที่ไหนเลย

แต่มาวันหนึ่ง ข้าพเจ้าก็พบแก ขณะที่ข้าพเจ้าขับรถไปบนท้องถนนสายหนึ่งในจังหวัดพระนคร ข้าพเจ้าเรียกชื่อแก ขอให้แกหยุดพบกับข้าพเจ้า และรับรองว่าข้าพเจ้าจำแกไม่ผิด แม้รูปร่างแกจะเปลี่ยนไปบ้างในระยะสิบๆ ปีที่ไม่ได้พบกัน ข้าพเจ้าก็ยืนยันได้ วันที่ข้าพเจ้าพบแกนั้น ยังจำได้ว่าแกเอาผ้าขาวม้าพันคอ เมื่อเรียกชื่อ แกก็ยังหันมามอง แทนที่แกจะหยุดตามที่ข้าพเจ้าขอร้อง แกกลับรีบเดินเหมือนคนที่ไม่เคยรู้จักหรือสนใจ ข้าพเจ้าจึงหาที่จอดรถข้างถนนให้เรียบร้อย แล้วก็รีบลงจากรถเที่ยวตามหาตามทิศทางที่แกเดิน เข้าใจว่าแกคงไม่อยากพบ คงจะหลบเข้าถนนซอย เพราะถนนนั้นมีหลายซอย และตามซอยก็ยังแยกไปได้หลายทางและใกล้ตลาด คนกำลังชุลมุน พากันมาจ่ายตลาด เป็นอันว่าข้าพเจ้าผิดหวังที่จะ

พบตัวแก ต่อมาข้าพเจ้าก็ไม่ได้พบแกอีก ทั้งๆ ที่ข้าพเจ้าหาโอกาสไปแถวที่เคยพบอีกหลายครั้ง

ต่อมา คุณพี่ได้บอกว่าไปราชการภาคใต้ โดยทางเรือเดินทะเลไปตามชายฝั่ง ได้ไปพบพี่โตซึ่งทำงานเป็นกลาสีอยู่ในเรือลำนั้น ครั้งแรกแกเห็นคุณพี่โดยสารมาในเรือด้วย ก็พยายามจะหลบหน้าไม่ให้พบ แต่ในเรือมีเนื้อที่จำกัด การหลบก็ไม่ได้นาน เมื่อคุณพี่เห็นก็พยายามตามมาจนพบตัวอย่างจังหน้า คุณพี่พิจารณาดูแล้วก็เศร้าใจ เห็นมีฝีขึ้นรอบคอบางหัวก็หายแล้ว บางหัวก็กำลังจะหาย แต่ยังไม่สนิท เมื่อถามถึงทุกข์สุข แกทำท่าจะร้องไห้ บอกว่าอายเพื่อนฝูงเหลือเกิน ไม่อยากจะพบหน้า รู้สึกตัวว่าผิดมาตั้งแต่ครั้งไม่เชื่อฟังคำเพื่อนที่ตักเตือน มองข้ามความหวังดีไป มีแต่ความอวดดีอยู่ในตัว เมื่อมารู้สึกตัวก็สายเสียแล้ว ก็ต้องมาใช้กรรมอย่างนี้จนกว่าจะสิ้นลม พูดแล้วน้ำตาไหล

คุณพี่มีความสงสารมากปลอบโยนว่า “อย่าเข้าใจผิดเลย เพื่อนฝูงทุกคนไม่มีใครเขาดูหมิ่นหรอก เขาคิดถึง สงสารอยากจะช่วยเหลือ การมีหรือยากจนเป็นของธรรมดา มันแล้วแต่ชะตาชีวิตที่จะหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปตามกฎแห่งกรรม อย่าไปย่อท้อ เวลาก็ยังไม่สายเกินไปนัก ขอให้พวกเพื่อนเราได้ช่วยเหลือบ้าง แล้วคุณพี่ก็ให้นามบัตรไว้และกำชับว่า ให้ไปหาตามตำบลนี้ให้ได้ คงจะมีงานทำดีกว่านี้”

แต่เมื่อคุณพี่กลับจากราชการเข้ากรุงเทพฯ แล้ว คอยเท่าไรก็ไม่เห็นพี่โตไปหา คุณพี่จะออกจากบ้านทุกครั้งจะต้องสั่งคนใช้ไว้ว่าหากใครมาหาชื่อนั้นละก็ พยายามหน่วงจนกว่าคุณพี่จะกลับมาพบ แต่แล้วข่าวก็หายไป คุณพี่ทนคอยไม่ไหว ตรงไปหาเรือเดินทะเลชายฝั่งลำที่พี่โตเป็นกลาสีประจำอยู่ ได้ทราบว่าพี่โตขึ้นบกลาออกจากงานเสียแล้ว เราต้องผิดหวังตามเคยอย่างเศร้าใจยิ่ง

ต่อมาประมาณปีกว่า หลังจากพบพี่โตเป็นกลาสีเรือ วันหนึ่ง คุณพี่ได้ไปติดต่อเป็นทางการกับอู่เรือแห่งหนึ่ง เป็นอู่ใหญ่ที่ซ่อมแซมเรือเดินทะเลของฝรั่งแห่งเดียวในเมืองไทย ซึ่งเป็นอู่ที่มีคนงานมากที่สุดในสมัยนั้น เมื่อตกลงกิจการกับฝรั่งเป็นที่เรียบร้อย ฝรั่งได้พาไปเที่ยวดูงานภายใน เห็นเรือกำลังอยู่ในอู่ เห็นคนงานตั้งนั่งร้านเคาะสนิมและทาสีใต้ท้องเรือ ที่อู่นั้นน้ำแห้ง ฝรั่งอธิบายว่าเมื่อเรือลำนี้ซ่อมเสร็จก็จะปล่อยน้ำเข้ามา พอเรือลอยลำได้ น้ำได้ระดับกับน้ำในแม่น้ำ ก็จะเปิดทางให้เรือออกได้ และได้พาดูเรือกำลังเข้าอู่ใหญ่ เห็นคนงานและกลีจัดการเปิดประตูกั้นน้ำออก มีพวกกลีเป็นจำนวนมาก ทั้งกว้านด้วยเครื่องจักรฉุดดึง และด้วยแรงคนฉุดลากและให้ทรงตัว เพื่อจะนำเรือกลไฟลำใหญ่เข้ามาในอู่ ซึ่งเรือลำนี้เดินระหว่างเมืองท่าสิงคโปร์และกรุงเทพฯ

เมื่อเรือค่อยเคลื่อนลำเข้าไปในอู่สุดลำแล้ว คนงานพวกหนึ่งก็จัดการกั้นปิดน้ำ แล้วสูบน้ำออกจากอู่ พวกนายงานและกุลีต่างก็ชุลมุนทำตามคำสั่งของหัวหน้างาน ซึ่งเป็นฝรั่งเสียงเอะอะวุ่นวาย อีกพวกหนึ่งก็จัดใช้ไม้ขอนคอยยันเรือไว้ทกด้าน เพื่อให้เรือทรงตัวเมื่อน้ำแห้งหมด การทำงานได้ประสานกันทุกฝ่ายอย่างมีระเบียบวินัยดีไม่นานนัก ก็มองเห็นพวกผู้หญิงและเด็กในมือมีกระป๋องคนละใบสวิงคนละอัน เตรียมยืนคอยให้น้ำแห้งอู่จะได้จับปลาที่ค้าง เข้าใจว่าคงเป็นเมียและลูกหลานของคนงาน ที่บ้านอยู่ภายในบริเวณอู่ เพราะบุคคลภายนอกห้ามเข้าไป

ทันใด สายตาของคุณพี่ก็มองไปเห็นคนคนหนึ่งจำได้ อยู่ในกลุ่มคนงานกุลีที่กำลังทำงาน ชายคนนี้เสื้อผ้าขาดวิ่น กางเกงตอนท่อนล่างขาดเป็นริ้วเป็นแฉกๆ เสื้อผ้าสกปรกเปรอะเปื้อนแทบไม่เห็นสีผ้าเดิม เสื้อนั้นข้างหลังโหว่ขาดเนื้อผ้าหายไป คุณพี่เพ่งดูก็จำได้ว่าเป็นพี่โต แต่กลุ่มกุลีพวกนั้นมีเสื้อผ้าที่สวมใส่สภาพคล้ายคลึง

กัน แม้จะอยู่ในสภาพเช่นนั้น คุณพี่ก็จำได้ดี

เสียงนายงานควบคุมหรือหัวหน้ากุลีดุ บางคนไม่มีแรงจะทำงาน บางครั้งก็ด่าว่าคำหยาบๆ คุณพี่เห็นแล้วก็เศร้าใจ คนพวกนี้เป็นมนุษย์เหมือนกันกับเรา แต่กฎแห่งกรรมได้ผลักดันให้เขาได้มาสู่ชะตากรรมเช่นนี้ ต้องใช้กำลังเป็นแรงงาน ต้องอาบเหงื่อต่างน้ำ ใช้ความอดทนลำบาก เพราะไม่มีทางอื่นจะเลือกพอที่จะแลกเปลี่ยนกับมูลค่าเล็กน้อย เพื่อยังชีพแบบหาเช้ากินค่ำ นี่ก็เพราะเหตุที่ตนสร้างขึ้นเมื่ออดีตวัยรุ่น ผลรับได้เห็นเมื่อปลายมือ ในชาตินี้ไม่สามารถจะหนีกฎแห่งกรรมไปได้ เช่นพี่โตผู้ใจดีเคยเลี้ยงอาหารและขนมเราเมื่อเด็ก

คุณพี่เศร้าใจจนบอกไม่ถูก เผลอไปเมื่อฝรั่งพูดอะไรชี้อะไรให้ดู เหมือนจะถูกมนต์สะกด พอฝรั่งพูดซ้ำจึงได้สติเพราะกำลังคิดเรื่องเศร้า วันนั้นตลอดเวลาคุณพี่ไม่มีความสบายใจเลย จะเข้าไปทักทายปราศรัยกับพี่โตในเวลางานเช่นนี้ ย่อมไม่เหมาะสมที่ควรจะทำ และควรทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นไว้ก่อน แล้วค่อยมาพบภายหลัง แกคงยังไม่ไปไหน

เวลานั้น พี่โตคงเห็นคุณพี่เข้าแล้ว เพราะคุณพี่แต่งเป็นข้าราชการนุ่งผ้าม่วงสวมถุงเท้ารองเท้า ซ้ำยังยืนเคียงข้างกับฝรั่ง เป็นเป้าสายตาของคนงานและกรรมกรทั่วไป จึงคิดว่าควรพบภายหลังคงสะดวกกว่า

ต่อจากนั้นมาอีกสองวัน คุณพี่ก็ตั้งใจว่าจะไปพบกับพี่โต การที่จะไปในอ่ซึ่งมีบริเวณกว้างขวางใหญ่โต เที่ยวตามหาคงไม่พบได้ง่าย ซ้ำจะเสียเวลางานของเขาด้วย และข้อสำคัญอย่างหนึ่งก็คือพี่โตแกคอยหลบหลีกไม่อยากให้พบ ฉะนั้น จึงตกลงใจว่าจะไปพบในเวลาเลิกงานเย็น คงพบได้ง่ายดีกว่าเวลาอื่น เมื่อจวนเวลาบ่ายห้าโมงเย็น กำหนดพวกกรรมกรและคนงานในอู่จะเลิกงาน คุณพี่ก็ไป

ถึงและรอคอยอยู่หน้าประตูทางออกของพวกคนงานและกรรมกร อู่นั้นมีสองประตูห่างกัน ประตูหนึ่งสำหรับฝรั่งที่มีรถยนต์และเสมียนและคนงานในออฟฟิศ และอีกประตหนึ่งสำหรับพวกช่างกลในโรงงานและกรรมกรกุลีออก

พอไปรอสักครู่ ทางประตูออกของพวกโรงงานช่างและกรรมกรทั่วไปออก ก็ได้ยินเสียงสัญญาณเลิกงานดังขึ้น ทันใดแขกยามก็เปิดประตู คนงานทยอยกันออกมากมายล้วนแต่แต่งตัวด้วยสีน้ำเงิน ส่วนมากเป็นช่างจักรกลและเป็นชาวจีน ถนนหน้าอู่ก็มืดมัวไปด้วยฝูงคนงานทยอยกันออกไม่ขาดสาย ต่างก็เร่งกลับบ้าน คุณพี่คอยดูอยู่ข้างประตูจนคนงานออกเกือบจะหมด ก็ถึงพวกกรรมกรกุลี พวกนี้ส่วนมากใส่เสื้อผ้าขาดวิ่นเนื้อตัวมอมแมม มีนายงานหรือหัวหน้ากุลีแต่งกายเรียบร้อยสะอาด ถือถุงเงินและบัญชีเดินนำหน้าออกมา มีกรรมกรหรือกุลีตามมาเป็นแถว เมื่อถึงร้านกาแฟตรงหน้าประตูอู่พอดี นายกุลีก็ไปนั่งโต๊ะร้านกาแฟมุงล้อมไปด้วยพวกกรรมกรกุลี คอยเบิกค่าแรงงาน นายกุลีหรือหัวหน้ากรรมกรหยิบบัญชีมากาชื่อแล้วก็เรียกชื่อทีละสองคน บางครั้งก็ถามบางคนว่า วันนี้เอาขี้ยาไปกี่ห่อ บางคนก็บอกว่าเอาไปสองห่อ และบางคนก็เอาไปเพียงห่อเดียว หัวหน้ากรรมกรก็หักเอาเงินไว้แล้วก็จ่ายค่าแรงที่เหลือให้ไป ทราบว่าพวกกุลีกรรมกรพวกนี้ต้องถูกชักนายหน้าทุกคน คงเหลือคนละไม่ถึงหนึ่งบาทต่อค่าแรงงานหนึ่งวัน คุณพี่บอกว่า มีความร้อนใจที่ในกลุ่มกรรมกรหรือกุลีเหล่านั้นไม่มีพี่โตรวมอยู่ด้วย จนมองเห็นทางอ่เรือแขกยามปิดประต แสดงว่าคนงานได้ออกมาหมดแล้ว ด้วยความกลัวจะผิดหวัง ก็ไปเที่ยวถามพวกกุลีด้วยกันว่าเห็นพี่โตหรือเปล่า มีกุลีคนหนึ่งเป็นคนที่รู้จักพี่โตดี บอกว่าพี่โตไม่ได้ทำงานอยู่ที่อู่นี้เสียแล้ว เพราะทนบ่นทนว่าไม่ไหว เพราะแกไม่ค่อยจะมีแรงยกแบกหามของหนักเหมือนคนอื่น นายงานหรือหัวหน้ากุลีก็ปากจัด

ผลที่สุดก็ไปสมัครขนสินค้าขึ้นเรือใหญ่จอดอยู่ที่เกาะสีชัง และทราบว่าแกไปกับเรือลำเลียงเมื่อตอนเช้านี้เอง และได้ค่าแรงเพิ่มขึ้นกว่าทำงานในกรง เพราะเรือใหญ่ไม่สามารถจะผ่านสันดอนเข้ามาในลำน้ำเจ้าพระยาได้ เพราะกินน้ำลึก

คุณพี่บอกว่าต้องผิดหวังอีกครั้งหนึ่ง ตั้งใจว่าจะฝากแกเข้าทำงาน แม้ว่าจะได้เดือนละสามสิบบาท แต่ก็คงสบายกว่าการเร่ร่อนทำงานเป็นกุลี คุณพี่เสียใจที่ต้องผิดหวังอีก ต่อมาเราก็ได้ข่าวอันสลดใจจากหนังสือพิมพ์รายวันว่า “มีกรรมกรผู้หนึ่ง ได้ทำงานขนสินค้าขึ้นบนเรือใหญ่ ขณะที่กำลังทำงานอยู่ เป็นลมล้มจากปากเรือตกลงไประวางเรือ ถึงแก่ความตายทันที” กรรมกรที่ตายนั้นก็คือพี่โตนั่นเอง

นี่คือชีวิตจริงของบุคคลผู้หนึ่ง ที่ต้องต่อสู้ตลอดมาด้วยความลำบากยากแค้น เพราะเดินทางผิด ต้องมาจบชีวิตลงอย่างไม่นึกฝันเช่นนี้ อย่างไรก็ดี พี่โตก็เคยเป็นคนใจดี เคยเลี้ยงอาหารและขนมเราเมื่อวัยเด็ก ซึ่งเวลานั้นเราก็มีค่าขนมจำกัด เราจึงไม่สามารถจะลืม เมื่อทราบข่าว ย่อมนำความสลดใจมาสู่ผู้ที่คุ้นเคยและทราบประวัติในชีวิตมาก่อน เช่นข้าพเจ้ากับคุณพี่ ดังที่ท่านได้ติดตามเรื่องตลอดมา

วันนั้น ข้าพเจ้ากับคุณพี่ได้สนทนากันเป็นเวลานานพอสมควร ก็ได้ยินเสียงพิณพาทย์ดังขึ้น ก็รู้ว่าพระบวชใหม่กำลังครองผ้า ผู้ที่มาในงานนั้นต่างก็เตรียมตัวจะถวายของ ต่อมาถึงเวลาที่จะไปถวายของพระบวชใหม่ เราจึงเข้าไปในโบสถ์ประเคนของที่เตรียมมาถวายพระ รออยู่จนพระให้พรกรวดน้ำเสร็จ เป็นอันว่าสุดสิ้นงานในวันนั้น นับว่าเป็นวันที่เราได้คุ้ยเขี่ยเรื่องเก่าๆ เป็นเรื่องเศร้าใจขึ้นมาสนทนากัน ยากที่จะลืมได้ในชีวิต

เรื่องที่ ๒๖

มัจจุราชเอื้อมไม่ถึง

เราทุกคนรู้วันเกิด แต่ไม่มีใครรู้วันตาย ถ้าเรานึกว่าเรายังไม่ตาย ก็เป็นความประมาทส่วนหนึ่ง การสร้างจิตใจให้เป็นกุศล การไม่ประมาท ถึงเวลาตายก็จะตายอย่างสงบสบาย อย่าตายอย่างคนมีบาป เกิดมาแล้วก็ต้องตายด้วยกันทุกคน

อันชีวิตของคนเรานี้ ก็แปลกประหลาดพิสดารยิ่งกว่าเรื่องอ่านเล่น บางครั้งสิ่งที่เรานึกไม่ถึงว่าจะเป็นไปได้ แต่ก็เป็นไปได้ กุศลของผู้ที่เคยสร้างคุณงามความดีเป็นบารมีที่สะสมไว้ ซึ่งมองไม่เห็นด้วยตาของมนุษย์ธรรมดา แต่แล้วเมื่อถึงเวลาจังหวะของกรรมดีจะให้ผล ได้ช่วยผลักดันชีวิตซึ่งกำลังอยู่ในเงื้อมมือพญามัจจุราชที่เอื้อมมาฉุด ให้รอดพ้นจากความตายไปได้หวุดหวิด และความดีนี้เอง ได้มาช่วยแยกออกจากกลุ่มความตายได้ทันท่วงที เป็นเรื่องประหลาดมหัศจรรย์ที่ควรจะนำมาคิด เพื่อเป็นคติต่อไป

เรื่องมีว่า ข้าพเจ้ามีเพื่อนรักใคร่กันมากผู้หนึ่ง เพื่อนผู้นี้เป็นคนดีมีศีลธรรม เห็นอกเห็นใจผู้อื่นไม่ยอมเห็นแก่ตัว เป็นข้าราชการฝ่ายปกครองอยู่ต่างจังหวัด

ครั้งหนึ่ง เพื่อนผู้นี้ได้ออกจากอำเภอที่อยู่ เดินทางไปราชการที่ตัวจังหวัดปราจีนบุรีซึ่งเป็นจังหวัดที่ตนสังกัดอยู่ เมื่อเสร็จจากงาน

แล้วก็เป็นเวลาจวนเที่ยง ตั้งใจว่าจะรีบกลับอำเภอที่ตนอยู่ พอดีมีเพื่อนที่ชอบพอรักใคร่ที่จังหวัดสามคน ได้เชื้อเชิญไปทานอาหารเป็นการต้อนรับ แล้วทั้งสี่คนก็เข้าไปในร้านอาหารแห่งหนึ่ง และสั่งอาหารสำเร็จรูปและที่จัดปรุงใหม่ ระหว่างรอการจัดปรุงอาหาร ทั้งสี่ก็นั่งสนทนาถึงเรื่องราวต่างๆ ไม่ช้าการปรุงอาหารก็เสร็จจัดใส่จาน พร้อมกับอาหารสำเร็จที่ปรุงไว้ขายตั้งแต่เช้า ตักใส่จานตั้งโต๊ะพร้อมกัน เมื่อคนขายได้จัดโต๊ะไว้เป็นที่เรียบร้อย พร้อมทั้งช้อนส้อม โถข้าว และจานชามเครื่องจิ้มไว้เป็นระเบียบ พอเห็นโต๊ะอาหารจัดเรียบร้อย ต่างก็ชวนกันเข้าไปนั่งเตรียมรับประทาน พอตักข้าวใส่จาน ก็ได้ยินเสียงหวูดสัญญาณของเรือเมล์โดยสาร ซึ่งจอดอยู่คนละฝั่งน้ำดังขึ้นถี่ๆ เป็นระยะๆ เป็นเครื่องหมายให้รู้ว่าเรือเตรียมจะออกจากท่า เพื่อนของข้าพเจ้ารีบลุกขึ้นจากโต๊ะทันที ทั้งที่อาหารกำลังจะเข้าปากอยู่แล้ว และบอกกับเพื่อนๆ ว่า

"ผมต้องขอโทษ เรือจะออกอยู่แล้ว ผมจะไปหาอาหารรับประทานเอาข้างหน้า เชิญคุณทานตามสบายเถิด"

แต่เพื่อนทั้งสามไม่ยอม ขอให้ทานอาหารกันก่อนแล้วบอกว่า

"ไม่ต้องรีบร้อนหรอกน่า ทานข้าวให้สบายใจได้ ผมจะให้เด็กไปบอกนายท้ายเรือว่า อย่าเพิ่งออกเรือ ขอเวลาให้นายอำเภอกินข้าวก่อน เรือลำนั้นต้องผ่านท้องที่เราทุกวัน มันต้องรอเราแน่เชื่อผมเถิดน่า ให้เด็กไปบอกนายท้ายดีกว่า"

นายอำเภอสั่นศีรษะแล้วพูดว่า "อย่าเลย ผมไม่ชอบทำอย่างนี้ มันเป็นการเห็นแก่ตัวเกินไป ผมไม่ยอมให้รอ ให้เขาออกตรงเวลาดีกว่า อย่าให้คนจำนวนมากมารอผมคนเดียวเลย เพราะไม่รู้ว่าใครในเรือจะมีธุระร้อนธุระด่วน มีความจำเป็นที่จะต้องรีบไปให้ทันเวลา อย่าเอาเรื่องไม่จำเป็นมาถ่วงเวลาคนอื่นเขาเลย เขาไม่กล้าว่าต่อหน้าเรา แต่อาจแช่งด่าลับหลังก็ได้ หาว่าเราเห็นแก่ตัวเอง

เอาละผมต้องลาก่อน”

แล้วก็อำลาเดินทางออกจากร้าน ทั้งๆ ที่เพื่อนบอกว่า ให้ทานข้าวสักสองคำก็ยังดี แต่นายอำเภอไม่ยอมฟังคำอ้อนวอนของเพื่อน รีบมาริมฝั่ง เรียกเรือจ้างให้ส่งข้ามฟากตรงไปที่เรือเมล์โดยสารจอดอยู่ทันที เมื่อขึ้นไปถึงบนเรือแล้ว ก็ถามนายท้ายเรือว่า “จะรีบออกหรือ ถึงได้เปิดหวูด”

นายท้ายเรือตอบว่า “ยังหรอกครับ ผมเปิดหวูดสัญญาณเรียกให้เด็กเรือรีบกลับ เห็นว่าไปตลาดนานแล้ว เรือก็จวนได้เวลาออก ท่านนายอำเภอมีธระจะไปไหน เชิญเถิดครับ ผมรอได้”

นายอำเภอพูดว่า “ขอบใจมากน้องชาย ฉันไม่ชอบให้คนอื่นเสียเวลาเพราะฉันโดยไม่จำเป็น อย่าได้เห็นแก่หน้าใคร มิฉะนั้นจะขาดความนับถือว่าไม่รักษาเวลาตามระเบียบ”

จากนั้นไม่นานเรือก็ออกตรงเวลา นายอำเภอก็กลับมาถึงที่อยู่โดยเรียบร้อย ความจริงหากเรื่องจะลงเอยเพียงแค่นี้ ก็ไม่จำเป็นจะนำมาเล่าให้ท่านฟัง เพราะข้าราชการที่เห็นอกเห็นใจประชาชน และปฏิบัติราชการโดยความซื่อสัตย์เที่ยงตรงมีถมเถไป แต่เหตุการณ์ของเรื่องมิได้จบลงเพียงนี้

พอรุ่งขึ้นจากวันนั้น มีผู้เดินทางจากตัวจังหวัดมาส่งข่าวให้นายอำเภอทราบว่า

“เพื่อนสามคนที่ชวนนายอำเภอรับประทานอาหารเที่ยงเมื่อวานนี้ บัดนี้ได้ถึงแก่กรรมลงแล้วทั้งสามคน”

นายอำเภอตกใจมาก เพราะไม่นึกไม่ฝันว่าจะได้รับข่าวร้ายเช่นนี้ และไม่คิดว่าจะเป็นไปได้ เพราะเพิ่งจากมายังไม่ถึง ๒๔ ชั่วโมง และยังสนทนากันอย่างสนุกสนาน บัดนี้ได้ข่าวร้ายเศร้าสลดใจอย่างยิ่ง

เมื่อผู้มาส่งข่าวเล่าให้ฟัง จึงได้ทราบว่า หลังจากที่นายอำเภอ

ได้ลงเรือข้ามฟากมาขึ้นเรือเมล์แล้ว เพื่อนทั้งสามก็ลงมือรับประทานอาหารที่จัดไว้ เมื่ออิ่มเรียบร้อยแล้วต่างก็แยกย้ายกันกลับบ้านของตน ซึ่งไม่ห่างไกลกันนัก เมื่อไปถึงบ้านก็เกิดปวดท้อง และท้องเดินอย่างรุนแรงทั้งสามคนเช่นเดียวกัน หมอได้ตรวจพบว่าเป็น **"อหิวาตกโรค"** อย่างแรง หมอได้พยายามจนสุดความสามารถ แต่พอกลางดึกคืนวันนั้น เพื่อนทั้งสามคนก็หมดลมในระยะเวลาใกล้ๆ กัน ญาติจึงรีบให้คนนำข่าวมาบอกนายอำเภอให้ทราบ เพราะเป็นเพื่อนที่รักใคร่คุ้นเคยกันมาก เป็นเรื่องที่น่าคิดว่า บุคคลที่ประกอบกรรมดี เห็นประโยชน์ส่วนรวมของผู้อื่นยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว ทางพระชี้ให้เห็นกฎแห่งกรรมดี ทั้งที่ความตายเฉียดเข้ามาใกล้ แต่ความดีได้แทรกเข้าไปขัดจังหวะ ฉุดออกมาให้พ้นจากความตายได้ทันท่วงที นี่ก็เป็นเรื่องของชีวิตผู้ประกอบกรรมดีผู้หนึ่งที่น่าคิดมาก

เรื่องที่ ๒๗

วิญญาณกตัญญู

เมื่อครั้งสมัยก่อน ข้าพเจ้าเดินทางไปภาคเหนือต้องลงพักสถานีปากน้ำโพ เพื่อความสะดวกจึงพักแรมที่สถานีรถไฟ เวลานั้นชั้นบนของสถานีรถไฟเป็นที่พักแรม รู้สึกว่าโรงแรมแห่งนี้ไม่ค่อยจะมีผู้คนมาพักมากนัก เพราะทุกคนเมื่อลงรถไฟแล้วก็ข้ามไปพักฝั่งเมือง ที่โรงแรมบนสถานีรถไฟนี้ นอกจากข้าพเจ้าแล้ว ยังมีชายอีกผู้หนึ่งอายุมากกว่าข้าพเจ้า การที่มาพักในโรงแรมเดียวกัน ซึ่งมีเราเพียงสองคนเท่านั้น ซ้ำยังเป็นคนไทยด้วยกัน ไม่มีปัญหาอะไรที่จะไม่หันหน้าเข้ามาสนทนา และทำความรู้จักกันก็ไม่ยากนัก แล้วเราก็สนิทสนมกัน ท่าทางของชายผู้นี้เป็นคนดีมีความรู้ เป็นคนเปิดเผยคบง่ายเป็นกันเอง ตอนหนึ่งข้าพเจ้าบ่นว่า ที่พักมีความสะอาดน้อยกว่าโรงแรมรถไฟทั่วๆ ไปที่เคยพักมา แล้วเพื่อนร่วมที่พักของข้าพเจ้าบอกว่า

“อย่าไปสนใจอะไรเลยคุณ เรื่องที่พัก เมื่อเราออกจากบ้านแล้วหาความสะดวกความสบายได้ยาก เราพักคืนเดียวเท่านั้น ทนเอาหน่อยอย่าไปนึกอะไร ผมผจญมามากกว่านี้”

แล้วก็เล่าเรื่องผจญต่อเหตุการณ์ต่างๆ ให้ฟัง ให้เวลาผ่านไปอย่างเพลิดเพลิน แต่ข้าพเจ้าสนใจเรื่องหนึ่ง ข้าพเจ้าจึงตัดตอน

มาเล่าให้ท่านฟัง

เมื่อรถยนต์โดยสารจอดที่หน้าโรงแรมแห่งหนึ่ง พวกคนโดยสารรีบลง ผมมาในรถโดยสารนั้นผู้หนึ่งจึงลงมาด้วย เพราะเราต้องเดินทางมาเกือบตลอดวัน ต่างก็ปัดฝุ่นสีแดงที่ติดตามเสื้อผ้าและหน้า แล้วผมก็มองดูโรงแรมที่พัก เป็นตึกเก่าๆ ปลูกอย่างหนาเทอะทะ เอาความแข็งแรงเป็นข้อแรก เอาความสวยงามรองลงมา คงจะเป็นตึกที่เก่าแก่หลังหนึ่งในจังหวัดนั้น ข้างบนเป็นโรงแรม ข้างล่างเป็นร้านขายอาหารและกาแฟ ผมเข้าไปนั่งพักแล้วสั่งกาแฟถ้วยหนึ่ง มองดูเด็กประจำรถปีนขึ้นไปบนหลังคารถโดยสาร เลิกผ้าคลุมออก แก้เอาหีบกระเป๋าเดินทางซึ่งผูกไว้กับเหล็กหลังคารถยกส่งลงมาข้างล่างแล้วก็เอาไปไว้ในร้านกาแฟ นอกจากผมที่จะพักโรงแรมนี้แล้ว ก็ยังมีชายกลางคนกับภรรยาสาวซึ่งมีอายุวัยอ่อนกว่าสามีประมาณยี่สิบปี ที่จะลงมาพักด้วย ผู้โดยสารพวกอื่นคงจะเป็นชาวเมืองนั้นจึงกลับไปบ้านของตน ผมกำลังนั่งดื่มกาแฟอยู่ ส่วนชายสูงอายุผู้นั้นนั่งคอยภรรยาของเขากำลังเข้าห้องน้ำ ผมจึงถามว่า

“คุณจะพักแรมคืนที่นี่เหมือนกันหรือครับ” ชายผู้มีอายุตอบว่า

“ครับ ผมจะพักแรมคืนอยู่ที่นี่ รุ่งขึ้นก็จะเดินทางต่อไป” ขณะนั้นพอดีภรรยาท่านผู้นั้นก็ออกมาจากห้องน้ำ มานั่งร่วมสนทนาด้วย ทันใดนั้น ก็มีจีนไหหลำคนหนึ่งแต่งกายเสื้อผ้าขาวสะอาดเดินออกมาจากข้างใน ถามว่า

“คุณต้องการห้องพักหรือครับ”

ผมเลยบอกไปว่า “หาห้องพักสะอาดดีๆ ให้พักสองห้องซิเถ้าแก่ ห้องหนึ่งสำหรับท่านผู้นี้กับคุณนาย และผมอยู่คนเดียวห้องหนึ่ง” เถ้าแก่ผู้นั้นบอกว่า “ห้องยังมีเหลือห้องเดียวครับคุณ นอกนั้นเต็มหมด”

ผมจึงบอกว่า “ทำไมโรงแรมใหญ่ๆ จึงมีเหลือห้องเดียว”

เถ้าแก่บอกว่า “มีหลายห้องแต่มีคนเช่าไว้หมดแล้ว”
ผมจึงถามว่า “เมืองนี้ก็เห็นคนไม่มาก ทำไมห้องพักจึงเต็มหมด”

เถ้าแก่ตอบว่า “คนเช่าไว้ตั้ง ๕ ห้อง มีฝรั่งสองคน ไทยสามคน กลางวันเขาไปทำงานในป่า (สำรวจแร่) กลางคืนถึงกลับมานอน เช้าขึ้นก็ออกไป เขาเช่าไว้ตั้งหลายวันแล้ว คิดว่าคงอยู่สองอาทิตย์”

ผมจึงบอกว่า “เหลือห้องเดียวก็ให้คุณทั้งสองนี่ก็แล้วกัน”

เถ้าแก่ผ้นั้นถามว่า “แล้วคณจะไปนอนที่ไหนล่ะ”

ผมจึงบอกว่า “คนเดียวไม่เป็นไร จะไปหาพักโรงแรมอื่นก็ได้”

เถ้าแก่เจ้าของโรงแรมบอกว่า “เมืองนี้ไม่มีโรงแรมที่ไหนอีกนอกจากที่นี่”

แต่แล้ว เถ้าแก่โรงแรมทำเป็นนึกสักครู่ ก็ส่งภาษาจีนพูดกับบ่อย ผมเห็นเจ้าเด็กบ่อยนั้นสะดุ้ง และเถ้าแก่บอกกับผมว่า “ยังมีห้องหนึ่งต้องทำความสะอาด เพราะไม่มีคนเข้าไปพักนานแล้ว ถ้าคุณจะพักก็ขึ้นไปดูได้”

ผมบอกว่า “ตกลง ไม่ต้องดู จัดการทำความสะอาดก็แล้วกัน”

เถ้าแก่จึงสั่งบ่อยให้ยกกระเป๋าเดินทางขึ้นไปข้างบน และเอากุญแจไปไขห้องสำหรับผัวเมีย และเอาไปไขห้องร้างที่จะให้ผมเข้าไปพักด้วย เมื่อเราขึ้นไปข้างบนมองดูสภาพ ก็เป็นโรงแรมบ้านนอกธรรมดาทั่วๆ ไป สองผัวเมียได้ห้องติดข้างถนนใหญ่ สำหรับผมบ่อยเดินนำเอากุญแจไปเปิดอีกห้องหนึ่งอย่ลึกเข้าไปมาก บ่อยพยายามไขกุญแจเท่าไรก็ไม่ออกเพราะมือสั่น ผมต้องหยิบกุญแจมาไขเอง เมื่อหยิบกุญแจก็เห็นสนิมติดมือ จึงรู้ว่าห้องนี้คงไม่ได้เปิดมานานแล้ว เมื่อเปิดออกแล้ว เจ้าบ่อยถามผมว่า “นายจะนอนห้องนี้หรือ”

ผมพยักหน้า บ่อยจึงพูดว่า “นายเข้าไปก่อนซี ประเดี๋ยวผมจะ

ไปทำความสะอาดให้”

ผมสังเกตดูว่า เจ้าบ่อยคนนี้ลุกลี้ลุกลนชอบกล ผมจึงเข้าไปเปิดหน้าต่างออก ห้องรู้สึกอับๆ เห็นจะเป็นเพราะปิดไว้นาน มองดูสภาพก็ไม่เห็นมีอะไรผิดแปลก นอกจากมุ้งไม่มีและที่นอนม้วนไว้ สักครู่บ่อยอีกคนหนึ่งก็หอบเอาผ้าปูที่นอนหมอนมุ้งขึ้นมา และจัดการเช็ดกวาดทำความสะอาดกันสองคน และคุยกันซุบซิบซึ่งผมไม่รู้ว่าพูดอะไรกัน แต่ที่ผิดสังเกตก็เพราะเจ้าบ่อยสองคนพูดกันแล้วก็หันมาดูหน้าผม แล้วก็หัวเราะกันคล้ายผมเป็นตัวตลก ผมไม่รู้เรื่องเขาหัวเราะผมเพราะอะไร และผมก็ไม่เอาใจใส่ เมื่อเช็ดถูปัดกวาดกางมุ้ง ปูที่นอน ใส่ปลอกหมอนเรียบร้อยแล้ว ก็ไม่เห็นว่ามันผิดกว่าห้องอื่นอย่างไรเลย ทำไมเถ้าแก่เจ้าของโรงแรมจึงไม่บอกแต่ครั้งแรก แต่ก็ไม่ได้คิดอะไรมาก เพราะเราก็ได้ห้องนอนเรียบร้อยแล้ว ไม่ต้องวิตกว่าจะต้องไปหาที่อื่นนอน ทราบว่าตามปรกติห้องพักไม่ค่อยจะมีคนเต็ม แต่คราวนั้นมีนักสำรวจทั้งไทยและฝรั่ง ๕ คน ได้มาเช่าห้องไว้ จึงทำให้โรงแรมนี้เต็ม เย็นนั้นผมอาบน้ำชำระร่างกายเสร็จแล้วก็เดินลงมาดูอาหาร สั่งอาหาร รู้สึกว่าเมื่อผมลงมานั่งพวกบ่อยและคนจีนไหหลำบนโรงแรมนั้นต่างมองผมเป็นตาเดียวกัน ผมต้องก้มหน้าลงดูเสื้อผ้าอาจจะใส่ไม่เรียบร้อยหรือขาด แต่ดูแล้วดูอีกก็ไม่เห็นมีอะไรผิดปรกติ แล้วก็เลยคิดว่า ใครจะดูเราอย่างไรก็อย่าไปสนใจเลย เมื่อผมสั่งอาหารทานเสร็จแล้วก็กลับขึ้นไปนอนพักในห้อง สักครู่บ่อยก็เอาตะเกียงเติมน้ำมันมาเสร็จเรียบร้อยขึ้นมาให้ แต่ก็เป็นเรื่องที่ทำให้ผมสงสัยว่า เพียงเอาตะเกียงขึ้นมาก็ต้องขึ้นมาตั้งสองคน ผมอยากจะให้รู้แน่ จึงสั่งให้บ่อยเอาบุหรี่ขึ้นมาให้ผมหนึ่งซอง แต่แล้วทำให้ผมสนใจมากขึ้น เพราะเพียงยาซองเดียวก็ยังขึ้นมาให้ผมตั้งสองคน ผมนึกแต่ในใจว่าโรงแรมนี้คงมีสิ่งผิดปรกติเป็นแน่ แต่ก็นึกไม่ออกว่าจะเป็นอะไรแน่ เพราะสังเกตดูว่าบ่อย

หน้าตาตื่นเมื่อเข้ามาในห้องที่ผมอยู่ เมื่อบ่อยออกไปแล้ว ผมก็นั่งคิดสักครู่หนึ่ง จึงใส่กุญแจห้องแต่จุดไฟทิ้งไว้ แล้วก็เดินลงบันไดไปข้างล่างเห็นแสงไฟเจ้าพายุแขวนอยู่กลางห้อง มีพวกจีนไหหลำนั่งคุยกันเสียงดังใต้แสงไฟเจ้าพายุ พอผมเดินลงไป เสียงที่ดังก็ค่อยลงทันที ผมก็ทำเป็นไม่สนใจ เถ้าแก่เจ้าของโรงแรมถามว่า

"คุณจะต้องการอะไรบ้างครับ"

ผมจึงบอกว่า "อยากได้น้ำชาจีนสักหนึ่งกา บอกให้บ่อยเอาขึ้นไปให้ด้วย"

เสียงเถ้าแก่สั่งบ่อยเป็นภาษาไหหลำ แล้วพูดโต้ตอบกันสองสามคำ เถ้าแก่หันมาพูดกับผมว่า

"ประเดี๋ยวเขาจะเอาขึ้นไปส่งพร้อมกับคุณ"

ผมก็เลยบอกว่า "เอาขึ้นไปได้เลย ผมจะนอนละ"

เมื่อผมพูดแล้วก็เดินขึ้นไป ก็เห็นบ่อยถือกาน้ำชาขึ้นมาพร้อมกันสองคน เดินตามหลังผมขึ้นไป เมื่อผมไขกุญแจเข้าไปในห้อง เจ้าบ่อยก็เข้าไปในห้อง วางกาน้ำชาด้วยท่าทางงกๆ เงิ่นๆ ผมเตรียมไว้แล้วพอเห็นแกจะรีบออกจากห้อง ผมก็จับข้อมือไว้ ผมเห็นบ่อยคนที่ถูกจับมือ ตกใจสะดุ้งสุดตัว ปากสั่นพูดว่า "คุณอย่าเล่นอย่างนี้ ผมใจไม่ดี"

ผมจึงถามว่า "นี่อยากจะถามอะไรหน่อยนะ ฉันรู้สึกมีอะไรแปลกหูแปลกตา ลึกลับมากในโรงแรมนี้" ผมสังเกตดูบ่อยสองคนได้ยินคำพูดแล้วทำตาเหลือกกลัวคนจะได้ยิน ชี้มือไปข้างนอก ทำท่ากลัวแล้วฉุดมือผมไปข้างนอกห้อง ผมเดินตามออกไปเพราะแกแสดงกิริยาหวาดกลัวมาก พอออกไปพ้นห้องแล้ว แกก็กระซิบบอกเบาๆ กลัวใครจะได้ยินว่า "ผี"

ผมก็อดหัวเราะไม่ได้ จึงถามว่า "อยู่ที่ไหน"

บ่อยสองคนรีบกระซิบบอกว่า "ในห้องคุณ"

เมื่อผมรู้เรื่อง ผมก็หัวเราะเพราะผมไม่ใช่คนกลัวผี จึงบอกกับบ่อยว่า “ไม่ต้องตกใจ ไม่ต้องกลัว”

บ่อยทั้งสองเห็นผมพูดเช่นนั้น ก็ชักจะกล้าขึ้นมาบ้าง เพราะเดิมแกคงคิดว่า พอบอกว่า “ผีอยู่ในห้อง” ผมคงจะสะดุ้งคงจะตกใจกลัว แต่กลับตรงกันข้าม ผมกลับหัวเราะ แกคงนึกว่ามาพบคนบ้าบิ่นเข้าแล้ว เลยทำให้แกพลอยกล้าไปด้วย พูดออกมาว่า

“ผมพูดจริงๆ ครับ ไม่ได้พูดเล่น ไม่มีใครนอนจนสว่างได้เลย บางทียังไม่ทันครึ่งคืน ก็วิ่งออกจากห้องไม่ทันเพราะตกใจกลัวมาก ไม่กล้าเข้าไปในห้องอีก เถ้าแก่จึงไม่ค่อยให้ใครพัก”

ผมจึงบอกว่า “ขอบใจเธอสองคนมาก ไม่ต้องเป็นห่วงฉันหรอก เรื่องผีฉันไม่เคยกลัวเลย ผีชอบหลอกคนขี้ขลาด คนใจอ่อน คนตกใจง่าย คนขี้กลัว ฉันใจเข้มแข็งมากพอที่ผีจะกลัวฉัน ธรรมดาผีไม่หลอกคนเล่นสนุก ผีต้องมีอะไรทุกข์ร้อนเพื่อให้คนช่วย เอาละฉันจะเข้าไปนอนให้สบายเลย”

เมื่อผมพูดแล้วก็รีบกลับเข้าไปในห้องใส่กลอนภายใน แล้วก็ไขไส้ตะเกียงให้สว่างขึ้น เพื่อจะคอยดูเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป เมื่อทราบว่าเป็นผี ผมก็เบาใจ เสียงบ่อยสองคนได้ยินผมพูดชักจะใจกล้าขึ้นบ้าง ลงไปพูดอะไรข้างล่างแล้วก็มีเสียงโจษกันเป็นภาษาจีน ผมไม่เอาใจใส่ ตาก็จ้องทางหน้าต่างที่เปิดไว้ จนผมง่วงนอนก็ยังไม่เห็นมีอะไรผิดแปลกเกิดขึ้น จนผมหลับไปนานเท่าใดไม่ปรากฏ พอลืมตาขึ้น เห็นตะเกียงที่สว่างไสวอยู่นั้นก็ค่อยๆ หรี่ลง ไฟนวลเมื่อแสงไฟจวนจะดับเป็นสีน้ำเงิน ผมต้องลุกขึ้นนั่งเบิกตากว้างขึ้นดูเพราะเห็นผู้หญิงสาวแต่งตัวเป็นชาวเมืองเหนือรูปร่างค่อนข้างสวย แต่หน้าเปรอะเปื้อนเลือด ประเดี๋ยวก็ทำหน้าสวยงาม ประเดี๋ยวก็ทำหน้าน่าเกลียดน่ากลัว แล้วก็มายืนจ้องหน้าดูผม จนเห็นหน้าของเธอเกือบมาติดหน้าผมอยู่แล้ว ผมมีจิตใจเข้มแข็ง แม้ว่าเธอแสดง

หน้าตาอย่างไรผมก็ไม่กลัว เพราะผมรู้ว่าแกเป็นผี ผมต้องทำจิตใจให้เข้มแข็ง แกทำอะไรผมไม่ได้ สักครู่แกเห็นผมไม่กลัว แกก็ถามเป็นเสียงชาวเหนือว่า

"คุณบ่กลัวข้าเจ้า"

ผมสั่นศีรษะบอกว่า "ไม่กลัวเพราะเธอเป็นผี"

เธอถามว่า "เพราะอะไร"

ผมบอกว่า "เพราะฉันก็เคยเป็นผีเหมือนเธอ เมื่อฉันยังไม่เกิดเป็นคน และเธอก็เคยเป็นคนเมื่อยังไม่เป็นผี"

เธอพูดว่า "ข้าเจ้ารู้ว่าคุณเป็นคนใจเข้มแข็ง ไม่เหมือนคนอื่น พอเห็นข้าเจ้าก็ตกใจกลัววิ่งหนีไป เราจึงไม่รู้เรื่องกันเลย"

เธอพูดขึ้นเป็นปรกติ และรูปร่างก็เปลี่ยนแปลงไปในทางดี ไม่แสดงกิริยาจะเอาชนะผมอีกต่อไป เราจึงได้พูดกันอย่างธรรมดา ผมจึงถามว่า

"เธอต้องการอะไร ที่คอยหลอกคนที่มาพักในห้องนี้ ทำให้เขาตกใจกลัว"

ทันใดนั้น เธอก็สยายผมแล้วก้มหน้าร้องไห้สะอึกสะอื้นโศกเศร้าเสียใจ ผมปล่อยให้เธอร้องไห้จนจุใจ แล้วเธอก็เงยหน้าขึ้นพลางพูดทั้งน้ำตาว่า

"ข้าเจ้าได้รับความลำบาก ต้องทนทุกข์ทรมานอยู่ในที่นี้มานานแล้ว ได้รับความอดอยากยากแค้น ไม่มีใครทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้พ้นทุกข์ ข้าเจ้าขอคุณช่วยข้าเจ้าด้วย เพื่อจะได้พ้นทุกข์ พ้นการทรมานจากที่นี่ไปเกิดบ้าง"

เธอพูดแล้วก็ร้องไห้สะอึกสะอื้น ผมรู้สึกสงสารอย่างจับใจ จึงบอกเธอว่า

"เอาเถิด จะหาทางช่วยเหลือเธอให้พ้นทุกข์พ้นร้อน เท่าที่จะหาทางช่วยเหลือได้ ฉันจะไม่ลืมที่จะช่วยเธอเป็นอันขาด เธอชื่ออะไร

นะ” เสียงของเธอตอบแกมสะอื้นว่า

“ข้าเจ้าชื่อ บัวผัด” ผมย้ำทวนชื่อของเธอ แล้วก็ไม่รู้ว่ามีอะไรมาดลใจ ผมพูดออกมากับเธอว่า

“อย่าร้องไห้เลย ฉันจะช่วยเธอได้แน่ จงวางใจเถิด แต่ฉันอยากจะขอร้องเธอว่า ต่อไปนี้เธออย่าหลอกคนให้ตกใจกลัวอีก”

เธอพูดว่า “ถ้าคุณรับรองจะช่วยข้าเจ้าแน่แล้ว ต่อไปข้าเจ้าก็จะไม่แสดงตัวอีกแล้ว ขอให้คุณช่วยข้าเจ้าไวๆ เถิด”

พูดแล้วเธอก็ก้มลงกราบผม กราบแล้วกราบอีกจนผมเผลอสติไป เพียงจำได้ว่าเธอก้มลงกราบเท่านั้น ผมก็ล้มตัวลงนอน ต่อจากนั้นก็ไม่รู้เรื่อง จนรุ่งเช้าผมตื่นขึ้นมา ก็นึกถึงเรื่องที่ได้พูดกับวิญญาณของบัวผัดครึ่งหลับครึ่งตื่น พอเปิดประตูห้องก็พอดีนายฝรั่งสองคนและคนไทยอีกสามคน กำลังใส่กุญแจห้องแล้วลงไปข้างล่าง ผมคิดว่าแกคงเข้าป่าแต่เช้าไปสำรวจตามเคย เช้าวันนั้นตามความสังเกตของผม เหมือนว่าตัวของผมเป็นวีรบุรุษในโรงแรม เพราะคนในโรงแรมตั้งแต่ตัวเถ้าแก่ตลอดถึงบ๋อยหรือกุ๊ก รู้สึกว่าเอาใจใส่กับผมมาก ถามผมว่า

“คุณ เมื่อคืนนี้นอนสบายดีหรือ?”

ผมบอกว่า “สบายดี ขอบใจที่เอาใจใส่”

เจ้าบ๋อยสองคนนั้นแอบเข้ามากระซิบถามว่า “เมื่อคืนคุณพบผีผู้หญิงหรือเปล่า”

ผมตอบสั้นๆ ว่า “พบ”

บ๋อยถามผมต่อไปว่า “ทำไมคุณไม่วิ่งออกจากห้องล่ะ”

ผมจึงบอกว่า “ก็ฉันไม่กลัวนี่”

แกจึงพูดว่า “คุณเป็นคนแรกที่นอนได้ตลอดคืน คุณมีของดีอะไรนะ หรือมีคาถา ขอผมบ้างได้ไหม?”

ผมจึงบอกว่า “ฉันไม่มีคาถาอาคมอะไร ถ้าเราใจอ่อนเราก็

กลัวผี ถ้าเราใจเข้มแข็งผีก็กลัวเรา ต่อไปนี้ไม่ต้องกลัวแล้ว รับรองว่าเธอไม่มาหลอกอีก”

รัสีกว่าเจ้าบ่อยมันแสดงความดีใจ ไปเที่ยวบอกคนในโรงแรมตามความเข้าใจของแกว่า ผมได้ปราบผีแล้ว ไม่มีอยู่ในห้องนั้นอีกต่อไป

หลังจากนั้น ผมก็เดินทางไปอีกหลายแห่ง สุดท้ายปลายทางผมก็ขึ้นรถไฟไปเชียงใหม่ พอผมขึ้นไปบนรถ ก็พบพระภิกษุอาวุโสชั้นเถระผู้ใหญ่องค์หนึ่งอยู่บนรถไฟชั้นหนึ่ง ผมดีใจมาก เพราะท่านอาจแก้ปัญหาผมได้บ้าง เมื่อผมเข้าไปนมัสการท่านแล้วก็สนทนาด้วย ท่านแสดงความเมตตาปรานีสมเป็นสมณะ และก็ทราบว่าท่านอยู่กรุงเทพฯ กำลังจะไปเชียงใหม่เหมือนกัน แต่จะลงพักที่ลำพูนสัก ๒ - ๓ วัน จากนั้นก็จะขึ้นรถยนต์จากนครลำพูนไปพักที่จังหวัดเชียงใหม่ ผมจึงถามขึ้นว่า ถ้าเราจะทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้วิญญาณของคนตายแล้ว จะทำอย่างไรจึงจะถึงผู้ตาย ผมก็เล่าเรื่องประหลาดวิญญาณของบัวผัดถวายท่าน แล้วก็เห็นท่านนิ่งครู่หนึ่ง แล้วพูดว่า

“เห็นจะต้องทำสังฆทาน อุทิศชิคุณ”

แล้วท่านก็บอกถึงสิ่งที่ต้องถวายพระ และพิธีที่ต้องจัดทำและให้พระท่านช่วยจัดที่พระพุทธ การนิมนต์พระก็ไม่เจาะจงว่าองค์ใด เราไม่มีบ้าน ถวายที่วัดก็ได้ คราวนั้นผมขึ้นไปถึงเชียงใหม่ใจนั้นคิดจะช่วยวิญญาณบัวผัดให้พ้นเวรกรรมตามที่รับปากไว้แล้ว ฉะนั้น เมื่อผมขึ้นไปเชียงใหม่และพักที่โรงแรมรถไฟเชียงใหม่ ก่อนอื่นคิดว่าควรจัดการทำสังฆทาน เพราะในชีวิต น้อยคนนักที่จะได้พบกับเหตุการณ์ประหลาดเช่นนี้ จะต้องใช้เงินเท่าใดผมก็ยอมที่จะอุทิศส่วนกุศล เพราะยังครุ่นคิดถึงวิญญาณของบัวผัดที่ร้องไห้อ้อนวอนขอความช่วยเหลืออยู่ไม่รู้ลืม ผมจึงจัดการไปหาสิ่งของเพื่อทำสังฆทานทุกสิ่งทุกอย่างหาได้โดยเรียบร้อยจากตลาดวโรรส ผมนึกขึ้นมาได้

ว่าที่เชียงใหม่นี้ มีวัดที่พระสงฆ์ไทยภาคกลางมาจำพรรษาอยู่ แต่ก็มีวัดซึ่งมีพระพม่าจำพรรษาอยู่เหมือนกัน ซึ่งมีสองวัดอยู่ใกล้ติดกัน คือวัดพระไทยและวัดพระพม่า ผมจึงคิดว่าควรจะไปคอยอยู่ทางเข้าวัดไทย เพื่อให้แน่ว่าจะได้ถวายสังฆทานพระสงฆ์ไทยไม่ผิด เพราะเมื่อท่านบิณฑบาตแล้วก็กลับวัด เมื่อผมลำเลียงเครื่องถวายสังฆทานตามที่พระผู้ใหญ่ท่านได้แนะนำ โดยรถม้าของชาวพม่าเป็นผู้ขับ ผมรอไม่นานนักก็พบพระสงฆ์ท่านกลับจากบิณฑบาตจะเข้าวัด ผมจึงนิมนต์ให้ท่านรับสังฆทานที่วัด โดยรอนิมนต์พระครบสี่องค์ พระท่านได้ช่วยจัดการให้เป็นที่เรียบร้อย และสอนให้ผมทกสิ่งในคำถวายสังฆทานแล้วท่านก็ให้กรวดน้ำ เมื่อเสร็จแล้วก็รู้สึกจิตใจของผมชุ่มชื่นที่ได้ทำสังฆทาน หายความทุกข์หนักอกที่ได้รับปากกับวิญญาณบัวผัด ผมได้ทำตามสัญญาเสร็จโดยสมบูรณ์ไปแล้ว ทางวิญญาณของบัวผัดปีศาจหญิงผู้น่าสงสารนี้จะได้รับส่วนบุญหรือไม่ ผมก็ไม่แน่ใจ แต่อย่างน้อยผมก็ได้รับการตอบแทนทางจิตใจ ได้รับความสบายใจ คล้ายกับว่าผมได้ทำงานชิ้นใหญ่อันหนึ่งเสร็จสิ้นไป จิตใจก็โล่งหายหนักอก หลังจากนั้น เมื่อผมติดต่อการงานทางเชียงใหม่เรียบร้อย ก็กลับกรุงเทพฯ

ต่อนั้นมาไม่นานนัก ผมก็ต้องขึ้นมาทางภาคเหนือด้วยกิจการงาน คราวนั้นผมจำได้ว่าพักที่โรงแรมรถไฟที่สบตุ๋ยนครลำปาง ตามปรกติผมไม่ชอบพักในเมืองเพราะผู้คนจอแจไม่สงบ และผู้จัดการที่โรงแรมรถไฟนี้กับผมชอบพอกันมาก เพราะทุกครั้งที่ผมมานครลำปาง ผมก็จะต้องมาพักที่โรงแรมนี้เป็นประจำ เมื่อผมมาพักแล้วก็ตั้งใจว่าจะเดินทางต่อไปถึงเชียงรายในวันรุ่งขึ้น ผมจึงสั่งให้คนไปช่วยจองรถที่จะออกเดินทางไปเชียงรายในเช้าวันรุ่งขึ้น และขอจองนั่งข้างหน้ารถ เมื่อคนรับใช้ขี่จักรยานออกไปไม่ช้า ก็กลับมาบอกว่าได้ตกลงจองที่นั่งข้างหน้าไว้ให้แล้ว พรุ่งนี้เช้ารถจะออกเวลา ๘ โมง รถจะมารับที่โรงแรมให้ผมเตรียมตัวไว้ด้วย จากนั้นผมก็เพียง

รอเวลาที่จะออกเดินทางให้ไปถึงจุดหมายปลายทาง เพื่อติดต่อการงานทางเชียงราย แต่แล้วคืนวันนั้นผมก็ได้รับความประหลาดอัศจรรย์อีกครั้งหนึ่งก็คือ ผมหลับไปจวนร่งสว่างแล้วฝันว่า ได้เห็นบัวผัดเดินเข้ามาในโรงแรมที่ห้องผมนอน ในฝันนั้นว่าแกแต่งตัวสวยงาม หน้าตายิ้มแย้มผุดผ่อง ไม่มีรอยความเศร้าโศกเหมือนเมื่อพบแกเป็นครั้งแรกเลย เธอมาใกล้ผมแล้วยกมือขึ้นไหว้ ผมก็ตะลึง เธอจึงพูดว่า

"คุณได้ช่วยข้าเจ้าพ้นทุกข์แล้ว บัวผัดจึงมาหาคุณได้ เพื่อมาขอบคุณที่ได้ช่วยตามที่รับปากข้าเจ้าไว้ ข้าเจ้ามานี้ก็เพื่อจะมาบอกให้คุณร้อีกอย่างหนึ่ง คือพรุ่งนี้ รถที่จะออกเดินทางไปเชียงรายออกเวลา ๘ โมง ถึง ๙ โมงเช้านั้น ขอให้คุณงดเดินทางเสียอย่าไปเลย รถคันนั้นสี.....คนขับรถรูปร่าง..... ใส่เสื้อสี.....ขอให้จำคำของข้าเจ้าไว้ด้วย อย่าเดินทางตอนเช้าพรุ่งนี้ ขอคุณจงเสียเงินให้เขาไป ข้าเจ้าลาละ หมดหน้าที่ของข้าเจ้าแล้ว"

รุ่งเช้า ผมตื่นนอนก็ยังจำภาพฝันอย่างติดหูติดตา ทั้งคำพูดของบัวผัดก็ยังไม่ลืม แต่มาคิดทบทวนดูแล้วว่า จะไปเชื่ออะไรกับความฝัน ทั้งคนทางโรงแรมก็ไปจองรถและที่นั่งไว้เรียบร้อยแล้ว เช้า ๘ โมง รถก็จะมารับ ผมจึงตัดสินใจว่า จะไม่เชื่ออะไรกับความฝันให้เสียงานเสียการเปล่าๆ พอ ๗ โมงเช้า ทางโรงแรมก็จัดไข่ลวกและขนมปังกาแฟมาให้ผมที่ห้อง ผมแต่งตัวเตรียมไว้พร้อมเพื่อไม่ให้เสียเวลา เมื่อรถมาก็จะได้ไป หลังจากจัดการกับอาหารเช้าที่ทางโรงแรมจัดมาให้เรียบร้อยแล้ว ก็นั่งอ่านหนังสือเพื่อรอเวลารถมารับออกเดินทาง พลางดนาฬิกาเรือนใหญ่ที่ติดอยู่ข้างฝาของโรงแรม ก็เห็นจวนจะ ๘ โมงแล้ว คิดในใจว่า เจ้าของรถคงตระเวนรอบตลาดเพื่อหาคนโดยสาร แต่แล้วก็ได้ยินเสียงแตรรถดังขึ้น ไม่ช้าก็เห็นรถแล่นเข้ามาในโรงแรม เสียงคนรถร้องบอกมาตลอดทางว่า "เชียงฮาย เชียงฮาย!" พอรถจอดหน้าโรงแรมผมก็ต้องตกตะลึง เพราะรถคันนั้น

ตรงกับความฝันทั้งสีของรถ ทั้งสีเสื้อของคนขับ แล้วก็เหมือนมีเสียงกระซิบแว่วๆ ว่า

"คุณอย่าไป เชื่อข้าเจ้าเถิด"

ผมต้องขนลุกขึ้นมาทันที "คุณอย่าไป เชื่อข้าเจ้าเถิด" ผมตัดสินใจเป็นครั้งสุดท้าย เดินลงจากโรงแรมตรงไปที่รถซึ่งกำลังรอผมอยู่หน้าโรงแรม พลางควักเงินค่าโดยสารออกให้ แล้วพูดกับคนขับรถว่า

"ขอบใจน้องชายที่มารอตามเวลา ขอชำระค่าโดยสารไปถึงเชียงราย แต่ฉันไม่ไปหรอกวันนี้ ขอโทษนะ"

คนรถรับเงินแล้วก็งงๆ เพราะไม่คิดว่าผมจะไม่ไป เพราะเห็นเตรียมตัวรออยู่ก่อน เมื่อแกรับเงินจากผมแล้ว ก็บอกว่า "ไม่เป็นไรครับ"

แล้วไม่ช้ารถคันนั้นก็ออกจากโรงแรมไป ผมเองก็ไม่แน่ใจว่าที่ตัดสินใจไปนั้นผิดหรือถูก สิ่งที่น่าคิดก็คือ ผมมีธุระด่วนทางเชียงรายและต้องกลับถึงกรุงเทพฯ ช้ากว่ากำหนดหนึ่งวัน โดยไม่มีเหตุผลงานทุกอย่างวางแผนไว้ก็เคลื่อนหมด ตามธรรมดาผมเป็นคนที่ไม่เชื่อโชคลาง วันนั้นผมไม่ได้ออกจากโรงแรม ใช้เวลาบันทึกเรื่องและอ่านหนังสือเท่าที่มีติดตัว แต่แล้วเย็นวันนั้นเอง บ่อยที่โรงแรมไปได้ข่าวมาจากตลาดว่า รถโดยสารคันที่จะรับผมไปเชียงรายตอนเช้านั้นวิ่งไประหว่างทางได้เกิดอุบัติเหตุตกเขาลงเหวข้างทาง คนโดยสารได้รับบาดเจ็บสาหัสและล้มตาย

ผมได้ทราบข่าวร้ายแรงที่น่าสยดสยอง ซึ่งผมก็ไม่รู้สึกสะดุ้งสะเทือนเพราะจิตใจผมเข้มแข็งพอ

แต่ผมก็สุดที่จะระงับความตรึงใจ ที่ผมได้รอดอุบัติเหตุคราวนี้ก็เพราะวิญญาณของผู้หญิงผู้หนึ่ง ผมตื้นตันใจ พูดอะไรไม่ออก ผมเป็นลูกผู้ชายที่มีจิตใจเข้มแข็งอย่างไม่ย่อท้อต่อภัยอันตรายใดๆ

แต่ต้องมาสะอื้นด้วยความตื้นตันใจ ผมเล่าไม่อาย ผมต้องร้องไห้ จิตใจผมอ่อนลง เพราะความดีของดวงวิญญาณผู้หญิงผู้หนึ่ง ผมอยากจะเรียกว่า “วิญญาณกตัญญู”

คืนวันนั้น เราเล่าเหตุการณ์ที่ผ่านๆ สู่กันฟังจนดึก แล้วเราต่างก็เข้านอน แต่ข้าพเจ้าอดคิดอดนึกถึง “วิญญาณกตัญญู” ของเพื่อนร่วมโรงแรมเสียมิได้ เช้าขึ้นมาต่างก็แยกกันที่สถานี ข้าพเจ้าขึ้นเหนือแต่ท่านผู้นั้นล่องใต้ เรื่องวิญญาณกตัญญูเป็นเรื่องน่าคิดเรื่องหนึ่ง

เรื่องที่ ๒๘

ใครผิด

หลังจากข้าพเจ้าได้พบเพื่อนรุ่นพี่คนหนึ่ง ในงานอุปสมบททางฝั่งธนบุรีเมื่อครั้งที่แล้ว และได้นำเรื่อง “ทางผิด” มาเล่าสู่กันฟังแล้ว ต่อมาข้าพเจ้าได้มีโอกาสพบท่านผู้นี้อีกหลายครั้ง และก็ได้เรื่องทั้งสมัยเก่าและสมัยใหม่มาเล่าสู่กันฟัง เพื่อจะได้พิจารณาหาเหตุผล เรื่องของคุณพี่ที่ได้สนทนากับข้าพเจ้าครั้งนั้น ถอดได้ใจความเป็นคำสนทนาระหว่างเราสองคนดังนี้

เช้ายารุ่งวันหนึ่ง ขณะที่พักกำลังหลับสนิทเพราะอากาศกำลังเย็นสบาย เด็กเข้ามาปลุกบอกว่ามีคนมาหา มีธุระร้อนต้องการพบด่วน พี่ตกใจตื่นขึ้นจากที่นอน นึกในใจว่าคงจะมีเหตุการณ์อะไรที่ไม่เป็นมงคลเกิดขึ้นกับญาติพี่น้อง หรือเพื่อนฝูงที่สนิทชิดชอบเป็นแน่ เพราะไม่เคยมีคนมาปลุกแต่เช้าเช่นนี้มาก่อน เมื่อลุกขึ้นออกจากห้องนอนด้วยความเป็นห่วงและร้อนใจ ไม่ทันจะล้างหน้าและแปรงฟัน เพราะอยากรู้ข่าวโดยเร็ว เมื่อออกจากห้องก็พบชายผู้หนึ่งมานั่งคอยพบ ชายผู้นี้ พี่จำได้ว่าเคยรู้จักกันมานานแล้ว แต่นึกชื่อไม่ออก เพราะไม่ค่อยสนิทสนมกัน และพบกันไม่บ่อยนัก เคยได้ข่าวว่าชายผู้นี้ เมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่สองได้ทำการค้าขายติดต่อกับกองทัพญี่ปุ่นที่อยู่ในประเทศไทย ทำให้เกิดร่ำรวยขึ้นอย่างรวดเร็ว สิ่งใดที่

ได้มาง่าย รักษาไม่ดีก็ย่อมไปง่ายเหมือนกัน ต่อมาจึงได้ข่าวว่าแกใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย หลงความสนุกสนานเพลิดเพลินไปด้วยสรา นารี พาชี กีฬาบัตร หมดเปลืองไปอย่างไม่เสียดาย หลังจากสงครามสงบไม่นานนักก็ได้ข่าวว่า การเงินของแกไม่สู้จะดีนัก เงินที่ได้จากการค้าเมื่อสมัยสงครามก็ค่อยหมดไป...หมดไป...หนี้สินเกิดตามมาภายหลังจากเงินหมด ต่อมาก็ไม่ทราบข่าวอีกเลย ชายผู้นี้กับพี่เป็นแต่เพียงรู้จักกันเผินๆ เคยรู้จักกันที่สโมสรและไม่เคยมีธุระติดต่อกันมาก่อน บัดนี้แกมานั่งอยู่ตรงหน้า อ้างว่ามีธุระสำคัญพอเห็น พี่เดาถูกว่าชายผู้นี้มาหาเพื่อต้องการสิ่งใด รักก่อนที่แกจะเอ่ยปากพูด ทำให้เสียดายเวลานอนเพราะกำลังหลับสบาย

เมื่อได้ทักทายปราศรัยตามหน้าที่ของเจ้าของบ้าน และถามความประสงค์สิ่งใดจึงมาแต่เช้าตรู่เช่นนี้ ชายผู้นั้นจึงตอบว่า

“ผมมีธุระร้อนเรื่องสำคัญ ที่ต้องมากราบเท้ารบกวนคุณแต่เช้า คือผมกำลังจะเดินทางไปหาคุณแม่ผม ซึ่งป่วยหนักอยู่ต่างจังหวัด แต่ผมขาดเงินค่าเดินทาง อยากมารบกวนกราบเท้ายืมจากคุณ ผมเดือดร้อนจริงๆ คุณแม่ผมป่วยมาก เป็นตายเท่ากัน ผมอยากจะรีบขึ้นรถไฟเช้าวันนี้ เพื่อได้ทันเห็นใจ”

พี่ได้ถามถึงที่อยู่และชื่อผู้ป่วย เงินที่ต้องการ แกรีบตอบว่า

“คุณแม่ผมชื่อ.....อยู่ที่.....จังหวัด.....กรุณาให้ผมยืมสักสามร้อยเถิดครับ ต้นเดือนหน้าผมจะนำมาใช้ให้คุณ ผมไม่เหลวไหล เชื่อผมสักครั้ง นึกว่าช่วยไว้เอาบุญ”

เมื่อพี่มาคิดดว่า นายคนนี้พี่ได้ทราบข่าวในทางไม่สู้ดีนัก เมื่อคิดดูถึงเหตุผลที่อ้างก็พอจะฟังได้ แต่นิสัยไม่น่าไว้วางใจเลย ฉะนั้นเหตุผลจึงไม่มีน้ำหนักพอ สำหรับพี่อดคิดไม่ได้ว่าแกคงไปกวนเพื่อนฝูงที่สนิทกัน จนไม่มีใครเขากล้าจะช่วยแล้ว จึงได้มาหาเราซึ่งไม่ค่อยจะคุ้นเคยกันมากมายนัก ถ้าไม่เช่นนั้นก็คงไปเที่ยวหลอกลวง ใช้คำพูด

อ้างเหตุผลซ้ำๆ อย่างเดียวกันกับคนที่รู้จัก ขอความเห็นใจหลายแห่ง คงจะมีคนเชื่อเห็นใจสงสาร คงจะรวบรวมเงินได้มาก แต่มาคิดดูอีกทีเมื่อเขาอตส่าห์มาแต่เช้าตร่ เพื่อสร้างบรรยากาศให้สมเหตผล ออกปากอ้างว่ามารดาป่วยหนักเช่นนี้ ถ้าเป็นจริงควรจะให้ความเห็นใจ ถ้าไม่จริงบาปนั้นก็ย่อมจะตกอยู่กับตัวแกเอง ที่เอาแม่ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณสูงสำหรับเราชาวพุทธ มาอ้างว่าป่วยหนักในสิ่งที่ไม่เป็นมงคลเช่นนี้

บัดนี้ ปัญหาที่จะตัดสินใจมีอยู่เพียงสองทางคือ จะให้หรือไม่ให้เท่านั้น เพราะเงินเท่านี้พอช่วยกันได้ถ้าเป็นความจริง แต่เมื่อให้ไปแล้วต้องลืม ไม่ต้องนึกถึงเงินจำนวนนี้ให้เกิดทุกข์ใจอีกต่อไป เมื่อย้อนมานึกถึงตัวเองบ้างว่า สมมุติว่าแม่เราป่วยมีความทุกข์ร้อนอยากไปหา แต่ไม่มีเงินจะทำอย่างไร เมื่อคิดถึงอกเขาอกเราได้เช่นนี้แล้ว พี่จึงตกลงใจให้เงินที่แกต้องการ โดยมิได้แสดงกิริยารังเกียจหรือให้เพื่อซื้อความรำคาญอย่างเสียมิได้ คิดว่าถ้าเราจะให้ก็ให้ด้วยความเต็มใจและยินดี และถ้าไม่ให้ก็บอกเด็ดขาด ไม่ต้องให้เขาเสียเวลาอ้อนวอนต่อไป เมื่อชายผู้นั้นได้รับเงินจำนวนที่ต้องการแล้ว ก็รีบลาออกจากบ้านทันที

บังเอิญเย็นวันนั้น พี่มีเพื่อนอยู่ต่างจังหวัดมาหาที่บ้าน เพื่อนผู้นี้เป็นคนที่ชอบพอรักใคร่กันมาก เมื่อครั้งที่พี่เดินทางไปต่างจังหวัดก็ได้รับการต้อนรับจากเพื่อนผู้นี้อย่างดียิ่ง บัดนี้เพื่อนได้มาหาถึงบ้านเป็นโอกาสที่พี่จะได้ต้อนรับตอบแทนความดีที่เคยมีต่อพี่ และนานๆ เพื่อนจึงจะได้มีโอกาสเข้ากรุงสักครั้ง การต้อนรับก็อยากให้ถูกกับอารมณ์และความประสงค์ และให้ได้รับความสนุกสนานเป็นที่ถูกอกถูกใจของเพื่อนเป็นข้อใหญ่ พี่อยากจะพาไปหาอาหารค่ำทานลำพังเราสองคน จึงออกปากชวนและให้เป็นผู้เลือกสถานที่ สุดแต่ต้องการอาหารแบบไหนและต้องการไปที่ใด ทั้งไทย จีน ฝรั่ง แขก ให้เลือก

ตามชอบใจ เพื่อนจึงขอร้องให้พาไปในสถานที่ ที่มีดนตรีและมีนักร้องที่มีชื่อเสียง เมื่อเพื่อนขอร้องเช่นนี้รู้สึกหนักใจมาก เพราะหลังสงครามครั้งที่สองแล้ว พี่ไม่เคยเข้าไปในสถานที่เหล่านี้อีกเลย ทั้งอายุก็มาก สังขารไม่เหมาะสมที่จะใช้ไปในทางนี้ เพราะเห็นว่ามีแต่ทางขาดทุนในเวลาผ่านของชีวิต เป็นทางไปหมกจมอยู่ในกองกิเลส เวลาที่เหลืออยู่น้อยก็อยากจะใช้ไปในที่เป็นประโยชน์ และเป็นกำไรแก่ชีวิตในบั้นปลาย คือใช้เวลาสนใจศึกษาธรรม เพื่อให้พ้นจากทุกข์ในโลกนี้ ครั้นจะบอกเพื่อนตรงๆ ว่า สถานที่เหล่านี้พี่หมดความรู้สึกสนกสนานและได้เลิกไปเที่ยวมานานแล้ว ใครเขาจะเชื่อ เพื่อนก็คงมองไปในแง่ว่าเป็นคนใจคับแคบ ทั้งตัวเองเป็นเจ้าของบ้านและได้ออกปากให้เพื่อนเลือกสถานที่ทานอาหารได้ตามชอบใจ ครั้นเพื่อนต้องการขอร้องให้พาไปหาที่หย่อนใจเช่นนั้น ก็ไม่อยากเสียคำพูดให้เพื่อนผิดหวัง เราจึงออกจากบ้านข้ามมาทางฝั่งพระนคร นึกหนักใจไม่รู้จะไปที่ไหนดี แต่คิดอีกทีว่า มีเงินอยู่ในกระเป๋าคงไม่มีอะไรยากในทางโลก เพื่อนก็คงไม่รู้ว่าพี่เวลานั้นเหมือนบ้านนอกเข้ากรุง เราจึงเดาสุ่มเข้าไปในสถานที่แห่งหนึ่งซึ่งได้ยินแต่ชื่อมาก่อน ภายในตบแต่งประทีปโคมไฟหลากสีไว้อย่างสวยงาม เป็นที่สะดุดตาแก่ผู้ที่เข้าไปหย่อนใจ มีเครื่องดื่มและอาหารพร้อมทั้งดนตรี

เราสองคนเลือกได้โต๊ะที่นั่งห่างไกลจากสายตาคนอื่น เป็นมุมหนึ่งที่มีเหลี่ยมเสาบัง เห็นหน้านักร้องที่ออกมายืนร้องเพลงไม่ถนัดนัก จึงไม่ค่อยเป็นที่สนใจของผู้อื่น เมื่อยังมีโต๊ะอื่นพอที่จะเลือกได้ วงดนตรีทำเพลงคลอ นักร้องสาวออกมาร้อง ทั้งเพลงไทยและเทศ พร้อมทั้งแสดงท่าทางหน้าตาอันยิ้มแย้ม เสียงของนักร้องหน้าแฉล้มตาหวานนี้เป็นเสน่ห์ เพราะมีผู้ตบมือแสดงความพอใจเมื่อเพลงจบลง นอกนั้นก็มีเสียงเปิดแชมเปญ เปิดเบียร์ เสียงเปิดโซดา รินลงแก้วผสมกับเหล้า ตามโต๊ะมีทั้งชายหญิงสรวลเสเฮฮาสนุกสนาน ทั้งสุรา

และอาหาร และได้กลิ่นน้ำหอมซึ่งหญิงสาวที่แต่งตัวฉูดฉาดด้วยแพรพรรณ และเครื่องตบแต่งของมีค่าที่เดินผ่านไปมา ทั้งกลิ่นควันบหรี่ซึ่งฉนเข้าจมกจากผ้นั่งโต๊ะใกล้เคียงกำลังพ่นออกมาอย่างสบายใจ ไม่สนใจกับผู้อื่นว่าจะรู้สึกอย่างไร เราได้สั่งอาหารชุดสำหรับสองคน ราคาอาหารและเครื่องดื่ม รู้สึกว่าจะแพงกว่าธรรมดามาก ขณะนั้นรู้สึกว่าบรรยากาศรอบตัวจะไม่เหมาะสมกับวัยของผู้ที่ต้องการความสงบ เหมาะสำหรับผู้ที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว แม้เราจะได้เห็นสุภาพบุรุษสูงอายุบางท่านที่เกิน ๕ รอบไปนานแล้ว ยังแสดงท่ากระชุ่มกระชวยพร้อมที่จะเต้นรำกับสาวๆ วัยรุ่น เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่า ฉันยังแข็งแรงยังไม่แก่ รู้สึกว่าท่านมีความชุ่มชื่นสนุกสนานในรูป เสียง กลิ่น รส ไม่แพ้พวกหนุ่มๆ คงคิดว่าการทำเช่นนี้จะทำให้แข็งแรง อายุยืนยาวไปอีกนาน ถ้าหากหัวใจจะไม่ชิงวายไปเสียก่อน เป็นธรรมดาอยู่เองที่คนเราย่อมมีความรู้สึกในทางจิตใจไม่เหมือนกัน สังขารไม่ใช่จะเป็นเครื่องหมายวัดความรู้สึกทางจิตใจ การกระทำเท่านั้นจะแสดงออกมาของความรู้สึก เมื่อคุณพี่เล่ามาถึงเพียงนี้แล้วหันมาจ้องหน้าข้าพเจ้า แล้วพดต่อไปว่า

"เธอก็รู้ดีว่า พี่ต้องการความสงบ กำลังศึกษาชีวิตบั้นปลาย เธอคิดว่าการที่พี่เข้ามาสนุกสนานมั่วสุมในสถานที่นี้ จะขัดกับศีลห้าที่ได้ปฏิบัติตามหลักธรรมในทางศาสนาหรือไม่ ข้อนี้พิจารณาดูแล้วเห็นว่า การที่เราเข้ามาในสถานหย่อนใจหาความบันเทิงเช่นนี้ ถ้าเราไม่ดื่มเครื่องดองของเมา ไม่เที่ยวคุยมุสาหลอกลวงใคร ก็ไม่มีอะไรขัดกับศีลห้า เพราะไม่ได้มีข้อห้ามฟังเพลง การหาความบันเทิงการที่พี่ได้เข้าไปในสถานที่สนุกสนานครั้งนั้น ทำให้พี่ได้มีโอกาสพิจารณาดูตัวของตัวเองและผู้ที่อยู่ในสถานที่นั้น นับเป็นความรู้สึกที่เป็นประโยชน์ทางจิตใจ รู้ตัวว่าความสนุกสนานได้หมดไปแล้ว พุทธศาสนาสอนเราว่า การเห็นอะไร ดูอะไร อย่าดูอย่างผิวเผิน ดูให้

ลึกลงไป จงใช้สติปัญญาพิจารณาดู ปลงให้ถึงแก่นของความจริง ถ้าเรามีสติพิจารณา รู้ถึงแก่นของความจริงแล้ว ก็จะไม่หลงใหลงมงายในความสนกสนาน หลงหาความสำราญในรป เสียง กลิ่น รส ซึ่งเป็นของไม่แน่นอนเปลี่ยนแปลงได้ทุกเวลา จงมองให้ทะลุจนเห็นว่า ความสุขสนุกสนานในทางโลกนี้ เป็นความสุขจอมปลอม ซึ่งแฝงความทุกข์อยู่เบื้องหลัง สถานที่เหล่านี้ ความจริงเป็นสถานที่เพิ่มพูนกิเลสทางจิตใจให้จมลึกลงไปอย่างงมงาย จะเป็นแสงสีของไฟที่ตบแต่งให้เป็นสีสวยงาม เพื่อย้อมจิตใจให้แก่ผู้ที่ได้เข้าไปเห็น สภาพภายในก็ดี เสียงดนตรีบรรเลงเพลงที่ไพเราะทั้งไทยและเทศ สลับกับไฟหรี่และสว่าง เพื่อให้เกิดอารมณ์เปลี่ยนแปลงไปตามเพลงก็ดี นักร้องสาวผิวนวลหน้าแฉล้มเสียงเสน่ห์ ซึ่งผลัดกันออกมาอวดโฉม อวดเสียงอันไพเราะก็ดี ฟังดูแล้ว บางเพลงมีเนื้อร้องแฝงซึ่งคำอนาจาร มีจังหวะที่ร้อนแรง ผู้ร้องแสดงท่าทางยั่วยุอารมณ์ให้เกิดกามกิเลสพุ่งขึ้น คล้ายกับเอาน้ำมันไปราดในกองไฟ ทำให้หนุ่มสาวบางคนไวต่อความรู้สึก เมื่อฟังเนื้อเพลงที่เย้ายวนเกิดอารมณ์ร้อน เกิดความรู้สึกในทางเพศ สุราเป็นเครื่องย้อมใจให้กล้าพอที่จะทำลายศีลธรรม และวัฒนธรรมอันดีงามเสียสิ้น ความตึงเครียดเกิดขึ้นทางจิตใจ ความเมาทำให้หมดความยั้งคิดเห็นแก่ตัว ทำตามความรู้สึกใฝ่ต่ำทางมัวเมาในที่สุดก็ละเมิดศีลข้อกาเมสุมิจฉา ซึ่งท่านห้ามไม่ให้ผิดลูกผิดเมียของผู้อื่นที่เขาหวงแหน ก็ลืมหมดทุกสิ่ง แพ้ต่อสิ่งเย้ายวน ได้ยินได้เห็น จิตใจก็ออกนอกทาง ไกลจากศีลธรรมและศาสนา ที่สุดปัญหาทารกก็เกิดขึ้นอย่างลึกลับ ซึ่งไม่ใช่ความปรารถนาของผู้ที่จะเป็นมารดา เพราะเกิดมาด้วยความหลงระเริงจนลืมตัว ผิดลูก ผิดเมีย ผิดคู่ เพราะเห็นผิดเป็นชอบ เข้าใจว่าการกระทำนั้นเป็นความสุข ความสำราญ ก็กลายเป็นความขมขื่น ความทุกข์ แทรกเข้ามาแทนทรมานจิตใจอย่างยืดยาว มันไม่สมดุลย์กับความร่าเริงสนุกความ

สำราญที่ได้รับ ผลที่สุดก็เกิดความอับอาย ที่ใจแข็งอาฆาตโกรธแค้นก็เกิดการฆาตกรรม ตามล่าล้างแค้นต่อชายที่ไม่ต้องการลกต้องการเมีย ที่ใจอ่อนก็ทำอัตวินิบาตกรรม เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นซ้ำๆ ซากๆ ตัวตายตัวแทนไม่สิ้นสุด นี่ก็เป็นมุมหนึ่งทางโลกในหลายมุม ที่ได้ทำลายศีลธรรมอันดีงามแก่ผู้ที่อ่อนต่อโลก อ่อนต่อศีลธรรม ที่เห็นผิดเป็นชอบ เพราะอำนาจฝ่ายต่ำ ตามใจตัวเองเกินไป เห็นยาพิษเป็นน้ำทิพย์หรือน้ำอมฤต เมื่อเสพเข้าไปแล้วก็จะเกิดทุกข์ เกิดโทษ ทรมานจิตใจ ทำลายทุกสิ่งในชีวิต ความหวาน ความสดชื่น ความสำราญเพลิดเพลิน เมื่อแรกที่ได้รับ บัดนี้หายสูญสิ้นไปแล้ว ไม่มีวันจะกลับคืนมาได้

สิ่งจะช่วยได้ก็คือ ธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ช่วยให้พ้นจากความทุกข์อันนี้ได้ หากไม่พยายามพิจารณาให้ถี่ถ้วน ปฏิบัติตามคำสอนอันถูกต้องแล้ว ก็จะประสบความสุขอันจอมปลอมอย่างชาวโลก เข้าใจว่า รูป รส กลิ่น เสียง ความต้องการคือความสุข ชีวิตไม่มีอะไรจริงจังแน่นอน อย่าหลงใหลสถานที่บันเทิงเช่นนี้ มีผู้พากันมาหย่อนใจมิได้เลือกชั้นวรรณะ ชาติใด ภาษาใด ขอแต่ให้มีเงินจ่ายอย่างไม่จำกัดเท่านั้น ก็จะได้รับการต้อนรับเป็นอันดี

ฉะนั้น จึงมีคนทุกชั้นทุกภาษา ทั้งคนดีและคนไม่ดี ทั้งคนชอบเมาและไม่ชอบเมา มีทั้งดีและชั่ว สุภาพเรียบร้อยและไม่สุภาพ และพวกที่เมาแล้วเกะกะ สิ่งที่เหมือนกันก็คือต้องมีเงินจ่ายไม่จำกัด

คืนนั้น ขณะที่พี่กำลังรับประทานอาหารที่บ๋อยจัดให้ และพิจารณาสิ่งแวดล้อมในสถานที่นั้น จดจำเหตุการณ์ไว้โดยมิให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ ไม่นานนักเราก็พบชายหญิงคู่หนึ่ง ท่าทางของชายผู้นั้นออกจะเมามาก หญิงสาวต้องครึ่งจูงครึ่งประคอง เดินผ่านโต๊ะที่นั่งของเราโดยไม่สนใจ เสียงผู้นั้นบ่นเอะอะตามอารมณ์คนเมาว่า

"มันดูถูกกูมากนัก มันปิดบัญชี ให้จ่ายเก่าเสียก่อน วันนี้กูไม่ง้อมัน กูมีเงินสดจะไปกินที่ไหนก็ได้"

เมื่อได้ยินเช่นนั้น พี่จึงมองดหน้าชายผ้นั้น ก็ต้องสะดุ้งเพราะจำได้ว่าเป็นชายคนเดียวกับที่ไปที่บ้านตอนเช้าตรู่วันนี้เอง เพื่อยืมเงินไปเยี่ยมมารดาต่างจังหวัด ซึ่งอยู่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ เป็นทางที่ไม่สามารถจะไปกลับในวันเดียวได้ พี่เดาเหตุการณ์ของชายผู้นี้ได้ถูกต้องก็เศร้าใจอย่างที่สุด แต่พี่มิได้เสียดายเงินที่ให้ไปหรอกนะ เสียดายชีวิตของแกที่จมลึกลงไปในทางชั่ว ยากที่จะถอนจากหล่มชั่วได้ พี่ไม่ได้โกรธแต่เศร้าอย่างบอกไม่ถูก เมื่อทานอาหารเสร็จแล้วก็รีบชวนเพื่อนออกจากสถานที่นั้น ทั้งที่เพื่อนกำลังเพลินสบายอารมณ์กับเสียงเพลงและคนร้อง เขารีบตามพี่ออกมาด้วยความสงสัย

เหตุการณ์ครั้งนั้นผ่านไปไม่นานนัก เย็นวันหนึ่งเด็กมาบอกว่า มีคนมาหานั่งรอที่ห้องรับแขก เมื่อพี่เข้าไปพบคือชายผู้ที่เคยมาแต่เช้าตรู่ และพบในสถานบันเทิงหย่อนใจในคืนวันเดียวกัน แกนั่งรออยู่ด้วยกิริยาทรนทราย พอพี่เข้าไป แกลุกขึ้นอย่างร้อนรน ยังไม่ทันจะถามอะไร แกก็รีบพูดขึ้นมาก่อนว่า

"คราวนี้ผมได้รับความเดือดร้อนมากเหลือเกิน กรุณาช่วยผมอีกครั้งเถิดครับ มารดาผมป่วยมาก หมอแนะนำว่า ถ้าไม่นำมาทำการรักษาทางกรุงเทพฯ ก็หมดหวัง ถ้าปล่อยให้อยู่บ้านนอกคงตายแน่ แต่ผมจนใจเหลือเกิน เพราะไม่มีเงินค่าพาหนะรับมา ต้องมารบกวนคุณอีกครั้ง ขอให้เห็นใจผมเถิด ผมไม่เห็นใครเป็นที่พึ่งอีกแล้ว หมอทางจังหวัดได้เร่งให้ผมนำส่งโรงพยาบาลกรุงเทพฯ ด่วน เพราะทางจังหวัดไม่มีเครื่องมือเพียงพอ" พี่นิ่งฟังแกด้วยความสงบปล่อยให้แกระบายเหตุผลจนจบก่อน เพราะตั้งใจไว้ตั้งแต่เห็นแกแล้วว่า จะไม่ยอมช่วยเหลือแกอีกเป็นอันขาด เพราะคราวก่อนแกอ้าง

เหตุผล แล้วก็นำเงินไปกินเหล้าเที่ยวเตร่อย่างสบาย เงินที่ให้ไปนั้นช่วยให้คนเลวลง มิใช่ช่วยให้คนดีขึ้น

เพราะฉะนั้นคราวนี้ แม้แกจะอ้างเหตุผลใดๆ ก็ไม่สามารถที่จะทำให้ใจอ่อนลงได้ เพราะตั้งใจแน่วแน่แล้ว จึงฟังแกพูดพอเป็นพิธีด้วยความอดทน โดยไม่ใส่ใจว่าจะเท็จจริงประการใด หมดความเชื่อถือในตัวแกเสียแล้ว เมื่อแกอ้างเหตุผลอ้อนวอนขอให้เห็นใจช่วยเหลือแล้ว แกก็คอยฟังคำตัดสินใจตอบจากพี่

พี่จึงกล่าวขึ้นช้าๆ อย่างหนักแน่นว่า “เมื่อคราวก่อน คุณก็มาแต่เช้าตรู่ให้เด็กปลุกผม โดยอ้างเหตุผลการป่วยของคุณแม่ของคุณขึ้นบังหน้า ผมก็ได้ให้เงินจำนวนที่คุณต้องการไป แต่ว่า พระไม่เข้าข้างคนผิด ความจริงย่อมหนีความจริงไม่พ้น บังเอิญผมได้เข้าไปในสถานที่แห่งหนึ่ง ก็เห็นชายคนหนึ่งเดินโซเซมากับผู้หญิงคนหนึ่งเข้ามาในสถานที่นั้น เมื่อผมเห็นชายผู้นั้นก็จำได้ จึงตัดสินใจแต่นั้นมาว่า ผมจะไม่ยอมฟังเหตุผลและช่วยเหลือต่อไปอีกเป็นอันขาด ชายผู้นั้นคือคุณนั่นเอง ผมจำได้ดี ตาไม่ฝาด ผมพูดเป็นคำขาด คุณไม่ต้องเสียเวลาอ้อนวอน เพราะครั้งก่อนผมก็ช่วยเหลือคุณโดยไม่ต้องให้คุณอ้อนวอนหรือพูดอะไรมาก แต่ครั้งนี้คุณจะพูดอะไรก็ไม่สำเร็จอย่าเสียเวลาเลย ผมรู้สึกว่า เป็นการช่วยเหลือให้คุณทำชั่วมากขึ้นเมาจนทรงตัวแทบไม่ไหว เสียใจที่ตั้งใจจะทำให้คุณดีแต่เกิดโทษและกลับเป็นการสร้างบาปแก่ตัวเอง”

เมื่อพี่กล่าวจบ แกตกตะลึง เพราะนึกไม่ถึงว่าพี่จะรู้ความเป็นไปของแกเช่นนี้ แกพยายามอ้อนวอนบอกว่า คราวนี้เป็นความจริง จะขอสาบานต่อหน้าพระ อ้อนวอนจนอ่อนใจถึงกับร้องไห้ พี่ใจแข็งเสียแล้ว เมื่อแกเห็นหมดหวังจริงๆ จึงเดินซึมออกจากบ้านไป

ต่อมาไม่นาน เช้าวันหนึ่ง พี่ได้ฟังวิทยุกระจายเสียงบริการตอนเช้าออกอากาศว่า มารดาของแกถึงแก่กรรมเสียแล้วที่ต่างจังหวัด

และวิทยุสถานีนั้นได้ช่วยประกาศหาตัวแก เพราะญาติทางต่างจังหวัดขอร้อง เพื่อให้กลับไปบ้าน ไปจัดการศพมารดา เช้านั้นพี่เศร้าใจที่สุดและอดตั้งคำถามกับตัวเองไม่ได้ว่า “ใครผิด”

ข้าพเจ้าอดไม่ได้จึงพูดขึ้นว่า “คุณพี่ไม่ใช่คนผิด ไม่มีใครอยากจะถูกหลอกเป็นครั้งที่ ๒ ทั้งที่ได้ถูกหลอกมาแล้ว ถึงใครๆ ตลอดทั้งตัวผม ถ้าโดนเข้าเช่นนี้ก็ต้องทำใจแข็งเช่นเดียวกัน นี่ก็เป็นเพราะกรรมชั่วที่แกได้สร้างไว้ ตามสนองให้ทันตาเห็น”

คุณพี่พยักหน้าแล้วพูดช้าๆ ว่า “ที่เธอพูดก็ถูก แต่พี่ก็อดเศร้าใจในความประพฤติชั่วของชายผู้นั้น ที่ทำให้แม่ผู้ไม่รู้เรื่องต้องรับบาปไปด้วย”

ข้าพเจ้าจึงพูดขึ้นว่า “เรื่องเช่นนี้ผมก็เคยโดนมาเหมือนกัน แต่ก็ไม่แน่ใจว่าจะเป็นคนเดียวกันหรือไม่ คือเช้าตรู่วันหนึ่ง เด็กเข้ามาปลุกผม บอกว่ามีคนมาขอพบด่วน แบบเดียวกับคุณพี่ เมื่อผมออกมาพบปรากฏว่า ผมไม่เคยรู้จักชายผู้นี้มาก่อนเลย นึกเท่าใดก็นึกไม่ออก

ชายผู้นั้นบอกว่า จะขึ้นรถไฟไปเยี่ยมมารดาซึ่งป่วยที่ต่างจังหวัด เงินไม่พอจึงมาขอความช่วยเหลือ ผมมองเห็นสภาพก็รู้ว่าแกยังไม่สร่างเมา เพราะมีกลิ่นเหล้าฟุ้งระคนกับคำพูดออกทางปาก ผมรู้สึกสมเพชคนชนิดนี้มาก นึกขำในใจว่าแกปลุกเราลุกขึ้นมาแต่เช้าตรู่ เพื่อจะมาต้มมายำ ผมเบื่อจะมาพูดกับคนเมาแบบนี้ จึงมอบเงินสิบบาทซื้อความรำคาญให้แกออกจากบ้านไป ผมคิดว่าคงจะมีผู้โดนเข้าทำนองเดียวกันนี้ไม่น้อย เช่นผมกับคุณพี่ที่ไม่น่าจะพบเหตุการณ์คล้ายกันเช่นนี้ คิดว่าคงจะเป็นประโยชน์ทำให้น่าคิด”

เรื่องที่ ๒๙
๒
คิดสั้น

เมื่อข้าพเจ้ายังเรียนหนังสืออยู่ที่วัด ชั้น ป.๒ สิ่งที่ข้าพเจ้ายังจำได้ดี คือ เช้าวันหนึ่งก่อนเข้าเรียน ที่ศาลาท่าน้ำในวัดมีแม่ค้าทั้งจีน ไทย หาบของมาขาย มีจีนหนุ่มคนหนึ่งเคยเอาปาท่องโก๋และขนมทอดอื่นๆ และขนมถ้วยฟู ใส่กระด้งทูนหัวมานั่งขายอยู่ด้วยทุกวัน ถ้าพวกเราซื้อปาท่องโก๋แล้วขอให้รำมวยให้ดู เขาก็จะออกร่ายรำมวยจีนให้พวกเราดู โดยออกไปย่อตัวกลางแจ้งชี้สองนิ้วลงดินอีกสองนิ้วชี้ขึ้นเหนือหัวแล้วหมุนตัวไปซ้ายขวา พร้อมทั้งร่ายรำตามเพลงมวยจีนไปพักหนึ่ง แล้วก็ยิ้มอย่างใจดี

แต่เช้าวันนั้นแปลกกว่าวันอื่น พอพวกเราเข้าเรียนแล้ว พวกพ่อค้าแม่ค้าก็แยกย้ายกันไปขายที่อื่น จนกว่าพวกนักเรียนจะพักเรียนตอนเที่ยงจึงจะมาขายใหม่ แต่จีนขายปาท่องโก๋นั้นหาได้กลับไปขายที่อื่นไม่ คงเดินวนเวียนร้องขายอยู่ในวัด คล้ายๆ กับคนเดินหลงทาง ไม่รู้จะออกจากวัดได้อย่างไร

สักครู่หนึ่ง เรามองออกไปทางหน้าต่างห้องเรียน ก็มองเห็นจีนหนุ่มนั้นเอากระด้งวางไว้ใต้ต้นตะขบ แล้วตัวเองก็ปีนขึ้นไปบนต้นปากก็ร้องขายปาท่องโก๋ไม่ขาดปาก พวกเรามองดูว่าจีนผู้นั้นอุตริจะเก็บตะขบกินหรือปีนขึ้นไปทำไม ต่อมาเราก็เห็นเขาปีนขึ้นไปถึงกลาง

ลำต้น แล้วก็คลี่ผ้าซึ่งขดเป็นวงกลมใช้รองบนศีรษะ สำหรับวางกระด้งขนมเวลาทูนหัว ขณะที่กำลังคลี่ผ้า ปากก็ยังร้องขายปาท่องโก๋ไม่หยุด เราเห็นเขาผูกชายผ้าข้างหนึ่งไว้กับกิ่งตะขบใหญ่เท่าแขน ส่วนอีกข้างหนึ่งผูกกับคอ พวกเราเห็นท่าไม่ดีจึงชี้บอกให้ครูดู ให้รู้ว่าจีนคนนั้นจะผูกคอตาย เมื่อครูเหลียวไปมองเห็นเข้าก็รีบวิ่งออกจากห้องเรียนทันที มีพวกเราวิ่งกรูตามครูไปด้วย แต่กว่าเราจะวิ่งไปถึงต้นตะขบ และกว่าครูจะปีนขึ้นไปช่วยแก้ จีนผู้นั้นได้ทิ้งตัวลงมาแขวนคอโตงเตงแล้ว พวกนักเรียนที่โตหน่อยก็ปีนขึ้นไปช่วยครูแก้เชือกเอาจีนผู้นั้นลงมาได้ แต่ก็สายเสียแล้ว เพราะจีนผู้นั้นได้หมดลมก่อนที่จะลงมาถึงข้างล่าง รู้สึกว่าเป็นความตายที่รวดเร็วมาก เมื่อมาคิดดูแล้วจีนผู้นี้ไม่น่าจะตายเลย เพราะก่อนที่จะตายแกยังรื่นเริงรำมวยอย่างสนุกสนาน ซ้ำขนมในกระด้งก็ยังมีอีกไม่น้อย ครูเองท่านก็คิดไม่ออกว่า จีนคนนี้ผูกคอตายเพราะเหตุใด ทั้งๆ ที่ขณะกำลังปีนขึ้นไปและกำลังใช้ผ้าผูกคอ ก็ยังร้องขายปาท่องโก๋อย่างธรรมดา ไม่มีกริยาผิดปรกติ ไม่ช้าทั้งพระภิกษุและชาวบ้านต่างก็มามุงดูด้วยความสังเวชใจ ต่างคนก็วิพากษ์วิจารณ์กันไปต่างๆ ตามความรู้ความเห็นของตน ข้าพเจ้าเวลานั้นยังเป็นเด็กอยู่ ได้แต่ฟังคนนั้นพูดอย่างนี้ คนนี้พูดอย่างนั้น ตามเหตุผลของแต่ละคน

ตอนเย็น เมื่อกลับจากโรงเรียนมาถึงบ้าน ก็เล่าเรื่องจีนผูกคอตายให้คนที่บ้านฟัง แม่บอกว่า “นี่แหละ ผีมันชวนไป ตัวเองคงจะไม่ตั้งใจผูกคอเป็นแน่” ข้าพเจ้าถามว่า “แม่รู้ได้อย่างไร ผมก็เห็นคนทีนั้นหลายคนที่ยืนดูอยู่ พูดคล้ายๆ กับที่แม่พูดนี่แหละ” แม่ก็เล่าเรื่องให้ข้าพเจ้าฟังว่า

เมื่อสมัยแม่ยังสาวๆ อยู่นั้น แม่มีเพื่อนรุ่นเดียวกันอยู่คนหนึ่ง ข้าพเจ้าขอสมมุติชื่อว่ามะลิ เป็นสาวสวยคนหนึ่งในสมัยนั้น มะลิเป็นคนใจบุญแต่ที่แปลกอยู่หน่อยคือ มะลิชอบใส่บาตรภิกษุชรา ไม่ยอม

ใส่บาตรพระหนุ่มๆ มะลิใส่บาตรหลวงตาองค์หนึ่ง พระชราองค์นี้หูท่านหนวกและแก่มากแล้ว เดินมารับบาตรแทบจะไม่ไหว ต้องถือไม้เท้าพยุงร่างมารับบาตร จึงมีผัสงสารและศรัทธาท่านมาก มะลิเคารพนับถือหลวงตาองค์นี้มาก ต่อมาเมื่อหลวงตาองค์นี้แก่เกินกว่าจะเดินมารับบาตร จึงให้ลูกศิษย์มารับบาตรแทน แต่ก็ไม่เหมือนหลวงตามารับบาตรเอง ผู้ใจบุญเห็นเป็นเด็กก็ไม่ค่อยศรัทธา มะลิสงสารท่านมาก จึงรับส่งกับข้าวทั้งคาวหวานตลอดมา หลวงตาองค์นี้แม้จะชรามาก แต่ถึงเวลาลงโบสถ์ท่านก็ไม่ยอมขาดแม้จะต้องถือไม้เท้า ท่านอดส่าห์ลงโบสถ์ทุกครั้งจนท่านมรณภาพ

ต่อมา มะลิก็แต่งงานมีเรือนไป การเลือกใส่บาตรพระแก่ ๆ ก็ยังคงใส่ประจำเสมอมามิได้ขาด การครองเรือนนั้นไม่สู้จะจะราบรื่นนัก เพราะมะลิเป็นคนแสนงอน เจ้าอารมณ์ แม้ว่าสามีจะเอาใจอย่างไรก็ยังไม่ค่อยถูกใจ ทุกครั้งที่โกรธสามีขึ้นมาก็บ่นว่า อยากตายอยากจะผูกคอตาย ครั้งหนึ่งเกิดมีปากเสียงกับสามีเพราะความแสนงอน จึงคว้าผ้าแถบได้ผืนหนึ่ง ก็แอบไปหลังบ้านตั้งใจจะไปผูกคอตาย พระนครในสมัยนั้น ข้างถนนใหญ่บ้านก็มีน้อยไม่มากมายเหมือนสมัยนี้ ยิ่งถ้าไม่ใช่ย่านการค้า บ้านก็ยิ่งอยู่ห่างออกไปอีก เพียงแต่ห่างถนนใหญ่ไปไม่เท่าใดก็เป็นป่ารก บางแห่งก็มีต้นไม้ใหญ่ๆ ขนาดสองสามคนโอบไม่รอบขึ้นอยู่เต็ม จากนั้นไปก็ยังเป็นป่าบึง เป็นหนองมีจอกแหนลอยอยู่ทั่วไป นอกจากนั้นก็มีพวกไม้หนามต่างๆ ขึ้นเป็นดง

มะลินั้น ครั้นออกไปทางหลังบ้านไม่นานนัก ก็มองเห็นลานกว้างสะอาด มีดอกไม้ขึ้นอยู่เต็ม ใต้ต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่งมีชิงช้าผูกไว้ บนชิงช้ามีหญิงสาวสวยสองคนกำลังแกว่งไกวชิงช้าอยู่อย่างสนุกสนาน ทั้งสองนุ่งผ้าลายสีระกำ ห่มสะไบจีบสีเหลือง พูดถึงความสวยงามแล้วก็อาจจะเปรียบได้กับนางฟ้า อีกคนหนึ่งนั่งร้อยพวงมาลัย

อยู่ใต้ต้นไม้ รูปร่างของนางทั้งสาม สวยงามคล้ายคลึงกันและแต่งตัวเหมือนกัน ทั้งสามไว้ผมยาวประบ่ามีมาลัยคล้องคอทุกคน นอกนั้นยังทัดดอกไม้แดงที่หู มะลิเห็นสิ่งแปลกตาเช่นนั้น ก็ยืนมองดอยู่ไม่เข้าไปใกล้ เพราะรู้สึกประหลาดใจว่า หลังบ้านนั้นจำได้ว่าเป็นป่ากระถิน แต่ทำไมวันนี้มันจึงเป็นลานกว้างอย่างนี้ ซ้ำยังมีคนรูปร่างหน้าตาสวยงามมาโล้ชิงช้าเล่นเช่นนี้ หญิงสาวที่กำลังโล้ชิงช้าเล่นอย่างเพลิดเพลิน เหลียวมาเห็นมะลิก็หยุดแกว่งชิงช้า ยิ้มแล้วกวักมือเรียกให้ไปนั่งชิงช้าเล่นด้วยกัน มะลียืนมองดูเฉยอยู่ยังไม่กล้าเข้าไปใกล้ หญิงสาวคนที่อยู่บนชิงช้าถามหญิงที่กำลังร้อยพวงมาลัยอยู่ว่า

"น้องร้อยพวงมาลัยเสร็จแล้วหรือยังจ๊ะ เอาไปคล้องคอน้องใหม่ของเราสิ จะได้ขึ้นมาโล้ชิงช้าเล่นกันให้สนุกสนาน"

หญิงสาวคนที่นั่งร้อยพวงมาลัยตอบว่า "เรียบร้อยแล้วจ้ะพี่" แล้วก็หยิบพวงมาลัยที่ร้อยเสร็จใหม่นั้น ลุกขึ้นเดินมาที่มะลียืนอยู่แล้วพูดว่า

"เธอเป็นน้องคนเล็กของเรานะจ๊ะ มาสวมพวงมาลัยแล้วไปเล่นชิงช้ากันให้สนุกสนานเถิด" ว่าแล้วก็หยิบพวงมาลัยจะสวมหัวให้มะลิ มะลิปัดมือไว้ แต่ในใจนึกอยากจะไปสนุกกับเขาด้วย แต่ยังไม่อยากสวมพวงมาลัย ทันใดนั้นสองหญิงสาวที่นั่งอยู่ที่ชิงช้าก็ลุกขึ้นมาหามะลิ และอ้อนวอนว่า

"หล่อนมาเล่นกับพวกเราดีกว่า สนุกดี ดูซิ พวกเราสวมมาลัยด้วยกันทุกคน สวมเสียซิหล่อน สวมเหมือนพวกเรา แล้วจะได้ไปนั่งชิงช้ากันอย่างไรล่ะ หล่อนจะได้เป็นน้องสาวคนเล็กของเรา" แล้วหญิงสาวทั้งสามก็พยายามอ้อนวอนให้มะลิสวมพวงมาลัย แต่มะลิไม่ยอมสวม แม้หญิงสาวพวกนั้นจะพยายามสวมให้ มะลิก็เอามือจับพวงมาลัยไว้ไม่ยอมให้สวม บอกว่าจะใส่เอง หญิงสาวทั้งสามก็ไม่ขัดข้องมอบพวงมาลัยให้มะลิ แล้วก็พาไปที่ชิงช้า พลางก็คะยั้นคะยอ

ให้สวมพวงมาลัย จะได้นั่งชิงช้าแล้วก็แกว่งไกวกันเล่นให้สนุกสนาน ทันใดนั้น หญิงสาวทั้งสามต่างก็ตบมือร้องเพลงเป็นทำนองช้าๆ เสียงเยือกเย็น ทำให้จิตใจมะลิเคลิบเคลิ้มไป แล้วสาวทั้งสามก็ขอร้องให้มะลิสวมพวงมาลัย มะลิเสียอ้อนวอนสามสาวไม่ได้ ทั้งจิตก็อยากเข้าไปเล่นด้วยอยู่แล้ว จึงหยิบพวงมาลัยกำลังยกขึ้นจะสวมหัว ทันใดนั้นก็มีเสียงดังขึ้นว่า

"หยุดก่อน" หญิงสาวทั้งสามพอได้ยินเสียงก็กลัวตัวสั่นหน้าซีด พอเหลือบไปเห็นพระแก่ๆ องค์หนึ่งซึ่งมายืนแต่เมื่อไรไม่มีใครรู้ ท่านยกไม้เท้าขึ้นชี้ หญิงสาวทั้งสามยกมือปิดหน้าร้องกรีด ร่างกายที่สวยงามก็กลายเป็นร่างที่น่าเกลียดน่ากลัว น้ำเหลืองเฟอะ ตาเหลือก ลิ้นห้อยยาวออกมาจากปาก

พระชราองค์นั้นตวาดซ้ำว่า "อีเวร มึงจะทำกรรมอีกแล้ว" พลางเงื้อไม้เท้าทำท่าจะฟาดลงไปที่ร่างผีร้ายทั้งสาม ปีศาจทั้งสามแสดงความเกรงกลัวแล้วก็หายไปทันที มะลิเห็นเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปเช่นนั้น ก็ตกตะลึงกลัวตัวสั่น เหลียวไปดู พระแก่องค์นั้นก็คือหลวงตาหูหนวก องค์ที่ตนเคยส่งสำรับท่านเมื่อยังไม่มรณภาพนั่นเอง รู้สึกสายตาของท่านมีความเมตตากรุณา เกิดความอบอุ่นใจ ความกลัวก็น้อยลง ในเวลานั้นไม่ได้นึกว่าท่านได้ตายไปแล้ว เห็นท่านมาช่วยจึงยกมือไหว้ท่าน ได้ยินเสียงท่านบอกว่า

"สีกาอย่าคิดสั้นอย่างนี้อีกนะ อย่าคิดว่าเป็นผีตายโหงมันสบายกว่าเป็นคน มันทุกข์ทรมานกว่านักโทษในเมืองมนุษย์สักร้อยเท่า กลับไปบ้านเถิดสีกา เชื่ออาตมาเถิด ไปบอกหม่ญาติให้ทราบว่าการฆ่าตัวตายต้องใช้เวรใช้กรรมทุกข์ทรมานมาก อย่าเห็นกงจักรเป็นดอกบัว" พูดแล้วหลวงตาก็หายวับไปทันที เมื่อหลวงตาหายไปแล้ว มะลิก็รู้สึกตัวได้สติคล้ายตื่นจากฝัน บริเวณลานที่เห็นก็ดี ดอกไม้สวยงามก็ดี ชิงช้าก็ดี หายไปหมด มองเห็นตัวอยู่ในดงกระถิน ส่วน

พวงมาลัยที่ถือไว้ก็คือผ้าแถบของตัวนั่นเอง ทำเป็นห่วงอยู่ในมือ เมื่อได้สติก็รีบวิ่งหนีกลับบ้านทันทีด้วยความตกใจ เคราะห์ดีที่ไม่กลัวมากเกินไปจนเป็นไข้หัวโกร่น เห็นจะอ่นใจที่ได้พบหลวงตา และท่านเป็นผู้ช่วยเอาไว้ก็เป็นได้ มิฉะนั้น คงไม่มีโอกาสทราบเรื่องแปลกประหลาดอย่างยิ่ง

ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา มะลิก็หมดแง่งอน หมดการตามใจตนเอง ไม่เอาแต่อารมณ์เหมือนแต่ก่อน ความสุขก็เกิดขึ้นในครอบครัวตลอดไป เรื่องนี้แม่ได้ทราบจากปากคำของมะลิ ซึ่งเล่าให้ฟังหลังจากวิ่งหนีกลับบ้านแล้ว และเล่าให้เพื่อนบ้านฟัง แล้วก็เล่ากันต่อๆ มา

ต่อจากนั้นมาภายหลังวันหนึ่ง เวลาประมาณก่อนเพล ก็มีคนโจษกันว่า มีจีนคนหนึ่งมาผูกคอตายอยู่ที่ประตูทางเข้าป่าช้าจีน คนที่ไปดูมาแล้วมาพูดกันว่า “มันไม่น่าจะตายเลย ผูกต่ำกว่าคนยืนเสียอีก แต่มันก็ตายไปแล้ว”

ข้าพเจ้าเป็นคนสนใจและเป็นคนอยากรู้อยากเห็น จึงได้ไปดูกับเขาด้วย เมื่อไปถึงเห็นคนมุงดูกันก็แหวกเข้าไปดูบ้าง เห็นแล้วก็สังเวชใจเป็นที่สด และมีความเห็นเหมือนคนอื่นว่าไม่น่าจะตายเลย อยากจะพูดว่าเมื่อผูกเชือกกับซี่ลูกกรงประตูแล้วเชือกก็ยังหย่อน พิจารณาดูแล้วหากว่าจะถูกฆ่าจากที่อื่น และผู้ร้ายนำมาผูกไว้ที่ประตูป่าช้า เป็นการตบตาก็ไม่ใช่ เพราะจีนผู้นั้นซึ่งอายุในราว ๔๐ ปี แต่งตัวภูมิฐาน ใส่เสื้อและกางเกงแพรดำขึ้นเงามัน ใส่รองเท้าอ่อนแบบจีนเป็นผ้า มีร่มผ้าสีดำด้ามเป็นขอสำหรับเกี่ยวแขนพิงอยู่ใกล้ๆ ผู้ตาย ศพนั้นมีสภาพครึ่งนั่งครึ่งนอนเพราะคอตกไปข้างหนึ่ง เนื่องจากมีเชือกเส้นเท่านิ้วก้อยผูกรั้งอยู่ อีกข้างหนึ่งผูกติดกับลูกกรงประตูสูงเพียงแค่คอ มือทั้งสองเหยียดตรงไปข้างๆ ตัว เสื้อผ้ายังอยู่ในสภาพเรียบร้อยไม่ยับเยิน นิ้วมือสวมแหวนตราเป็นทองคำ เป็นหัวสี่เหลี่ยมขนาดเท่าหน้าลูกเต๋าธรรมดา แสดงว่า

เป็นคนมีฐานะดี เมื่อข้าพเจ้าไปยืนดูสักครู่หนึ่ง พร้อมทั้งฟังชาวบ้านแถวนั้นวิจารณ์กันตามความเห็นต่างๆ ชาวบ้านบางคนก็พูดเสียงดังว่า “ที่นี่มันต้องมีคนผูกคอตายทุกปี”

หญิงอีกผู้หนึ่งกล่าวขึ้นว่า “ฉันเคยเห็นหน้านะเจ๊กคนนี้ เมื่อคราวมีงิ้วในงานทิ้งกระจาดแกยังมาช่วยเขาจัดงานเลย แต่แกจะอยู่ที่ไหนไม่มีใครรู้” สักครู่ก็เห็นพลตระเวนหลายคน พร้อมด้วยรถเข็นมีประทุนผ้าสีเขียวสำหรับใส่ศพ จัดแจงตรวจดูศพ จดลักษณะศพและแผลเป็น พร้อมทั้งตรวจดูตามกระเป๋าแล้วก็จดบันทึกของที่พบในตัวของผู้ตาย ข้าพเจ้ายังคอยชะเง้อดู เห็นในตัวมีกระเป๋าหนังชนิดกดปุ่มกลมๆ สองปุ่ม ปิดเปิดต้องบีบเข้าหากันยาวประมาณ ๕ นิ้ว เมื่อพลตระเวนเปิดออก พวกเด็กก็ชะเง้อดู ก็เห็นมีเงินเหรียญบาทสี่อัน อีกช่องหนึ่งมีธนบัตรหน้าเดียวสีเขียวใบละยี่สิบบาทอยู่สองใบ และมีผ้าเช็ดหน้าผืนหนึ่ง มีบุหรี่ตรานกอินทรีซองสีเขียวซึ่งมีบุหรี่เหลืออยู่อีก ๕ มวน แสดงว่าไม่มีใครแตะต้องสิ่งของเหล่านี้ในตัวผู้ตายเลย แม้แต่ร่มก็ไม่มีใครหยิบเอาไปจนเจ้าหน้าที่มาพบ เมื่อจดบันทึกรายงานละเอียดเรียบร้อยแล้ว ก็ยกศพใส่รถประทุนเขียว ใช้พลตำรวจเข็นไปตามถนน รถนั้นปิดอย่างมิดชิด แต่ก็ไม่วายจะมองเห็นหน้าศพโผล่ออกมา ได้ความว่า เมื่อไปถึงโรงพักสอบสวนอีกครั้งหนึ่งแล้ว ก็นำศพไปเก็บที่โรงพยาบาลหมอแฮร์ที่สีลม ให้หมอชันสูตรศพต่อไป

ข้าพเจ้ามาคิดดูว่า จีนที่ขายปาท่องโก๋มาผูกคอตายก็ดี จีนผู้ถือร่มแต่งตัวเรียบร้อยที่ผูกคอตายข้างป่าช้าจีนก็ดี เมื่อมาพิจารณาดูแล้ว ไม่น่าจะมาฆ่าตัวตายโดยสมัครใจเช่นนี้ เป็นเรื่องประหลาดเรื่องที่น่าคิด เมื่อมาเข้ากับเรื่องที่แม่เล่าให้ฟัง ก็เป็นเรื่องที่อัศจรรย์เรื่องหนึ่ง

เรื่องที่ ๓๐

เพื่อนร่วมตาย

เมื่อข้าพเจ้าไปในงานฌาปนกิจศพท่านผู้มีชื่อทางฝั่งธนบุรี รถยนต์ไปไม่ถึงวัด เราต้องจอดรถไว้ที่สุดถนนปลายทาง จากนั้นเราต้องเดินไปไม่ไกลนัก จนถึงฝั่งคลองมีเรือจ้างจำนวนมากจอดคอยรับส่งผู้ที่ไปในงานเป็นพิเศษ เราต้องลงนั่งในเรือจ้าง พอแขกนั่งเต็มลำ เรือก็ออกแจวลึกเข้าไปในคลอง รู้สึกว่าการนั่งอยู่ในเรือจ้างกว่าจะถึงวัดเป็นระยะทางไกลพอดู อากาศค่อนข้างร้อน ครั้งนั้นข้าพเจ้าได้รับบัตรเชิญเผาศพ นอกจากฝั่งธนบุรีแล้ว ทางฝั่งพระนครอีกสองงานในวันเดียวกัน ในเวลาไม่ห่างกันมากนัก ธรรมดาเมื่อมีหลายงานย่อมไม่มีโอกาสไปทั่วถึงได้ บังเอิญข้าพเจ้ารับบัตรเชิญงานนี้ก่อนจึงต้องขึ้นรถลงเรือไปในงานศพท่านผู้นี้ และคุณงามความดีของท่านเป็นเครื่องชักจูงใจ มิใช่แต่ข้าพเจ้าผู้เดียว ยังมีท่านที่อยู่ทางจังหวัดพระนครเป็นจำนวนมาก ได้อุตส่าห์มาด้วยความเคารพนับถือท่านผู้ตายดจเดียวกัน

ในเรือจ้างลำเดียวกันนั้น มีผู้โดยสารไปด้วยประมาณ ๘-๙ คน ในจำนวนนั้นมีสุภาพสตรี ๓ คน ผู้โดยสารเหล่านั้นข้าพเจ้าไม่เคยรู้จักมาก่อน ระหว่างเรือแจวมาตามลำคลอง มีสุภาพบุรุษ ๒-๓ คน สนทนากันถึงผู้วายชนม์ในเหตุการณ์ที่ผ่านๆ มาแล้ว ที่ท่านผู้นั้นได้

พบเห็นมาเล่าสู่กันฟังเพื่อฆ่าเวลา ท่านผู้ตายได้สร้างความดีไว้มาก เป็นที่ชื่นชมของบุคคลที่รู้จักคุ้นเคยทั่วไป คนเรือเมื่อได้ยินผู้ที่จะไปในงานสรรเสริญคุณความดีของผู้วายชนม์ก็อดอยู่ไม่ได้ จึงเล่าถึงตนเองก็ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ตายเมื่อยังมีชีวิตอยู่ เป็นที่นิยมชมชื่นหลายเรื่อง สุดท้ายยกย่องท่านผู้นี้ว่าเปรียบเสมือนต้นโพธิ์ต้นไทรใหญ่ มีกิ่งก้านสาขาแผ่ออกไป เป็นที่ร่มเย็นของหมู่นกกาได้มาอาศัย ทั้งหมู่สัตว์และมนุษย์ที่หนีร้อนมาพึ่งเย็น เมื่อพูดไปแล้วเสียงก็ค่อยๆ ขาดหายไป รู้สึกว่าสะอื้นออกจากลำคอ ทำตาแดงๆ มีน้ำตาเอ่อขึ้นมา ทำให้ผู้โดยสารต่างหน้าสลดนั่งฟังด้วยความสงบ ที่สุดคนเรือก็พูดออกมาอย่างลำบากว่า

"บัดนี้ ต้นโพธิ์ ต้นไทร นั้นหักโค่นลงเสียแล้ว... แต่นี้จะไม่ได้เห็นท่านผู้มีพระคุณเหมือนบิดาบังเกิดเกล้าอีกต่อไป เวลาร้อนก็ไม่รู้จะหันหน้าไปพึ่งใครเหมือนท่าน ผมหมดที่พึ่ง"

คนเรือใช้มือทั้งสองแจวเรือ ไม่สามารถจะปล่อยมือจากแจวมาเช็ดน้ำตาได้ จึงได้แต่เอียงคอยกแขนข้างหนึ่ง เอาแขนเสื้อขึ้นปาดน้ำตาที่ไหลเป็นทางทั้งสองข้าง ทุกคนที่อยู่ในที่นั้นหน้าเศร้าไปตามๆ กัน ปล่อยให้คนเรือระบายอารมณ์ออกมาเพื่อให้หายอัดใจ ข้าพเจ้าแอบเห็นสุภาพสตรีซึ่งใส่แว่นตากันแดดสีดำ เบือนหน้าไปทางอื่น แล้วใช้ปลายผ้าเช็ดหน้าสอดเข้าไปในแว่นแตะที่ข้างตาข้างจมูก ข้าพเจ้าเห็นใจพยายามหันหน้าไปทางอื่น ใจนั้นนึกว่าอันคนเราเมื่อประกอบความดีเป็นที่ประทับใจคน เมื่อชีวิตจากไป ก็ย่อมมีผู้รักและอาลัยเช่นนี้เป็นธรรมดา ถ้าหากผู้ใดประกอบกรรมชั่ว เหตุการณ์เช่นนี้คงไม่เกิดขึ้น ข้าพเจ้าคิดถูกที่เลือกมาในงานนี้ ได้รู้ได้เห็นชีวิตในแง่ต่างๆ ที่ยังไม่เคยพบ หันไปมองสุภาพสตรีอีกสองท่าน ก็พอดีเห็นท่านหนึ่งกำลังสั่งน้ำมูก และอีกท่านหนึ่งหันไปดูต้นไม้ บ้านเรือนตามริมคลอง โดยไม่กล้าหันหน้ามาให้เห็น สุภาพบุรุษบางท่านได้

ซักถามถึงชีวิตของท่านผู้วายชนม์ คนเรือก็ได้ให้ความกระจ่างเท่าที่รู้เท่านั้น ข้าพเจ้านั่งคิดมาตลอดทางว่า “อันบุคคลใดสร้างกรรมดีไว้ เมื่อจิตดับไปจากโลกนี้แล้ว มิช้าซากของท่านก็จะสูญสิ้นไปในกองเพลิง คงเหลือแต่กรรมดี ซึ่งยังมีผู้คนอาลัยรัก เสียดายยกย่องเปรียบประดุจร่มโพธิ์ร่มไทร อย่างคนเรือพูดถึง”

เมื่อเรือถึงท่าน้ำศาลาหน้าวัด เราเห็นทั้งเรือพายเรือแจวเป็นจำนวนมากจอดเรียงรายเป็นทิวแถว คนเรือต้องแหวกเข้าจอดส่งพวกเราที่บันไดท่าน้ำ แสดงว่าแขกได้มางานนั้นเป็นจำนวนมาก เสียงพิณพาทย์มอญหรือนางหงษ์ที่นิยมประโคมในงานศพ เสียงวังเวงทำให้ระลึกถึงผู้ตายมากขึ้น ได้ทราบว่าในวันนั้นเจ้าภาพได้จัดให้มีแจงซึ่งพระเป็นจำนวนร้อยๆ องค์เพิ่งจะเสร็จ กำลังทะยอยกันกลับกุฏิ และบางองค์ก็กลับวัดอื่น บางองค์ก็มีเรือสำปั้นมีศิษย์พายหัวท้าย ในบริเวณวัดมีพ่อค้า แม่ค้า ออกร้านขายทั้งอาหารเครื่องดื่มและเครื่องใช้ทั่วๆ ไป คล้ายงานวัดออกร้านประจำปี เพราะปรากฏว่าจะมีมโหรสพฉลองในคืนนั้น โดยมีทั้งโขน หนัง และหนังตลุง หนังสด ตามความนิยมของชนบท นอกจากนั้นยังมีดอกไม้เพลิงนานาชนิดประกอบในงานนี้ด้วย ข้าพเจ้าเห็นผู้คนที่มาช่วยในงานนั้นจะเป็นญาติหรือผู้ใกล้ชิดพวกเจ้าภาพ ต่างแต่งขาวแบบนุ่งผ้าโจงกระเบนทั้งชายและหญิงเดินกันขวักไขว่ รู้สึกว่าจำนวนแขกที่ได้รับเชิญนั้นมีมากเกินกว่าที่คิดไว้ และคงเป็นงานใหญ่งานหนึ่งในวัดนี้ เมรุที่เผาก็ได้ปลูกสร้างขึ้นใหม่ด้วยไม้สลักลวดลายประกอบขึ้น พร้อมทั้งชั้นเชิงลวดลายช่อกนกลายทองงดงาม ยอดแหลมเป็นชั้นขึ้นไปแบบปราสาทวิมาน ภายในเพดานบุผ้าขาวมีลายภาพในวงกลมบนเพดาน และตรงกลางบริเวณรอบๆ มีกระถางต้นไม้ประดับไม้ดัดเรียงรายอย่างสวยงาม เมรุนี้พร้อมที่จะถอดออกเป็นชิ้นๆ ขนย้ายไปได้สะดวก และพร้อมที่จะประกอบขึ้นได้โดยรวดเร็ว นอกจากนั้นมีม่านกำมะหยี่กั้นปิด

โลงศพเมื่อตั้งไว้บนเชิงตะกอน นอกจากนั้นมีการตบแต่งแสดงฝีมือแทงหยวก สลักลวดลายเป็นตัวพระยานาค ซึ่งแกะสลักจากมันเทศและฟักทอง มะละกอ ระบายสีสวยงาม ศิลปะรุ่นเก่ามีผู้นิยมกันมากตามชนบท แต่หาดูได้ยากทางพระนคร บันไดขึ้นลงได้ทั้งสี่ด้านปูด้วยพรม นอกจากนั้นยังมีดอกมะลิสดร้อยเป็นโคมตาข่าย ตรงกลางเป็นพวงระย้า มีดอกจำปาร้อยเป็นอุบะแขวนไว้ทั้งสี่มุมและตรงกลางหอมอบอวล ข้าพเจ้าคิดว่าการเผาคงใช้แบบเก่าดั้งเดิมที่เคยได้เห็นมา คือใช้ฟืนสุมโหมไฟ แล้วมีสัปเหร่อคอยถือเหล็กทิ่มแทงพลิกศพกลับไปมาให้ไหม้ทั่วถึง เพื่อไม่เปลืองฟืน และมีถังน้ำและกระป๋องไว้คอยตักราดข้างโลง เพื่อเลี้ยงโลงไม่ให้ไหม้ไฟก่อนที่ร่างซากศพจะเป็นเถ้าถ่าน หรือไม่ก็ประสงค์จะใช้ไม้โลงทำสิ่งอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อไป

เมื่อถึงกำหนดเวลา พวกเจ้าภาพนำศพออกจากศาลาที่ตั้ง มีพระภิกษุสงฆ์อาวุโสชักสายสิญจน์นำหน้า มีญาติมิตรที่สนิทติดตามมาเป็นจำนวนมาก บางท่านร่ำไห้อาลัยรักผู้ตาย บางท่านก็มีตาอันแดงกร่ำ ซึ่งแสดงว่าได้ผ่านการร้องไห้มาแล้ว บางท่านเป็นหญิงชรามากเดินแทบไม่ไหว มีผู้ช่วยพยุงสองข้าง ยังอุตส่าห์ตามศพเดินเวียนเชิงตะกอนได้ ๓ รอบ แล้วก็จัดเข้าสู่ที่เผาซึ่งจัดไว้ล่วงหน้า เมื่อจัดนำศพขึ้นตั้งเชิงตะกอนเรียบร้อยแล้ว จึงเริ่มทำการเชิญให้แขกผู้มีเกียรติทอดผ้าและเผาเป็นพิธีก่อน สำหรับชาวชนบทและเจ้าภาพเขานิยมเผาจริง ฉะนั้น เจ้าภาพจึงเชิญพวกที่ไปจากพระนครเผาก่อน เพื่อจะให้มีเวลากลับถึงพระนครก่อนค่ำ ทันใดนั้นพวกมโหรสพต่างก็เริ่มแสดงหน้าไฟ ตั้งแต่เริ่มเผาหลอกจนถึงสุดท้ายก็หยุด เพื่อแสดงกลางคืนต่อไป

พวกเราจึงเริ่มทยอยกันขึ้นไป เราได้พบสิ่งที่คิดว่าคงไม่มีใครเคยพบมาก่อน คือมีชายสูงอายุผู้หนึ่งนั่งยองๆ ก้มหน้าสะอื้น

พนมมืออยู่ในเขตปะรำบนเมรุเชิงตะกอนมุมหนึ่ง เสียงร้องไห้รำพันถึงคุณความดีของผู้ตาย มิได้เงยหน้ามาสนใจกับผู้อื่น ซึ่งกำลังทยอยผ่านไปเป็นจำนวนมาก ที่ซึ่งชายนั้นนั่งเป็นชั้นไม่เป็นที่กีดขวางพวกแขก รู้สึกว่าชายชราผู้นี้มีความอาลัยผู้ตายอย่างสุดซึ้ง พวกเราเข้าไปแสดงความเคารพร่างผู้ตายซึ่งอยู่ในโลง และวางดอกไม้จันทน์ธูปเทียนใต้โลงศพแล้วจึงเดินลง แต่ในใจข้าพเจ้าให้นึกสังเวชในชายสูงอายุผู้นั้นยิ่งนัก นับแต่ข้าพเจ้าเคยไปงานศพมามากราย นานๆ จะได้พบเจ้าภาพบางรายที่เป็นสุภาพสตรีร้องไห้ รำพันถึงสามีหรือบุตรซึ่งได้จากไปไม่มีวันกลับ ยังไม่เคยพบบรษร้องไห้รำพันเช่นนี้ เพราะไม่เห็นมาก่อนก็เห็นแปลก เราถือว่าบุรุษนั้นเป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็งอดทน น้ำตาจะไม่ออกง่ายๆ และยิ่งอยู่ในวัยสูงอายุแล้วเห็นโลกมามาก การเศร้าโศกอาลัยจึงแสดงออกมาให้เห็นได้ยาก แต่ท่านผู้นี้มาร้องไห้สะอึกสะอื้นรำพันถึงผู้ตาย ย่อมจะประหลาดและพิเศษ เสียงที่ข้าพเจ้าได้ยินโดยบังเอิญบางตอนยังจำได้ว่า

“ไม่ว่าพี่จะไปอยู่ที่ไหน ข้าจะขอติดตามไปด้วยทุกชาติ”

เมื่อได้ยินเช่นนั้น ทำให้จิตใจหดหู่และเกิดความสนใจยิ่งนัก แต่ยังไม่ทราบว่าจะไปติดตามสืบเรื่องได้อย่างไร คิดว่าพอหมดงานแล้วจะติดต่อสอบถามญาติของผู้ตาย ที่ข้าพเจ้าเคยรู้จักคุ้นเคย คงมีโอกาสได้ทราบความจริงว่า ชายผู้นั้นคือใครและมีความสัมพันธ์กับผู้ตายเพียงไร เมื่อเราเผาหลอกเสร็จก็ลาเจ้าภาพ ลงเรือจ้างออกเดินทางจากวัดกลับสู่ที่จอดรถ และบังเอิญเราลงเรือจ้างลำเดียวกับเวลามา ผู้โดยสารก็เป็นชุดเดียวที่มาด้วยกัน ครั้งนี้เรายิ้มให้กันด้วยไมตรีจิต เมื่อนั่งเรียบร้อยแล้ว คนเรือคนเดิมเริ่มถ่อเรือออกจากศาลาหน้าวัดเพราะเป็นเวลาน้ำลง ความจริงทางเจ้าภาพที่ได้จัดเรือไว้รับรองนั้น นอกจากเรือจ้างสำหรับผู้ที่มารถยนต์จอดไว้ปลายถนนฝั่งธนบุรีแล้ว ยังมีเรือยนต์ไปรับส่งถึงท่าเตียนเพราะเป็นระยะทางไกล

กฎแห่งกรรม

เมื่อเรือจ้างล่องมากลางคลอง เราสนทนากันด้วยเรื่องชายสูงอายุ ซึ่งเป็นที่สนใจของทุกคน ได้ซักถามคนเรือแต่ไม่ได้เรื่องอะไรแจ่มแจ้ง เพราะแกก็ไม่ทราบอะไรลึกซึ้งมากนัก นอกจากที่ได้ระบายความรู้สึกออกมาแล้วเท่านั้น ทันใดนั้นข้าพเจ้าได้ยินสุภาพสตรีที่สวมแว่นตาดำพูดขึ้นว่า

"อิฉันรู้จักแกดีค่ะ แกชื่อลุงบัว (ชื่อสมมุติ) เมื่อก่อนอิฉันเคยอยู่บ้านลุงบัว ซึ่งไม่ห่างไกลจากบ้านลุงชมผู้ตายมากนัก เพราะฉะนั้นเรื่องอะไรในสองครอบครัวนี้ อิฉันทราบเรื่องได้ดี ได้ทราบเรื่องราวของท่านทั้งสองด้วยปากคำของท่านเอง เพิ่งจะเห็นห่างกันเมื่ออิฉันมีเรือน ย้ายไปอยู่กับสามีทางฝั่งพระนคร"

พวกเราหันมาสนใจกับสุภาพสตรีผู้นั้นทันที เสียงสุภาพบุรุษผู้หนึ่งพูดว่า

"จะเป็นพระคุณอย่างยิ่งเทียวครับ ถ้าคุณจะเล่าให้พวกเราฟังถึงเรื่องลุงบัวกับท่านผู้ตาย เพราะพวกเรากำลังสนใจมากที่ได้พบเหตุการณ์เช่นนี้ที่ยังไม่เคยพบมาก่อน อย่างน้อยก็ต้องมีเหตุการณ์ที่น่าสนใจแฝงอยู่เบื้องหลัง จึงเป็นเหตุให้ชายสูงอายุแสดงออกมาด้วยความรู้สึกอย่างลึกซึ้ง ไม่สนใจต่อผู้ใด และโลกภายนอกที่จะมองไปในแง่ของความอ่อนแอทางจิตใจของแก และบางท่านก็อาจจะนึกติเตียนว่า มีอายุแล้วควรจะระงับจิตใจได้"

เสียงสุภาพสตรีผู้นั้นพูดว่า "ยินดีมากค่ะ ที่อิฉันจะได้มีโอกาสเล่าประวัติเกี่ยวกับท่านทั้งสองที่อิฉันเคารพนับถือ เท่าที่ทราบจากปากคำโดยตรง ความจริงอิฉันเรียกท่านทั้งสองว่าคุณตาค่ะ แต่อิฉันจะขอเรียกท่านอย่างที่มีผู้เรียกท่านทั่วๆ ไปว่า ลุงชม ลุงบัว และจะเริ่มเล่าตั้งแต่ท่านทั้งสองเริ่มรู้จักกัน

เมื่อครั้งหนุ่มๆ คุณลุงชมก็มีความคิดอย่างคนหนุ่มๆ ทั่วไป คือ อยากจะผจญภัยท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่างๆ และแปลกถิ่น

นับย้อนหลังจาก พ.ศ. ๒๕๐๐ ประมาณสี่สิบกว่าปี เวลานั้นคุณลุงชมยังหนุ่มมีความทะเยอทะยาน แม้จะมีฐานะดี ได้รับการศึกษามีความรู้ดี และเป็นบุตรชายคนเดียวของพ่อแม่ที่มั่งคั่งในตำบลนั้น และเป็นลูกที่พ่อแม่ตามใจ ลุงชมเป็นคนใจใหญ่ โอบอ้อมอารีต่อคนที่คุ้นเคยรู้จักทั่วไป ชอบเอาความทุกข์ของคนอื่นมาเป็นความทุกข์ของตน

วันหนึ่ง ขณะที่ลุงชมไปนั่งที่ร้านกาแฟซึ่งอยู่แถวบ้าน ก็มีบุรุษผิวเนื้อดำแดง อายุกลางคน เป็นนายหน้าหาคนงานส่งไปทำงานต่างจังหวัดคนหนึ่ง ถามว่าจะมีใครสมัครไปทำงานทางปักษ์ใต้บ้าง ค่าแรงคิดเป็นรายวัน วันละ ๕ บาท ใครตกลงก็มาลงชื่อ แล้วไปพบกันที่ท่าเรือวัดพญาไกร ผู้ที่ตกลงสมัครไปทำงานปักษ์ใต้ในครั้งนั้น มีลุงชมร่วมอยู่ด้วย เมื่อตกลงทำสัญญาและนัดพบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ลุงชมก็กลับบ้านบอกพ่อแม่และพวกญาติๆ ว่า ได้ตกลงทำสัญญาจะไปทำงานทางปักษ์ใต้ พ่อแม่ของลุงชมนั้นไม่พอใจและไม่เห็นด้วย เพราะไม่ใช่เป็นคนยากจนถึงกับจะเสี่ยงภัยเช่นนั้น และเตือนว่า อย่าเห็นแก่ลาภทางไกล อย่าเชื่อคนแปลกหน้า

แต่ลุงชมบอกว่า “ได้ตัดสินใจแล้วว่าจะไปเที่ยวเผชิญโชค และนัดหมายเป็นที่ตกลงทำสัญญารับเงินล่วงหน้าไว้แล้ว ไม่มีทางที่จะหยุดการไปได้”

ผู้ใหญ่พูดไม่ออกเพราะเคยตามใจมาก่อน ครั้นถึงกำหนดก็มีคนไปรออยู่ที่ท่าเรือ เพื่อเดินทางไปพร้อมกันเป็นจำนวนหลายสิบคน นายหน้าเรียกชื่อตามบัญชีสัญญา เมื่อครบแล้วจัดการจ่ายค่าโดยสารตามจำนวนคนที่ไป และพาไปลงเรือกลไฟเดินทะเลซึ่งเดินตามชายฝั่ง พวกที่ไปต่างหอบหิ้วเครื่องใช้สิ่งของที่จำเป็นลงเรือไปด้วย พวกที่ไปนั้นบางคนมีฐานะดี แต่สมัครเพื่อไปหาความสนุก บางคนไปเพราะหางานในกรุงทำไม่ได้ บางคนก็ไปเพราะความยากจน

อยากได้ค่าแรงมาก เมื่อเดินลงเรือต่างมีกิริยาร่าเริงตามภาษาคนหนุ่ม แต่ที่เงียบเหงาเศร้าใจก็มี มีคนมาส่งที่ท่าเรือไม่น้อย ครั้นถึงเวลาเรือใช้เครื่องจักรแล่นออกจากท่าไปตามลำน้ำ พ้นปากอ่าวรอนแรมไปในทะเล ที่สุดก็ถึงจุดหมายปลายทาง จอดที่ท่าเรือเมืองหนึ่งทางปักษ์ใต้ แล้วพวกที่ไปจากกรุงเทพฯ เพื่อมาทำงานจึงลงจากเรือ มีพวกสวนยางออกมารับหลายคน แต่ทุกคนดูหน้าตาเหี้ยมเกรียม ไม่ช้าพวกที่มาจากกรุงเทพฯ ก็เดินทางเข้าไปในป่า พวกที่มารับต่างก็มีปืนยาวคนละกระบอก เดินขนาบข้างมีประมาณ ๑๐ คน ตอนนั้นลุงชมเล่าว่ารู้สึกไม่สบายใจ เพราะดูคล้ายกับนักโทษที่ถูกคุมตัว การเดินทางไกลแสนไกลจึงมาถึงแม่น้ำ แม้ว่าไม่กว้างนักแต่ไหลเชี่ยว พบว่ามีเรือมาคอยรับอยู่แล้ว พวกที่จะไปทำงานต้องลงเรือข้ามฟาก เมื่อขึ้นจากเรือแล้วก็ได้พบรถยนต์มาคอยรออยู่หลายคัน ต่างก็รีบขึ้นรถ แล้วหัวหน้าคนงานจึงสั่งให้รถออกเดินทางต่อไปในป่าลึก ห่างผู้คน บ้านช่องไม่มี มองดูแล้วเศร้าใจ คิดว่ากำลังจะเดินทางไปสู่ที่ไกลจากความเจริญ ชุกชุมไปด้วยสัตว์ป่า รถยนต์คงวิ่งเป็นชั่วโมงๆ ไม่ช้าก็มาถึงบ้านพักคนงาน ปลูกเป็นเรือนแถวยาว หลังคามุงด้วยพวกหญ้าแห้ง

พอไปถึงเป็นเวลาหัวค่ำแล้ว มีโรงเลี้ยงอาหารตามมีตามเกิด พวกที่ไปถึงกินด้วยความหิว ไม่คำนึงถึงรสอาหาร เขาจัดให้นอนเรียงแถวคล้ายๆ นักโทษ คนงานเก่าก็มีอยู่แล้ว ลุงชมไม่สบายใจ เพราะหน้าพวกที่อยู่เก่านั้นดูไม่ค่อยสบายใจเลย เป็นคนมีทุกข์ ไม่มีใครปริปากพูดทักทายเท่าที่ควรจะทักทายพวกที่มาใหม่ในฐานะเป็นเพื่อนร่วมงาน แต่คืนนั้นพวกกรุงเทพฯ ต่างนอนหลับเหมือนตาย เพราะต้องเดินทางมาตลอดทั้งวัน ลุงชมไม่เคยเดินทางไกลเช่นนี้มาก่อน ฉะนั้น จึงล้มตัวลงนอนทั้งเหงื่อไคล พอตัวถึงพื้นก็หลับอย่างสลบไสลจนรุ่งเช้า

พอเสียงระฆังดังขึ้น เป็นสัญญาณให้รีบรับประทานอาหาร ทุกคนต่างเข้าไปในโรงอาหาร เขาแจกจานเคลือบและช้อนเคลือบ เรียงตัว ไปรอคนตักข้าวและแกงราดลงบนข้าว เสร็จแล้วต่างไปนั่งรับประทาน พอถึงเวลาเขาตีระฆัง ทุกคนต้องหยุดรับประทานอาหาร จะอิ่มหรือไม่ เขาไม่สนใจ เพราะถึงเวลางานแล้ว ทุกคนต้องไปทำงานตรงเวลา มีคนถือปืนคอยคุมไปด้วย

ลุงชมเล่าว่า “มารู้สึกตัวว่าไม่ได้มาทำงานเสียแล้ว มาถูกคุมขังเป็นนักโทษมากกว่า เพราะเมื่อออกมามองดูบ้านพักคนงานยาวเป็นแถวนั้น มีลวดหนามขึงถี่และสูงล้อมรอบไม่มีทางออก นอกจากทางเข้าออกทางประตูเดียวเท่านั้น และมีคนยามถือปืนยืนเฝ้าประตู จึงรู้ว่าถูกหลอกมาทำงานเป็นทาส เหมือนอยู่ในนรกในเมืองมนุษย์”

ทำให้ลุงชมนึกถึงคำผู้ใหญ่ที่เตือนว่า ลาภทางไกล คนแปลกหน้าอย่าได้ไว้วางใจ รู้ว่าผู้ใหญ่พูดถูกเมื่อสายเสียแล้ว ในเวลาเข้าป่า เขาจ่ายเลื่อย จอบ เสียมและเครื่องหักล้างถางพง มีงานบุกเบิกและทำสวนยางในป่า แต่การที่จ่ายเครื่องใช้นั้น มีคนคุมถือปืนยาวคอยระวังจับตาอยู่ตลอดเวลา เมื่อใช้เสร็จแล้วต้องรีบนำเครื่องมือใส่หีบลั่นกุญแจ และเขาจะมีคนตรวจดูให้ครบทุกชิ้นตามจำนวนที่เบิกมา บัดนี้จึงรู้ว่าทุกคนต้องทำงานหนักอย่างนักโทษ มีคนถือปืนคอยคุมอยู่ตลอดเวลา ทั้งเวลานอนกลางคืนด้วย พวกคนงานไม่สามารถจะหลบพ้นสายตาไปได้ แต่ต้องทนอยู่ทนทำ ทั้งที่ตัวอยากหนีออกจากที่คุมขังอย่างนักโทษ

สถานที่พักของคนงาน คือนรก คนงานมาจากกรุงเทพฯ และจังหวัดอื่นเพิ่มมากขึ้น แต่ได้ข่าวว่ายังไม่พอกับจำนวนที่ต้องการ คนมากก็ยัดเยียดกันอยู่ ยัดเยียดกันนอน และได้ข่าวจะขยายโรงพักคนงาน การกินการอยู่คล้ายเลี้ยงสัตว์มากกว่าเลี้ยงคน อาหารไม่พออิ่มท้องแต่ต้องทำงานหนักตลอดวัน เวลาพักผ่อนก็คือเวลานอน

เท่านั้น ไม่ช้าคนงานจึงล้มป่วยด้วยไข้มาเลเรีย และโรคขาดอาหาร ไม่พอเลี้ยงร่างกาย ซึ่งต้องตรากตรำงานหนัก มีพวกที่ไว้วางใจของเจ้าของสวนยางคนหนึ่ง มีความรู้พยาบาลอย่างงูๆ ปลาๆ ตั้งตัวเป็นหมอจำเป็น รักษากันด้วยยาควินนินและยากลางบ้านตามมีตามเกิด ที่หายก็มี ที่ตายก็มี ทุกอย่างถูกตัดขาดจากโลกภายนอก การติดต่อไม่มีหวัง นอกจากพวกมาส่งอาหารและของใช้จากเมืองโดยรถยนต์เท่านั้น แต่พวกผู้คุมไม่ยอมให้โอกาสพวกคนงานไปพบปะพวกนี้ ลุงชมบอกว่า ถึงจะพบปะก็ไม่มีประโยชน์อะไร เพราะเขาคงเป็นพวกที่เจ้าของสวนยางไว้ใจ ส่วนผู้คุมนั้นพูดไทยไม่ได้ ไม่ทราบว่าเป็นชาติอะไร มีแต่ความเหี้ยมโหด ได้แต่ทำมือภาษาใบ้ไม่ให้หนี ถ้าหนีจะยิงให้ตาย แล้วทำท่าเตรียมจ้องปืนยาวมาทางคนงาน เพราะฉะนั้น พวกคนงานไม่มีใครกล้าเสี่ยงชีวิตหนีออกมา ทิศทางที่จะไปก็ไม่รู้แน่ว่าทางไหน ถ้าหลงทางอยู่กลางป่ามีหวังเป็นเหยื่อของสัตว์ร้ายในป่า ทั้งอาหารคงไม่มีโอกาสหาติดตัวไปได้ เพราะกินทุกวันก็ไม่ค่อยจะอิ่มท้อง พวกเจ้าของสวนยางจึงวางใจว่าไม่มีใครหนีไปได้ ทั้งคนงานท้อใจไม่มีใครกล้าพอที่จะหลบออกจากที่คุมขัง เพื่อเสี่ยงกับความอดอยากในกลางป่า ซึ่งมีสัตว์ร้ายชุกชม หรือหนีไม่ทันก็ถูกยิงตาย จึงเลือกเอาชีวิตแต่ต้องอยู่ในขุมนรก ทนลำบากดีกว่า

ต่อมา ลุงชมได้รู้จักกับลุงบัวเพราะอยู่ใกล้ชิดทั้งเวลานอนก็เคียงข้างกัน จึงมีโอกาสได้ปรับทุกข์สู่กันฟัง ต่างเห็นอกเห็นใจยามยากเช่นนี้เป็นเวลาที่ต้องการเพื่อนซื่อสัตย์ที่ไว้ใจได้เพื่อความอ่นใจ เมื่อรู้จักอัธยาศัยก็รักใคร่กันยิ่งขึ้น ที่สุดได้สาบานเป็นเพื่อนน้ำมิตร ว่าจะร่วมเป็นร่วมตายกัน เป็นคู่ทุกข์คู่ยาก ถึงจะลำบากยากแค้นอย่างไร ไม่ทอดทิ้งกัน ลุงชมนั้นมีอายุแก่กว่าลุงบัวหนึ่งปี ลุงบัวจึงเรียกว่าพี่ แล้วต่างช่วยกันคิดหาทางหนีให้พ้นจากสวนยางขุมนรก หนีไปตายเอาดาบหน้า เพราะการอยู่ต่อไปมีทางตายแน่

การหนียังมีโอกาสรอดมากกว่า ฉะนั้น แผนการที่จะคิดหนีค่อยๆ กระซิบให้ทราบทั่วกัน สำหรับหมู่คนกรุงเทพฯ ที่พอจะไว้ใจได้ การวางแผนการหนีครั้งนี้จะเลือกเอาแต่คนแข็งแรง มีความอดทน ใจหนักแน่น ไม่อ่อนแอย่อท้อ ตกลงเลือกได้คนเสียสละเพื่อเสี่ยงชีวิตหนีออกไปได้สิบสองคน รวมทั้งลุงชมและลุงบัวอยู่ในจำนวนนั้นด้วย ถ้าหนีรอดไปได้หมายถึงทุกคนที่ถูกกักกันจะเป็นอิสระทั้งหมด ที่สุดต่างนัดหมายโดยค่อยๆ กระซิบทั่วถึง พวกที่รู้กันวางแผนว่าจะหนีแบบไหนจึงจะปลอดภัย ข้อสำคัญเรื่องอาหาร เพราะเป็นกลางป่าดงดิบ บริเวณรัศมี ๒๐ กิโลเมตรคงจะหาชาวบ้านชาวป่าที่เป็นอิสระไม่ได้ ถ้ามีคงอยู่ในอิทธิพลของเจ้าของสวนยางขุมนรก นอกจากจะข้ามลำน้ำไปแล้ว ฉะนั้น ความหวังพึ่งและอาศัยหลบภัยกับพวกนี้ก็เท่ากับหนีเสือปะจระเข้ ครั้งแรกเตรียมเสบียงอาหาร คือเวลารับประทานอาหารต่างคนต่างแอบเก็บข้าวสุกไว้วันละนิดหน่อย แม้แต่คนไม่ได้หนีไปด้วย ก็พยายามช่วยแอบเอาข้าวสุกไปแอบตากแดดให้แห้ง เพื่อจะมอบให้พวกที่หนีพอเป็นอาหารในยามหิว เพื่อต่ออายุไปได้โดยไม่อดตายกลางป่า จากนั้นคอยมองดูทิศทางที่รถส่งเสบียงมาทางทิศไหน จำไว้จะได้หนีไปทางนั้น คิดว่าคงนำไปสู่อิสระสู่หมู่บ้านและในเมืองได้ จากนั้นก็คอยรอวันอิสระที่จะมาถึง ต่างคิดว่าการหนีเวลากลางวันคงจะเป็นเป้าให้พวกผู้คุมมันติดตามได้ง่าย จึงวางแผนการกัน โดยจะหนีเวลากลางคืนข้างแรมอ่อนๆ ใช้ความมืดตอนหัวค่ำบังตา กะเวลาหนีออกไปแล้วเดือนจะขึ้นจนสว่างร่งเช้า อาศัยแสงเดือนเป็นเครื่องนำทาง อีกประการหนึ่งคิดว่า พวกผู้คุมคงไม่กล้าติดตามในเวลากลางคืน เพราะกลัวพวกหนีจะซุ่มทำร้ายเอา ทั้งคนงานที่อยู่ในบ้านพักหรือค่ายนรกที่ไม่หนีมีอีกมาก จะระดมผู้คนที่ติดตามผู้หนี ก็กลัวไม่มีคนควบคุมทางค่ายพัก จึงเป็นการพะว้าพะวง พวกผู้คุมและพวกสวนยางมีเพียงยี่สิบ

กว่าคนเท่านั้น เมื่อคนงานพร้อมใจกันแล้ว คงไม่สามารถรั้งไว้ได้อยู่ ในที่สุดวันอิสระก็มาถึง ในคืนวันนั้นเอง พวกคนงานที่ไปจากกรุงเทพฯ ต่างทราบทั่วกันว่า วันสำคัญระหว่างความตายหรืออิสรภาพกำลังมาถึง ทุกคนเตรียมตัวด้วยความตื่นเต้น ต่างก็เตรียมของเท่าที่มีอยู่ เช่นข้าวตากเป็นต้น นับว่าเป็นของสำคัญ คืนนั้นคิดกันว่า จะรีบนอนแต่หัวค่ำเพื่อเอาแรงไว้หนี แต่ไม่มีใครนอนหลับตามที่ตั้งใจไว้ เพราะเป็นครั้งสำคัญที่ต้องผจญต่อความเป็นความตายในชีวิต เพราะทุกคนใจเต้นประสาทตื่น ทั้งกลัวทั้งดีใจที่จะเป็นอิสระ กะเวลาก่อนเที่ยงคืนเล็กน้อยเป็นยามหนี และเลยเที่ยงคืนไปพระจันทร์จะขึ้น จึงไม่มีใครนอนหลับตามที่นึกไว้ เดิมตกลงกันว่าจะหนีตอนตี ๓-๔ เพราะเป็นเวลาที่คนยามง่วงชอบหลับตอนนี้ แต่นึกดูว่าเวลาหนีมีน้อย คงไปไม่ถึงไหนจะสว่างเสียก่อน จึงเปลี่ยนเวลาใหม่ ไม่ช้าเวลาของอิสรภาพก็มาถึง

ในเวลากลางคืน มีคนเฝ้ายาม ๒ คน คือ เฝ้าประตูทางเข้าคนหนึ่ง อีกคนหนึ่งสะพายปืนเที่ยวเดินตรวจรอบๆ บริเวณที่พักของคนงาน เห็นจะเป็นเพราะความประมาท ไม่เคยคิดว่าจะมีคนงานหลบหนี เพราะกลางวันทำงานมาเหนื่อยสายตัวแทบจะขาด คงหลับกันสบาย จึงวางยามไม่เข้มแข็งเหมือนควบคุมในเวลากลางวัน พอถึงเวลานัดหมาย พวกคนงานที่เลือกแล้วก็ค่อยๆ ทยอยคลานออกจากที่พักเงียบๆ เลือกคนที่อาสาออกนำหน้า ล้วนแต่รูปร่างแข็งแรงล่ำสันเพื่อจัดการกับยามผู้คุมไม่ให้ส่งเสียงร้องเรียกพวกให้ช่วย และอีกพวกหนึ่งไปจัดการกับยามเดินตรวจรอบๆ ที่พัก อีกพวกหนึ่งไปจัดการปลดระฆังออกทิ้งเสีย เพราะจะทำให้ตีบอกสัญญาณเหตุร้ายไม่ได้ทันท่วงที ทุกอย่างได้เป็นไปตามแผนการ พวกอาสารุ่นแรกคลานออกมาทางประตู เพราะตะเกียงรั้วแขวนอยู่ส่องสว่างกลัวยามจะเห็น จึงค่อยๆ คลานอกติดดินออกมา โชคดีจัดการกับยามได้

โดยง่าย เพราะคนยามหลับแต่หัวค่ำ คอตกปืนพาดตัก ศีรษะพิงรั้วประตูนั่งอยู่ พวกหนีคลานเข้ามาใกล้ไม่ให้รู้ตัว ไม่ช้ายามก็ถูกรัดคอเอาผ้าผูกปากช่วยกันมัดแน่นจนหลังแอ่น ดิ้นไม่ไหว ร้องไม่ออก ถ้าไม่มีคนมาแก้ไม่มีหวังหลุดเองได้ อีกพวกหนึ่งจัดการกับยามเดินตรวจซึ่งอยู่ห่างกันคนละมุมกับประตู ขณะนั้นกำลังสูบยาจึงเอาปืนยาวพิงไว้ข้างฝา หยิบบุหรี่เอาไม้ขีดมาจุด หน่วยอาสาที่ซุ่มคอยอยู่กระโดดเข้ารัดคอ ไม่ช้าก็ถูกผ้าขาวม้าควั่นเป็นเกลียวมัดปากแน่น ไม่มีเสียงรอดออกมาได้ แล้วมัดมือ มัดเท้า ตกเป็นเชลยเหมือนเพื่อนของมันทุกอย่างเรียบร้อยสมดังความตั้งใจไว้ทุกอย่าง และได้ริบปืนเอาไปด้วยทั้งสองกระบอก

ไม่ช้าพวกวางแผนการซึ่งเป็นคนกรุงเทพฯ อาศัยความมืดข้างแรม ค่อยๆ หลบออกจากค่ายพักคนงานหรือค่ายนรก ในยามสงัดเงียบกลางป่าดงดิบ พวกคนงานรวมกันเป็นหมู่ และคนมีปืนซึ่งริบมาจากยามเดินนำหน้าหนึ่งกระบอกเพื่อป้องกันสัตว์ร้าย ข้างหลังมีคนถือปืนอีกหนึ่งกระบอกเพื่อระวังการโจมตี การเดินทางจะปลอดภัยจนกว่าจะถึงรุ่งเช้า เพราะกลางคืนพวกผู้คุมไม่กล้าติดตามดังที่คิดไว้

ฉะนั้น การเดินทางหนีออกจากค่ายนรกในกลางคืนวันนั้นจึงปลอดภัย ไม่มีวี่แววว่าผู้คุมจะติดตามมาล่าตัวคืนไป การเดินทางเป็นไปอย่างเร่งรีบตลอดคืน ความกลัวที่จะต้องกลับไปอยู่ที่สวนยางนรก ทำให้มีมานะอดทนไม่มีใครง่วงนอน คิดอยู่แต่ว่า อย่างไรเสียพวกนั้นคงต้องออกติดตามกลับคืนไป หรือไม่ก็ฆ่าเสีย ไม่ให้คนงานอื่นเอาเยี่ยงอย่าง เพราะการที่ปล่อยให้คนงานหนีรอดไปได้ หมายถึงความพินาศฉิบหายของการทารุณโหดร้ายจะต้องยุติลง เรื่องจะต้องถูกเปิดเผยให้โลกภายนอกได้รู้ถึงความเหี้ยมโหด ความจริงที่กักขังคนไว้ใช้แรงอย่างสัตว์ ให้อาหารกินพอกันตาย ความเป็นอยู่อย่างในขุมนรก

พอท้องฟ้าสางๆ ต่างเอาข้าวตากที่ติดตัวมาเคี้ยวกินที่ริมธาร

น้ำใสและจืดสนิท ต่างกินอย่างรีบร้อน พักผ่อนแต่ให้หายเมื่อยล้าในการเดินทางมาตลอดรุ่ง และจะต้องหนีต่อไป แต่การหนีเพื่อความอิสระย่อมพักนานไม่ได้ ทั้งท้องฟ้าสว่าง การหนีเวลากลางวันมีอันตรายมาก เพราะง่ายต่อการติดตาม ยังอยู่ในป่ายังไม่พ้นอันตรายจึงต้องกระจายออกแยกย้ายหมู่ละ ๓-๔ คนเป็นอย่างมาก เพื่อหลบหลีกผู้ติดตามได้ง่ายกว่าคนกลุ่มใหญ่ หลังจากพักแล้ว ต่างแยกย้ายหนีต่อไปจนกว่าจะถึงปลายทาง

เช้าวันนั้น รู้สึกว่ายิ่งแดดออกยิ่งอิดโรยมากขึ้น แต่ต้องแข็งใจบุกต่อไป จนผ่านเวลาเที่ยงไปแล้ว จึงได้ยินเสียงรถยนต์มาแต่ไกล ทราบว่าพวกผู้คุมกำลังเดินตามใกล้จุดเข้ามาแล้ว ทุกคนหนีต่อไปอย่างไม่คิดชีวิตและความเหน็ดเหนื่อย ต่างก็กระจายกันออกไป ความอดทน ความแข็งแรง และมีไหวพริบเท่านั้นที่จะเอาตัวรอด สำหรับลุงชมกับลุงบัวสองคนไม่ยอมห่างกัน ลุงบัวนั้นเป็นคนมีร่างกายกำยำแข็งแรงกว่าลุงชม เมื่อลุงชมไปทางไหนลุงบัวก็ติดตามไปด้วย และเนื่องจากทั้งสองเป็นเพื่อนน้ำสาบานกัน จึงไม่ยอมออกห่าง ความอิดโรยทำให้ลุงชมซึ่งมีกำลังน้อย ต้องล้มลุกคลุกคลานตลอดเวลา บางครั้งลุงชมล้มลงด้วยหมดกำลัง ลุงบัวเข้าประคอง ทั้งสองวนเวียนอยู่ในดงดิบเพื่อหลบหลีกคนติดตาม นานๆ ได้ยินเสียงปืนก้องป่าสักนัดหนึ่ง บัดนี้ทุกคนต้องช่วยตัวเองหนีไปให้พ้นไปให้ไกล นึกถึงขุมนรกแล้วทำให้ต่างมีกำลังใจขึ้นอีกมาก พวกที่มาด้วยกันต่างพลัดกันไปคนละทาง สุดแต่ใครจะไปทางไหนเพื่อเอาตัวรอด ลุงชมยิ่งแข็งใจเดิน ขาก็ยิ่งอ่อนลง แม้แต่จะคลานก็แทบไม่ไหว แต่ลุงบัวแข็งแรงช่วยพยุงครึ่งจูงครึ่งลาก เพราะจะมัวพักคงหนีไม่พ้นแน่ ลุงชมเหนื่อยใจแทบขาดต้องแข็งใจหนีต่อไป

ไม่ช้ามองเห็นลำแม่น้ำอยู่ข้างหน้า แม้จะไม่กว้างใหญ่นักก็จริง ประกอบด้วยความเหนื่อยแทบใจจะขาด และจะหมดกำลังอยู่แล้ว

เพียงแต่เดินต่อไปก็ไม่ไหว ถ้าลงน้ำว่ายหนีข้ามฟากขึ้นทางฝั่งโน้นแล้ว มีหวังจมน้ำตายแน่ ลุงชมจึงขอร้องให้ลุงบัวปล่อยตัวไว้ฝั่งทางนี้ แล้วว่ายน้ำหนีเพื่อเอาตัวรอดผู้เดียว อย่าเป็นห่วงแกเลย ขอให้ตายเพียงคนเดียวดีกว่าตายสองคน และถ้าลุงบัวหนีพ้นไปแล้ว คนทางค่ายนรกในสวนยางกลางดงดิบจะพันทุกข์ไปด้วย แต่ลุงบัวเป็นคนรักเพื่อนจึงไม่ยอมเห็นแก่ตัว มีความสงสารและเห็นใจเพื่อนมาก จึงบอกว่า

"เราได้ร่วมสาบานกันแล้ว จะเป็นตายเราก็ไม่ทิ้งกัน ขออย่าให้พี่ชมท้อใจเลย เป็นตายอย่างไรต้องไปด้วยกัน ถึงไหนถึงกัน ข้าไม่ยอมหนีเอาตัวรอดเป็นอันขาด"

ลุงบัวบอกว่า ลงแกได้รักใครแล้ว ต้องรักและซื่อสัตย์ แม้ชีวิตตัวเองก็สละให้ได้ ขอซื่อตรงต่อเพื่อนไปจนตาย จะคอยหลบอยู่แถวนี้จนกว่าพอจะมีกำลังว่ายข้ามไป ซึ่งพอขึ้นถึงฝั่งได้ก็คงปลอดภัย พวกนี้คงไม่กล้าติดตามไปทางฝั่งโน้นแน่ แต่ลุงชมหมดแรงเสียแล้ว ลุงบัวต้องรีบหาที่หลบซ่อนให้เพื่อนพักเอาแรง ขืนเดินต่อไปลุงชมคงขาดใจตายแน่ เสียงรถเสียงคนเที่ยวค้นหาใกล้เข้ามา นานๆ ได้ยินเสียงปืนดังขึ้นห่างๆ

เหตุเพราะการที่หลบหนีครั้งนี้ ต้องบุกป่าฝ่าดงตลอดทั้งกลางคืนและกลางวัน ไม่มีเวลาได้พักผ่อน ด้วยความหวาดกลัวพวกผู้คุมจะติดตามมาทันและยิงทิ้ง หรือไม่ก็นำตัวเข้าไปสู่ค่ายนรก ที่ตัดขาดการติดต่อกับโลกภายนอก ความหวาดกลัวทำให้เกิดกำลังเดินทางกระเสือกกระสน ทั้งๆ ที่ขาก้าวเดินไม่ไหว อาศัยลุงบัวเป็นคนแข็งแรง อดทนและรักเพื่อน ทั้งคอยพยุงประคองช่วยเหลือตลอดเวลา เห็นลุงชมหมดแรงจึงอุ้มขึ้นบ่าแบกบุกหนีต่อไป ไม่ยอมให้ลุงชมปฏิเสธ ทุกสิ่งทำด้วยความสมัครใจ การตกทุกข์ได้ยากลำบากแสนเข็ญมาด้วยกัน เกิดความเห็นอกเห็นใจตามขึ้นมา

เสียงรถยนต์กำลังจะออกชายป่า ถ้าหากพวกผู้คุมตามล่ามาเห็น ก็ไม่มีทางหลบ เพราะตั้งแต่ชายป่าถึงลำน้ำ ไม่มีต้นไม้ที่ใหญ่โตพอที่จะหลบซ่อนได้ มีแต่กอไม้เล็กๆ ไม่สามารถปิดบังร่างกายให้พ้นสายตาผู้ติดตาม ฉะนั้น จึงมีทางเลือกอยู่ทางเดียว คือต้องใช้เวลามีค่าเท่าที่เหลือ วิ่งโดยเร็วที่สุดไปริมแม่น้ำ แล้วโดดว่ายน้ำข้ามฟากไปขึ้นทางฝั่งข้างโน้น แต่ลุงชมเหนื่อยอ่อนหายใจไม่ทัน หอบอยู่แล้ว เดินไม่ไหว ก้าวขาไม่ออก จนลุงบัวต้องแบกขึ้นบ่า ถ้าว่ายข้ามลำน้ำไม่ทันถึงฝั่ง หมดกำลังกลางน้ำ คงขาดใจจมน้ำตายแน่ ฉะนั้น ลุงชมจึงบอกกับลุงบัวอีกครั้งหนึ่งว่า

"บัวเอ๋ย ทิ้งข้าไว้ที่นี่แล้วว่ายน้ำหนีเอาตัวรอดไปคนเดียว อย่าหัวดื้อเลย ไปเถิดอย่าเป็นห่วงข้าเลย อย่าแบกข้าให้หนักแรง เดี๋ยวจะพลอยหมดแรงไปด้วย เวลานี้สงวนแรงไว้ แกยังมีกำลังแข็งแรงดี คงเอาตัวรอดได้ เวลาไม่มีเหลือแล้ว ขอให้ตัดสินใจทิ้งข้าไว้ที่นี่ เร็วๆ เถิด วิ่งไปกระโดดลงแม่น้ำไปฝั่งโน้น ก่อนที่พวกนั้นมันจะออกมาถึงชายป่า"

ลุงบัวสั่นศีรษะบอกว่า "ข้าจะทิ้งพี่ไว้ไม่ได้หรอก ไปก็ต้องไปด้วยกัน อยู่ก็อยู่ด้วยกัน อ้ายบัวจะไม่ยอมหนีเอาตัวรอดอย่างคนขี้ขลาดเป็นอันขาด อย่าลืมว่าพี่กับข้านั้นสาบานกันว่าจะเป็นเพื่อนตายกันนะ พี่ตายได้ข้าก็ตายได้ เราตายด้วยกันไม่แปลกอะไร ขอพี่อย่าได้พูดแนะนะให้ข้าหนีไปคนเดียวเป็นอันขาด"

ลุงชมจับมือลุงบัวแล้วพูดว่า "บัวเอ๋ย ข้าเห็นใจว่าแกรักข้าจริง แต่ข้าอยากให้แกหนีเอาตัวรอด ข้าไม่อยากถ่วงชีวิตของแกไว้เพื่อข้าคนเดียว จงคิดถึงคนอื่นอีกมากที่อยู่ในค่ายนรก ถ้ารักข้าต้องเชื่อข้า ข้าไม่ยอมเห็นแก่ตัว ไปเถอะข้าขอร้อง ไม่ใช่แกทิ้งข้าไปเอง แกเป็นคนใจเด็ดเดี่ยว เป็นคนที่หายาก ข้ารู้ใจแกแล้ว ข้ารู้ดีเพื่อนเอ๋ย แกเป็นเพื่อนตายของข้าคนเดียว บัวเอ๋ย ข้าพูดไม่ออก

แล้วมันตันใจ น้ำใจแกอย่างนี้มีเงินทองก็ซื้อไม่ได้"

ลุงบัวพูดตอบว่า "ข้าขอให้พี่หยุดพูดเรื่องขอให้ข้าหนีเอาตัวรอด อย่ายกย่องชมข้าเลย พี่ก็เป็นคนดีของข้าเหมือนกัน ถ้าพี่ไม่ดีข้าคงไม่สาบานร่วมตายด้วย ข้าเป็นคนรักใครรักจริงๆ เอาชีวิตของข้าแลกแทนพี่ได้ ข้าไม่ไปจากพี่เป็นอันขาด เรามีใจบริสุทธิ์ เจ้าป่าเจ้าเขา เจ้าทุ่งคงจะเห็นใจ ช่วยให้รอดไปก็ได้ ยังไม่ถึงเวลาคงไม่ตาย อย่าเพิ่งท้อถอย มาเถิดข้าจะแบกพี่ไปให้ถึงริมน้ำ ถ้าว่ายน้ำไม่ไหว ข้าจะให้พี่เกาะหลังว่ายข้ามไป มันจะเป็นตายสุดแต่บุญบาป เราได้พยายามทำดีที่สุดแล้ว พระเจ้าไม่ช่วยค้ำครองก็ไม่เสียใจ"

ลุงชมพูดอะไรไม่ออก ถูกลุงบัวยกร่างขึ้นพาดบ่าวิ่งไป เพราะเสียงคนยามกำลังใกล้เข้ามา จวนออกชายป่าอยู่แล้ว หากวิ่งไปไม่ถึงชายน้ำคงไปไม่พ้น ไม่มีทางใดที่จะหนีรอดไปได้ ลุงบัวรีบตะลีตะลานแบกลุงชมไว้บนบ่า วิ่งไปปากร้องบ่นว่า

"ข้ากับพี่ชมเป็นคนบริสุทธิ์ ฟ้าดินจะแกล้งปล่อยให้ข้าตายเจียวหรือ เจ้าป่า เจ้าเขา ไม่เห็นความซื่อสัตย์สุจริตบ้างเจียวหรือ" ร้องพลางวิ่งต่อไปไม่กี่ก้าวก็ตกลงไปในหลุม ซึ่งมีต้นไม้ขึ้นปกคลุมปากหลุมไว้อย่างมิดชิดมองไม่เห็น ทั้งสองได้รับความตกใจมาก แต่เมื่อรู้ว่าไม่เป็นอันตรายอะไรมากนอกจากขัดยอก หลุมไม่ลึกนัก เมื่อยืนขึ้นเพียงแค่คอ พอจะปีนป่ายขึ้นมาได้ ทั้งสองดีใจที่หลุมนี้เป็นที่หลบภัยได้อย่างดี แม้คนเข้ามาใกล้ก็มองไม่เห็น เพราะปากหลุมมีต้นไม้และหญ้าปิดปากหลุม

ทันใดนั้น ได้ยินเสียงรถออกมาจากชายป่าพอดี ทั้งสองได้มีโอกาสนั่งหลบเงียบอยู่ในหลุม เป็นการพักผ่อนไปด้วย ไม่ต้องกลัวผู้คุมจะตามพบ หลุมนี้สันนิษฐานว่า เป็นหลุมเก่าขุดเพื่อดักสัตว์ป่าที่ลงมากินน้ำ เมื่อได้โอกาสอันดีพักผ่อนในหลุม ต่างก็เอาข้าวตากออกมาใส่ปากเคี้ยวกินตามมีตามเกิด ไม่เอาใจใส่อะไรต่อไป เสียง

รถยนต์วิ่งวนเวียนตามล่าพวกคนงานอยู่เป็นเวลานาน เมื่อแน่ใจว่าไม่พบสิ่งที่มันต้องการ จึงพากันกลับไปค้นหาทางอื่นต่อไป ทั้งสองมีโอกาสได้พักผ่อนนั่งหลับอยู่ในหลมนั้นด้วยความอ่อนเพลียเมื่อยล้า จนเวลาจวนค่ำจึงตื่น โผล่ขึ้นจากหลุมเงียบสงัด รู้ว่าปลอดจากคนติดตามแล้ว ทั้งสองค่อยๆ ปีนขึ้นจากหลุม และมีกำลังดีขึ้นพอที่จะว่ายน้ำข้ามฟากได้

แม่น้ำนั้น แม้จะไม่กว้างใหญ่นัก แต่น้ำเชี่ยวกรากพอดู ลุงชมได้อาศัยลุงบัวเป็นพี่เลี้ยงคอยช่วยอยู่ใกล้ๆ จึงว่ายข้ามมาขึ้นฝั่งได้โดยปลอดภัย ต่อจากนั้นทั้งสองได้เดินซัดเซพเนจร ขอข้าวชาวบ้านที่ใจบุญกินและอาศัยหลับนอนรอนแรม ไม่นานจึงถึงอำเภอ แจ้งเรื่องราวต่างๆ กับเจ้าหน้าที่ เพื่อให้จัดการช่วยเหลือผู้ที่ตกอยู่ในขุมนรกต่อไป

ทั้งสองได้ทราบว่า ก่อนหน้านี้มีผู้หนีรอดมาได้หลายคน แต่เสียชีวิต ๒ คนเพราะจมน้ำ เนื่องจากหมดกำลังขณะว่ายน้ำข้าม

ลุงชม ลุงบัว เศร้าใจอาลัยถึงเพื่อนร่วมทุกข์ ที่เสียชีวิตไปในครั้งนี้เป็นอันมาก ต่อมาทั้งสองคนก็เดินทางกลับสู่กรุงเทพฯ โดยสวัสดิภาพ

หลังจากมีผู้ที่หนีรอดออกจากนรกที่คุมขังในสวนยางมาแล้ว ข่าวหนังสือพิมพ์ซึ่งในขณะนั้นมีไม่กี่ฉบับ ลงข่าวเป็นข่าวใหญ่ ประชาชนตื่นเต้นกันมาก

พวกนักหนังสือพิมพ์ได้มาขอสัมภาษณ์ผู้ที่หลบหนีรอดมาได้ ซึ่งได้เล่าถึงการหนีอย่างลำบากยากแค้นแสนสาหัส กว่าจะรอดพ้นขุมนรกมาได้ ลุงชมและลุงบัวดีใจที่ได้ทราบข่าวว่า คนที่ถูกกักขังบังคับให้ทำงานหนักตลอดเวลานั้น ได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระทุกคน และส่งถึงบ้านโดยปลอดภัย ทางการได้จัดการกับพวกทุจริตอย่างสมกับกรรมชั่วที่ได้สร้างไว้

หลังจากกลับมาจากสวนยางขุมนรกแล้ว ลุงชมกับลุงบัวก็มีความรักใคร่สนิมสนมกันมากยิ่งขึ้น เพราะเคยร่วมทุกข์เห็นอกเห็นใจอย่างซาบซึ้งกันมาแล้ว แม้ว่าตำบลบ้านที่อยู่ของทั้งสองจะห่างไกลกัน ทั้งสองก็ไปมาหาสู่กันเสมอมิได้ขาด

ต่อมามีเหตุเกิดขึ้นคือ ลุงชมได้ไปหาลุงบัวที่บ้านตามเคย คงพบแต่พี่สะใภ้ของลุงบัวออกมาต้อนรับ บอกว่าลุงบัวได้หายออกจากบ้านไปไหนไม่มีใครทราบ ทำให้ลุงชมร้อนใจและกังวลใจมาก เพราะทุกครั้งลุงบัวจะไปไหน ต้องบอกให้ลุงชมทราบก่อนทุกครั้ง ลุงชมรู้จิตใจของลุงบัวดี เนื่องจากความรักใคร่นับถือ ทั้งสองเกือบเป็นคนคนเดียวกันนั่นเอง การที่อยู่ๆ ลุงบัวหายไปเฉยๆ เช่นนี้ ย่อมจะมีเหตุร้ายเกิดขึ้นกับเพื่อนแน่นอน ได้พยายามไปสืบถามถึงลุงบัวหลายครั้ง แต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากพี่สะใภ้ของลุงบัวทุกครั้งครั้งหลังๆ นี้พี่สะใภ้แสดงความไม่พอใจ ที่ลุงชมพยายามมาถามหาลุงบัวบ่อยๆ ลุงชมเดาไม่ออกว่า เพื่อนรักหายหน้าไปไหน แต่นึกสงสัยว่าพี่สะใภ้ของลุงบัวนั้น มีกิริยาให้เห็นส่อพิรุธไม่สุจริต เพราะเวลาพูดไม่กล้าสบตา หลบตาอยู่เสมอๆ จึงพยายามส่งคนไปสืบดู ได้ข่าวแต่เพียงว่า ลุงบัวเกิดบ้าขึ้นมา ต่อมาทราบว่าหนีออกจากบ้านไป ไม่ทราบว่าไปอยู่ที่ไหน อาจถูกจับส่งโรงพยาบาลบ้าหรือที่ใดไม่มีใครทราบ ลุงชมได้พยายามสืบหาตัว ติดต่อทางโรงพยาบาลปากคลองสาน ในเวลานั้นหมอดาทิวเป็นนายแพทย์ใหญ่ แต่ไม่ได้เรื่องเพราะลุงบัวไม่ได้อยู่ในโรงพยาบาลบ้า นึกสังหรณ์ใจว่า ลุงบัวอาจจะอยู่ในระหว่างอันตรายเป็นแน่

ลุงชมจนปัญญาไม่ทราบว่าจะสืบหาอย่างไร จึงจะทราบว่าลุงบัวอยู่ที่ไหน แต่ไม่ละความพยายาม เมื่อไม่พบทำให้เป็นทุกข์เป็นร้อน กินไม่ได้นอนไม่หลับ วันหนึ่งมีชายผู้หนึ่งมาหาบอกว่าอยากพบลุงชม เมื่อได้พบแล้ว ชายคนนั้นยื่นขวดซึ่งบรรจุกระดาษเขียน

หนังสือไว้ภายในให้ บอกว่าเก็บได้ในคลอง ในขวดมีหนังสือเขียนข้อความว่า ให้นำมาให้ลุงชม แล้วให้ลุงชมจ่ายเงินรางวัลในการนำขวดที่มีจดหมายมาส่ง

ลุงชมรีบเปิดขวดหยิบจดหมายข้างในออกอ่าน จำได้ว่าเป็นลายมือของลุงบัว เขียนว่า "ผู้ใดเก็บหนังสือในขวดนี้ได้ นำไปให้นายชม อยู่บ้านเลขที่..... ตำบล..... และนายชมจะจ่ายเงินรางวัล ๑๐ บาท ขอให้นำไปโดยด่วนด้วย" ข้อความต่อมามีว่า "พี่ชมมาช่วยข้าด้วย กำลังลำบาก ถูกขังที่บ้านสวน"

เมื่อลุงชมอ่านรู้เรื่อง ทั้งตกใจและดีใจที่ได้รับข่าวลุงบัว และได้สอบถามคนเก็บขวดหนังสือ เพื่อความแน่ใจว่าเก็บได้ที่ไหน จึงทราบว่าชายผู้นั้นเป็นคนตกกุ้ง เช้าวันนี้ออกตกกุ้งแต่เช้ามืด เมื่อพายเรือเข้าไปในลำคลอง มองเห็นขวดลอยน้ำอยู่กลางคลอง จึงหยิบขึ้นมาดู เห็นมีตัวหนังสืออยู่ข้างในอุดจุกแน่นน้ำเข้าไม่ได้ จึงเปิดจุกเอาจดหมายออกมาอ่าน ได้ใจความแล้วรีบนำเอามาให้ เพราะเข้าใจว่าเป็นเรื่องสำคัญ เมื่อลุงชมสอบสวนที่มาของขวดแล้ว เห็นเป็นตำบลที่ไม่ห่างไกลจากบ้านของลุงบัวนัก ก็แน่ใจรีบหยิบเงินให้คนตกกุ้งเป็นรางวัล และรีบออกสืบหาต่อไป

คราวนี้ ลุงชมไม่ได้ตรงไปบ้านพี่ชายพี่สะใภ้ของลุงบัว แต่ไปบ้านที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งมีสวนติดต่อกับสวนพี่ชายของลุงบัว ได้ความว่า ลุงบัวเป็นบ้าไปอย่างเพื่อนบ้านใกล้เคียงเข้าใจ แต่พี่ชายและพี่สะใภ้ปิดบัง เพราะไม่อยากให้ใครรู้ว่าน้องชายเป็นบ้าเสียจริตกลัวขายหน้า ฉะนั้น เขาจึงแอบนำไปขังไว้กลางสวน แล้วล่ามโซ่ล่ามตรวนไว้ ไม่ยอมให้หนีไปไหน ไม่ให้พบกับใคร ไม่ให้ใครรู้ เพราะกลัวคนบ้าจะอาละวาด ทำร้ายคน มีหลานสาวลูกของพี่ชายคนหนึ่งเป็นคนคอยส่งน้ำส่งข้าว หลานสาวคนนี้ลุงบัวรักและเอ็นดูมาก ฉะนั้น จึงเข้าออกใกล้ชิดกับลุงบัวได้ คนอื่นเข้าหน้าไม่ติด รวมทั้งพี่

สะใภ้ด้วย เพราะลุงบัวโกรธที่หาว่าแกบ้า จึงอาละวาดด่าคำหยาบคาย แล้วชายเพื่อนบ้านผู้นั้นยังกระซิบต่อไปอีกว่า

"อย่าไปบอกใครนะ เขาปิดไม่ให้ใครรู้ ข้อสำคัญอย่าบอกว่ารู้มาจากผม ถ้าหากเขารู้เข้า ผมกลายเป็นคนระยำปากบอนเลย"

ลุงชมนึกแล้วสงสารเพื่อน เศร้าใจจนน้ำตาไหล ไม่รู้เลยว่าเพื่อนร่วมสาบานต้องลำบากเช่นนี้ และแน่ใจว่าลุงบัวไม่บ้าแน่ ต้องมีเรื่องลับลมคมนัยอะไรสักอย่างแฝงอยู่ ต่อมาลุงชมวางแผนเสี่ยงอันตรายเข้าไปหาในสวนทันที

บังเอิญคืนนั้นเป็นคืนเดือนหงาย เมื่อผู้คนหลับนอนกันหมดแล้ว จึงเตรียมเครื่องมือพร้อมที่จะช่วยลุงบัวให้หนีออกมาจากบ้านนั้นให้ได้ แล้วค่อยๆ หลบไปในสวนคนเดียว ก็พบบ้านหลังหนึ่ง ตั้งอยู่โดดเดี่ยวกลางสวนซึ่งเป็นระยะทางไกลจากบ้านคน ถึงตะโกนอย่างไรก็ไม่มีผู้ใดได้ยิน นึกรู้ว่าลุงบัวคงถูกขังอยู่ภายในแน่ เมื่อลุงชมค่อยๆ เดินเข้าไปอย่างระมัดระวัง เข้าไปถึงจึงเคาะประตูร้องเรียกชื่อลุงบัวเพียงเบาๆ สักครู่ได้ยินเสียงโซ่ตรวนกระทบกันดังขึ้น เสียงถามค่อยๆ เหมือนจะทราบล่วงหน้าไว้แล้ว

"นั่นพี่ชมหรือ? หักกุญแจประตูเข้ามาเถิดพี่" กุญแจที่ใส่ประตูหลุดออกเพราะฝีมือลุงชม อาศัยแสงเดือนส่องเข้าไป จึงเห็นว่าลุงบัวถูกใส่โซ่ตรวนทั้งมือทั้งเท้าอย่างแน่นหนา ราวกับนักโทษอุกฉกรรจ์ ล่ามไว้กับเสาบ้าน ผมเผ้ายาวรุงรัง หนวดเครายาว เสื้อผ้าขาดเป็นริ้วรอย หน้าตาสกปรกเปื้อนคราบเหงื่อไคล เหมือนคนเป็นบ้าจริงๆ ลุงชมสงสารจนน้ำตาตก เมื่อเห็นสภาพลุงบัวเป็นเช่นนั้น ไม่ได้รอช้าเพราะมีเวลาน้อย หยิบตะไบและเลื่อยเหล็กที่เตรียมห่อมาแล้ว การใช้เลื่อยไม่ถนัด จึงหยิบตะไบส่งให้ลุงบัวอันหนึ่งตะไบข้อเท้าตามถนัดให้ตะไบข้อเท้าข้างซ้าย ลุงชมใช้ตะไบถูโซ่ตรวนข้างขวา ด้วยความรีบร้อน ตะไบอันไหนหายคมถูไม่เข้า

ก็เปลี่ยนอันใหม่ ไม่ยอมให้เสียเวลา เพราะลุงชมซื้อเตรียมไว้เป็นโหลๆ และเป็นชนิดดีอย่างคมมีราคาแพง ถึงเช่นนั้นก็จวนสว่างโซ่ตรวนทั้งมือและเท้าจึงหลุดด้วยความคมของตะไบ

ทั้งสองหลบหนีออกจากสวนมาได้ รีบลงเรือที่จอดคอยไว้ริมคลอง ลุงบัวเมื่อหลุดเป็นอิสระแล้วก็กอดคอลุงชมร้องไห้ นึกถึงบุญคุณที่ได้ช่วยเหลือ พูดว่า

“ไม่รู้จะพูดอย่างไร ให้สมกับบุญคุณที่ได้ช่วยครั้งนี้”

ลุงชมบอกว่า “อย่าพูดยกบุญคุณให้มากนักเลย เราต่างช่วยกันเพราะเป็นเพื่อนตายมาด้วยกัน รีบไปเถอะ ประเดี๋ยวสว่างเสียก่อน หนีไม่พ้นจะเสียการ”

ทั้งสองกลับมาถึงบ้านลุงชมเวลาตอนเช้าตรู่พอดี นับแต่นั้นมาลุงบัวจึงหลบอยู่บ้านลุงชม ซึ่งได้รับการอุปการะจากลุงชมอย่างดีทุกประการ ตลอดการกินอยู่หลับนอน ได้รับความสะดวกสบายเกินความคาดหมาย

จากปากคำของลุงบัว หลังจากหนีไปอยู่บ้านลุงชมแล้ว ได้เล่าเรื่องให้ฟังว่า เคราะห์ของลุงบัวยังไม่หมด เมื่อหนีรอดมาจากสวนยางกลางดงดิบทางภาคใต้ได้แล้ว กลับมาอยู่บ้านกับพี่ชายและพี่สะใภ้ ความจริงบ้านนั้นเป็นสมบัติของกองมรดกของลุงบัวกับพี่ชายรวมกัน เพราะพ่อแม่มีลูกชายเพียง ๒ คนเท่านั้น มรดกจึงตกทอดมายังสองพี่น้อง มีส่วนได้เท่าๆ กัน ทั้งบ้านเรือนเรือกสวนไร่นา พี่ชายนั้นอายุมากกว่าจึงเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ ส่วนลุงบัวน้องชายไม่ค่อยสนใจในทรัพย์สินมรดกนัก ขอแต่อาศัยอยู่กับพี่ชายเท่านั้นก็พอ เพราะตนเองยังไม่มีครอบครัวที่ต้องปลีกออกไปอยู่ต่างหาก

หลังจากกลับมาอยู่บ้านพี่ชายและพี่สะใภ้ ลุงบัวบอกว่ามีหลายอย่างผิดสังเกต และมีญาติผู้หญิงข้างพี่สะใภ้มาอาศัยอยู่ด้วยคนหนึ่ง แต่เดิมพี่สะใภ้เป็นคนดี นับแต่มีญาติเข้ามาอาศัยอยู่ด้วย

กิริยาเปลี่ยนแปลงไป เฉยเมย มึนตึงไม่ค่อยพูดด้วยเหมือนก่อน ซึ่งลุงบัวจับสาเหตุไม่ได้ ส่วนพี่ชายไม่ค่อยมีเวลาอยู่บ้าน เพราะขึ้นล่องไปประกอบกิจการทางปากน้ำโพ จึงไม่ทราบเรื่องความเปลี่ยนแปลงภายในบ้าน นึกว่าน้องชายกับพี่สะใภ้คงเข้ากันได้ดี ลุงบัวเป็นคนอดทน ใจคอหนักแน่น เพียงแต่รู้สึกอึดอัดใจเหมือนกัน แต่ไม่ยอมปริปากให้พี่ชายรู้ ยังดีที่มีหลานสาวซึ่งเป็นลูกของพี่ชายเป็นเด็กที่ช่างพูด ช่างประจบ และมีความรัก ติดลุงบัวยิ่งกว่าพ่อแม่ของแก พอทำให้ลุงบัวคลายความอึดอัดไปได้บ้าง

ต่อมาพี่สะใภ้เปลี่ยนไปจากเดิม ความมึนตึงเฉยเมยหายไป กลับมาเอาอกเอาใจ แสดงกิริยารักใคร่น้องสามียิ่งกว่าเดิมก่อนที่ญาติหญิงจะมาอยู่ด้วย ลุงบัวคิดสงสัยในการเปลี่ยนแปลง กลับไปกลับมาเช่นนี้เหมือนกัน จึงคอยระวังตัว แต่ในที่สุดลุงบัวถูกวางยาชนิดหนึ่ง เป็นยาประกอบขึ้นด้วยกัญชาและเมล็ดลำโพง ทำให้สติฟั่นเฟือนไปชั่วระยะหนึ่ง พี่สะใภ้ถือโอกาสประกาศว่า

“ลุงบัวเป็นบ้าวิกลจริตไปแล้ว คอยทำร้ายร่างกายพี่สะใภ้และญาติหญิงของเธอ”

ลุงบัวหมดความอดทน เพราะโกรธที่ถูกอุบายใส่ความ จึงอาละวาด เหตุการณ์ที่พี่สะใภ้วางไว้จึงสมเหตุสมผล ลุงบัวกลายเป็นคนบ้าอาละวาดตามสายตาของผู้ที่ได้พบเห็น พี่ชายเมื่อทราบก็ไม่เชื่อว่าน้องชายจะเป็นบ้าจริง แต่เมื่อถูกเมียและญาติหญิงของเมียยุยงจนเชื่อว่าน้องชายเป็นบ้า ก็มีความเสียใจจะนำไปส่งโรงพยาบาลก็สงสารน้อง จึงจัดส่งให้จำโซ่ตรวนกักขังไว้กลางสวน เพราะกลัวน้องชายจะอาละวาดทำร้ายภรรยาของตน

ลุงบัวบอกว่า การจะทำโกรธอาละวาดมันคงกลายเป็นบ้าไปจริงๆ เพราะบัดนี้พี่ชายถูกยุยงจากพี่สะใภ้และญาติหญิง จนเชื่ออย่างสนิทว่าลุงบัวบ้าจริง จึงคิดว่ายอมนิ่งๆ เป็นบ้าสักพักหนึ่ง แล้ว

ก็คิดแก้ไขภายหลังดีกว่า แต่เหตุการณ์มิใช่ง่ายเช่นคิด เพราะว่าพี่ชายเป็นทุกข์เป็นร้อนด้วยความรัก เพราะมีเพียงสองคนพี่น้อง จึงห่วงใยในการป่วยเป็นบ้าของน้องชาย คิดจะจัดหาหมอมารักษาให้หาย ญาติหญิงเป็นผู้รับอาสาจะพาหมอมารักษาให้ หมอนั้นอยู่ต่างจังหวัดต้องไปรับมา และอ้างว่าเป็นหมอวิเศษรักษาหายมามาก พี่ชายเห็นดีด้วย จึงมอบการรักษาพยาบาลไข้ของน้องชายไว้เป็นหน้าที่ของภรรยาและญาติหญิง ซึ่งตนเองหาเวลายากจะทิ้งการงานไม่ได้ เพราะต้องขึ้นล่องทำกิจการตลอดเวลา เป็นโอกาสอันดีที่พี่สะใภ้ซึ่งเป็นคนโลภ จะกำจัดลุงบัวให้ออกนอกทางในกองมรดกโดยไม่มีความผิด ไม่ช้ามีหมอมารับอาสารักษาไข้ เมื่อหมอตรวจดูแล้วบอกกับพี่ชายลุงบัวว่า

"คนบ้านี้ถูกเจ้าป่ากระทำผีทับร่าง ฉะนั้น ต้องกินยาเข้าคุณพระ และขออนุญาตขู่และโบยเมื่อคนไข้ไม่ยอมกินยา เพราะผีรู้ว่ายาเข้าคุณพระแล้วคงไม่ยอมกิน และบังคับคนไข้ไม่ให้กินด้วย นี่หากถ้าทิ้งไว้ไม่รักษาให้ถูกต้อง มีหวังตายเด็ดขาด"

พี่ชายลุงบัวไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรดี อยากให้น้องชายหาย ทั้งภรรยาและญาติคอยยุยงเช่นนี้ จึงจำต้องยอมตกลงตามที่หมอขอร้อง ตนเองใจอ่อนไม่กล้าไปดูน้องชายเพราะสงสาร เมื่อลุงบัวรู้เรื่อง เห็นว่าตนเองเข้าชะตาร้ายเสียแล้ว หากไม่คิดแก้ไขอาจสายเกินไป การรู้เรื่องเหล่านี้ได้ก็โดยอาศัยหลานสาวผู้จงรักภักดี แอบได้ยินผู้ใหญ่พูดกันแล้วเก็บมาเล่าให้ฟัง เมื่อลุงบัวรู้เรื่องแล้วนึกวิตก เพราะยาที่หมอจะนำมาให้กินนั้นคงเป็นยาพิษที่ทำให้บ้าไปจริงๆ หรือไม่ก็เป็นยาทำลายชีวิตลุงบัวเป็นแน่ ความโลภทำให้พี่สะใภ้ลืมบุญบาป จิตมุ่งหวังจะครองสมบัติอย่างเดียว ไม่เชื่อว่ากรรมจะตามสนอง จึงทำได้ในสิ่งชั่วช้าเช่นนี้ หากไม่กินยาตามบังคับ อ้ายคนที่ปลอมเป็นหมอผู้สมรู้ร่วมคิด คงลงโทษเฆี่ยนตีทารุณได้ทุกอย่าง เพื่อแผนการ

อันชั่วร้ายที่จะให้สำเร็จถึงจุดประสงค์ของมัน เมื่อคิดหาอุบายได้จึงแอบกระซิบหลานสาวว่า

"แดงอยากให้อาหายบ้าไหมล่ะ?" เด็กหญิงเล็กๆ ทำท่าจะร้องไห้ แล้วพูดว่า

"แดงอยากให้อาหาย แดงไม่อยากให้อาเป็นบ้า แดงไม่อยากเห็นอาถูกขัง ไม่อยากเห็นอาถูกใส่โซ่ แดงสงสารอา แดงรักอาบัวมาก"

ลุงบัวเอ็นดูหลานผู้นี้มากและพูดว่า "ถ้าแดงรักอา แดงต้องช่วยอานะ แดงช่วยได้อาก็จะหายเป็นบ้า และแดงต้องไม่พูดกับใครนะ อย่าให้ใครรู้ ถ้าแดงไปบอกใคร มีคนรู้ อาก็จะไม่หายจากบ้า อาต้องตาย แดงสงสารอาอยากให้อาหาย แดงไม่ต้องบอกใคร อาคิดว่าแดงไม่อยากให้อาตาย"

หนูน้อยโผเข้ากอดเอวลุงบัว ตะแคงหน้าซบกับตัก มิได้รังเกียจว่าอาของตนอยู่ในสภาพใด ร้องไห้พูดด้วยเสียงสะอื้นว่า

"แดงไม่อยากให้อาบัวตาย จะให้แดงทำอะไร แดงทำทุกอย่าง แดงจะไม่บอกใคร พ่อแม่แดงก็ไม่บอก"

ลุงบัวเห็นหลานสาวรับรองเช่นนั้นก็เบาใจ มองเห็นทางรอดได้ จึงกำชับอีกว่า "แดงอย่าบอกใครเป็นอันขาดเชียวนะ"

เมื่อมั่นใจในตัวเด็กเล็กจึงบอกว่า "แดงไปหากระดาษดินสอมาให้อา แต่อย่าให้ใครเห็นนะ รอให้ใครไม่อยู่บ้านเสียก่อนตอนค่ำๆ ก็ได้ แล้วแดงไปหาจุกขวดมาให้อาอันหนึ่ง อามีขวดอยู่ในนี้ใบหนึ่งแล้ว"

เมื่อเด็กน้อยรับปาก ต่อมาในวันนั้นเด็กหญิงได้นำเอาสิ่งของที่ต้องการแอบนำมาให้โดยเรียบร้อย เมื่อลุงบัวได้ลงมือเขียนหนังสือเสร็จแล้วใส่ไปในขวดปิดจุกแน่น กระซิบบอกหลานสาวให้คอยเวลาค่ำๆ กลางคืนน้ำกำลังจะลง ให้โยนขวดนี้ไปกลางคลอง อย่าให้ใครในบ้านเห็นเป็นอันขาด จากนั้นทุกสิ่งทุกอย่างก็เรียบร้อยด้วยน้ำมือ

ของเด็กหญิงเล็กๆ คนหนึ่ง

นี่แหละคือโลก ซึ่งมีทั้งโลภ หลง อิจฉา ริษยา คอยทำลายได้ทุกสิ่งเมื่อความโลภเข้าครอบงำ ทรัพย์สมบัติ อำนาจเหล่านี้ได้เคยทำลายชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ไม่ว่ายุคใดสมัยใด เมื่อโลกยังหนาไปด้วยกิเลสตัณหา มนุษย์ผู้ที่ไม่ยอมเข้าใจในศีลธรรม ไม่ยอมเห็นใจซึ่งกันและกัน ไม่ยอมนึกถึงอกเขาอกเรา อยากจะสร้างความสุขสบายให้แก่ตัว โดยทำลายผู้อื่นให้พินาศฉิบหาย และทำลายชีวิตผู้อื่นเพื่อความสบายของตัวเอง โลภมากไปด้วยความเห็นแก่ตัว ความโหดร้ายเบียดเบียนซึ่งกันย่อมจะทวียิ่งขึ้น ศีลธรรมก็จะหมดไป

ส่วนทางบ้านของพี่ชายลุงบัว เช้ารุ่งขึ้นได้ทราบว่าลุงบัวหนีไปได้ ทั้งสามที่ร่วมสร้างความชั่วก็แทบสิ้นสติ เกิดการปั่นป่วนโกลาหล ความทุกข์หนักเปรียบเหมือนภูเขาทับอกคนทั้งสาม คือ พี่สะใภ้ ญาติหญิงของพี่สะใภ้ และหมอจอมปลอม ซึ่งที่แท้ก็เป็นสามีของหญิงผู้เป็นญาติ ทั้งสามอกสั่นขวัญหาย ความจริงได้แดงขึ้นมาแล้วเพราะลุงบัวหนีไปได้ ความชั่วช้าบัดสีที่ได้คบคิดกัน บัดนี้กำลังจะถูกเปิดเผยความอุบาทว์ขึ้นมาแล้ว ความกลัวทำให้เสียขวัญไม่สามารถยับยั้งจิตใจคอยทนฟังข่าวได้ ญาติหญิงของพี่สะใภ้และหมอเถื่อนผู้เป็นสามี เมื่อรู้ว่ากลแตก ต่างก็หนีเอาตัวรอดจนสุดหล้าฟ้าเขียว ซุกซ่อนตัวไม่มีใครได้พบเห็นตลอดไป ส่วนพี่สะใภ้กรรมได้ตามสนอง กลุ้มใจเกิดเสียสติ ได้เขียนหนังสือรับสารภาพกับสามีว่า ได้คบคิดกับญาติและหมอเถื่อนเพื่อทำลายลงบัว ด้วยความโลภหวังในกองมรดก เขียนเสร็จแล้วจึงกินฝิ่นกับน้ำมะนาว เพื่อทำลายชีวิตตนเองให้พ้นความทรมานทางจิตใจและความอับอาย แต่ชะตายังไม่ถึงฆาต ยังใช้กรรมไม่สิ้น บังเอิญให้สามีมาพบเข้า ได้รีบจัดการรักษาพยาบาลจนรอดตายได้ มีชีวิตอยู่ ต่อมากลายเป็น

หญิงวิกลจริต สามีเห็นว่าควรจะส่งไปรักษาที่ปากคลองสาน แต่เธออาละวาดไม่ยอมไป อยากจะเข้าไปอยู่บ้านเล็กกลางสวนที่เคยคุมขังจำจองลงบัวไว้นั่นเอง จำเป็นต้องพยายามนำตัวไปส่งโรงพยาบาลจนได้ เมื่ออยู่โรงพยาบาลจนอาการค่อยยังชั่ว จึงรับมาอยู่บ้าน แต่สติยังไม่ปรกตินัก นี่เป็นกรรมอันหนึ่งที่เห็นทันตา

พี่ชายลุงบัว เมื่อทราบว่าน้องชายได้หนีออกจากบ้าน เพราะความชั่วของภรรยาที่ใส่ความและตัวเองก็หลงเชื่อ จึงมีความเสียใจพยายามสืบหา ด้วยความเป็นห่วงและเป็นทุกข์เป็นร้อน แต่ไม่ได้ข่าวจากลงบัวเลย

ส่วนลุงบัวนั้น ได้มาอยู่กับลุงชมได้รับความสุขสบายทุกอย่าง ไม่มีอะไรเดือดร้อน ใจนั้นคิดถึงพี่ชายและหลานสาว ส่วนความโกรธแค้นที่ตัวถูกกล่าวหาว่าบ้าก็ดี หรือถูกทรมานอย่างสาหัสก็ดี ลุงบัวมิได้นำมาคิดนำมาใส่ใจ ไม่มีใจพยาบาท ได้อโหสิกรรมให้หมดแล้ว คล้ายกับเล่นละคร เมื่อจบฉากไปแล้ว ไม่ติดใจนำมาเป็นอารมณ์ เมื่อเห็นเวลาสมควรแล้ว จึงเดินทางกลับไปหาพี่ชายและหลานสาว พี่น้องพบกันก็ดีใจ หลานสาวเห็นอาบัวมา จึงโผเข้ากอดคอร่ำรำพันถึงความรักและคิดถึง เมื่อถามถึงพี่สะใภ้ พี่ชายทำหน้าเศร้า เล่าเรื่องให้ฟัง ตลอดจนเป็นบ้าและเวลานี้ได้รับกลับบ้านแล้ว คนเราทำดีทำชั่วแล้วย่อมหนีกฎแห่งกรรมไปไม่พ้น

พอลุงบัวเข้าไปเยี่ยมพี่สะใภ้ในบ้านกลางสวนที่ตนถูกขังมาก่อน ก็ถูกพี่สะใภ้ร้องทักอย่างคนสติเสีย ชี้หน้าว่า “นายบัวบ้า ฉันไม่บ้า” ซ้ำๆ กันเพียงคำเดียวเท่านั้น ไม่ยอมพูดอย่างอื่น ผู้ที่ได้ยินได้เห็นแล้วอดสังเวชใจมิได้ จากนั้นลุงบัวขอมาปลูกบ้านใกล้ๆ กับบ้านลุงชม ทั้งสองจึงได้สนิทสนมกันตลอดมา จนลุงชมได้ถึงแก่กรรมลง และลุงบัวได้ร้องไห้อาลัยดังที่ได้เห็นมาแล้ว

เมื่อสุภาพสตรีผู้นั้นได้เล่าเรื่องในเรือจ้าง ซึ่งกำลังแจวมาตาม

ลำคลอง พวกเรานิ่งสงบฟังด้วยความเอาใจใส่ เมื่อเล่าจบแล้วมีผู้ถามขึ้นบางอย่างเพื่อแก้ความสงสัย สุภาพสตรีผู้นั้นชี้แจงให้ทราบเพื่อความกระจ่างแจ้งด้วยความยินดี ข้าพเจ้าอดไม่ได้ จึงถามขึ้นบ้างว่า

"เดี๋ยวนี้พี่สะใภ้ของลุงบัว หายบ้าหรือยัง"

สุภาพสตรีผู้นั้นตอบว่า "พี่สะใภ้และพี่ชายของลุงบัวได้เสียไปนานแล้ว"

ข้าพเจ้าถามต่อว่า "แล้วทรัพย์สมบัติของสองพี่น้องนั้น ตกอยู่กับใครล่ะ"

สุภาพสตรีผู้นั้นยิ้มแล้วตอบว่า "ทรัพย์สมบัติทั้งหมด ลุงบัวได้ยกให้แก่หลานสาวที่ชื่อแดง เพราะลุงบัวแกไม่มีครอบครัว"

ข้าพเจ้าจึงพูดต่อไปว่า "ผมรู้สึกว่าคุณรู้เรื่องราวละเอียดลออดีมาก รู้สึกเหมือนว่าคุณจะเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้"

สุภาพสตรีผู้นั้นยิ้มอย่างเปิดเผย แล้วพูดขึ้นว่า

"ความจริง ลุงบัวแกเป็นคุณตาเล็กของอิฉันค่ะ อิฉันเป็นลูกสาวของหลานลุงบัวที่ชื่อแดง"

พวกเรานั่งอยู่ในเรือร้องขึ้นพร้อมกันว่า

"อ้อ!"

มีท่านสุภาพบุรุษผู้หนึ่งถามขึ้นว่า "แล้วคุณทำไมไม่อยู่เผาจริงล่ะครับ"

สุภาพสตรีผู้นั้นตอบว่า "ไม่ละค่ะเพราะอิฉันมีธุระ กลับจากนี่เราต้องถูกเชิญไปทานเลี้ยงกันอีกตอนหัวค่ำ"

อีกเสียงหนึ่งถามขึ้นว่า "แล้วคุณผู้ชายของคุณไม่มาหรือครับ"

สุภาพสตรีผู้นั้นตอบอย่างอารมณ์เย็นว่า "แกมีธุระสำคัญค่ะวันนี้ต้องต้อนรับแขกเมือง แต่เมื่อคืนแกมาพร้อมกับอิฉัน และเราอยู่กันจนดึกจึงได้กลับ"

เมื่อเรือจอดเทียบท่า เราต่างก็ลาจากกันไป นี่เป็นเรื่องของชายสูงอายุผู้หนึ่ง ที่ข้าพเจ้าได้ติดตามเรื่องราวของท่านหลังจากได้ทราบจากสุภาพสตรีแล้ว

ต่อมา ข้าพเจ้าได้รับความกรุณาแนะนำจากเพื่อนไปติดตามเรื่องราวจากลุงบัวเพิ่มเติม เพื่อประกอบเรื่องที่จะเขียนนี้โดยตลอดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ลุงบัวเป็นคนร่างใหญ่ ใจดี เมื่อได้สนทนากันแล้วก็รู้สึกว่าเป็นที่น่าเคารพนับถือมาก แต่เป็นที่น่าเศร้าใจยิ่ง หลังจากข้าพเจ้าได้พบกับลุงบัว ต่อมาอีกเดือนเศษก็ได้ทราบข่าวว่า ลุงบัวได้ถึงแก่กรรมลงด้วยความสงบ ชีวิตเป็นเรื่องแปลกวกวนเวียนแล้วก็จบลงด้วย **“กฎแห่งกรรม”** ข้าพเจ้าอยากจะเรียกท่านทั้งสองนี้ว่า **“เพื่อนร่วมตาย”** ซึ่งเป็นสิ่งที่หาได้ยากในสมัยนี้

โปรดติดตามเล่ม ๔

เรื่องที่ ๓๑ สายโลหิต
เรื่องที่ ๓๒ เข้าพรรษา
เรื่องที่ ๓๓ ผู้เห็นไกล
เรื่องที่ ๓๔ ความกรุณาปราณี
เรื่องที่ ๓๕ กิฬาที่ผิดศีล
เรื่องที่ ๓๖ สวรรค์ของคนบาป
เรื่องที่ ๓๗ เด็กข้างถนน

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิท่านผู้ให้แสงสว่างของ ท.เลียงพิบูลย์

๑. เพื่อส่งเสริม การศึกษาในสถานที่ขาดแคลน และช่วยให้ผู้ด้อยทุนทรัพย์มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน

๒. เพื่อเกื้อกูล การพระศาสนา

๓. เพื่อเพาะนิสัย ให้ทุกคนมี ความจงรักภักดี ต่อ ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

๔. เพื่อปรับปรุง คุณภาพของบุคลากรในชาติให้เป็นพลเมืองดี โดยจัดให้มีการเผยแพร่ธรรมทางอากาศ นำประชาชนไปขอฟังธรรมจากพระภิกษุสุปฏิปันโน และจัดพิมพ์เอกสารหนังสือเกี่ยวแก่การนั้น เป็นรูปเล่มและเป็นแผ่น จำหน่าย จ่ายแจก

๕. เพื่อร่วมมือ กับองค์การ การกุศลอื่นๆ เพื่อสาธารณะประโยชน์

๖. ไม่ดำเนินการ เกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

ท่านผู้ที่มีความประสงค์จะอนุเคราะห์บริจาคช่วยสบทบทุนมูลนิธิท่านผู้ให้แสงสว่างของ ท.เลียงพิบูลย์ กรุณาติดต่อได้ที่

นายยุทธนา เพ็งปาน

สถานีวิทยุทหารอากาศ ๐๑ มีนบุรี

เขตมีนบุรี กทม. ๑๐๕๑๐

ธนาณัติสั่งจ่าย ป.ณ.มีนบุรี

ติดต่อสอบถามเพิ่มเติมได้ที่

นางสุรีย์ กิรานนท์

เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ ท.เลียงพิบูลย์

โทร. ๐๒-๙๑๔๖๕๑๗, ๐๖-๙๐๕๓๑๗๑